

بہارِ بے بس و گلزار ۲

نورِ آروغ
محمد اسحاق ساجد بزدار

بلوچی جٹل ونگل وارہ

نز آروخ
محمد اسحاق ساجد بزوار

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

درستين حق ۽ بلوچي اڪيڏ سمي ڪوٺڻ

اے ڪتاب ۽ بيد ۽ بلوچي اڪيڏ سمي ڪوٺڻ ۽ جست و

اجازہ ۽ بر رنڱي ڪه ڇھاپ ڪت، گيلڻ ڪت، آرجانگ ڇپر ۽ بدل ۽ ٻها

ڪت نڪت مانڪه ۽ بلوچي اڪيڏ سمي ۽ اجازہ گرينگ نيونگ۔

ڪتاب ۽ نام ۽ بلوچي ٻتل و گالوار

نزاروخ ۽ محمد اسحاق ساجد بزدار

اولي رند ۽ ۱۹۹۷

ڪمپيوٽر ڪمپوزر ۽ مقبول شاهواني، ڪمره نمبر ۱۰۹، السيد بلڙنگ

جناح روڊ ڪوٺڻ۔ فون ۸۲۰۰۰۹

ڇاپ جاہ ۽ قلات پرنٽنگ پريس، ڪوٺڻ

وانگ ۽ ۵۰۰

385

بها ۽ ۱۲۰ ڪلدار

سرحال

بلوچی اکیڈمی ۽ مقصد ، مراد ۽ نشور ایٹس انت کہ بلوچی زبان ۽
 لوزانک ، بلوچی ۽ تاریخ ۽ جغرافیہ ، دود ۽ رہیدگ ، بلوچی ۽ شعر ، بتل ۽ گالوار ،
 گیدی کھنہ ۽ مہنیں دگہ گاریں گوہر ۽ نادریں نسخہ ہانی پٹ ۽ پولی کارانی بارو ۽
 جہد ۽ کوشستان ۽ ترند ۽ تیزکنگ ۽ جم یوٹگیں نسخہ ہانی چھاپ ۽ شنگ ۽ بست
 ۽ بند کنگ انت ، بزاں بلوچ ، بلوچستان ۽ بلوچی زبان کچھ ہر تک ۽ پھنات ۽
 کارانی رو ۽ گوں سزجی ۽ دل پکی ۽ گام گیج کنگ انت ۔

تھے مقصد ۽ مرادانی منزل ۽ نیمگ ۽ گام جتان ۽ بلوچی اکیڈمی ۽
 تاں اے وہد ۽ بلوچ ، بلوچستان ۽ بلوچی زبان ۽ بارو ۽ دو صد ۽ کساس ۽ بلوچی
 اردو ، انگریزی ۽ فارسی ۽ کتاب چھاپ کنگ ، کہ تھے کتابانی بازیں بہراں براہوئی
 ۽ پہلوی زبان ۽ ہم لستیں گپ ۽ لوز بست انت ۔ بلوچی اکیڈمی ۽ چھاپ
 کنگیں کتاب گیشتر تاریخ ، شاعری ، شاعرانی زند حال ، گیدی کھنہ ۽ شعر ، بتل ،
 آزانک ، کسمانک ، کنس نشان ، حدیث ، ایرادگیری ، زبان زانتی ۽ لوزانک ۽
 ایدگہ بازیں تک ۽ پھناتانی بارو ۽ انت ۔

بلوچی اکیڈمی ۽ سال ۱۹۹۶ء ۽ تھا بیت کتاب چھاپ کنگ کہ "بتل
 و گالوار" ۽ اے کتاب شہ ہمیشاں یکے انت ۔ بلوچی بتل و گالوارانی اے کتاب

جوانیں شہ ہمیشاں یکے انت ۔ بلوچی بتل و گالوارانی اے کتاب یک جوانیں
مجموعہ نے انت کہ واجہ محمد اسحاق ساجد بزدار ء نز آرنگ ء کجا کنگ ء
ستاکرزیت ۔ چدو ساری اے رد ء واجہ گلزار خان مری ء کتاب "گوشتن" ء
غوث بخش صابر ء کتاب "بتل و گالوار" چھاپ یونگ انت کہ آیانی تہا اردو
بدل ہم گون انت ۔ بے اے کتاب ء تہا بتل و آیانی تشریح بلوچی زبان ء انت ۔
اے کتاب ء دراہیں بتل و گالوار ہور ء ہوار انت ۔ مے سنگھ
صلاح دات کہ اے بتل و گالوار باید کہ القابیت ء حساب ء بہ بنت ۔ ہمیشا من
گون مزنیں جہد ء خواری ء ایشان ء القابیت ء حساب ء رد ء بند دانگ ۔
بلوچی لکھوڑ ء بارو ء شنگائی چھ حتی یں فیصلے نہ یونگ ۔ مے
رودر آنگ ء لوز انت ء شاعر واجہ میر اشیر محمد مری ء کراچی ء تربت ء قلمکار
واجہ سید ہاشمی ء چاگئے ء لوز انت واجہ آذرات جمالدینی ء رسم الخط ء وتی
نوشتانکال کارمرز کنتست ۔ ہردیں کہ کوہ سلیمان ڈیرہ قازی خان ء واجہ کارانی
وتی راہندے انت ۔ ہمیشا ما اے کتاب ء رسم الخط ء را چھ دست نہ جگ ء
نوشکار ء راہند ء ڈول ء چھاپ کنائینگ ۔
بلوچی لوزانک چہ اے ڈولیں بتل ء گالوار ۔ کھنہ ۔ کنیں داستان ء
شعران پر انت ۔ باید کہ مے لوزانت ء زبان دوست وتی اے ڈولیں مال ء مٹی
ء نز آرت ء پہ چھاپ ء شگ ء بلوچی اکیڈمی ء را بدشت تاکہ ایشان ء کتابی
صورت ء مخلوط کنگ بہ بیت ۔

امیر عبدالقادر شاہدانی

کوئٹہ

۳۰ مئی ۱۹۹۷ء

پیشگال

شروعیں خیر بسم اللہ کلام ۽ برکتی ۽
 یامیں شنشہیں رب ہیلے تھی ملی ۽

مں تھی نام قرباناں گو بنرحقیں بنی ۽

تھو پالوخ گالوخ ۽ سہارا ہر کسی ۽

بلوچی زوان ۽ کچھ مشوریں مثلے کہ ہر کسی گوژدیں دلے یعنی

انسان ۽ دل چھو گوژد ڈولا زرم ۽ نازکیں کھڑدے انسانانی باروا اید گشریٹ کہ

فلاں آدمی باز سنگولیں آدمی اے اگر انسان ۽ دل چھو سنگا سخت بیٹ گڈا

آئی ۽ انسانی لکھیوا کھس شمار نختنست ان چھو حیوانانی ڈولا چھریٹ سیرلاف

بیٹ وٹی لاف کہ پھر بیٹی دوہی وزت نیستنی چھو کہ دل زرم ۽ نازکی ۽ باروا

مں گوئشہ بیے ڈولا دل چھو کسائیں پھکھانی وڑا وڑ وڑیں انج ۽ اشکیلاں کھنت

دوز کہ دل گشت انسان ۽ دز پنجیٹ مگر وٹی وس ۽ داکھا دل ۽ دہش کھنغ

کو شیشمن ضرور کھنت منی دلا دے انج ۽ اشکیل کہ کہ من وٹی زدان ۽ باز

کھیں چیزے خدمت ۽ کھناں دلا بازیں خیالانی لہر ۽ چھونی لانیام ۽ مناں بیے

رضا داش کہ بلوچی مثلانی یا ردا وٹی خیالانی لکھیں اسپا بلوچی زوان ۽ پھراہ

گیلوں نیام، زمیں گواٹ لورائی لرنکناں۔

منان اے ہڈکانیت اٹ کہ میں خیالانی لنگیں سے پھازیں پھیریں
 اسپ منان دے منزے، سرکت مگر میں گو خدائی توکل، سرین بستو منزلا
 رائی پیشخان میں پھیلویں سے سال روش، سے دراز تہا فیں منزل نیام
 تمشان، سرا کھلان منان میں بازیں سنگاں گوشت تھو کہ کاغذاں سیاہ کٹو مغز
 داری، کھنغ، تھرا ایشی نیام، تھے رسیٹ تھو ہیڈدلیں کارے، دست، ماند
 کہ تھئی جندا سیٹ، فاندے رسیٹ مگر میں دلا ایڈدلیں بفا کھنو میں سنگت
 وئی دوست نزا تھو بلکہ وئی دژمن زانتھو تھئی میں گو وئی دلا پھیلو نیں عمدکہ
 کہ میں انشاء اللہ وئی اے کارا ضرور پھیلو کھناں۔ میں وئی دلا گو اے گالوار
 تھنچے داہ مڑکہ دلا کھان کاراں وٹ خدا کھان گوٹے ہو را دل بستو گو وئی
 نزدیں موڑ داناں شیکو میں قلم بلوچی زدان، مٹھانی باردا زڑتھ۔ منان وئی
 پاکیں خداوند، کھہ لکھ شکر، خمتیں کہ میں مٹھانی لکھنغ (نوٹہ کھنغ) نیام،
 کھئی منہاڑ، منت دار نوٹھان میں ہڑتھی کہ زازتھا اے تھیونا میں وئی
 ڈوبر، پھیں خزانغیں انشاء اللہ اے گواہی، شاہزی، کھس نذاٹ کہ میں شے
 کھے، مٹھے، پھول کٹو اکھلاں۔

اے راستیں گالوارے کہ وئی صفت، وٹ کھنغ شے کیشاں گندغیں میں
 وئی صفتا کھنغ نیاں بلکہ وئی پاکیں داہند، شکر، منت، ادا کھنغان کہ میں
 ڈولیں کم پڑھیاں بے علمیں انسانے، اکھریں گنجیں خزانغے بشکتی۔
 منان میں وئی عقل، فہم ضمیر، خام کھنغا لگہ کہ اگر تھو اے
 خدادیں خزانغ وئی سخن نیام، دھنیغا وئی بھی، بڑھتو گورا دفن کٹ، تھرا
 وئی مائی زدان، حق، اڈھیں پھدی نوخ موریں نسل پھیر معاف نختوں۔

میں وہی دلا اے فخری ٹونکا پھیر نیاراں کہ میں بلوچی زوان ۽ ادب ۽
 مزیں خدمتے کشہ یا میں باز مزیں ادیب ۽ قلمکارے یا بلوچی زوان ۽ ادب ۽ مزیں
 ٹھیکیدارے لکھیاں مگر میں اے گالوار ۽ شکر ۽ منت ۽ ضرور گراں مناں میں
 پاکیں خداوند اکھریں سچ ۽ ہمت ہانھی اے داشہ کہ میں وہی ماٹی زوان ۽ خدمت
 ۽ دو لوز لکھہ۔ (نوشتہ)

دیمتھرا میں بلوچی زوان ۽ مستریں قلمکار نقدکار ادیب شاعر مزیں
 دانشوراں اے جور گشغ ۽ ضرور لوٹھاں کہ ہر مزدوم بلوچی زوان ۽ وہی اکھویں
 دگے ۽ مہار کھاں یاڑتھ پھونتر گوش تخت سے ماٹی زران جرائی کھشفا برانغ کھغ
 ۽ پھونتر گوش کھشفا مار دنویٹ۔ اے مئے گراکھ امنے اے مئے ماٹ ۽ دانغیں
 امانتیں کہ ماشے کھٹا سیکہ ہیل کشہ مار بایدیں کہ ما وہی ماٹ امانت ۽ پھیلویں
 خیالداری ۽ کھنوں۔

بازیں مزدوم شے کھڑوے لوزاں باز نا دہشوں میں اے جور نزانتا کہ ایڈولیں
 مزدماں گو اں لوزاں چھے دڑ منی میں اگر اں مزدمانی اے۔ خیالیں کہ بلوچی گو
 کھڑوے لوزانی در کھشفا دم جزمی گو اں لوزانی اوار کھغ ۽ پھذ کفیٹ تہ اے
 رذیں خیالے۔ منی خیالا اگر کھ مڑوے کھشغ ۽ (۳۰) سی کھدار انت اگر اس (۱۰)
 داہ کھدار وہی کھشغ ۽ کھشی آگو دور داش تہ (۱۰) داہ کھدار ۽ نھسان آنھی ۽
 جند یغیں ہمیدولا اگر ما حروف تہی نیام ۽ (۱۰) داہ لوز در کھنوں گیت لوز بلوں
 انوخت ۽ مئے گزرا سی کھداریں گڈا لیت کھدار مئے گزرا چھوں پھیلو کھٹ کھنت۔
 دمی پھلوا ما مسلمانوں مارا قرآنی آیات لکھنی بنت حدیث دے لکھنی
 بیٹ گڈا ما اں در کھشغ لوزانی کمی ۽ شے تھلا پھلوا پھیلو کھٹ کھنوں۔ سی حرف
 قرآنی حروف تہی ۽ پنچھ اردو حروف تہی اے تھویغیں لوز مئے گزریغنت اگر ما

ایشاں یکھ لوزے در کھنوں مے گزر پھیلو نویٹ دمی پھلوا مں اے گالوارا حیران
 باں کہ مڑدے ۽ نام صادق آں وٹی نام لکھن وخت ۽ ص۔ گوانجنت کھاریٹ
 اگر آہنی ۽ صدق یا صدقہ لکھنی بیٹ تہ (ص) ۽ تھیلا نکھ داٹ شی تھو دیرا بی تھو
 گندغ ۽ (س) ۽ گوانجنت گشی نی تھو بیا اے ہند تھینغیں۔ نی ایدا مڑدم وٹ
 وچارا (بیچارا) کھت اے ظلمے عظیم استیں یا تیں؟

میں گو ایڈولیں نوشتہ کاراں دزبندی این اں لوز گو (ص ۽)
 لکھریٹ (ص ۽) ہندا (س ۽) میار انت اں لوز کہ گوظ ۽ (ذ ۽) لکھروں
 ایشانی ہندا اکھوا (ز ۽) کارمرز مخت، منی خیالا اں مڑدم کہ (۲) دو (۲) دو
 (۳) سے لوز دزشتو (یلہ داٹو) مکھو لوزاں کارمرز کھنوں آہنانی خیال
 ایشیں کہ ما کارا گنڈ کھنوں اگر مڑدم جڑتھ نفاہی ۽ کھیال کھت مے کار گنڈ تیں
 مار وٹی کار گنڈ کھنی تیں مے کار باز درازیں مار اے باز دیریں منز لے ۽ سر کھنی
 این۔ مے منزل گنڈ تیں باز دیریں دمی مں ایڈولیں کار گنڈ کھنوں مڑدانی
 دیم ۽ دزبندی کھناں اے مثال دیاں کہ اگر مڑدم ریز ۽ نیے گڈی گیزتھ گڈا
 کھو ٹھغیں ریز چھوں اولا کھابست کھت؟

میں گو تھیونغیں قلمکار ادیب نقدکار دانشوراں دزبندی این کہ بلوچی
 زوان ۽ درازیں ریزا چھو گڈ گڑچھ نواں کھنے ایشی ۽ گڈ گڑچھ وٹی پھاذا وٹی
 تفر جغ ۽ مثالیں۔ ایشی ۽ پھونز گوش مے وٹی پھونز گوش انت منی خیالا وٹی پھونتر
 گوشانی گڈغ کھس ۽ پسند نئیٹ۔ مارا خداوند سنج ۽ ہانھی اے داٹ کہ ما وٹی ماٹی
 زوان ۽ شف روش خدمت ۽ خیالداری ۽ کھنوں۔

بلوچی ادب ۽ کشار سوز باٹ۔

آمین

محمد اسحاق ساجد بزدار، بار تھی کوہ سلیمان۔

مثلاًنی باروا کھڑوے گالوار

بلوچی زوان ، ادب ، میدان ، کھڑوے چہرا ، دہاڑیں کہ مردم ہر کھیکھ
 اے میخان ، وئی خیالانی اسپ ، تھا شہنت اخیر ان وٹ دہہاڑتھ مگر اے
 منزل آنسر ، اندیم نویٹ بے چہرا ، گیاویں میخان ، کچھ تھٹھے بلوچی مثل
 (بتل) گالوار اینٹھیں بلوچی زوان ، لہجہ ، بولیانی نیام ، درو کا فرق استیں تک سونب
 ، بلوچی مثل (بتل) کالہ ، انی (۲) سے پھیار نام کرڑیٹ یعنی مثل ، بتل ، مثل ۔
 مقال ۔ مثال بارو ، مردم اے گوشت کھنت کہ تھااں مثال مثل ، تیج آہیں مگر
 بازی ہنداں اٹکھوا مثل ، نام گرانٹ ۔

بلوچی ، زوان ، مثل گالوار صفت ، تعریف ، منیڈ تیں لکھ
 ہمیڈولیں حوزے کہ گوگپ ، گالوار ، بھجی ، بروخت ، اداریں مردم آنوخت ،
 گالوارے وفا کھشیت ہماں گالوار ہماہی ، آنہی ، مخندا بھجی ، کچھ نہ کچھ مثلے ضرور
 کھاریٹ ۔ اے حوزا نشے اے معلوم بیٹ کہ مثل مئے گالوار ، بھجی ، ہمیڈولا
 اداریں تھوش نغنا (نان ،) بھجی ، دہاڈ اداریں اگر نغنا دہاڈ مویت تہ نغن بے
 تھام ، بے مزا بیٹ اے حوزا شے معلوم بیٹ کہ مثل مئے گالوار ، مستریں ہرے
 شمار بیٹ بلکہ مثل ، سوا مئے گالوار گش ، نیم کھو ٹھفیں ۔

دی بھترامں مثلاًنی باروا اے گشغ لوٹاں کچھ مثل بازیں دڑاں کھیش

کچھ ہندے ء اُن مثل تھی ڈولے اشکھٹا کھٹ دمی ہندے ء تھی وڑے ء مگر
 آنہی ء بنجہای مظلومہ محضد یکھیں بس درو کھیا کھسوا مزدوم چھپ ء پچھوٹ کھنت -
 مثل ء پچار باز دراڑ کھشیت مزدوم ہڑچی کہ ایشی باروا گشیٹ گش ء کہ اغدے
 اے درو کھانا پھیلویں - کھڑے مثلاًنی گشیغ زوان سرا آرخ ء پچار باز گنڈین
 ایڈولیں مثلاً علاقائی یادٹی ڈیہی مثل گشویٹ - گیشتر آنکہ مزیں مثال یا مثل
 انت اُن منی خیالا تھیوغیں بلوچ قوم نیام ء رواج گنغناؤں - اے مثلاً
 تھیوغیں گیشغ مثل گشویٹ - مثلاًنی ہر وڑیں مثل است انت کھڑے باز
 جوانیں مثل انت کہ شہ قرآن ء حدیث ء درا آکھنا انت کھڑے ایڈولیں مثل
 انت کہ گو قرآن ء سنت ء پھیلویں ء ہم دروشم انت کھڑے مثل گودی زواناں
 سیادی ء ہم دروشمی دار انت موڑی ء بلوچی مثل (بتل) گالوارانی نیام ء ہر
 وڑیں گنجے موجودیں بلوچی مثلاًنی ہمیڈولیں بازارے کہ مزدوم ہر وڑیں سودا کہ
 لوٹھیٹ ہماں دزگفیٹ

اُن مثل کہ گودی زواناں سیادی ء ہم دروشمی دار انت گیشتر گو فارسی
 ء اردو زواناں نیزخ تھرا انت چھوش کہ اردو ء کچھ مشوریں مثالے کہ " دھوبی
 کا کتا نہ گھر کا نہ گھاٹ کا " ہمیشی برادرا بلوچی زوان ء بوھڑانی کتی مثالیں اے
 دوئیں مثلاًنی معنا ء محضد یکھیں - دمی مے زوان ء کچھ باز کھنیں مثالے کہ
 مڑتھغیں زبند غینانی دستاؤں ہمیڈول ء فارشی زوان ء جانداریں مثلے کہ مردا بہ
 دست زندہ ایڈولیں مثلاًنی باروا انسان حیران بیٹ کٹاں زوان ء اے مثال
 پھیش ء پیدا بیٹہ کٹھی ء پھذا اے مثال بوڈ آڑتھ ہمیڈولا گو روش آسانی
 (روکی) بلوچانی خصوصاً کوہ سلیمان ء مڑمانی نیزہ نخیں زوان کہ سرائیکی ایں بازیں
 ایڈولیں مثال است انت کہ سرائیکی ء بلوچی دوئیں زوانانی دمی مثلاًنی ڈولا اوار

انت چھوش کہ سرانگی زوان ۽ مثالے " دریا ہاتے دی گوڈے جیڈا ہے " بلوچی
 زوان ۽ دے اسے مثل استیں کہ دریا ہر کھیکہ کسانیں دے کھونڈاں بیٹ۔ مس
 وئی دس ۽ دکھا ایڈولیں اداریں مثلانی نر آرٹا دمار پھاریز تھا۔

مثلانی باروا ما اید گوشت کھنوں کہ اگر کھڑدے مثلاں دلا داری انسانیں
 سرا پھیلویغا کار بند بیٹ مزد مے بازیں ناروا ۽ نابازیں کاراں دمار دیر داری
 پھاریز بیٹ ۽ پیکہ مثل گیشتر دانائیں عالم ۽ ملائیں پڑھیا ۽ علم زانتھیں مزدماں
 شوہاز کٹھوں مثلانی شوہاز کھنغ ہر کسی کارنس بلوچی مثلانی باروا اگر انسان چیز نفاہی
 ۽ گندی تہ اسے مارا دین ۽ دنیائے دوئیں دگانی راہ شونی ۽ راہ شونداری ۽ حرف
 ۽ دوئتھ دین ۽ دگ تہ ہماں پکانیں دگیں کہ آفہ جز نغیں مزد م چھہ وخت کٹھن
 نحیف مگر بلوچی مثل دنیائی دگ ۽ دے ہمیڈولیں را شونے کھنت کہ مزد
 دمار شے بازیں دگ ۽ رزیں کاراں دیر داریٹ۔ مشوریں کچھ مثالے جو فو
 انسان ۽ درنگدراں گوار انت اسے گالوار انسان ۽ سے حرف ۽ داٹ کہ جو فو
 (حرم) حرامیں انسان دمار شے رزیں کارا دیر داری جو فورند امروث وئی عاقبت
 ۽ خوار مخت ۽ چھوش کہ مثل دانائیں مزدمانی نر از تھنیں گنج ہمیڈولا مثلانی سرا
 کار بند تیغ دے دانائیں مزدمانی کاریں آنکہ مثلانی اصل نبجہای مطلقو ۽ تیغ ۽
 سر پھنڈتیں انہی واسطہ ۽ مثل کھنغ یا مثل دسیغ تھے چیزیں۔

چھوش دانائیں دانفوریں مزدماں مثلانی گنج نر آرتھ سے بلوچی زوان ۽
 شاعر کہ لوزانی مزیں گنج ۽ واژبا انت شاعراں وئی شاعری ۽ گلالنی لاف ۽ بلوچی ۽
 مثلانی سرا گال ۽ گنغار گونشتخت کھڑدے گا۔ مثلانی گالاں پیش داراں۔

مثلانی گال

درنگ زانمر ۽ مثل۔ مثل ۽ گال۔

منڈ بیٹہ درنگ زانمر من نزا نختا چھو کھنانی

یا زانمری من درنگدیم ء در خدائی کولہرا۔

پھڈ یغیس کھننا حاضرین ٹوٹو گیس۔ مثال۔

گال۔ ٹوٹو نڈاٹھ حاضرین کھسا پھڈ یغیس کھننیاں

کھسا اشاف کہ کھوریں گھر از تھو غونتی۔ مثال۔

بہل گو بیٹکا مہتی کھورنغ کھاری گھراں گال۔

گشغ ء گندغا فرقیں۔ مثال۔

گشغ ء گندغ ء فرقیں دمیدا سندھ بی زالاں۔ گال

آف رو بنگماں کھوشتی۔ مثل (بتل)

ناکھام جانی ء گھنیں رو آف جکھی بنگماں مثل ء گال۔

مثال۔ بے زرا ملوکھا گزین۔ مثال ء گال بے زرا ملوکھاں گزین گش ء ہستی ء

سوا۔

بے حیا بوڑ ء (نارشت) مثل۔ مثل ء گال۔ بے حیائے بوڑ رنگوں زمبا

خٹکیغا وراں۔ وٹی لوغ شے صد کھوبا پھڈا خیں (پھڈا وریں) مثل ء گال

وٹی لوغ صد کھوبادیر پھڈا خیں گش ء ساہرا۔

کال (ڈکال) رو کلوی کھوشتی۔ مثل۔ مثال سرا گال۔

دانا مٹاں کال رو جکھی کلونٹی (۱) اکھویں۔ تازی گوید ستانوی۔ مثال۔

مثال ء گال۔ بجنے نشانی صولیں (۲) تازی گوید ستانوی۔ بیر پچے دیریاں ترووں مزدوم ء

مسی زکھنت۔ مثال۔ اے قول دانا میں مڑاں دہاویں مڑ ء می زیں گال۔ گنوخوا

یہ ونڈا دو کھاں د ء مثل۔ مثل سرا گال گنو خین ونڈیں کہ دو کھو ٹھغنی۔ حیر

ھیرو زامٹ ۽ مثل - مثل ۽ گال - دیش تھوھیرو کھو با عمراہ گوستی غماں -
 لوٹھغیں تورا لڑھو آسیر کھال کجیں جنناں -

بلوچی مثلانی (بتلانی) سرتھی ایڈولیں گال دے شاعران گوٹمنغاں اگر
 مردوم تھوئیں مثلانی گالان گیر آری نزاریت تہ ایشانی اکھویں انجیں
 کتا دے (کتا بے) جوڑ بیٹ - من دٹی دس ۽ وا کھا باز مزیں جہد ۽ کوشیٹے کہہ مثلانی
 باروا وانوخ ۽ زانوخیں مردماں جوانیخا پوہ ۽ سر پھنڈ کھناں زوان ۽ بولیانی نیام ۽
 لب ۽ لجاتی فرق ضرور استیں اگر یکھہ مردے بچھ لوزے ۽ یا گالوارے ۽ مٹلو ۽
 سر پھنڈ مویت تہ گڈا من اے حور ۽ ڈوبداریاں ہما نرنگا منی جہد دے ہمیش
 بیٹہ من ہمیر نگرے بوز ۽ گالواراں دیم ۽ بیاراں کہ اولا مردماں کھم کھم ۽ اشکشاں
 پچیکہ مردوم یکھہ نوخیں چیزے کہ گندی آنہی ۽ سینغ ۽ سر پھنڈ بیٹغ ۽ مزیں جہد ۽
 کوشیٹے کھنت یکھہ قلمکارے واسطہ ۽ باید : ہمیشیں کہ نوخیں چیزے تخلیق
 کھنت دیم ۽ بیاریٹ - من ہمانکھریں ادیب ۽ قلمکارے نیاں من دثار بلوچی
 زوان ۽ یکھہ کھتریں خادے زاناں من دٹی دس ۽ ایشی خدمت کھنغ مزیں کوشیٹے
 کہ زہے نصیب گرچہ قبول افتد -

(۲) کار (۳) نوخ بلغ

آخر دان راہ جنھریں :-

دنیا ف ، کھڑے ہمیدولیں کاروں کہ آناں بیٹی بیٹی اپنی چھوٹی
 موت یا وڑ تھفیں و ہڑو کہ ورا کھیت دوہی ہمیدولیں کاروں و دنیا ف ، استوں
 کہ آناں الم ، بیٹھے بیٹی اپنی دان ہرکھے وخت و لذت ، ان بیٹ آئیں گھ
 نہ یکھ روش جنھر نیام ، کھیت دیونختے کہ دان جنھر نیام ، نیٹیک دانوخت ،
 وزغ کارا نہ این سے سوب ، گشٹریٹ کہ آخر دان راہ جنھریں دان جنھر نیام ،
 کھیت وریغ ، لائق بیٹ ۔

آدی گوجراں مرگ گو پھراں :-

اے مثل (بتل) اے گیت ، اگر انسان ، چند ، جان ، جبر ، گز
 (پچھ ، پوشاک) نویت ، گدا انسان ، بچہ قدر ، عزت سرنیتیت ۔ ہذاں انسانی
 جان ، اگر جبر ، پوشاک نویت ، ان انسان ہرانیغ بیٹ برا تھفیں انسان بچہ گھس
 ، ووش نویت ۔

ماگند غوں کہ یکھ مزدے ، جوانیں جبر ، پوشاک چنداں ۔ ان ہرچھدر
 کہ نیچ قومے بیٹ آنی ، مزدم گو قدر ، عزت ، نغلا چھار انت ۔ یکھ مزدے کہ
 آنی ، جبر ، پوشاک دنر تھفلاں کمن تھروں ان وڑیں ہر ڈولیں میر ، سزاوے
 کہ بیٹ آنی ، مزدم گو بے قدری نغلا چھار انت ۔ ہمیدول ، اگر مرگ ، پھر ،
 بانڈراں مزدم ایر گیت گدا ان مرگ کشغ نویت ، پچیکہ مرگ گو پھر ، بانڈراں
 مرگیں مرگ گو دنی پھراں بانڈراں (بانڈراں ہل کھنت اگر مرگ ، پھر ، بانڈر
 موانت گدا ان مرگ ، بٹ نویت ۔ سے سوب ، گشٹریٹ کہ آدی گوجراں مرگ

آقا درآ کھنغ :-

آقا درآ کھنغ ۽ مثال چھوشیں کہ مکھ مڑدے دمی مڑوم ۽ باز سنگ کھنت
 ۽ چھوش کھڑدے مڑوم گھوں مناں فلاں مڑوم ۽ آباں بے آب کہ اے آقا درآ
 کھنغ ۽ مثال مطلوبے سے بیٹ آب ۽ محضد عزیزیں آب بیٹ یا آب ہندا آف
 کھنغ دوئیں گالوارا مٹلو (مطلب) مکھ بیٹ ۔ اے مثل (بتل) دو وخت ۽
 زوان ۽ کھنغ ۔ کیجے آنوخت ۽ کہ مڑدے دیما باز باز تھ تھنکاری (تنکاری)
 بیوس ۽ لاچار کھنت گڈا دمی مڑوم گھنغ کہ نی مناں شے آقا درآ کھنغ ۽ نی
 مں تھنی چھ لیا لکھے نختاں ۔ نی شیدیم ۽ مں سٹ نواں (سگت نواں) ۔ دمی
 پھلوا مکھ مڑدے دیما ہر وخت ۽ زا زابار کھاں شخان تھانما کھنت رڈیں بڈیں
 گالواراں گھنغ گھرا آں مڑوم دے سے گھنغ کہ فلاں مڑوم ۽ مخلوق ۽ تھی میڑھ
 ۽ مڑا گھانی نیام ۽ مناں ہمیرنگس بریں گالوارا گوشتو شخان تھانما کھنغ مںیں آب
 عزت ایر کھنغ مناں شے آقا درآ کھنغ ۔

آف ۽ ہنسوا آرخ :-

آف ۽ ہنسوا آرخ گالوارا ۽ ہماں مڑوم کھنوں کہ اُن د ہار یاز بھڑیں
 مڑوم لکھوں دمی مڑوم ۽ شے اڑوا باز کھم تھر ۽ گنوخ لکھوں ۔ آف کندھی
 ہنسوا یعنی آف ترکا ہنسوا تھنی نہیں مڑوم ہنسویفا پھڈول نگڑدیٹ ۔ آف
 ترکا ہنسوا ہنسوا ساریں لیزو لغام دالغیں شیر ماڈن یا گائغیں ۽ دف ہنسوا
 کھنغ یعنی دھلو ہنسوا لیں گندایش سہدار کہ آہانی داگ ۽ ہنسوا تھی کھسے دست ۽
 بیٹ ۔ یا آقا درآ دمی مڑوم ۽ پھرا ہنسوا گھنغ ایذا آف ۽ نواں ور ۽ اوڈا دیم ۽

باز ساڑتھیں آفے من سوہواں ہموذا آف ء ور۔ مگر اے مثل ء اصلیں مظلو
ہے بیٹ کہ دہمی مزدم ء گشوخص مزدم گشی کہ تھئی ڈولیں مزدماں من آف ء
تھنوا کاراں آں دہمی کھس ء مہاریں لیرو ڈولا یا لغام داٹھیں شیر ماذن ڈولا
زڈیت ہے گالوار کھت مظلو اے بیٹ کہ کھس مزدم کہ اے مثالا داٹ آں و شیر
باز بجز لکھیٹ ء دہمی کھس ء چھو مال ء گنگد امانی ڈولا بیوس ء لاچار ء گنوخ
لکھیٹ۔ ہے سو ب ء اے مثل ء (بتل ء اوٹ سریں ء گواسریں مزدم بچے وٹی
و بڑنای ء مزن مڑی باروا گشوں کہ تھئی ڈولیں مزدماں من آف ء تھنوا کھاراں۔

آف رو بنگھماں کھوشتیٹ :

اے مثل (بتل) مڑوناخص ء حیا داریں مزدمانی باردا گشریٹ مزیں میر
ء محبریں مزدماں بنگھما گشوں۔ اے گالوار ء سو ب ایشیں کہ مڑوناخص ء
حیا داریں مزدم امیندانی ہندیں بنگھیں مزدماں مزدم ہر ڈولیں امینداں کھنوں۔ کار
کھنغیں مزدم بیٹ یا ویل ء وا کھیا جھنغیں مڑمے بیٹ گڈا آں مزدم ہمیدولیں
لوٹے لوٹھیٹ کمانہی ء جند ء جان ء امن ء امان رسیٹ کار کھنغیں مڑمے ء
چھوشیں کارے یعنی سیاہکاری اے یا مڑکھوشی کھنغیں مڑمے بیٹ تہ آں
ہمیدولیں مڑمے گرا باہوٹ بیٹ کہ آنہی ء جان ء عزت زیاں مویتھ ایڈولیں
مزدماں بنگھما اے سو ب ء گشریٹ ء بنگھے مظلو اے بیٹ چھوش کہ حور
گواریٹ حور ء آف برادریں ڈغار ء پھادار نکت آف رد ہماں ہندا پھادار
کھت ہموذا کہ نبوے بستغا بیٹ یا ڈغار آں ہندا جہل ء جھک بیٹ آف رو
ہماں جہلیں ہندا کھوشتیٹ۔ ٹھنی ایں مزدم کہ ناسوہویں وٹنے ء جیرغ بیٹ آں
آ لوٹھغا ہر یا و روٹ جہل ء جہلیں ہندے ء آف لوٹھغ ء اٹھیدا کھت کہ جہلیں

ہند آف برباد او شتیت ہے سوب ۽ حیا دار ۽ عزت داریں مزدماں بنگما گشٹریٹ۔

آف منتھفا نیمغ نووں

اے ظاہریں گالوارے کہ آفا نیمغ نیستیں نیمغ شیراں پیدا بیٹ۔ اے
مثال ۽ حوز چھوشیں کہ کچھ ہمیدولیں کارے یا گالوارے بیٹ کہ آل کار ۽ یا گالوار ۽
پھیلو بیٹغ یا آخی ۽ بندرغ سے وس ۽ وا کھا دم ۽ بیٹ بازیں مزدم آل گالوار ۽ یا کار ۽
گیشغ ۽ وٹی تھیو غیں زورا لاؤں ان کار یا گالوار آندم نویٹ۔ ہے سوب ۽ گڈا دانائیں
عقلوبدیں مزدم اے بززی مثال ۽ وٹی زوان سرا کھاروں کہ اے کار یا گالوار سے سندغا
یا پھیلو کھٹا شے سے زوراویں چھو آفانی منتھفا حال نیستیں آف منتھفا نیمغ نووں ہے
مثال باروا شاعرے ۽ گوشتہ !

نے منتھفا آفاں در کھوں نیمغ

نے نصری گھانی جزاں

آں مزد بینغاں (شہیداں) دروں شیراں مرور بہر کھنوں :-

شہد ۽ شیر دوئیں باز جوائیں چیزوں اے مثل (بتل) مار ۽ اے حورا
گشغیں کہ نیکی ۽ بذل نیکی این۔ اگر کچھ مزدے دست ۽ گود دہمی مزدے ۽ باز
مزیں نیکی اے بیٹہ گڈا دوہمی مزدم واسطہ ۽ الی این کہ گوانسی ۽ شوذ مزیں نیکی
اے کھت اگر شوذ مزیں نیکی کھٹ نھاں تہ ہماں مزدم کپیں (قدزیں) نیکی اے
کھت اگر ان قدزیں نیکی اے مزدم دست ۽ نویٹ تہ اکثر کھت چھوش کہ شہد
ناپیدیں چیزے شیر مزدم دست ۽ گو آسانی ۽ پیداہوں گڈا ان مزدم واسطہ ۽ الی
این کہ بینغانی بذل ۽ مزدم ۽ شیراں واٹ۔ ایٹی مطلوبو اے بیٹہ ۽ کچھ مزدے الر

وٹی دوست ، سنگت ، نغین ، گوہنغال شہداں داٹ دوہی روش ، جہلمیں جہنگ
شہد دیوہیں مزدم ، دوہی سنگت نغین ، گوہیراں ضرور داٹ ہے سہوب ، اسے
مثل مشہور بیٹہ ۔

آں مڑدا من گندغ نیاں کہ ڈاڈو قروور آں باڑتھ :-

کھو کھنوں کہ ککھ دسے ، ککھ پھیریں زالبولے نادراہ اٹ ککھ مستریں
مڑدے ، تھوار کھٹ کہ درکنے (کھڑدے) مڑدے ڈاڈو (پھیریں زال) قروور آں
زیرے برے حکیم ، ڈاکدارے ، شوہد نیٹ ، ڈاڈو واسطہ ، دارد درمانے بیارے
دراہیں نچی ، ایڈولیں بچھ مڑدے پھاڈ یا تکا کہ من دوروخ قروور آں زیریاں ۔ نیٹ
ککھ سر حیا لیں دانائیں مرادے ، اسے حور دیٹو گوشت کہ آں مڑدا (مزدم) من
گندغ نیاں کہ ڈاڈو قروور آں باڑتھ ۔ فی ایوخت ، دے ایڈولیں گالوارانی پھذا
مزدم ہے مثل کھاروں اگر ککھ کارے رندا مزدم چھوشیں مڑدے پھلوا دیم
چھرانت ٹونک ، کھت کہ ورنہ کھڑو بے و رانائیں مڑدے فلاں کارا بروٹ گڈا
مزدم شے وٹی بے سستی سوب ، گشت کہ آں مڑدا من گندغ نیاں کہ ڈاڈو
قروور آں باڑتھ ۔

آں پھلوا کہ مے دل کشیت رند روغ نہ اس :-

ککھ مڑدے ، دڑی اس بیٹہ کھڑدے مڑدیاں دڑ ، رند زڑتھ رندا
جنان ، جنان ، دیو ہندے ، شتھنوں ہماں ہندا ککھ مڑدے ، دڑمنے لوہانز لوغ
زہ کو آں مزدم ، مظلوم ہمیش اٹ کہ نول نہ ڈولے ، دڑ ، رند میں دڑمن لوغ
پھلوا شتھیں ڈولے ، نواں میں دڑمن دور ہیں ۔ آں مزدم ، گوشت بیائے اسے

پھلوا رندا کھیال د حیاں کھنوں نوں دُز ۽ رند ۽ پھلوا بیٹ مڑماں ادروکھے
 اے پھلوآں پھلوا کھیال کٹہ آں پھلوا بچھ رند ۽ پیرا نیست اٹ۔ آخر بیوس بیشو
 مڑم تھی پھلوے سرگنتھوں رند دے ہماں پھلوا سرگنتھ آں مڑم ۽ کہ دل
 دڑمن لوغ پھلوا لوٹھٹ آنہی ۽ ساڑتھیں ساہے کھشتو گوٹھتہ ہو ادا آں پھلوا کہ
 مئے دل گشیت رند روغ نہ این۔

آنکہ کوڈھی آں مریٹ آنہی ۽ زہراں کھس نذاٹ :-

اے مثال ۽ حور چھوشیں کہ مکھ کارے گوبے زرا بیٹ یا شے تھیروو
 جنجال ۽ سوا بیٹ تہ مڑم واسطہ ۽ بایدیں کہ اُن کار ۽ گوصح ۽ صلاحیت ۽ انجام
 داٹ۔ اُن کار کہ گولگوار ۽ گوٹھتھیں ۽ بیٹ ۽ وش و شیغا مڑم دوہمی مڑم ۽
 گپ ۽ گالوار ۽ نہیٹ شیز جوائیں کار مڑم واسطہ ۽ تھی تھی چھے بیٹ کھت۔ اے
 بڑزی مثال مڑم واسطہ ۽ صلح ۽ صلاحیت ۽ باز جوائیں راہ شونی ۽ راہ شوندری
 کھت۔ زہراں مڑماں دڑمنناں داٹ کہ بلاں دڑمن مریٹ میں شے دڑمن ۽
 ڈولے جان حلاص بیٹ۔ زہرائی ہندا اگر دڑمن گوڈھی آں (مستغیں شیراں)
 مریٹ گڈا آنہی ۽ زہرائی دُغ ۽ بچھ گزر نیستیں۔ ۽ سوب ۽ دانائیں مڑماں اے
 مثال قائم کٹہ۔

آں مڑم کہ دریا آں ماندیوں ہورانی تھر مپھماں نہ تھر سوں

اے مثل ۽ (مثل ۽) مظلو (مطلب) ایشیں کہ مڑمے ہمیدولیں
 کارے رندا سرگیزتھ کہ آں کار یازگران ۽ ڈکھیا بیٹ گڈا ہماں کار نیام ۽
 پھشیں کسائیں ڈکھے یا اڑی اڑانگائے مڑم دیم ۽ بیٹ گڈا اُن ڈکھا مڑم ہور ۽

کچھ کسانیں تھر مچھے بر اورا لکھیٹ پچیکہ آن اصلیں کار ۽ منزل تہ وانکو دیم ۽ باز
 دیریں ۔ ان گرانیں کار ۽ مزدوم دریا ڈول ۽ جبل ۽ حمل لکھیٹ تے سوب ۽
 مزدوم گشیٹ تھئی دیم ۽ باز گرانیں ۽ گرانبارے کارے آگ عین تھو اے
 کسانیں ۽ کھم تھریں کار ۽ تھے ۽ تھر سب ۽ ۽ مظلواے بیٹ کہ کسانیں کار ۽ مزدوم
 ہورانی کسانیں تھر مچھے ۽ مزیں گرانیں کار ۽ دریا گشیٹ ۔ اصل ۽ اے مثل ۽
 (بتل ۽) مظلوم مزدوم ۽ مزن دل کھنچ ۽ ہمت دینغ باروا گشیٹ ۔ مزدوم اگر کچھ
 کسانیں کارے دیم ۽ درو کھا بیدل بیٹ ہمت ۽ پھر وشیٹ گڈا ان بغا بیوٹخ ۽ بے
 ہمت بیوٹخیں مزدوم ۽ مزدوم ہمیڈول ۽ گوٹے مثل ۽ ہمت ۽ دلہڈی دیوں کہ
 بغا بیوٹخ مزدوانی کار نہ این مزدوم دیم ۽ بازیں گرانیں کار کھاؤں ۔ گڈا مزدوم تے مثل
 ۽ (بتل ۽) اوٹی زوان سرا کھاؤں کہ ان مزدوم کہ دریا ان ماندیوہ ہورانی
 تھر مچھاں نہ تھرسوں ۔

آنکہ دیمینغ مندو ۽ بی وٹ لئی تھی :-

انسان واسطہ ۽ باز جوانیں کہ کھسی بدخواہی ۽ ملوٹھیٹ مندو مظلومے
 بدخواہی این (بدخواہی) اگر کچھ مزدومے گو دوہمی کھے ۽ بغائی ۽ برائی اے کھنت
 کھسی عزتے پھلیٹ یا تھچو کھسی باروا وٹی دلا اے گشیٹ کہ دسی کھس ۽ دریغوں
 اے چیز کھے ۽ پھلیٹیں یا ایشی ۽ ڈول نہ ڈولے ۽ بے عزتی ہنیں ۔ آنکہ دیمینغ ۽
 عزت جبل کھنچ ۽ حیلہیں پھذا آنہی ۽ وٹی دے ہمیرگیں عزتے این تھوش کہ
 آنہی ۽ وٹی عزت دوستیں وٹی بے عزتی ۽ پسند نھاں دسی کھس دے ہمیشی ڈول
 ۽ وٹی بے عزتی ۽ پسند نھاں ۔ اے گلاوار کچھ قدرتی حوزے این ماگند غوں ان
 کھس آن مزدوم کہ دوہمی یا دسی کھسانی بدخواہی ۽ کھنغوں کچھ نہ کچھ روٹے غیبی

صورت ۽ آتمانی سرا کھٹ ہمیدولیس کارے ٹیٹ کہ آن کارا آئی دلا گمان
 دے نہ ایں۔ خذاوند کریم ۽ وٹی کل مخلوق مکھ ڈولا دوستیں آن ہر کسی دلانی
 حالاں سینغیں آن گندغیں کہ فلاں کھس دیمی کھے واسطہ ۽ اے بندواہی ۽
 لوٹھغیں گڈا آن ہماں چیزا ہے لوٹھوخصی مردم ۽ ونڈ داٹ تھوگند دیمی کھس
 خاطر تھو کہ اے چیزا لوٹھغ ۽ ہترا پسند کھٹ یا نیٹ ہے سو ب ۽ اے مثل
 گشٹریٹ۔

آہاڑ ڈنگا :-

گرمانی موسم ۽ مکھ ماہے ماہے آہاڑ گشوں یعنی جون ۽ ماہ آہاڑ بیٹ اے
 موسم ۽ جڑ ۽ ہورے کہ پیدا ہوندا گندگا کسائیں کسائیں ٹکر ۽ گندیں دیہاتاں
 ہور بیٹ آہاڑ ہور ۽ باروا اے مثل دے مشوریں کہ مردم ننگارابھا بنغٹ
 ہور کے کھٹ ڈھگو ۽ مکھ سرے شاہے ہورا مینتھو تھر کٹہ دی سر (شاہ) حشکیغا
 سر پہنکا دراصل اے مثل ۽ حور چھوشیں کہ مردے ۽ بازیں یا لویوں اں وٹی
 تھیونیں یارانہ گندغانے چھ سنگتے ۽ مدت ۽ امدادے ۽ بجٹ بیٹ اں وٹی مکھ
 یارے گرا روٹ (۱۰) داہ یار تھی ہیلوندی ۽ نشغٹیں اگر آن وٹی تھیونیں یارانہ
 گندغا بروٹ تہ آنی ۽ وٹی گزران بند بیٹ ہمیدولا اگر اں مکھ روشے نصیو کاری
 مکھ یارے گرا بروٹ دمی یاراں حال بیٹ کے مے یار اوتلی روشاں فلاں مردم
 گرا آتکا گڈا اں وٹی دلا باز دلپھروش بیٹ کہ شاید مس آئی ۽ بریں سنگتے مں
 میں گرانیا تکا دمی یار گرا شتہ پھذا روشے کہ مردم وٹی یارا گندی گڈا اں ہے گشی
 ٹی ادا تھی یاری آہاڑ ڈنگا نہیں کل نہیں تھان ہند گوار بیٹ۔

گوچراں۔

ازوار ۽ ھیانغ ۽ کل ننیں :-

اے مثل اے ڈول ۽ مشور بیٹہ کہ دو مزدوم چچی ۽ منزلے ۽
پندہا جنان ۽ روغٹوں ککھ مزدے پھیانغ او دوہی مزدوم ماننے ۽ زوار اٹ
پھیانغیں مزدوم ۽ وٹی پھاڈانی سرا جزغٹ ازواریں مزدوم گریویں پھاڈانی سرا اٹ۔
دگ ۽ جزان ۽ زواریں (سواریں) مزدوم گوشت ہمت ۽ کھان بھڑ بیا پھیانغیں
مزدوم ۽ گوشت تھوگریویں پھاڈانی سرا جزغ ۽ من وٹی پھاڈانی سرا جزغان تھرا
میں مانغ ۽ دمیرغ ۽ چھ سما نیستیں تھو منی ڈکھا چھی نزان ۽ سبے سوب ۽
گشریٹ کہ ازوار ۽ پھیانغ ۽ کل ننیں۔

انسان ۽ وٹی جان ۽ جبروے دژمنوں :-

دنیا پخت ۽ انسان ڈولیں زوراخیں ۽ سنج مانیں تھی چھ ڈولیں
سہدارے نیستیں اگر انسان شے وٹی جسم ۽ جانی زورا زور مان نہ این دے
مانسان شے وٹی عقل ۽ فہم زور اٹے ہر ککھ سہدار ۽ زوراخیں مگر ہمکھر کہ انسان

زور مانیں ہمکھر انسان ۽ دژمن دے بازوں مار زیم رستر دوہی ویل ۽ جنجال
حتی کہ انسان ۽ وٹی ہم جنس یعنی انسان دے انسان ۽ دژمنیں۔ ایچ ایشی ۽
دوھیغا (زیاد ہیغا) انسان ۽ وٹی جبر یعنی گڈ ۽ پوشاک کہ جندنیں ہماندے
انسان ۽ دژمن یوں۔ جان ۽ چرانی دژمنی ۽ سوب ایشیں کہ ککھ مزدے ۽
جوانیں جرجاناؤں آنی ۽ ککھ دژ ۽ ڈاکوے گندی آن وٹی دلائے زانتھ کہ اے
مزدوم گمانیں باز بھاگیانیں زر داریں مزدے این گڈا ان دژ مزدوم ۽ بندی کھت

آنہی ۽ فُغ ۽ پھلغ خاطر اگو مردم ۽ جنگ ۽ مڑائی کھنت نصیواں آں مردم سماں
 مڑائی نیام ۽ کشریٹ - کھوشا رند دُزگندیٹ کہ اے مردم ۽ چھ چیزے نیستیں
 چھڑا ہے جان جرگو نونتھی - نی اے حور معلوم بیٹہ کہ مردم وٹی جان حیراں
 کشانتھ ہے سوب ۽ دانائیں مڑماں گونشتہ کہ انسان ۽ وٹی جان جبردے دژمنوں

او واکہ زہر ترڈیٹ . بخت شوڈلڈیٹ :-

بخت ۽ ساعت گو سخل ۽ صحت ۽ بیٹ - مردم مانوشاں کھ تغاخ (ہم
 تپاک) ہمدل بوں - زہر یعنی زہر گر مانوشاں مڑائی ۽ تھیڑوبے بختی ۽ نشانیں -
 اں ہندا کہ مردم کجاء ۽ کھ تفاخوں اں ہندا . بخت ۽ دے باز زوریں اں ہندا کہ
 مڑدانی ناٹھای ۽ مانوٹی ناتفاخی ایں . بخت ۽ اں ہندانام دے گاریں -
 مثال مار ۽ کجائی ۽ ہمدلی ۽ حرف داٹ بایدیں کہ مردم مانوشاں زہرا
 مخنوں -

اکھر گچھ موی کہ کھس واڑتھے :-

اکھر گچھ موی کہ کھس نری مویٹھ :-

اے مثل (بتل) سر حینیں دانائیں مڑماں اے سوب ۽ مشور کشہ کہ
 انسان واسطہ ۽ بایدیں وٹار ہمدولیں حالتے نیام ۽ داریٹ کہ آنہی ۽ گزر گزران
 گو آرام ۽ بیٹ اکھر گچھ بئغ ۽ مطلوبو اے بیٹ کہ مردم وٹی مال ۽ مڈی ۽ ایڈول ۽
 ریغان (رائیگان) مخت کہ آنہی مال ۽ مڈی ۽ ہر کھس واڑتھ - اکھر گچھ (خنظل)
 بئغ ۽ مطلوبو ایشیں کہ مردم دے قدر ا وٹی مڈی ۽ دوست مداریت کہ شانسی ۽ چھ

کھے فاندغا مزیریت۔ نے وٹی مڈی ء اکھر دوست داری ء نے وٹی زوانا ء گالوار
 اکھر زہر ء تلخ کھت کہ شانہی بد زوانی سوب ء کھس نزی مویت موڑی ء انسان
 واسطہ ء جوئیں کار ہمیش کہ وثار درمیانی رنگ ء داریت۔ کلا
اگر جاہسرا ایشی کشتی گڈا گورا دے وٹ جنبشی :-

منے بلوچ استمان نیام ء کھڑدے ہنداں اے رواہیں کہ کھے مریت
 مرکھ موتے بیٹ تہ آنہی ء دفن کھنغ ہندا یعنی گورستان ء دو پھس بروں حیرات
 کھنوں مے درشینیں بلوچانی نیام ء گیشتر ہر ہندا اے رواج استیں ایشی ء مے
 بلوچ استمان جاہسرا گشیٹ کیکھ مڑدے ہندے ء مڑتھ (ہیران بیٹہ اے رواج
 مطابق ء مڑتھفیں مڑدے ء وارٹاں جاہسرا ء مال اڑتھ گمان ہے گشیٹ چاہسرا ء مال
 شاید لاغرات کھیں پھیراٹ مڑدے کل کیکھ ڈول ء نیوں مڑدانی نیام ء باز مزیں
 فرتے۔ کھے حیا داریں کھے بے حیا نہیں کھے صور ء صبر کھت کھے بے
 صوریں۔ کھڑدے مڑدے ایڈولیں دے استوں کہ درغ ء باز مزیں جو فوئے
 کھنوں۔ شاید کیکھ لافوئیں درغ ء جو فو کھنوں مڑدے دے گون ات۔ آئی ء
 چاہسرا مال ء دیتھ آئی دل شے مال پھلو باز دہار بیٹہ آئی ء گوشت جاہسرا ء مال
 ہمیش۔ مڑدماں گوشت ہر باو ہمیش گڈا ان مڑدے ء گوشت اگر جاہسرا ایشی کشتی
 گڈا گورا دے وٹ جنبتی۔ ہے ستوب ء اے مثال مشور بیٹہ۔

امیند ء کھنات ء زیرات مرواٹ ء :-

اے ظاہریں گالوارے کہ دنیا امیندانی سرا قائمیں۔ مگر اے مثال ء
 حوز تھی پھلوے سرگیڑتھ۔ کھسے مشوریں کہ کیکھ مڑدے ء گودوہی مڑدے ء

باز مزیں یاری، دوستی اے اٹ۔ آن مزدم سرا اے مزدم، ہمکھنیں خج حیلے
 اٹ کہ من کہ آن مرادم، جند خونوں لوٹھاں دے اثماں ریزنڈاٹش۔ گڈا آن
 مزدم، یکھ روٹے یکھ چیزے، گزر (غرض) کھفتہ آن مزدم سیخت کہ منی گزر
 یار گرا پھیلو بیٹ۔ گڈا آن مزدم وٹی گزر پھیلو کھتخ، ہماں دوستیں مزدم گراشتہ
 آن مزدم گرا آن چیزدے است اٹ مگر مزدم، دینخ، جواد (جواب) داسٹی۔
 گڈا رڈو خیں مزدم، ہے گالوار گوشتو اے مثل آرتھ کہ امیندا کھناٹ، زیر اٹ
 مرڈاٹ۔

امانٹراں گوردے ندھرو ہوں :-

اے مثال گریویں امانتانی سرا پیدا بیٹہ۔ گور، حور ایڈولس کہ اگر یکھ
 مزدم شے وٹی ڈیمہ، ملک، درا (ڈن)، مریت موت، بیٹ گڈا آنہی، مزدم
 ند، میاڈ بندوں گشوں گور اے مزدم تھئی گرا دے اکھر ہا امانٹریں (امانیں) اں
 مزدم گورا ہے گشوں مزدم دفن کھنوں پھڈا ہماں بستغیں ند، سرا اں مزدم
 کھشوں وٹی وطن، بروں اں مزدم گور لاف، ہماں اولی ڈول، دراہ، سلامتیفا
 ایریں پچے کہ اں مزدم گور، حوالہ نویٹہ بلکہ امانڈ یعنی امانت بیٹہ۔ ہمیدول،
 اگر یکھ مزدم دوہی کھے گرا وٹی چیزے ایر کھنت اگر اں مزدم آنہی، امانٹریں چیزا
 حرج درج کھاں گار، بیرند کھاں گڈا آنہی، مزدم گشت کہ تھراج نویٹ۔

امانٹراں گوردے ندھرو ہوں۔ یعنی امانٹریں مزدم ڈنار وٹی حقاں

نلوٹھٹ۔

اود کشک :-

کشک یکھ بے زدانیں گنگد امیں سہدارے مگر کھردے کشک گو انسان،

کچھ ذول، فہمدار، ہر ذات کا اسٹ۔ کشکالی پیام، دے باز مزیں فرقی۔ اوڈ
 کشک، مثال اسے سوب، مشہور پیشہ، آنسی، کودنی، واژبا تعلق، اس اوڈ
 ہر دہشت، گپ، ہر گارا پیام اس آنسی پھاڑ ہر دہشت، پکڑاں (گپ،) ایڑ تھفادان
 اوڈ کشک، ہر گیس مزدے پھاڑاں کہ پکڑ ایڑ تھفادانوں آن ہمانی دسب،
 (رندا) سرگیزتھ۔ اوڈ کشک، مثال آن مزدانی باروا کشریت آن مزدوم دئی
 دوست دژ منا پھیو نیاروں ہر گیس مزدے، کہ کھندان، دہشیدا گالوار کش اماں
 مزدوم، دئی دوست لکھنت ایڈولیں مزدوم ہکھر بے قدر ہوں کہ پھذا آنہمانی سرا
 چھہ کھس باور نھاں۔ گڈا مزدوم حیران بیڈ کہ من تھو کھنناں مناں چھہ کھس دئی
 گرا ہند نڈاٹ۔ مزدوم واسطہ، بایدیں کہ دہار گو قدر، عزت، داریٹ ہر مزدوم،
 دئی دوست، سنگت مزانتھ۔ آن مزدوم ایڈولیں خوزاں ہذنیٹوں آنہمانی باروا
 دانائیں مزدماں سے مثالداش کہ پھلاں (پھلاں) مزدوم اوڈ کشکلیں ہر کھسی پھاڑاں کہ
 چکڑاں گندی ہمانی رندا روڈ۔

اوٹھا رضا مالیں آنو آن ایر کھنت یا، چو آن بیاری :-

(۳) سے (۴) چھار مسلمانیں مزدوم دے گ، رو غشوں دختے مسلماناں
 دیش کچھ کراڑے (بقالے) دئی لانغا (حرا) شے مال مڈی آن لذتغا، سوڈاگری،
 مناعیں مسلماناں صلاح کشو کرارا (بقالا) کشوں کراڑے (بقال) مال، ازباب،
 لٹوں پھلوں بردوں۔ ایساں مانوٹاں صلاح کش ایڈول، سلا بلا کراڑا ناٹوں بیائے
 بھانغے بندوں گڈا کراڑا جنوں کشوں کراڑے مڈی، پھلوں۔ اسے مزدوم اسے
 صلاح کش کہ بیائے کراڑا پھولا کھنوں ہشتر آنو آن ایر کھنت یا، چو آن کھاریٹ۔
 اگر کراڑا گوٹتہ ہشتر آنو آن ایر کھنت ماگشو تھو دروغا بندغ، ہشتر، چو آن

کھاریٹ اگر کراڑا گوشتہ کہ ہشتر، بچو آن کھاری ماگشوں تھو دروغاں بندن ۽ ہشتر
 آنو آن ایر کھنت۔ اے مزدماں سے صلاح بستو کراڑ ۽ دگ سرا اوشاٹھوں کراڑ
 آنکو پھوڑ گرا پجھتہ کھ مزدے ۽ پھول کٹہ سینڈہ جی تھومار اے حالاد ۽ کہ ہشتر آنو
 آن ایر کھنت یا بچو آن کھاریٹ کراڑ باز ہوشیاریں مزدے ات کراڑا دے ایشانی
 نیت وہاریں کراڑا گوشتہ بھوساراں ہشتر باز زور ناخیں سہداسے من ایشی باردا
 چھی گوشت نھنن اوٹھارنا مالیں آنو آن ایر کھنت۔ اے مزدماں سے صلاح بستو
 کراڑ ۽ دگ سرا اوشاٹھوں کراڑ آنکو پھوڑ گراڑا دے ایشانی نیت وہاریں کراڑا
 گوشتہ بھوساراں ہشتر باز زور ناخیں سہداسے من ایشی باردا چھی گوشت نھنن
 اوٹھارنا مالیں آنو آن ایر کھنت یا بچو آن کھاریٹ کراڑا گو سے پھسوا مزدم
 آڑا میں تھنوں وٹی جان تھوڑا میں وٹی دگ ۽ شہ شوڈ رند اے مثال مشور
 بیشوا نرودشی مشوریں۔

انسان ۽ وٹی پھشت او ڈھریں۔

اے مثال ۽ سوب ایشیں کہ اگر مزدم ۽ جندا ہمیدولیں عیوے بیٹ
 کہ ان وٹی عیوادیت منخت یا مزدم ۽ لونغا ہمیدولیں بغائی ۽ دژ منی اے کھنغ بیٹ
 کہ مزدم وٹی پھشت پھلوادیت نھنن۔ پھم تہ مزدم ۽ دیم پھلواؤں۔ مزدم ۽ لوغ
 عزت ۽ نیازی دے گوہے وٹی پھشت او ڈھری نیام ۽ شمار بنت۔ اگر مزدم ۽
 لوغ ۽ عزت ۽ دژ منی دژ منی ۽ کھنغ بیٹ پھدا روشے ہماں دژ منی بیٹ ظاہر بیٹ
 تہ گڈا مزدم ہی گشیت کہ شیز پھشیں ۽ مناں چھ سمانیت ات پچیکہ وٹی پھشت
 او ڈھریں۔

ایکھویں بہشت ء دوتراہ برائانی گہیں :-

مردم واسطہ ء بایدیں کہ وٹی برات ء عزیزاں وٹار دیر مداریت ۔
 اے مثال ء مظلوم (مطلب) ایشیں کہ بکھہ مردے ء مردے گشیت تھوگو من پھچی
 ء بیا وٹی برات ء عزیزاں بلد ء من تھرا اقدر (انکر) مال ء مڈی دیاں تھرا
 سیر ء سوکھا کھناں ۔ گڈا آل مردم واسطہ ء جوانیں حور ایشیں کہ وٹی لوزنیں
 برائانی براشیغالہ مدات ڈکھ ء ویلاں گووٹی برائاں پھچی ء بیٹ دنیائی ڈکھ ء
 ویل مردم واسطہ ء ووتراہ برادروں ہے واسطہ ء دانائیں مردماں گوئشہ کہ ایکھویں
 بہشت ء دوتراہ برائانی گہیں ۔

اے گزہ بھرٹیفیں گچھ بیٹ :-

اے مثل آنوخت ء گشیرٹ کہ مردم بکھہ نوخیں چیزے بیاریٹ یا
 گوکھے ء یاری ء دوستی اے کھنت یا ایڈولیں دھڑد ء وراکے کہ گوآنی ء ورغا چند
 روش ء رند انسان ء شانسی درغادل بغا بیٹ ۔ نوخ آڑتھفیں چیز اکھڑدے روش
 ء مردم گوشونق ء کھیال کھنت ہروخت ء آنی ء چھاریٹ ۔ گو نوخیں مردم ء کہ
 مردم یاری ء دوستی کھنت گڈا ہروخت ء آنی گرا روٹ کھیٹ یا آنی ء ہر
 وخت ء وٹی گزہ آئیں ء گشیت یا گڈا آنی ء اے گشیت کہ یار میں شے اشتو سوا بکھہ
 ساعتے دے نہ گوئیٹ ۔ ہمیدول ء کھڑدے روش ء رند مردم شے وٹی روغ
 آئیں ء دروکھا پھڈ کھیٹ ۔ ہے سوب ء اے مثال پیدا بیٹہ کہ سری روشاں مردم
 ء روغ آئیں ء مردم گندوں گڈ ہے گوشوں کہ دائیں اے مردم وٹی خاطرین مردم
 گرا ہروخت ء روغ مناغیں مر اے حورا مانگند غوں کہ اے گزہ بھرٹیفیں گچھ بیٹ ۔
 ہے سوب ء اے مثال پیدا بیٹہ ۔ اے مثال بکھہ فرضی مقولائے سرا جوڑ بیٹہ ۔

بادشاہ ۽ بادشاہی رؤث مزور ۽ مزوری تروٹ :-

بادشاہ اول پاکیں کریم ۽ دٹی ذامیں کہ آں شے ہر کس ۽ عالی ۽ بالائیں
 دروغیں دنیائی نام ۽ تپوشیں مزورے دست ۽ فرش ۽ گنڈیں ٹکرے ۽ مہار کہ
 دست ۽ بیٹ تہ آہنی ۽ مخلوق بادشاہ شیت۔ مگر بادشاہی دے کھے نچھادریں
 چیزے این ایشی سرا بچھ باور نیستیں کہ دانکوگو مزدوم ۽ بچی ۽ بیٹ۔ ایشی سرا
 اے باوردے نہ این کھنی کہ بنگھا استیں کل تنیں کہ بانگھوا بیٹ یا نو بیٹ۔ مگر
 مزور (مزدور) کہ آہنی ۽ پیش ۽ مزوری سرکھیں۔ آہنی ۽ دراہیں زندگو مزوری ۽
 گزیت آہنی ۽ مزوری ۽ یعنی مزور تانی ۽ بچھ کھس پھلت نخال ۽ نے کہ مزوری
 سرا کھے ارش ۽ حملہ اے کھت۔ اے مثل ۽ (بتل ۽) سوب ایشیں کہ اگر
 بادشاہ ۽ بادشاہی بروٹ آہنی بادشاہی ۽ کھے پھیل تہ آہنی ۽ دوہمی ہندا بچھ کھس
 بادشاہ جوڑ نخت مگر مزور کہ اولی بادشاہ گرا مزدور اٹ آں بادشاہ شتہ دوہمی
 بادشاہ حاکم بیٹ مزور ہمانڈول ۽ بادشاہ گرا مزور بیٹ۔
 جے سوب ۽ گشیت ۽ بادشاہ ۽ بادشاہی رؤث مزور ۽ مزوری تروٹ۔

بازیں دست کار ۽ باٹوہان ۽ موٹوں :-

اے مثل ۽ حور ایشیں کہ بازیں دست کہ یہ ہندیوں آں باز مزیں
 کارے کھنوں بازیں دست گو بازیں مڑماں یوں۔ اگر بازیں مڑوم کجاہوں کارا
 بچی منوں چھرا درغ وخت ۽ پیادوں وہان ۽ وراک ۽ حیران اہندوں بھوش
 بازیں دست کار ۽ گواشاف ۽ پھیلو کھنوں ہمانڈول ۽ وہان ۽ گواشاف ۽ ہو رگ
 کھنوں۔ جے سوب ۽ دانائیں مڑوم ۽ راست گشوخیں مڑماں اے مثل قائم کہ

کہ بازیں دست کار ء باٹوں وہاں ء موٹوں ۔

بٹکھیں تفر :-

بٹکھیں تفر ء مثل چھوٹیں کچھ سستیں ہوتی ہیں مزدے بیٹ یا
غریب ء نیز گاریں کھے بیٹ ۔ کچھ کھے با زور انہیں مزدے آنی سرائیم ما زور
ء کھت گڈا آن وٹی بیوسی ء زوری پھلو گندی گشیٹ ادا میں سوا ہر کھس
بٹکھیں تفریں تفر دماں وخت ء بٹکھیں تفر دار یعنی لٹھ نیام ء گولٹھا بٹکھیں
آنوخت ء کہ تفرے لٹھا در کئی گڈا تفر ء مہار ہماں لٹھا اٹ کہ در کھتہ پھذا تفر
وٹی رائیں ہر پھلوا کہ ہر وٹ کھس ولا نڈاٹی ہے سوب ء اے گلوار آنوخت
گشٹ بیٹ بازیں مزدم کچھ مزدے سوا یہاں بازیں گلواراں گشٹوں آتمانی دم ء کھس
نیمٹ گڈا آن ہے مثل داٹ گشٹیکہ ادا ہر کھس میں سوا بٹکھیں تفریں ہے سوب
ء دانائیں مزدماں اے مثل دم آرتھ ۔

بی بی ء گورانی جنتھر در شتھوں :-

کار ء پوریات محنت مزدوری (مزدوری) کھنغ ہر مذنب ء ہر دین
روائیں آن مزدم کہ کار ء پوریات نکل گڈا آنی ء تھجے ہے بیٹ کہ آن پھڈنا
سرگیزتھ آخر آنی ء تھی اے در تھی ہر ہا سٹیں حال کھوہ وار تھ نہاں پوریما
گریں مزدم ء کہ کارے در کفیت آن وٹی پوریات ء کھت آنی واسطہ ء اے جوہ
المی تھیں کہ دوستے سیاہے گرا پوریات ء کھت در منیں مزدنی کار وار تھ در من ت
در منیں اگر کچھ بے دین ما بقالے گرا مزدم ء کار ء پوریات در کفیت آن پھڈ
نکھڑیٹ آنی ء گو بے دین ء بے دینی ء بقال ء بقالی ء کار نیمستس کو وٹی کارا

کارنی آں گندغیں بے دین ۽ بے دینی مناں بے دین نخت او نے کہ بقالے کار
 کھتغاس بقالے باں مسیں وٹی دستانی چونڈیانی حلالیں پوریاتیں مناں گو کھسی دین
 ۽ مذہبا چھے کاریں آنہی ۽ توڑیں مڑدے ایگوار ۽ شغان ۽ جنتھ کہ تھو دژمنانی
 بے دینانی گرا پوریات ۽ کھتغ ۽ آں سے پھسو واٹ کہ بی بی ۽ گورانی جنتھر
 درشتغوں۔

بے نخت ۽ ورغ سرا پھتوز حونیں بیٹ :-

خداوند کریم کھیزاں انسان ۽ نخت ۽ جواں کھاں اگر انسان ۽ نخت
 حراؤ (خراب) بیٹ نصو (نصیب) چھوٹھ بیٹہ انسان ۽ جبر نویٹ چھوش کہ
 انسان دم ۽ وھڑد ۽ دراک بیٹ ایر بیٹ بازیں مڑدانی میل ۽ مچھی یا مڑاگہے
 اگر آنوخت ۽ کھ مڑدے ۽ پھوز حونیں بیٹ گڈا تھویغیں مچھی ۽ مڑد کھ
 مڑدے ۽ حیلوندی ۽ نہ نندانت مخلوق وٹی وھڑد واڑتھ آں بے نصو پھوزا حوناں
 چھڑیں نان سر کھٹیٹ ۔ سے واسطہ ۽ دانائیں مڑدماں اے مثال داٹ کہ بے
 نخت ۽ ورغ سرا پھتوز حونیں بیٹ۔

بے حیا شے خدا ۽ دے سکھیں۔ (زوراخیں)

دراہیں دنیا نیام ۽ ایڈولیں بچھ ساہدارے نیستیں کہ آں شے خدائی
 (خدائی) ذات ۽ سکھ ۽ زوراخ بیٹ ۔ اے مثل (بتل) دانائیں مڑدماں اے
 سوب ۽ جوڑ کٹہ کہ بے حیا ۽ بے شہوریں (شعوریں) انسان بچھ ڈول ۽ لہی ۽
 لیزم نویٹ نے آنہی دلا بچھ ڈولیں تھڑس ۽ داہنڈے کھیٹ نے آنہی ۽ شے
 (۱) گور کافر۔

انسانی سراترس ۽ تھڑے کھیٹ نے آنہی ۽ حُذائی قہر ۽ غضب ۽ تھڑے سیٹ - گڈا
 آں بے مہاریں لیڑو ڈول ۽ ہر پھلوا کہ آنہی دلگشیٹ ہماں پھلوا دیم کھنت - موڑی
 ۽ کہ بے حیائیں انسان بچھ ڈولیں بذکاری ۽ بذکھڑاری ۽ بذنباڑتھ - بے سوب ۽
 ایڈولیں بے حیائیں انسانانی باروا گشریٹ بے حیا شے خدا ۽ دے سکھیں)
 زوراخصی -

بے سروذا. جھنڈا جنغ :-

اے مثال آلوخت ۽ گشریٹ کہ مکھ مڑمے بے محصد ۽ بے مطلوب ۽
 مکھ کارے رندا سرگیڑتھ آں کار رند ۽ آں مڑم ۽ وٹی جندا مکھ شیشے (سوچنے)
 فیدغ مویت - تہ گڑا ایڈولیں بے نفائیں کارانی رند روغ مڑم واسطہ ۽ بے
 نازبائیں کار لکھیڑیٹ - بے مزائیں بے نفائیں کارانی سرا سرگرغ ۽ سوب بے
 بیٹ کہ بے سروذا کھے. جھنڈا جنغہ - جنولی کہ گو سروذا (سازا) جھنڈا جننت آنہاں
 سروذا ہمیش منائیں جنولی بے سروذا. جھنڈا جنغہ - چھوشیں مڑمے کہ ایڈولیں
 کارے رندا سرگیڑتھ آنہی رند ۽ بچھ نف ۽ سیٹھ مویت گڈا مڑم ایڈولیں کارانی
 پھذا بے مثال کھنوں کہ فلانویں مڑم بے سروذیں. جھنڈے جنغیں -

بیواڑ میں مال ۽ گوج باغاردے ورتوں :-

اے مثال ۽ سوب ایشیں کہ مڑم وٹی مال ۽ مڈی ۽ وٹ حیالداری ۽
 مخنت وٹی مال ۽ مڈی ۽ ژلاکھاں (یلہ کھاں) دزبلی واٹ گڈا آں مال ۽ مڈی
 بیواڑہ بیٹ گڈا آں ہر ڈولیں بھڑ یا نبھڑیں مڑمے دست ۽ کہ کھفتہ ہماں
 بازواڑتھی -

گوج ۽ بانارا مال ۽ مڈی ۽ چھی وار تھ پنخنوں لغور ۽ ناچا میں مزدمانی مال
 غ ۽ مثال دانائیں مزدماں گوگوج ۽ باناراں دا۔

بیوسی بازیں کاراں ڈسیٹ :-

حدا (خدا) وند کریم انسان ۽ شے بیوس بیفا امان ۽ داٹ انسان کہ
 بیوس بیٹ تہ آں گڈا بازیں ناروائیں کاراں کھنت مزدوم دزی ۽ شے بیوسی ۽
 نت دروغادے شے بیوسی ۽ بند بیٹ۔ نیٹ انسان دے تکا روٹ کہ آدم ذات
 گوژدانی ورنادے پھڈ نکھڑیٹ۔ بیوسی انسان ۽ شے انسان حد ۽ سیم ۽ آندیم
 تھ۔ ہمیدول ۽ چھوشیں مزدومے بیوس بیٹ آں نکھ ناروائیں کارے کھنت یا
 رواںیں دروغے بند بیٹ پھے دوہی کے خاطر اگر آں ایڈولیں ناروائیں کاراں
 نت تہ آنہی ۽ وٹی جان جو کھواں کھفیٹ سفر زیان بیٹ ہیے سوب ۽ سرھیالیں
 دانائیں مزدماں اے مثال جوڑ کہہ کہ بیوسی بازیں کاراں ڈسیٹ۔

ندا ۽ گو ککھا دے طمائیں :-

ککھ باز کسائیں ۽ بے وجودیں چیزے مگر ایشی ۽ گو نیچادے مزدوم ۽ کیکھ
 کیکھ وختے ۽ کار کفیت۔ تھی پچھ کارے ۽ کہ نیٹ مزدوم گوژدا کہ وار تھ
 ژدانی کسائیں نکر دتھانانی نیام ۽ سر کھاؤں (پھڈ کفوں) نڈا آں گوژدانی کھنغ
 در کھنغ واسطہ ۽ مزدوم ۽ ککھے زلور گزر کفیٹ۔ اے حور معلوم بیٹ کہ مزدوم
 شے ککھا دے لاطما بٹ نویٹ اے مثال مار ۽ گوہر کس ۽ جواں کھنغ ۽ حرف
 اٹ بایدیں کہ مزدوم شے پچھ کھس ۽ بے تعلق ۽ لانما مویت۔

۴۴۔ باجھری گاہ ء مکرئی ساہ ء کھزغ ء لی آنہ ایں :-

اے مثل ء (بتل ء) سوب چھوشیں کہ مزدوم یکھ بے کھٹیں کار
 گیزتھ آں کار ء آنسر ء اندیم بیغ ء باز مزیں وختے مان بیٹ۔ گڈا آں مزدوم
 شے کھے ہماں دراڑیں کار ء باروا اگر کھے پھولا کھنت کہ تھئی کار ء چھے حالیر
 دانکو مزیں وختے لوٹھیت ؟ گڈا آں مزدوم ہیے مثالاٹ گشیٹ کہ کار کٹغ ء
 ایں چھوش کہ باجھری گاہ ء مکرئی ساہ ء کھزغ ء لی ء (ایندا نہ ایں ہمیدولا میں
 ء کٹغ لی ء نہ ایں ۔ باجھری گاہ ء مکرئی ساہ اے مزدومیں باز دھیر وخصیں چیزوں
 جھری ہما رنگ ء بھلر تھو خادان مانیں ۔ مکرئی ساہ دے ہمیدولتیں مکرئی گزردن
 کھے گڈی سغرا شے جان جدا کھنتی چھیار پیر روشیغ ء کھنغفا بیٹ کھے کہ برو دس
 لائیتی مکرئی ء پھاڈ ہما رنگ جزروں مکرئی ساہ زوٹ ۔ ہر یکھ مکرئی ایڈولا نہ ایں
 ایڈولا ایکھوا ہماں حلالیں مذغ مکرئی ء ساہ دھیریٹ ۔ ہیے سوب ء باجھری گاہ مکرئی
 ساہ ء مثل پیدا بیٹ ۔

بازیں دف لہراں ولادیوں :-

اے مثل ء (بتل ء) حور چھوشیں بازیں مزدوم کہ یکھ ہندا یوں آں
 ہر ڈولیں گالوارے کہ کھنوں آنہانی صلاح یکھیں آنہانی تھران یکھیں آنہانی نیہ
 ء دوہی آنہانی دیم کفونیں پھسود یونیں چھ کھس مویت گڈا آں ہر ڈولیں
 گالوارے تھرانے دف ء کھشوں آنہانی دگ ہماں یکھیں ۔ آنہانی دیم ء یکھ
 مزدوم ہر چکر زور مانیں یا دانائیں مزدومے بیٹ نہ آنہی ء ایکھویں گالوار چھ قڈا
 ء قیتے ندریٹ ۔ آں مزدوم ء زور ء زخت ہمکتر بیٹ چھوش کہ دھوخصیں

تھیں) لڑا (کھورا) ڈول، زور دار بیٹ آہنی، ہاڑیں دقانی گالوار چپ دیوں یا
 کچھ مزدے، صلاح بیٹ کہ بیٹے کھنے کاراں کھنوں یا شے ہاڑیں مزدیلا صلاح
 گیزتھ گڈا ہاڑیں مزدم آہنی تھرا نا بیوں مگر آں کار آں کھیں مزدم واسطہ، ہاڑ
 تقانی کارے اس آنوخت، آں کھیں مزدم ہاڑیں مزدی تھرا نا زیر بیٹ پھذا
 گند بیٹ کہ منال اے کار نیام، مزں سیٹے مناغو مگر شتھیں وخت دوہمی برا
 گڑوی دست، نیٹ گڈا آں مزدم ارمان کھنت ہے گشیٹ کہ من آنوشتی
 ہاڑیں دقانی گالوار زڑتھو بگا بیٹھن فی آں شتھیں وخت گڑوی میں دست، دست
 نیٹ۔ گڈا آں مزدم ہے مثل کھنت گشیٹ چھو کھناں ہاڑیں دف لڑاں
 دلادیوں۔

بانار (۵) نونہ شے :-

بانار کچھ برنا، بیزی سہدارے اے کوہ پوادانی نیام، بیٹ ایشی، ہر
 وخت مزدم گندیٹ گو گندنا بانار وٹی سغرا جبل، ہرز کھنت ایشی سرا شے کنیں
 وختل مزدمانی دف، کچھ کھوے مناغیں گشت کہ اے بانار وٹی سغرا جبل،
 ہرز کہ کھنیں اے گشٹیں نونہ شے روش ورا نے یعنی نونہ شے روش کھیٹ
 گڈا من تھرا وراں۔ نے نونہ شے روش کھیٹ نے بانار کھے وار تھ کھال پچیکہ
 نونہ شے، ہ وار نیستیں ہما رنگا دوشنبہ سے شنبہ بلوچی، فارسی زوان، است
 انت مگر نونہ شے، ہ وار نیستیں۔ اے مثل، ہ سوب ایشیں کہ یکھ مزدے
 دست، دوہمی مزدے، ہ کارے مویت آں ہر وخت، مزدے، سے دلا سو، داٹ
 کہ تھی کار کھناں اے روش آں روش کھنا، نیٹ، آں حیلوندیں مزدم تنگ
 بیٹ گڈا آں مزدم ہے مثلاً ادا تھی دست، پھی نویٹ تھی ہماں بانار (۵)

نومہ شے ۽ روشیں۔ نے بافار (۵) نومہ شے کھیٹ کھے وارٹھ نے تھو میں
کارے کھن ۽۔

بانز ۽ کونتر یہ کھدام ۽ نہ جالوں :-

بانز کونتر ۽ کمن ۽ قدیم ۽ جان ۽ ڈرمنیں بانز کونتر (کپوت) احرط ہے
ہر ہندا کہ دز کھفتہ بانز کونتر وٹی شکار کھت۔ جفتہ ۽ وارٹھی کونتر وٹی دس
دکھا پھاں آر دواراں نویٹ زوٹ پھوڈا کہ بانز ۽ بوئے بیٹ۔ کونتر شے بانز
وٹار باز پھاریزی دیر داریت نواں کہ بانز مناں گندیٹ گڈا میں سفر
ساجو کھوائیں۔ ہے ڈولا دو مزدوم ۽ کہ مانوٹاں ڈرمنی بیٹ آنوٹار مانوٹاں شے کھ
۽ دمیٹا باز دیر داروں آن دوٹیں مڑماں شے کیکھے تھینے ۽ ہمیدول تھریٹ
چھوش کونتر شے بانز تھریٹ۔ اگر نصیواں چھوشیں ہندے ۽ دوٹیں ڈرمن
داریں مزدوم بیڈاں ہندے ۽ پھچی ۽ یوں تہ گڈا ککھ نہ کیکھے شاں ہندا کھڑو بیٹ
تھی ہندے ۽ روٹ چھوش کہ بانز کونتر ۽ جانی ڈرمنیں آنی سفر گو بانز گندا
جو کھواں کفیت۔ گڈا ککھ مڑمے شاں ہندا کھڑو بیٹ در کھیٹ تھی ہندے
روٹ گو تھی کھے ۽ ہے حال ۽ حور کھت کہ مں فلاں ہندا شاں اوڈا میں ڈرمنیں
کھے آتکا مں اوڈانت نو بیٹاں مں کھڑو بیٹورائی بیٹاں پھیکہ بانز ۽ کونتر
کھدام ۽ نہ جاوں (ہندر نختوں)

بانز شے بر اقاں کھفتنوں کہ گج کونتریں مرگاں جنوں :-

اے مثل (بتل) ککھ گالے دروٹم ۽ پیدا بیٹہ۔ اگر کھنیں گالے بیٹ
دے اے گالوار رڈ نہ این پھذا مثالے دروٹم ۽ زوان سرا آتکا۔ کونتر ۽ ڈرمن
کونتر ۽ جنوٹ ککھوا بانزیں دوہی بالی مرگانی جنتی کونتر نہ این گج کہ ککھ مڑدا

ہاں مرگے آں کو ترا چھڈلا جٹ نھاں نے کہ گو کو ترا بھی کو ترا ڈولا بالہاں
 کھاں۔ اے مثل عقلمندیں مردہاں اے سوب، گوشتہ کہ کچھ ہا جہاں لغوریں
 مردے گو بھڑیں مردناہیں مردے، بغالی اے یا براوری اے کھت یا بھڑیں۔
 مردناہیں زحم جنس مردے اناغنا جھتھ، کشیٹ۔ گڈا ایڈولیں کارانی پھدا
 مردناہیں مردم افسوز، (افسوس) ارہن کھنوں گشوں کئے، چھو کھنوں ماشے
 براہاں کھنوں گڈا ہے مثلاً کھاروں کہ بانزٹے اہاں کھنوں گڈا کو تراں مرہاں
 جنوں۔

بال توفیق گو بانزرا نہیں :-

اے ظاہریں گالوارے کہ انسان، بانزرا نہیں مگر کھڑے ایڈولیں
 گالوار یا کار است انت کہ اوڈا مردم بانزرا، بال، ہچارا کھاریٹ۔ چھوش کہ کچھ
 ہزرگاریں مردے کچھ جوائیں گیشنی چیزے مثلاً جبر، پچے گیرتھ یا جوائیں درغ
 بھرغی چیزے انگو آگو دیرین دیہاتانی پھر گڑا روٹ زر، پسیہ، خرچ کھت گڈا
 مردم آنی، پھر، گڑا دانی جوائیں چیزانی کھنوں غریبیں مردم کہ نیزگاریں
 آنی واکھاوٹی بگھہ بانگھونغن مسائیں پیدا بیٹھیں آں نے جوائیں جبر، پوٹاکے
 ٹفت کھاں نے جوائیں دہشیں دھڑے داڑتھ کھاں پچیکہ آنی، گزران کھنیں
 آں ڈولے، وٹی زیند، شف روشاں تھلا کھاں داٹو پھیلو کھنیں آں وخت کہ
 بازارا یا ہٹھ، دکانے، چیزے گرنا روٹ گڈا آں چیزا گیرتھ چھیار پیسوا اڑزاں
 بیٹ گڈا آنی، مردم گشوں تھو اے بیکاریں چیزا پچے گرغ، جوائیں ہٹاگر اے
 بریں چیزاں مگر۔ آں وٹی غریوی (غریبی) پھلو کھیال کھاں گشیٹ چھو کھنیں ادا
 بال توفیق گو بانزرا نہیں۔

بڈ تفسی بیڑ حریر :-

اے مثال شے دست ء درشتنفس چیزانی باروا گشٹ کھوسے
مشوریں کہ دریالاف ء یکھ بیڑی اے (بوجیکے) بڈٹوگار بیڈ ددھی مال ء ازباب
ہر چیز آف نیام ء بڈٹو شتہ مزدے ء دیش کہ حریری یکھ دانزائے (دانگے) آف
پھشت ء ترغیں آں مزدم ء دیم ء بیٹوآں حریر دانزا کھشتو گفٹہ مزدے کہ آنی
نرخا اوشتوگٹ آنی ء گوانتت بلد ء حریر دانزا باز مزیں مڈی اے کہ تھو ایشی ء
زیرغ ء آں مزدم ء گوشت بڈ تفسی بیڑی ء ہمیدے لکھے غیں لاف دزدے ء
تہ حریر کار کھیٹ ۔ یکھ گار ء ہرندیں چیزے ء مزدم ء کھتریں چیزے کہ دست
ء بیٹ آں بے بڈ تفسی بیڑی حریر ء مثال بیٹ ۔ بے سوب ء بڈ تفسی بیڑی حریر
مثال مشوریں ۔

براٹ براٹیں زحمت براٹ نہ ایں :-

نادراہی یکھ ہمیدولیں چیزے کہ انسان ء جند ء جان واسطہ ء باز مزیں
دڑمنے اگر مزدم ء جند براٹ ء یکھ ہمیدولیں زحمتے یا نادراہی اے بیٹ کہ آں
زحمت گو براٹ ء گر روغا مزدم ء وٹی جندا لگڑیٹ ۔ مزدم ء وٹی سغزیاں بیٹ ۔
براٹ تہ مزدم ء جند براٹیں آں تہ مزدم ء بچھ نھسانے نداٹ مگر براٹ ء زحمت
کہ استیں آں تہ اے حوز بچھ نزانٹ کہ اے مزدم اے نادراہ ء جند براٹیں من
ایشی ء تھوروا دیاں ۔ بے سوب ء گشٹ براٹ براٹیں زحمت براٹ نہ ایں ۔
پٹھانڑ گنم کاک :-

۴۷

یکھ پٹھانڑے (پشتونے) ء یکھ بلوچھیں مزدمے دوئیں بچی ء شتغوں

وے سفر ۽ مسافری کارے ۽ دوئیں مژدماں ہندے ۽ شف کھفتہ - پٹھانزا
 تھیں آڑتھ گونٹوں بلوچھا گندیمیں - دصیں مژدماں کاک پھکھنوں پٹھانزا
 شتہ زے گنم کاک خروں ۽ مں گندیمیں کاک وراں - بلوچھا غریب ۽ گوشت
 بے بخت تھی دٹی زر تھیں آڑتھوں گندیم ۽ منی ایں پٹھانزا گوشت مں خواخا
 تواہ محواہا گندیمیں کاک وراں - بے کھسوارند اے مثل پیدا بیٹہ - نی مثل ۽
 روم ہماں دخت ۽ مژدم وٹی حال ۽ گالوارانی نیام ۽ کھاروں آنوخت ۽ چیزے
 ڈغی بیٹہ یا بہر ۽ بانکھ کھنی بیٹہ بازیں مژدماں نیام ۽ یکھ مژدے شے کھیں
 نکٹاں گیوری بے صلاح بیٹہ گشیٹ کہ مں گشمن دنڈ زیراں شا پھذا دشیفا
 زانے - آں مژدم گشت بابا مے کھیں سنگٹانی یا برائنی بہر براوریوں تھرا ما ایکھوا
 بیڈولا گشمن دنڈا دوں - گڈا مژدم آنی ۽ بے مسالدوں کہ تھو دا ہما پٹھانزا گنم
 بیڈولا گشمن دنڈا دوں - گڈا مژدم آنی ۽ بے مسالدوں کہ تھو دا ہما پٹھانزا گنم
 کشفانی -

پھیں موژدان دے بیڈولانیوں :-

اے ظاہریں گالوارے دست ۽ پھیں موژدان بیڈولانیوں مگر اے
 کل ۽ مظلو تھوش بیٹہ کہ خداوند کریم ۽ اے دنیا لاف ۽ ہر تھی کہ خلقو دنڈا ۲۹
 ے تھیو غیں چیز بیڈولا یہ وژانیوں کھے مزن کھے کسان غریب نیزگار کھے امیر
 آگیا ۽ حزرگار کھے نیک دل ایماندار کھے دژ دروبا ۽ بذکار - اے کل داڑھے وٹی
 ستیں ہرگیں دژے ۽ کہ داڑھے وٹی رضا ۽ اٹ - ہماں ڈولا پیدا کھنی اے
 نال آنوخت مژدم ۽ زوان سرا کھیٹ کہ یہ لوغ ۽ دو مژدم انت کھے نیک دل
 ماندارے دمی دژ دروبا ۽ بذکارے مژدوںس یہ پھٹ کھوں یہ ماٹ ۽ پیدا

بیشوں بہ ہندا رستو مزن بیشوں مکھے ء جوانیں دگ رحمانی راہ گفہ
 رڈیں دگ گفٹو شیطانی کار پھلوا رانی بیٹا ایڈولین مزدم دیشو دانائیں مزد
 ہمیدولا داش چھوش کہ دست چھمبوا پنچھ موڑداں یہ وڑا نیوں ہمیدولا
 تھیوئیں مخلوق دے یڈول ء یہ وڑا نہیں۔

پھنڈوغ ء پھنڈھغ نویٹ :-

پھنڈوغ انسان واسطہ ء باز نازہ بانیں ء بے عزتیں کار ایں۔ مگر انہ
 نشے بازیں بیوسی ء نادرایانی سوہ ء پھنڈ لوٹھ دے کھنت مگر اے حور پھنڈ
 واسطہ ء یکھ الی چیزے کہ آں فخرا محنت اے حورا دل سرا یا زوان
 میاریٹ کہ اے مزدم ء منال کھمیں داش آں مزدم ء منال بریں چیزے داش
 مزدمے آنہی ء کھمتریں زر ء پیسے داش یا کھنیں جبر ء پوشاکے داش
 پھنڈوئیں ء مزدم ء اے حق نہ ایں کہ گشیٹ من اے پیسواں نگران اے
 تھردوں اے جبر من نزیراں (نزوراں) کہ اے کمن تھریں۔ پھنڈوخ واسطہ
 بایدیں کہ اگر آنہی ء کھے پیسہ اے داش دے آنہی واسطہ ء ہماں گنجیں
 پھنڈوخ اگر شے دہمی کھسانی دیم ء دست ء دے دراز کھاں تھری مزن سرا
 اے دے کھنت نہ گڈا ہمیشی ء گھٹریٹ پھنڈوغ۔ بے سوہ ء دانائیں مزد
 گوشتہ کہ پھنڈوغ ء پھنڈھغ نویٹ۔

یاولی نال :-

یاولی ہما مزدم ء گشت کہ آں گڈا گوانی ء کھنان گڈا کھر پھاس ء
 یا کہ پھرم ء گڈا گفٹوئیں مزدم ء جہاں یاولی گشیٹ۔ آں مزدم کہ توڑیں کھنا

پھیرکی نواوے جدا پچے مویتھ - نال پاوی ۽ کار کھنغ ۽ مکھ چیزے کہ کھر کھنغ
 ڈول ۽ جز ٹخنس آنہی ۽ لاف کھڈیں اے پھلوآں پھلو دروکھا چھو چیزتھ دا جھاڈ
 نتھی، آنہی نیام ۽ پاوی وٹی بندہ سخانی نالوڑلی آن مانکھنت گڈا گواشتاف ۽ گوتیزیں
 دستاں بندہ سخانی نیام ۽ بازتھ ۽ کھاریٹ - پاوی ناجنغ ۽ برغ ۽ آرغ ۽ رفتار باز
 تیزیں ہے سوب ۽ چھو مڑدے کہ وٹی کار نیام ۽ دستاں باز گواشتاف ۽ جنغ بیٹ یا
 شے مکھ پھلوے ۽ تی پھلوے ۽ گواشتاف ۽ بروٹ بنیٹ گڈا ہماں مڑد ۽ یا ہماں ۵
 کھس ۽ مڑد گشت کہ ورناتھرا چھونیں تھو پاوی نال ڈول ۽ روغ مناغ ۽ ۹ -
 ہمیڈولا گواشتاف ۽ تیز ۽ ترند یغا رووخ آوخنس مڑد ۽ مخلوق پاوی نال ۽ نام داٹ
 گشیٹ کہ فلاں مڑد ۽ کل نتیں چھونیں ایشی ۽ چیں اشانی کارے کہ پاوی نال
 ڈولا روغ مناغیں -
 ہمیشیں پاوی نال ۽ مثل حال کہ دانائیں مڑدماں ٹھاہنیتھ -

پچے ننوک ۽ کہ مڑنے داتیغوں ہے نے گقفیفونتھے :-

اے ظاہر گالوارے کہ مڑدانی داٹ ۽ گفتاں ہماں مڑد سنیغوں کہ
 آن کھشتو کشائیں تھغاؤں - آن مڑد کہ دوہی مڑدانی مڑداں کھشتغاؤں آنہانی
 آرام دے گاریں کہ نواں دژمنے منی سراپجیٹ - آن مڑدماں کہ مڑد گقفیغوں
 یعنی آنہانی براٹ کھشتغاگاریں آنہاندے آرام نیستیں آنہانی واسطہ ۽ سازتھیں
 گلزمیغ تھنغیں تنور ڈول ۽ ہواڑاں دینیغیں - مڑدانی داٹ ۽ گفت ۽ گالوار دف
 ۽ سوکھیں مگر ایشی ۽ پھڈی اصلیں نتیجہ باز گرائیں مڑد ہے گشیٹ کہ خدانے
 مڑد ۽ داتی والا کھنت نے گفٹی والا - اے مثل ۽ (بتل ۽) سوب چھوشیں کہ
 مکھ مڑدے وٹی دژمنے ۽ راہ بندی کشودژمن حاطرا نشنغاؤ مڑد ۽ ہیرے گرغی دے

است اٹ ۽ دوہی کھے ۽ بیرے داٹی دے استھی یہ پھلوے آنسی ۽ دوہی دژمن
 ۽ تھڑس اٹ کہ نواں اناغلیں سرا پجیٹ دوہی پھلوا اے دژمن ۽ گونجیادے
 سرانی سوڈا کھنی اٹ دختے تھولے ۽ نوکھ (تھوار کھے) مزدوم ۽ دلا ارمان آتکو
 مزدوم ۽ گوشتے پکے ننوک ۽ کہ مزدومے دا شیوتھے نے گتھیونے ۔ یعنی تھرا پچھ
 ورتے نہ ایں۔

پرونٹرا استاد ۽ گوشتے برواٹ ۽ گووٹی دوئیں ٹھنگاں :- ۵۳

اے مثل دے دوہی مزدومانی عیودار کھنغ ۽ سرا جوڑ بیٹ۔ ککھے مزدومے
 ۽ وٹی جان شے عیواں گندھس آں دوہی مزدومے ۽ ککھے کسائیں عیوے گندیٹ
 آنسی ۽ ملام دار کھت پرونٹرا (گیش گچن) اوٹی جان ۽ ٹھنگانی لکھیواندار یٹ استاد
 ۽ کہ آنسی وجود ۽ دو ٹھنگوں آنسی ۽ دوئیں ٹھنگانی لکھیواندار استاد ۽ کہ آنسی وجود
 ۽ دو ٹھنگوں آنسی ۽ دوئیں ٹھنگانی شغان جھتھ۔ پرونٹرا ۽ وٹی جان ٹھنگ شے حزار
 ۽ دے بازوں۔ سے سوب ۽ گشتریٹ کہ ککھے باز عیوداریں مزدومے کہ مزدومے ۽
 کسائیں عیوے گندیٹ آنسی ۽ شغان ۽ جھتھ ۽ آنسی ۽ مثل سے پرونٹرا
 و استادے مثل بیٹ۔

پوہ پھلاڑی :-

پھلاڑی (لوجہ) ککھے مشوریں رستریں سہدارے ایشی ۽ بازیں کھسو
 استوں۔ ایشی ۽ ککھے کھسوے اے دے استیں آنوخت ۽ ساڑتھیں چھلو زمستان
 بیٹ گڈا ایشی ۽ ایڈولیں مستی اے پیدا بیٹ کہ وٹی ککھے پھازے لنگوٹ کھت (۳)
 سے پھازی جزئیٹ اے سوب ۽ الوخت ۽ میں جندا ہمکھریں زورے اگر مس وٹی

چھیاری پھاذا ڈغارا ایر کھناں تہ ڈغار میں زورا داشت نھلن ترکی ٹھنگ بیٹ۔
 سمیڈولا اگر کچھ ناچھیں بیکاریں بیمنڈنیں مزدے شے دئی شان ء شے دئی جان ء
 دیمیں کارے ء گیزتھ یا نوٹھیں دورے بیاریٹ گڈا مزدناضیں شان عزت داریں
 مزدم آنسی ء گندوں حیران بوں کہ اے مزدم ء چیں نوٹھیں دور باری اے آرتھا
 گڈا مزدم آنسی سرا ہے مثلا کھاروں کہ اے مزدم پوہ پھلاڑی این ایشی ء باری
 گنڈیں۔

پھاذا پھیشو (سواس) :-

پھیشو یا سواس ہمیدولیں بے بلوریں سنگتے کہ مزدم ء نیم بریں پندا
 دروح داٹ۔ پھیشو ہمیدولیں چیزے کہ ایشی ء پھذا گنڈھ تروپ دے نیستیں
 پھیشو ء آنوخت ء کہ دروح داٹ مزدم ہماں پندا ڈغار سرا چھلداٹ۔ کھلی ٹی پھذا
 گو آنسی ء امیند ء آسرا نیستیں۔ ہے ڈولا بے وقائیں بے بلوریں یارانی یاری یا
 دمی ایڈولیں نیم بریں پندا دھروخانی دروح دیو خانی مثل گو پھاذا پھیشو ء (سواس
 ء) گو داٹ پھیشو کہ سستہ پھذا گو آنسی ء مزدم ء طماذاری اے سرنیٹ ہمیدولا
 بے وقائیں بے بلوریں یار ء سنگت یا گریویں دی کھے ء چیز سرا آسرا کھنغ دے
 پھاذا پھیشو ء مثل بیٹ ہے سوب ء خبردار ء دانائیں مزدماں بے بلوریں یار ء
 سنگت گریویں چیزانی سرا بلور کھنغ ء پھاذا پھیشو ء دروشم داٹو مثل ٹھاہنیٹھ۔

پھاغ کھائیرا داڑتھ :-

اے مثل ء بتل ء حور چھوشیں کہ دو مزدم ء مانو میں چھ چیزے سرا
 گاڈ ء گردار بیٹ۔ دویمیں مزدماں اڑی سندغ ء گالوار ء گیشغ جطر کھ وڈیرائے

وٹی منصف مقرر کث۔ بکھ مزدے، شتو وڈیرا، گوشتے مس تھرا پھانٹے دیاں یعنی
 ٹھنٹی پھانٹا نوخ کھناں اگر تھو فیصلہ میں پھلوا میں حق، داش دو، بیغا شتو گوشتے
 وڈیرا مس تھرا کھائیرے (ڈھگوے) دہاں تھو فیصلہ، میں پھلوا، فیصلہ
 روش، دوئیں اڑٹھیں مزدوم شتوں وڈیرا گرا وڈیرا، وٹی فیصلہ ہماں کھائیر
 دیوئیں کھائیر ٹھنٹیں مزدوم پھلوا دینی کث۔ پھاغ ٹھنٹیں مزدوم، گوشتے نواں وڈیرا
 ۵۵، میں گالوار دلا شتے پھر ماں وٹی فیصلہ، دوہی مزدوم پھلوا دینٹیں۔ اے مزدوم،
 گوشتے وڈیرا صاحب تھرا حذائی ناہیں میں سرا ظلم، مٹاں اے چیز میں تھیں
 تھو میں حق، جٹو تھی کھسے، دینٹے تھرا شے وٹی شان، شان، دے ن نویت۔
 وٹی پھاغ پھلوا کھیال کھاں تھرا وٹی پھاغ دروہی اس کہ ایڈولا ٹخن وڈیرا، گوشت
 ابا پھاغ کھائیرا واڈتھ ہے سو ب، اے مثل پیدا بیٹہ۔

پھاٹک مال :-

اے ظاہریں گالوارے کہ پھاٹک مال بے داڑھیں آنہانی چیتا کھڑنھاں
 پھاٹک، رکھو دل جی دور نویت کہ مال تھسو، لنگھریغا ڈھکھٹیں۔ اے حور
 ایڈولیں مزدومانی باروا گھڑیت کہ آں وٹی مال، ساہدارانی چیتا نختوں مال، گندام
 ہر وخت، چینگ لوٹھوں اگر مزدوم ایسانی چیتا نھاں آں لاغری، لغزے، سنج، زھیر بنت
 ہے سو ب، ایڈولیں بے ہینٹیں مزدومانی مال، مزدوم لغزے، لاغری، کہ گندوں
 گڈا آنہی باروا ہے گشوں کہ فلاں مزدوم، مال بے چیتیں اے وٹی مال، چیتا نھاں
 اے ہمکھر لغور، ناجاہیں مزدومے وٹی مالا پھاٹک مال کھٹیں بادمی پھلوا چھوش
 دے بیٹ کہ بکھ مزدومے شے دمی مزدومے، لاغریں مالے گیزتھ کھاری گڈا آنہی،
 مزدوم گشوں ورناتھو لاغریں مالے آرتھ آں گشی اداں شے فلاں مزدوم، گفٹے آں
 (۱)

پھانک بل کشتانی فی مس چینی دت دوری بیٹ۔

پھتو روڑ :-

اے مثل (بتل) بارو ۽ کھے کھوے مشوریں کہ پھتو (فحان) نہیں

(۱) کافر

مردے ات آں شف ۽ گریویں لوغے ۽ شتو دزی اے کھنغ ۽ پھتو آل وخت ۽
کہ شتو گریویں لوغا یا کھفتہ گولوغ پھچھا لوغ دیم ۽ کھے روڑے (گوکی چکے)
گوساڑے ۽ بستغا اوشاٹاغوا۔ شف تھاری ۽ روڑا مردم ۽ سیاغ دیشو روڑ کھڑوٹ۔
گوروڑ کھڑوٹا لوغ ۽ مردم دے ہانہ بشوں روڑ ۽ ساڑسہ پھتو دے پھدا دا۔
روڑ دے پھتو رندا کھفتہ نشان ۽ زمین ۽ پھتو شتو مزیں کھڈے (جملغیں
ہندے) نیام لکھشو (اوت) نشہ روڑ آکو ہماں کھڈ سرا اوشاٹ لوغ ۽ مردم کہ
رندا مناغشوں آناں دے روڑ اوشاٹغیں۔ روڑ گرا بیوں گندوں چھے مردمے جلا
کھڈ لاف ۽ نشفتیں بلوچ قوم ۽ اے رواجیں کہ دزیں مردم ۽ شف ۽ وٹی لوغ
رکغیں بزی ۽ دربا نیلیٹ مردم دیم ۽ بیٹو پھتو جٹو کھشتہ پھتو ہماں روڑا
کھائیں تھ پھتو روڑ ۽ مثل مشور بیٹہ داں مروشی مناغیں۔

پھٹائیں پڑوپی :-

پڑوپی کھے ایڈولیں چیزے کہ کھڑدے علاقماں مردم داناں گوتھے
پڑوپی ۽ پھر کھنوں پڑوپی ۽ وزن شے سیرا گردے کھے ۽ نیم سیر بیٹ کوہی علاقماں
اودا کہ وزن تول نیستیں اودا دانانی دے گر داٹ ۽ کفت گو حیراناں بیٹ ہر ڈیہہ
۽ بھرتی درپھے کھے نامے پڑوپی دے شماں درپھان کھے درپھے ۽ ناہیں پڑوپی شے

دارا جوڑ بیٹ ایشی ۽ ٹھانغ ڈول ہے رازائیں چھوش کدھا بیٹ ہچھوش کہ
 کدھائے کھ پھلوے کھڑیں دوہی پھلو صافیں پڑوپی ۽ پھشت پھلو دے کدھا
 ڈولتیں۔ پٹھائیں پڑوپی ۽ مثل (بتل) ایڈول ۽ پیدا بیٹ ۽ کھ مڑدے شتو
 مڑدے گرا دانے بھاگرنا آں مڑد کہ دانانی گرنا شتو آنہی گر انغدیں زردے نیستو
 مگر آنہی ۽ ہر کھسی داسے کہ زڑتھیں پھدا وام نذائی آنہی گرا دانانی گرنا کہ شتو آں
 مڑد، سیغٹ کہ ایشی گر انغدیں زردے نیستیں ۽ پھدا اے وام ۽ دے گھچی
 نذات دان بھاکنو خیں مڑد ۽ گواشت تھرا دانے دیاں مگر پڑوپی ۽ پٹھانغ پھر
 کھناں پڑوپی پھشت پھلو لے دان دے ہند نغیرتھ۔ اے مڑد ۽ پھدا گھچی دسغ
 صلاح نیست اٹ ایشی ۽ گوشت مں گرائش ہے سوب ۽ پٹھائیں پڑوپی
 مثل (بتل) پیدا بیٹ۔

پٹھان نہور :-

نہور پٹھان قوم نیام ۽ کھ ایڈولیں رواجے ایں کہ آنوخت ۽ پٹھان ۽
 نہور زڑتھ آں گڈا ہورگا گردی نیٹ نہور ۽ طور چھوشیں اگر مڑد ۽ کھ
 گرائیں کارے حیر ۽ فیصلہ گودمی مڑدے ۽ ارٹھا بیٹ گڈا پٹھان (۸) ہشت (۱۰) داہ
 مڑد بکجاہوں کھ لے ہمار کھنوں ہماں مڑد لوغاروں کہ گو آنہی ۽ گالوار ارٹھتیں
 ہمانی لوغ دم پسا حلال کھنوں نغنا سوارنا طلاق کھنوں دانکھو کہ آں حیر کھغ ۽
 موکلا مذاٹ مے بلوچ قوم نیام ۽ اے رواج توڑیں کہ نیستیں مگر مڑد ایڈولیں
 گرائیں کارے ۽ اگر ارٹھا بیٹ گڈا ادلاہ آں ہے گو شیش کھت کہ مٹیں گالوار ۽
 فیصلہ نواں ڈولے ۽ سندھی آں میل ۽ مرکاست مڑاگاہانی کوشیش کھت اگر ایڈولا
 دے نویٹہ گڈا آں مڑد دی اڑداریں مڑد پھلوا پھیغام کھت کہ ادا اگر تھو

لوہاں رائے کھنے تہ جوانیں ناہیں نی مئیں گو تھو پٹھان نوریں مس۔ منانٹاں تھئی
 لوغ دیم ء لکھڑی ننداں مناں تھئی۔ نغن آف طلاکوں بلوچیں مزدوم پتھرا
 آنوخت ء مہماں لکھڑا نندی بلوچ واسطہ ء موئیں سے سوب ء ایشی پٹھان نور
 گٹھریٹ۔

پھنچیں مس روغناں :-

پھنچیں مس روغناںی مثال ء حور چھوشیں کہ کچھ مزدومے دست ء
 ہمیڈولیں جوانیں چیزے بیٹ کہ آنی ء آں چیز ء حیل ء ہڈ کانیت اٹ کہ
 ایڈولیں چیزے مناں دزکفیٹ۔ وختے کہ مزدوم ء ایڈولیں جوانیں چیزے دزکفیٹ
 گڈا آں کچھ سنگتے ء تھی سنگتے ء ہمیں چیز باروا حال ء حور کھنت کہ مناں ایڈولیں
 چیزے دستا آتکا مناں ایشی ء ہڈ کادے نیست اٹ بھل خداوند کریم ء مئیں
 نصیو (نصیب) جواں کہ اے چیز منی نصیو بیہ گڈا دمی مزدوم آنی ء سے مثال
 دیوں گشوں چھوش کہ مزدومے ء روغناں پھریں کدھے ڈھیٹ آں وٹی نغن ء
 گوروغناں تریت کھاں واڑتھ مزدوم ء پھنچیں موڑدان روغناںی نیام ء یوں آں
 سے گشوں ادا تھئی بخت ء کمالیں تھئی مروشی پھچیں مس روغناںوں۔

پھنڈوخا پھنڈوخ ڈانینیٹ :-

پھنڈوخیں مزدوم ء توہیں (عادیں) پھنڈوخے روغ دل اے گشیت کہ
 تھوئیں ڈیہہ ء مس پھنڈوشیں میں باز مزیں مال ء مڈی اے بہت دوہی پھنڈوخ
 آنی ء اے سوب ء ڈانینیٹ کہ آں اے مزدوم ء پھنڈاں نمناں دات واڑہ ہرڈو آں
 کیکھڈول ء کچھ براورا پھنڈو اٹ اگر کچھ پھنڈوخے بیٹ تہ آنی ء مزدوم باز دات یا

اکھر تہ واٹ کہ دوئیں پھنڈوخال داسٹی۔ سے سوب ۽ پھنڈوخال پھنڈوخ ڈانیشٹ
کہ آنسی ۽ پھنڈاں کئی پیدا بیٹ۔ اے مثال بالکل راستیں من وٹ وٹی پھمماں
ایڈولیں پھنڈوخ دیشوں کہ ان دسمانی سرا مڑنوں بکھ ۽ دوہی ۽ جشو خون
ہونگار پیشاں من اے مثل ۽ پیر دروغ نختاں کہ منی وٹی پھم دیشیں حورے۔

پھذیغیں کھنیا حاضرین ٹو ٹو گھیں :-

اے حورا ہر کھس زانتھ جو انیں چیز ہما نہیں کہ مڑم ۽ حاضرین وخت ۽
کارا بیٹ بکھ مڑم ۽ لوفا لکھ کدار ایریں مڑم ۽ وٹی کھسغ ۽ بکھ پیسہ اے
دے نسں سے وخت ۽ مڑم ۽ پیوانی گزر (غرض) کھتے لوغ ۽ لکھیں کدار تہ
لوفنا پھذ کھتغیاں ایوخت ۽ تہ اے مڑم بکھ پھنڈوخے براوریں۔ اے بڑنی
دونام مال ۽ پسانی چھو کہ پس ۽ (۱۲) دوازده بندوں کھنیا ٹو ٹو دو بندانی نامیں
کھتیا باز جو انیں گھنیاں ایں بندے ٹو ٹو باز لاغرا ۽ بے گوڈیں بندے ایشی مثال
سے واسطہ کے بکھ بندے خیراتے نیام ۽ بازیں مڑم نشتغاثوں بکھ مڑم ۽
گوڈ ہر کھنویں مڑم ۽ ٹو ٹوئیں بندداش گمر ۽ نشتغیں مڑم ۽ گوشتہ۔ اے
ٹوٹ بے گوڈیں لاغریں وندے ایشی ۽ مناں دے من دراں تھئی خاطر ا بورچی
(ہر کھنوخ) پھذا کھنیں بندا کھاریٹ۔ آں مڑم عقل و ند خبرداریں مڑم
اٹ آنسی ۽ گوشتہ مناں سے بازیں سے سوب ۽ اے مثال پیدا بیٹ کہ پھذیغیں
کھنیا حاضرین ٹو ٹو گھیں

پھذی پھلوا لیڑ و میڑوں۔ مڑ وٹی کھولا پھیروں :-

اے گالوار ۽ ہر کھس زانتھ ۽ ظاہریں حورے کہ لیڑ و بیٹ یا تھی
کھڑے ایڈولیں ساہدار استوں کہ آنسانی مس (پیشاب) شے پھذی پھلوا کھتہ۔

اے مثل لیڑو میزغ ہرانہ این ایشی ۽ اصلیں مظلو (مطلب) ایشیں کہ اگر کچھ
 مژدے گودو ہی کھیے ۽ کھول ۽ قرارے کھنت یا چھوشیں چیزے گو تھی کھیے ۽
 شوٹکیٹ گڈا کھڑدے ایڈولیں بیکاریں بے لحاظیں مژدم استوں کہ آن وئی
 کشغیں گالور ۽ پھیروں وئی داٹغیں کھولانی سرا پشومانی کھنوں۔ ایڈولیں مژدماں
 مژدناخیں مژدم ہمیڈول زانوں چھوش کہ لیڑو شے پھدی پھلوا میزیٹ وئی
 پھاڈدے لیڑو غونٹھی دمب دے تھر بیغنی نے لیڑو لچ ۽ لحاظ ۽ کھنت نے وئی
 جانے پھاریزیٹ مں گو وئی مسال وٹ گندغ بیغیاں وئی جان ۽ وٹ خراد ( )
 خراب (کھنیاں مژدناخیں مژدم عزت ۽ پور ۽ پھچاروخیں مژدم ایڈولیں حوراں
 باز بندروں پچیکہ آنہانی عزت ۽ شان دانگدار بیٹ۔ مژدناخیں مژدم ۽ ہرڈولیں
 مزیں نھسانے کہ مناغ بیٹ آن وئی نھسان ۽ برداش کھنت مگر وئی کشغیں گالوار
 ۽ داٹغیں چیز سرا پشومان نویٹ ہے سو ب ۽ عقولونداں گو لشتہ پھدی پھلوا لیڑو
 میزٹوں مژد وئی کھولان نپھیروں۔

پھر پھوک :-

پھر پھوک لغور ۽ نا جاہیں مژدم ۽ گھنت کہ آنہی دست ۽ چھ کارے
 نویٹ آنہی مسال چھوشیں کہ آنہی لوغ ۽ آس مژتھا آں اکھرتیں کہ بروٹ دسے
 ۽ آسی چڑگے زیری بیاری آسے روخ کھنت گڈا آن شے تھی دسے روغ ترونا چلمہ
 سرا نندی پھرانی پھوکغ ۽ زور لائی کہ نواں ہے پھرانی تھوخ ۽ وختے چڑگے یا
 روخیں ہنگرے پیدا بیٹ پھرانی پھوکغ ۽ بکو آس پیدا بیٹ مگر آنہی دلا اے وزت
 نیٹ کہ مں رنگیں پھراں پھوکغاں ایڈولیں لغور ۽ بیواکھیں مژدماں دانائیں
 عقل و مدیس مژدم ہے گھوں کہ تھی دست ۽ چھ کارے نویٹ تھو پھیلویں

پھر پھو کے ۔

پھر غ مڑدے میر غیں :-

اے حور ظاہریں ، پھد حریں گالوارے کہ مڑدم اگر کچھ کارے بارو
 دف ، گالوارے کھٹیت ، گھٹیت کہ من اے کار رندا وئی سفردیاں مگر پھد
 کھڑاں ۔ یا تپوش کہ مڑدم کچھ چیزے دوہمی مڑدے ، داٹ رندا ان چیزے
 پشیمان (پشیمان) بیٹ ۔ گڈا ایڈولیں تنگد لیں کم ظرفیں مڑدم دے اسنت کہ ان
 مڑدم ، گشوں تو وئی داٹغیں چیزے سوالا کھن گو سوال ، دز بندی ، ان مڑدم
 چیزے تھر گزوانت داٹ ۔ گڈا مڑد ناخیں مڑدم واسطے ، سے داٹغیں چیزے
 دوہمی کھے ، دز بندی کھنغ ، سوال جنغ گو موت ، براوریں ۔ پچیکہ مڑد ناخیں مڑدم
 وئی بے عزتی ، شے موت ، کم نذانت سے سوب ، کشریٹ پھر غ مڑدے مر غیں ۔
 مڑد ناخیں مڑدم ، وئی موت منظوریں مگر وئی کٹغیں کارے بورغ منظور ۔ ایں ۔

پھند کی پھانغاں سرڈاری نویت :-

اے مثل ، کھو تپوشیں کہ کچھ مڑدے ، شے دوہمی مڑدے ،
 مزین پھانغاں لوٹھہ پچیکہ مزین پھانغاں سرڈار میر ، معبر وڈیرا ، مقدم بندوں ۔
 ان مڑدم گرا کہ اکھزر ، پیسو مویت کہ پھروا پھانغاں بھاگیزتھ ۔ گڈا دوہمی مڑدیں
 لوٹھگی مزین پھانغاں وئی شان ، بڑز کھٹ نکال ۔ نے گو پھند کی پھانغاں کھے
 سرڈار بیٹ بی ۔ سے سوب ، کشریٹ کہ گریوں چیزا گو مڑدم مزین شان سنہ
 نویت ۔

پھند خانہ پھندوخ دے استوں :-

اے مثل ، شغ سوب ایٹیں کہ پھندوخیں مڑدم وٹ دے پھندیں

اگر دوہمی پھنڈو خیں مڑدے پھنڈا نا بنیٹ آنی ء اے حورہ سما ء سدھ نیستیں کہ دوہمی پھلوا یکھ مڑدے شے دوہمی مڑدے ء یکھ چیزے لوٹھی بیاریٹ دوہمی مڑدے بروٹ ہماں مڑدے ء شے آن چیزا لوٹھیٹ گڈا آن مڑدے گشتیت اے چیز مینی وٹی گرا نیست اش مند شے کھسے ء لوٹھنو آرتھا آن دوہمی لوٹھو خیں مڑدے ہے مثالداٹ گشتیت ادا تھو کہ لوٹھو آرتھا من شے اشتو لوٹھغانی پچیکہ پھنڈو خانی پھنڈوخ دے استوں۔

پھنڈوغ ہیراں پھراہیں :-

پھنڈوغ باز نازیبائیں کارے پھنڈو خیں انسان بچھ وخت ء اے شکرا نیاری کہ نی مئیں گرامال ء مڈی بازیں نی مں شے پھنڈغا بس کھناں۔ پھنڈوغ نے شریعت ء روایتیں نے بلوچی تورا بنام ء آآن انسان ء کہ پھنڈوغ ء ہیل زرتھہ آن گڈا وٹار بچھ وخت ء سیرلاف نترانہ آن ہر وخت ء شذا مرغیں۔ پھنڈوخ اندرا ہمیدولیں شذے زانٹھیں کہ شے موتا پھیش ء آن سیر نویٹ آنی لوغ توڑیں کہ سر ء تھنگلوں پھریغا ایریں دے آن ہے گٹھیں کہ مئیں لوغا پائے (چھیار آن) اے مئیں اگر تھیو غیں دنیائے مال ء مڈی ء بچھ کھنے پھنڈو خیں انسان دیم ء ایر کھنے دے سیرلاف نویٹ ہے سوب ء دانائیں مڑدماں اے مثال داٹ کہ پھنڈوغ ء ہیراں پھراہیں ہرکھے مڈی کہ مانکھنئی پھر نویٹ بڈاں سیرلاف نویٹ۔

(چشم حریصاں پر نہ شود الٰہ خاک گورا)

پھریں توپک ء یہ مڑے تھڑسیت ہور گین ء دو مڑ :-

توپک (تفنگ) مڑدے جان پار ء یکھ حفاظتی سنگتے دے استیں ء مڑدے

جان ۽ بکھ وڙمنے هم شمار بيٺ - ايوخت ۽ کھي مغندي که ايوخت ۽ سائينسي ۽
 ميزائيلاني زوريں شے انسان گمان ۽ ديم ۽ مردم وڻي دڙمنا نھسان پڄاڻنت کھنت
 کھين وختاں مزدماڻي گرا وڙپھريں يعني گو دست ۽ تھير ۽ درمان (بارود) ماں
 بيوھيں توپک ٿوڻ آنوخت مزدماں وڻي توپکائي درمان ۽ بارود تھير ۽ پھلي گو وڻي
 دستاں جوڙ لڻاں - اے مثل (بتل) هما نوخت توپکائي بارود مشوريں ايشي ۽
 سوڀ ايش اٺ که اگر مردم ۽ پھر بھيں يعني تھيسر ۽ درمان توپک لاف ۽ بيٺن نوڻ ۽
 گڏا توپک واڙهے دل بڙا اٺ که مني توپک پھريں دڙمنے ميں دم کفغ ۽ يعني
 مڙغ ۽ توفيق نخت ۽ دڙمنا هے تھرس اٺ که اے مردم ۽ توپک پھريغا گوڻيں
 پھريں مردم ۽ موڻيں - اگر مردم ۽ توپک هورگ بيٺ گڏا هڙ ميں مردم تھرس
 انت اے سوڀ ۽ که دڙمنا تھرس دمي مردم ۽ توپک گوڻيں مناں توپک جنتھ
 مناں موتي کھنت توپک واڙا اے تھرس ميں که مني توپک هورگيں دڙمن دے
 مني ديم ۽ مناغيں من حيراناں که گوهورگيں توپک ۽ چشوں دڙمن ۽ مقابلہ ۽
 کھناں - هے سوڀ ۽ پھريں توپک ۽ يہ بڙے تھرس اٺ هورگيں توپک ۽ دو مردم
 پھيريے کھيٺ خوار هے گوڻيں :-

پھيري ۽ ورنائي انساني زند ۽ دو بهردن زند ۽ حياتي رواں کھس
 وڻغاں سينغ نہ ايس که ميں سرا موت کھذيں تھانوخت ۽ تھان رواں ۽ کھيٺ -
 مرکھ ۽ زند خذائي جند رضا دستيں آل وٺ واڙ ميں هر وخت ۽ که آني ۽ جند
 صلوا بيٺ هما نوخت ۽ موت ۽ پھريٺنغ (فرشته) کھيٺ حاضر بيٺ ساهاشے جانا
 ۽ جڏا کھنت موت شے هما نوخت ۽ پيدا شيس هما نوخت ۽ که آدم ذات پيدا بيٺ
 اے حوز ضروري نہ ايس که تھيوغيں انسان پھير يون مروں موت ۽ هرگيں

سہلہ اریے بہ سہا کہ کھشفی بیٹ ہمانی سہا قوض کھاں موت کسانیں مزیں پھیریں
 ورنائیں امیر، غریب (غریب) شاہ فقیر بزرگ، پیر بچھ کھس، مالا، نڈاٹ۔ اے
 مثل بہ مطویشیں ہرمان انسان کہ وٹی ورنائی وٹی، دیما گڈیٹ پھیر ہنہ جیٹ گڈا
 آسان بہ اہل زور، زخت سیخ طاقت (طاقت) جند بہ تھیویشیں عضو سست
 ناوان یوں پٹ (موڈ) سوے یوں دتھان دف بہ درکنوں دست، پھاڈ، سفر
 تھیویشیں جسد لڑنہ گئیٹ۔ گڈا انسان نشت، کھڑوٹ نومی ہما نوخت، گڈا انسان
 اے مثلاً داٹ، گئیٹ کہ پھیرے کھیٹ خوار ہے گوئی۔

پھونز برٹغانج نویش کہ استرخ نام گہڑتھ :-

پھونز انسانی وجود بہ باز مزیں زیب، صورتے این اگر انسان بہ دم
 سرا پھونز مویش تہ گڈا آں انسان باز بد صورت، کوجھائی نفاہ، کھیٹ۔ مزدوم
 کہ وٹی ورنائی سوب، کچھ دوہمبغ بہ پھونزاں بروں آہنی، مطویشیں کہ اے
 مزدوم بلاں میل پھیمانی نیام، نندغ ڈول، مویش بزاں پھونز بوغ شے موت،
 زیادہیغا مزدوم، دور کھت مگر اے مثل، اصلیں حوز ایشیں کہ گوکھ مزدوم،
 دوہمی کسے بقا کھت آہنی، جھتھ لٹی پھلیٹ یا آہنی، نھی ڈولے، بے عزت کھت
 گڈا مزدوم ہے مثل گو مثلد و نتھ گالوار کھنت چھوش پھونز، وژمن تھیغیں چیزیں
 استرخ دے تھیغیں چیزے باز مزدوم مزدمانی پھونزا گواسترا بروں بذاں پھونز
 مزیں وژمن استرخ معلوم بیٹ۔ ہے سوب، گٹھیٹ کہ مکھ مزدوم گو وٹی جانی
 وژمن، دوستی، کھت گڈا مزدماں آہنی، مثل، گو ہے بڑزی مثل، دروشم
 دو نتھ گالوار کھنت۔

پھے کھٹرا آنی دھکواں کھس دور نویش :-

مزدوم کہ وژمن، گو وژمنی، کھت ہمیدولس وژمنی اے کھنتی بلاں

دڑمن دور بیٹ دڑمن دور کھنغ ۽ بازیں وڑ ۽ بھیروں دڑمن ۽ جند ۽ دڑمنی
 بیٹ دے دڑمن ۽ نھسان کھٹ دڑمن ۽ لوغ بونغ مال ۽ مڈی پھلغ دے
 دڑمن ۽ مالی نھسان داٹ - مردناخیں مردمانی کار ایشیں کہ آں دڑمن ۽ ہما ڈولیں
 دڑمنی اے کھت بلاں آنی دلا دڑدے پکھیت - مردناخیں مردم گو دڑمن
 لغوریں دڑمنی اے پھبر نخت مردناخیں مردم ہما نوخت ۽ وٹی دڑمن دے دور
 بیٹ لغوریں مردم ۽ توہ ۽ عادیں کہ آں کسائیں نھسانے کہ کھت آنی ۽ وٹی
 بھر مڑائی ۽ ہاڈری لکھیت - ایڈولیں کسائیں دڑمنیانی کھنغ مردم بڑدلی ۽ کساندلی
 ظاہر کھت پھے کھڑا آنی دھکواں کھس دور نویٹ اے مثال ہمیدولیں کسائیں
 بے ہیزغیں دڑمنیانی سوب ۽ پیدا بیٹہ ایشی مطلوب ایشیں کہ دڑن کھڑا سرا نھتھا
 یٹ مردم آنی ۽ تھیلا نکھا داٹ گو ایڈولیں دکھان دڑمن ۽ پٹے (مودے) دے
 نزیں نویٹ ہیے سوب ۽ دانائیں مردماں گو نشتہ پھے کھڑا آنی دھکواں کھس دور
 نویٹ -

پھے نوڈ و توپکا زاناں مڑ کھیت :-

نوڈ و نام ایں کھہ غریبیں مڑدے اٹ اصل ۽ آنی نام نوڈجان اٹ
 شے غریبی سوب ۽ آنی ۽ نوڈ و گو نشتہ - کھہ مزیں بوغ ۽ بازیں مردم پھی ۽
 سرغشوں - شفاوختے ۽ یکھ دزیں مڑدے آکو ہماں لوغاما نکھفتہ لوغ ۽ مڑماں سما
 کھفتہ کہ دزے ہے لوغاما ^{نکھفتہ} - دزا دے کل کھفتہ کہ لوغ ۽ مڑماں مناں
 دیش دزا اشتوگر کش (پدا ش) دوہی مردم دز ۽ گر کھنغ پھلوا سو ہو نویٹوں نوڈ
 دز دمب ۽ کھفتہ دم ۽ روانا نوڈ دشتوگو دزا نزی بیٹہ نوڈو ۽ دزار توپکے جہ -
 توپک جٹو پھذا بیروکش - نوڈو لوغاما پھٹہ لوغ ۽ مڑماں پھول کش تھو توپک دزا جہ

مردماں ککھ مزدے ء گوئشہ کہ تھو مار شینعر ا شکھنائیں - ایدے ظاہریں گالوارے
 کہ ہر مزدم شینعرانی گشغ نزانیش - ککھ یکھیں مردماں شینعرانی گال ء گنتار زوانی
 یادوں - بلوچھیں مردماں شینعر دے ہمکھر یادوں کہ گالے ہندے گالے تھو
 ہندے ہمیر گا نکر نکر یغا کھڑدے مردماں گال ء گنتار دف زوانی یادوں ڈومبانی کہ
 شینعرانی گشغ پھیلو یغا یاد کھنغ پھٹ ء پھیرکی پیشغیں ہے سوب ء ڈومباں شینعر
 پھیلو یغا یادوں آں مزدم ء کہ شینعر گشغ مچی نیام ء شروع کثہ دوہی مزدے
 تھوار کثہ ورنہ شینعر رذیغا (غلطیغا) گشغ ء اے مزدم ء پھسو داہ پھیلو شینعر
 ڈومباں کھاؤں ہے سوب ء مثل تیار بیشہ -

پیر درغ دے گقتنی سیر درغ دے گقتنی :-

ککھ غریبیں مزدے گرا ککھ منوتی یعنی منت متغیں پھے اوشاٹھا اٹ
 آنسی ء وٹی بچھے سیر کھنغ تیار کثہ آنسی گرا یعنی لوغا سواٹھے ہماں منت متغیں
 پھس ء تھی بچھ مال ء پے نیست اٹ - غریب گرا زر ء پیسہ دے نیست اٹ کہ
 تھی مال ء پے بھاگفتیں بیار تھینی - بچھے سیرا باز کھمیں حیراتے دے کھنغی اٹ
 آں غریب حیران بیشہ کہ نی چھو کھناں - جھے انگو آگو پھیدا پھوڈا ککھ ہلکھے تھو
 ہلکھے نواں کہ مناں ہندے بچھ کھے نی گرا مال ء پے پھے پور ء روم ء دز کھی
 نیٹ ء بیوس بیشہ آڑتھو ہماں پیر ء منوتی ایں پھس حیرات کتنی - غریب ء
 ہرماناں گو عزت ء نغن داہ - پھذا بانگھوا آنسی ء شے ککھ مزدے ء پھول کثہ ورنہ
 تھو وٹی بچھ سیرا چھے حیرات کثہ ؟ ایشی ء گوئشہ میں گرا ککھ پیرا میں لے اوشاٹھا
 مس ہماں پیر نام ء حیرات کثہ میں پیر درغ دے گقتنی سیر درغ دے گقتنی
 سوب ء اے مثل پیدا بیشہ -

تازی گوید ستانوی :-

اے مثال ، کھسو چھوشیں کہ لکھ وانا ، عقل وندیں مزدے مرنا بیٹہ
 آنی ، چھیار ، کچشوں (زبگ) مرغ وخت ، وٹی چھیاریں ، کچہ گوا نجشغو نتھی ، پچہ گل
 آتکا گو نشتنی برسیٹ ہر لکھ مزدے لکھ دز لٹھے بیارے چھیاریں مزدماں لکھو لٹھے
 آرتھا آنی ، چھیاریں ہند کٹھوں مزیں ، کچہ دستا دا لغو نتھی گو نشتنی ایساں بوریں
 آنی زور لٹھ پھر شتغ نبیوں گڈا لکھو لکھو کٹھو دا لغو نتھی ہر مزدم ، وٹی دز لٹھے
 گر کڑا کینتھواشتہ گڈا گو نشتنی نی چھا پھا (تازی) ، جنٹ آنما چھا پھا تازی جتغ شروع
 کہ گو نشتنی لکھو دست بے لکھو دستا تازی ، جنٹ ید ستا تازی چھوں جنٹ گڈا آل
 عقل وندیں مزدم ، گوشتہ ابا اگر شاہی چھیاریں لٹھانی ڈولا یصلاح بیٹھے شار کھس
 نبور نیتھ اگر شاہمیر گا بے تھران بیٹو لکھو لکھو بیٹھے شے گزونا مزدم
 ہمیر گا بھوروں چھوش کہ شاوٹی دستانی لٹھ بوریں نتھغوں بے تفائی ، مثال ہمیشیں
 چھو کہ شے ید ست تازی تھوار نختہ ہے سوب ، گشٹریٹ تازی گوید ستانوی ۔

تد مزدانی کھلا تھیں :-

تد مزدانی ، مزدیغ ، نام ، نبجہایں مزدم نیام ، مزدیغ کہ نویٹہ گڈا آنی ،
 مزدے یا مزدانی چھرا (شمارا) کھس نلکھیٹ مزدنا خیں مزدم ، سیراٹ ناخوزا تک
 دی قومانی مزدم دے مدت ، کھنت آنوخت ، کہ باز مزدم تھران ، ہم صلاح
 یوں آنمانی مثال چھو سل بندیں مڑہنا ہے جوڑ بیٹ اصلا اے مثل ، حوز
 چھوشیں کہ مزیں مچی اے نیام ، لکھ مزدے ، کھرو بیٹو وٹی دست بڑا کہ گو نشتی
 در کفی مزدے مئیں دستا جبل کھنت دیوختے آنی براٹ کھرو بیٹہ گو نشتنی تھی دستا
 مس جبل کھناں براٹ ، گوشتہ ادا دست مس تھی تڈا (آسرا) بڑا کہ تھو

میں دستا بل مٹنے گڈا مٹیں دست اولا جملتیں نی اے حوزر پھدرا بیٹہ مزدوم گو
مزدومانی ہم صلاحی ء ہم تھرائی ء زور اخ بیٹہ سے سوب ء گشتریتھ کہ تھ مزدومانی
کھلا تھیں۔

ترکا دست میلیں :-

رزق روزی بھاگیانی ء مالداری مدام گو یہ مزدوم یا نہند نویتھ اے قدرتی
ونڈے وختے انسان ہمکھر نیزگار ء کتھالیں کہ شف شام نیستنی وختے ہماں
نیزگاریں انسان جازانی سرا از واریں گیشتر اے مثلاً ہماں مزدوم کار مرز کھت کہ
آں مال ء مڈی ء دوز واہ نیوں آنسانی واسطہ ء مال ترکا رزق ء روزی ہچھ چیزے
نیستیں یا مڈی پھلوآ مزدوم سرا ویل ء واکیہائے نادراہی ء ناحیری اے بیٹھ
مزدوم ء باز بے حساویں (بے حسابیں) خرچ خبالے بیٹھ گڈا مزدوم ء آں ڈکھ
گو مال مڈی خرچ ء درج کھنفاگار بیٹھ۔ گڈا آں مزدوم ایڈولیں خرچ خبالان
مزن ندری آں سے گشیتھ جوانیں کہ مٹیں مال ء مڈی مٹیں ڈکھے دیچھان بیٹھ
مناں شے مزیں رد ہوئے ء کھشتمنی مناں وٹی ترکا خرچ کھنغ ء امسوز ء ارمان
نیستیں مال ترکا رودخ آڈھیں چیزے خدا سرانی حیرتا کھاں ترکا دست میلیں
چھوش کہ مزدوم ء دست لیغابوں مزدوم وٹی دستاں شوڈی سے مثل ء گالوار
ہمیدولا بیٹھ سے سوب ء اے مثال زوان ء کھشیتھ۔

ترکا بے سروزاکا لویتھ :-

رسق (رزق) روزی ہزگاری ء بھاگیانی ہمیدولیں چیزے کہ اے
انسان ء جنڈ ء یکھ غلامے یا انسانی زینڈ ء آسرا ء آسراتے۔ مگر رسق ء روزی
وٹی دستی یعنی گو وٹی دست ء نزارغی چیزے نہ ایں بلکہ اے یکھ خداوندی بہر ء

ونڈے ہماں کھس ۽ کہ نصیوا (نصیب ۽) لکھنٹیں اے ہمانی ۽ وژ کفیث رسق
 ۽ روزی گو دست ۽ بانز کھانی زورا ہاز نویٹ ۔ اگر اے گو بانز کھانی زورا دست ۽
 بیانکیں ۽ اے زورناضیں مڑماں اکیھوا سبڑتھ کمزور ۽ گو تزوریں مڑم گرا یکھ
 گشنداے شتو یا آنی ۽ وٹ لوٹھا نینتھو ۔ آں گشندا کہ اوذا شتو آنی ۽ گو نشہ تھنی
 گرا سازندا نیستیں من بے سروزا چھی گوشت نختاں من گو سروزا شینعر ۽ باغلاں
 گشاں ۔ جھے آں بھاگیانیں مڑم ۽ ساز جنوخانی رندا مڑم تھاشیں تھنوں سازگر
 آنہانی دست ۽ یکھے نیاتکانیٹ آں مڑم بیوس بیٹہ گڈا گشندا میں مڑم ۽ گو نشہ
 من تھرا اکھر زردیاں تھو مناں باز کھمیں اشکھنا میں ۔ آں گشندا میں مڑم ۽ گال
 ۽ گفتارانی شینعر ۽ باغلاں گشغ شروع کثہ بھاگیانیں مڑم شروع بیٹہ زرانی رے شفا
 گشندا رھتھو زراں میلانا باغلاں گشاں ۽ نیٹ ۽ گشندا میں مڑم بے سروزا گشندا
 بیٹہ ہے سوب ۽ گشڑیٹ کہ ترکا بے سروزا گانویٹ ۔

ترک باغار :-

اے مثال اے سوب ۽ بیٹ یا گو نشہ روٹ آنوخت ۽ کہ مڑم
 ہمیڈولیں ہندے ۽ یا کارے نیام ۽ بروٹ مانچھریٹ سوگھو بیٹ کہ نے مڑم ۽
 دیم ردفا دگ بیٹ ہنے پھڈ گڑدفا ۔ ترک باغار ۽ دے ہے مثالیں کہ چھکھ ۽
 تھورو باغارا ریسیں نوں باغار روٹ کوہ لاف ۽ کوہی درنخ ۽ وٹی ساہ در برغ
 حاطرا مانکفیٹ آں درغ دیم ردفا گٹھ بیٹ پھڈ گردفا باغارا چھکھ (زاہگ) کشوں
 بیران کھنوں ۔ باغار حیران بیٹ نی وٹی ساہ ۽ جان ۽ چھیڈول ۽ دربراں ۔ اگر
 مڑمے سرا بیٹ ہمیڈولیں کارے جڑیٹ کہ نے مڑم ۽ دیم ردفا دگ بیٹہ نے
 پھڈ گڑدفا گڈا آں مڑم حیران بیٹ کہ نی چھو کھناں ۔ نے دیم ردفا رامیں نے

پھنڈ گڑوٹا دیم روٹا راہ نکھنیں پھنڈ گڑوٹا سفر زیاں بیٹھ یا مُردم ء تھی مزیں
 نھسانے پکھیٹ۔ آنوخت ء مُردم وٹار ہر ڈول ء بیوس ء بیچارے گندھیٹ گڈا آل
 مُردم ہیے مثل ء (بتل ء) زوان سرا کھاریٹ گشیٹ کہ من ترک یا غار بیٹھاں
 نے دیم روٹا رائے نے پھنڈ گڑوٹا ڈولے۔ ہیے سوہ ء تر با غار ء مثل (بتل ام)
 مشور ہیٹ۔

تر ء پیر بگا :-

تر ء بگا اصلاً ماذنانی کیکھ نسلے ء گشت کہ ان باز مخوس نسلے اے
 مثل اکیھوا ماذن سرا نئیں چھوشیں مُردے بیٹھ یا زالے نکاول بیٹھ وٹی لوغ ء
 وٹی عزت ء خیالداری ء مٹاں مُردے بیٹھ تہ مُردناشی حکال ء کھڑو مویت مُردی
 پھلوا دگوشا مداری نے وٹی سیٹ نھسانے زانتھ نے تھی کھے ء سیٹ ء نھسانے
 داٹ کھاں موڑی ء ہر وخت ء پھاذا پھاذا سرا ایر کھنت دمی کھسانی دستاں کھیال
 کھنت کھے تھماں وخت ء مئیں کاری مذتے کھنت یا مناں درغ چھرغی چیزے
 بیاری داٹ۔ موڑی ایشی مطلوبے ہیے بیٹھ آل مُردم کہ شے ہر ڈولیں کارے ء بگا
 بیٹھ دستاں بندی بندی کھے ہر گیس نھسانے داٹی ہر گیس چیزے پھلی باز تھی آل
 دستاں دیم نھاں گڈا آنسی ء مخلوق تر ء پیر بگا گشیٹ۔

تفادلی کہ بل موت ء نہیٹ :-

اے ظاہریں حوڑ ء گالوارے کہ کو تھف گرغا نادرا بیٹھا انسان ء وٹی
 موت گیر کھیٹ پکیکہ نادرا ہی موت ء مرکھے کیکھ نشانی اے۔ اے گالوارے
 ضروری نہ ایں تصویغیں مخلوق کو تھف ء مرغیں یا مریتھ موت ء مرکھے تھی دے
 بازیں راہ استوں مگر اے مثل ء مطلوبے ایذا اے نہ ایں۔ ایشی ء مطلوبے ایشیں کہ

کچھ مزدے ، شہ تھی کھسے ، چیزے گرغی یا داٹ ، گفٹے بیٹ آں گڈا وٹی چیزا
لوٹھی دہی دا شیغیں مزدم پھنڈ پھوڈ نخت ، بانگھو یعنی مرشی بانگھو کھنت ۔ نیٹ
آں گتھیغیں مزدم وٹی دلا پھیلویغا سنی کھنت کہ اے مزدم میں چیزا مناں نذاٹ ۔
گڈا چیزا گروغیں مزدم ہمدیولیں انکل ، پھیرے (بھیرے) کھنت آنہی ۴۲ پچھ
چیزے وٹی دست شیرا کھاریٹ یا گوڑر حاکم ، سڑداریا روٹ وٹی دانہ ، فریاتے
کھنت ۔ گڈا دا شیغیں مزدم ، تھڑس ، دھرب پیدا بیٹ کہ نی من بے عزت باں ۔
تھیوغیں جہان ، دنیا دیم ، میں بدنامی بیٹ بے گالوار ، گشوں موت ، تھف ۔
عزت داریں مزدم واسطے ، بے عزتی گو موت ، برادرں ۔ ہم سوہ ، اے مثل
پیدا بیٹ ۔

تفاخ در شکلداراں نحقی انساناں کفیٹ :-

اے مثل (بتل) اے سوہ ، پیدا بیٹ کہ انسان ، شان شے ہرچھی ،
دیمیں ، تفاخ یعنی بدنامی ملام لہجی ، لیزی انسان سرا کھیٹ پچیکہ انسان جندا
خداوند کریم ، مزیں عقل ، فہمے زانغ ، زانتکاری اے داٹ بے سوہ ، تفاخ
یعنی ملامداری لہجی ، لیزی ، شغان ، اکیھوا انسان سر پھنڈ بیٹ در شکلدار مال ،
حیوان شے ملام ، میاراں ناسر پھنڈ ، ناپوہ انت ۔ بے واسطے ، اگر انسانے سرا
چھوشین ملای کارے یعنی سیاہی یا تھی چھوشیں ملانی کارے بیٹ تہ گڈا بے
گشڑیٹ تفاخ در شکلداراں نحقی انساناں کفیٹ ۔ تفاخ دے دو ڈول ، کفیٹ مکھ
وڑے ایشیں کہ مزدم سرا الباش یعنی اناغٹہ مکھ ملای کارے کھیٹ تہ گڈا تفاخ
گشڑیٹ ۔ دوہی وڑ ، ڈول چھوشیں کہ مکھ المستیں ، اوڑ بھنگیں مزدے
حاسیکارے (دانستہ) مکھ ملای کارے کھنت آں اے گالوار ، اے حورا چھماں

گندھیں کہ اے کار مای کارے ایں معلومداری ، باد بود آں مای کارے کھنٹ
 تے آنی ، تفاق چھ کھس نلکھیٹ آنی ، مزدوم مستی ، کارے جزایت تے گڈا تے
 گھڑیٹ کہ تفاق در شکاراں نھنئی انساناں کھنٹ ۔
توڑیں کرڑی اے دے دف مار سیغنی :-

اے مثل (بتل) ایڈول بیٹہ کہ یکھ مزدومے مارے ، ہواڑ تھا (ڈنگ جیہ
 انی کہ آن مزدوم شہ مار درغا دراہ بیٹہ رودے مزدومے ، دیشہ آن کرڑی آن (مار
 ڈولیں جو جوئے) کھغیں آن مزدوم ، پھول کڈ ورن ، تھو اے سہداں پکے جنغ
 ، کھغ ، ؟ آنی ، ولدی داٹ کہ اے ڈنگاں جنوں ۔ پھول کھنوں نہیں مزدوم ،
 گوشت ادا اے ڈنگاں تھی جنوں ڈنگاں مار جنوں اے تے کرڑی آن تھو کھغ ۔
 آن مزدوم ، ایشی ، پھو داٹ اگر کرڑی اے دف مار سیغنی یعنی ایشی دف دے مار
 ڈولیں ۔ بے سوب ، اے مثال قائم بیٹہ دانائیں مزدوماں جوڑ کڈ ۔

تھرا ہیڑو آنی رغاں بنداں :-

ھیڑو یکھ مرگے نایں آن باز لاغریں مرگے اول آنی جندا پیڈا اکھر رغا
 نیستیں کہ مزدومے آنی جنڈ رغاں کھشی اے مثالا ہماں زور اخصی مزدوم کھناں کہ
 آن شے اڑو اڈیم ، تھی کھس ، نلکھساں ایشی مطلوبو اے بیٹہ کہ تھرا ہمکھر جنناں چور
 بور کھناں کہ تھئی جان ، ہڈ ، گوڑواں ہمکھر ہیڑتھ کھناں کہ شے ہیڑو جان ، دے
 تھئی جان ، جبل کھناں گڈا تھی جان تھئی پٹی پوڑیاں برداشت نھاں ہیڑو جان تے
 رغا کہ تمام ہیڑتھ ، لاغروں تھئی جان ، گو ہما نھا بنداں تھو بلاں تھرا ہر دوار
 دراہ بے ایشی مطلوبو اید بیٹہ کہ مس ہمکھر ہیڑتھیں کار ، کسباں زاناں یا کھٹ
 کھناں کہ شے ہیڑو جان ، دے درماناں پیدا کھٹ کھناں ، ایڈولا بٹ ، بی یا نوی

مگر اے مثل ہر مزدوم، دفا کھنٹیت کہ تھر ہیزو آنی رغاں ہنداں۔
تھرین گو خشکین، ششیت :-

اے مثل بے انصافی، بے عدالتی سرا مزدوم دف، کھنٹیت۔ چھوش کہ
یکھ بے انصاف، بے عدالتیں مزدوم دیم، گناہ گار، بے گناہ، یکھ درجہ بیٹ
۔ آس نیام، خشکین داراں تہ ہر کھس شوشیت (سوچت) مگر تھرین یعنی
سوزیں داراں کھس نشوشیت۔ بے انصافیں مزدوم دیم، تھرین خشکین ہذاں
گناہگار، بے گناہ یکھ دلاؤں۔ بے سوب، دانائیں مزدوماں گوشتہ کہ تھرین
گو خشکین، ششیت۔ یعنی سر حیا لیں مزدوماں بے گناہ تھرین سوزیں، گناہگار
خشکین دار، مثا اٹو اے مثل قائم کیٹ۔

تھرا پھے گیرکارا بواڑ :-

اے مثل، (بتل) حوزر چھوشیں کہ تھی اے نیام، یکھ مزدوم،
تھر درشتہ۔ گڈا آں مزدوم رفتو گیرکاراں دیان، گڈا تھی مزدوم، گوشت تھی ہتر
درختہ تھو گیرکارانی دینغ، شروع دینغ، گیرکاراں تھوشے دف، دینغ، تھرے
پھذا درشتہ گیرکار گو تھرا چھوں براور بیٹ۔ فی اگر چھوشیں مزدوم کہ یکھ ایڈولیں
کارے کھت آں کار، اصلیں حالماڈ تھی ڈولیں دروش بندیت دی مزدوم،
ٹھکالیٹ یا گو مزدوم، دروہ، دغاے کھت گڈا رندا گشیٹ کہ مں اے کارعا
سیکار نختہ میں دست، خطا بیٹ آں دی مزدوم گند نہیں اے حوزرا سینغیں کہ اے
مزدوم، اے کار تہ حاسیکار یعنی دانستانی کٹ۔ گڈا آں مزدوم آنہی، تھی بچھ
ٹانوار گوشت نھاں گڈا آں مزدوم دی مزدوم، معلوم دار کھنغ خاطر اے گشیٹ کہ
ادا تھو دنی تھونواں ^{دلا} گش، کہ مناں تھنی اے حوزر، کل نہ ایں تھو تھرا پھے

گیکارا نواڑ ۽ تھی من تھرا بھگا لوارے گوشت نھناں -
تھو مڑتھغ ۽ کہ من نگریشو -

دو مڑم ۽ مانو ٹاں یاری دوستی اٹ - یکھ مڑمے ۽ یکھ روٹے وٹی
 دوستیں یارا گو بیدی ۽ گہ گارا کھنغ شروع کہ گوشتی تھی منی پھلوا دل بھچی
 نلوٹھی اے حور آں حور ہمیدول ۽ مڑم ۽ بازیں ٹونک تھوارانی گہ دانی ۽ آں
 مڑم چپ اٹ آبی ۽ وٹی یار ۽ بھچ پھسوے نڈا بنیٹ اے مڑم ۽ گوشت تھی
 گالواراں تھو بل آروش ۽ کہ مڑتھغاں دے تھو منی موت ۽ سوزا بھچی نھن ۽
 بلکہ تھو دہش بے - اے مڑم وٹی یار ۽ ٹونک تھواراں باز تنگ آتکا بیوس بیٹو
 گوشتی ادا تھو مڑتھغ ۽ کہ من نگریشو -

تھولغ گیٹ :-

اے یکھ کنہیں مثالے کہ تھولغ ۽ گیٹ کھے ۽ گزر کھنغوں گڈا
 تھولغاش ڈیرانی (کھوبانی) سراریٹ اے مثال دانائیں مڑماں اے سوب ۽ گوشتے
 کہ اگر انسان ۽ گو یکھ چیزے ۽ کار کفیٹ آنی ۽ مزیں قدر ۽ قیمتے دے نیستیں با
 یکھ ناجاہیں لغورے ۽ گو مڑناضیں مڑمے ۽ کارے، گتھا بیٹ گڈا آں مڑم وٹا،
 باز مزن داری آں مڑناضیں مڑم ۽ عزت ۽ حیا پھلوا کھیال نھناں آں وٹی دلا ہے
 گشیٹ کہ مڑم ۽ نی باز اڑی کھنغیں اے ہر وخت ۽ مسیں دغب ۽ جزیت
 مسیں مھنٹا بیٹ ایڈولیں ناجاہ ۽ لغوریں مڑمانی اڑی کھنغ وٹی چیزے ۽ باز گراں
 کھنغ ۽ مثال سر حیا لیں مڑماں گو تھولغ گیٹ داش -

تھولغ روڑھ :-

تھولغ بارواک اے حور مشوریں آنوخت ۽ کہ یکھ تھولغ ۽ ہندے نوکٹو

تھوار کٹوا دوہی تھولغ ہر بندے ، کہ بوں کل ہماں وخت نو بازی کھنوں وٹی
 تیاں گو وٹی ٹونک ، اوار کھنوں اے کھسودے تھولغانی باروا مشوریں آنوخت
 لکھ تھولغے ، نوکھ اگر دوہی تھولغ آنہی نوکھا سرچھنڈ بیٹھ نو کھنی ناں گنا گشوں
 آن تھولغ گر کھشیت گر لکھ زجتے ساہارا باز ڈکھیا کھنت اے مثل (بتل) ہما
 خت ، گشیت کہ یکھ مزدے شے دوہی کھے ، چیزے لوٹھیت گڈا آنہی رندا
 یں مزدوم ہماں چیزے لوٹھا کھنوں کہ آن پھیش ، مزدوم ، لوٹھتھ ۔ گیشتر اے
 ل چھکھانی سرا کھنیت چھکھانی اے حیل ، عادتیں کہ اگر لکھ چھکھے ، چچہ چیزے
 ٹھتھ گڈا دوہی دے ہماں چیزا لوٹھیت سہی دے چھیاری دے موڑی ، ہر کھے
 لکھ کہ آن ہندا موجودوں آن کل لکھبر یکھدف ، ہماں چیزے لوٹھتھا شروع بوں
 ایکھوا اے چھکھانی سرا دے نیٹیت بے صورتیں (بے صبریں) ، بے
 حیریں لافوئیں مزدمانی سرا دے اے مثل کھنیت ۔ آن چیزے وندوئیں ہر
 نوخ دیوئیں مزدوم حیران بیٹھ کہ مں پھیش ، تھال لکھے ، چیزا دیاں کلاں
 برا دف پٹھ ۔ گڈا مزدوم بیوس بیٹھ ہے مثالداٹ گشیت کہ ادا مں چھو کھناں
 نے تھولغ روڑھیں ۔

بولغ ہوڈ دف اے سکھیں :-

اے مثل (بتل) حوڑ چھوشیں کہ یکھ مزدے شے لوفا درا (ڈن
) ہمکھر لغور بیٹھ کہ کھے ہر ڈولیں گالوارے گشیتی شغانے جنتھی زائے داٹی
 با بند نہارتھ آنوخت ، کہ کھے نزخا بیٹی پھیش ، مزدوم ایکھوا گڈا آن لغوریں
 دم وٹی لغوری ، شیر دغ ، گار کھنغ واسطہ ، مزیں مزیں گالواراں کھنت آن
 رغیں کہ نی مزدوم میں نزخا استوں میں مرغ ، جنغ ، مزدوم نیلوں ۔ گڈا آن

لغوریں مزدوم ہمکنہر بڑزیں گالواراں کھنت کہ کھنے گشیٹ کہ اے مزدوم ہمکنہر
 بھڑیں مزدومے کہ شے مزدوم ۽ دیم ۽ مزدیغا بسنس۔ مزدوناخصیں مزدوم ۽ دستور ایش
 کہ آں بازیں مچھیانی نیام ۽ گوچھ کھسا جمل ۽ بڑزیں گالواراں نکھت اگر گو آئی
 کھے نازیب ۽ ناروائیں گالوارے کھنت دے آں وخت ۽ مزدوناخصیں مزدوم ۽ ہن
 چھ زمیریں گالوارے نکھشیٹ پچیکہ بازیں مزدومانی نیام ۽ سرنغ سرشغ مزدوم
 کار نہ ایں بلکہ لغورانی کاریں۔ ہے سوب ۽ ایڈولیں لغوریں مزدومانی بارواں
 مثال پیدا بیت کہ تھولغ نکھ بیکاریں دزدنیں رسترے آنوخت ۽ کہ وٹی ہوڈ وڈ
 ۽ پچٹ اگر کھے نزکا بروٹی تہ گڈا تھولغ مڑنا تیار بیت پھیش ۽ پھڈا تھولغ کہ کھ
 گندیٹ دُوب ۽ چڈا آں جنتھ ہمیرنگا گڑ کھنت روٹ کھس رندا دے سوہونوٹ
 ہے سوب ۽ لغوریں مزدوم ۽ مثال گو تھولغا داغاشٹ لغوریں مزدومے کہ
 برادری ۽ گندیٹ یا دوہی بازیں کھسانی نیام ۽ گالوارے کھنت گڈا آئی ۽ سرنغ
 ہے گشت کہ تھولغ ہوڈ دف ۽ سکھیں۔ (زوراخصیں)

تھنتغیں دلغ شوشوں :-

اے مثل (بتل) ہمانوخت ۽ گشٹریٹ کہ بے صوزیں آ بے صبری
 مزدومے چھ کارے باروا اشاف ۽ کھنت اے حوز ۽ حیلا نخت کہ اے کار
 اشاف ۽ نویت اشاف کھنغ ۽ بجائے سیٹ ۽ کھسان (نقصان) کھیٹ۔ مڑ
 واسطہ ۽ باییں کہ وٹی ہرکھ کارے باروا پھیش ۽ سوچ ۽ بیچارا کھنت رندا
 کار دُوب ۽ (رندا) سرگیزتھ۔ اگر مزدوم بے صوزی ۽ کھنت سوچ ۽ بیچارا کھنت
 گڈا تھرسیں کہ نواں مزدوم ۽ مثل کار رندا کھسانے پچٹ۔ مزدوم واسطہ ۽ جوان
 حوز ہمیش کہ وٹی ہرکھ کارے گو صورا (صبرا) کھنت۔ گشت کہ ڈکالی سا

کھڑدے مُردے شتوونے ۽ مہمان بیٹھوں تنگیں وختیو وسم ۽ دان آرتھ کھم تھرو۔
 آن مُردے ۽ میں لوغا کھر آرتھ نیستیں کہ مس مہماناں نغناں پھشاں دیاں۔ آنہی
 لوغا ہر کھے آرتھ کہ استھوں آنہی ۽ آرتھانی ڈلغ گرتو آرتھو مہماناں داٹھوں۔ یکھ
 مُردے بازیغا شذیغت آنہی ۽ گواشاف ۽ ڈلغانی نیام ۽ دست جشہ ڈلغ تھنغاثوں
 مُردے ہر سکا۔ مُردے دستا چھنڈانا آگو پھذا دیر بیٹو نشہ۔ ہموذا یکھ عقلوندیں مُردے
 ۽ گوشتہ تھنغین ڈلغ شوشوں

تھنی خیں مُردوٹ آف کھیٹ :-

یکھ مُردے ۽ گو مُردے بذکھنغٹ آن مُردے ۽ معلوم بیٹہ کہ فلاں مُردے
 مستی وژمنیں گڈا آن مُردے وٹی وژمن ۽ دمب جزغا رتد گرغا شرو بیٹہ بڈی ۽
 دست نڈاشہ یکھ روٹے عقلوندیں مُردے دیم ۽ وٹی ہے حال کھسو بیان کھئی۔ آن
 عقلوندیں مُردے ۽ گوشت تھرا وژمن دمب جزغ ۽ چھے گزریں۔ تھو وٹی لوغاند
 تھنی خیں (تھسویں) مُردوٹ آف کھیٹ۔ اے راستیں حورے کہ تھنی خیں
 مُردے ۽ شے آف ۽ درتھی وگ نیستیں آن مُردے بڈی ۽ تھنی خوہے سوہ ۽
 دانائیں مُردے ۽ تھسو مثال داٹو اے مثال قائم کھ۔

تھنی دفا شیرانی بو کھیٹ :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ یکھ مُردے ہمیڈولیں
 گالوارے کھنت کہ آن گالوار ۽ منغ راست بہنغ سرا مُردے باور نیاری یادگی مُردے
 ۽ آنہی گالوار چھو بے سمانیں گنوخ سرھیالیں حورے معلوم بیٹہ گڈا دہمی مُردے
 آنہی ۽ گشیت تھرا جہان دنیائے سما نیستیں تھو ہمیڈولیں گالوارے کھنغ ۽ کہ

اے چھو پھلکھانی دف دُولیں حور تھو دنیغ ، تھرا تھپی سما نہیں تھو د شینی گالواراں
 و شینی خیالانی نیام ، جزغ ، تھرا ڈیر ، جہان ، ہوش نہیں تھسی گالواراں منہں تھم
 گنوخیں پھلکھانی ڈولا معلوم بیتغیں گڈا آن ہے گشیٹ تھو زورادے ، تھسی دہ
 شیرنی بوکھے یعنی تھو ایوخت حساوا شیر مشیں پھلکھے ۔

تھسی دف مقام کھاسغیں :-

مقام ۔ بکھ بندے ، نائیں ۔ اصل ، آن بند ، نام سخی سروریں گم
 بلوچیں مزدوم ایشی ، یعنی اے ہندا مقام گشوں ۔ اے بند ، کھاسغ شے وٹی مزنی
 سوب ، باز مشوریں اگھر کھاسغ تھی تھچہ ہندا نیستیں کھاسغ بلوچیں مزدوم ہماں
 حیرانا (تمتہ) گشوں کہ گو آنہی ، دانہں پھر کھنوں داث ، گفٹ و ، گرا کھنوں ۔
 مقام کھاسغ ، مثل (بتل) اے سوب ، مشوریں کہ باز باز سوال جنو نہیں
 چیزانی لوٹھو نہیں مردماں ہے حور اگشوں کہ تھو پھے دیغا تھچہ وخت ، سیر نو ، تھسی
 دف ہر وخت ، مقام کھاسغیں ۔ مقام کھاسغ ، گالوار ، مزدوم دریں در شینیں
 سوال جنو خاں نگوٹشوں پچیکہ اے درو کھاشغانی گالوارے بیٹ ۔ اے گالوارے
 مزدوم وٹی نزد نہیں یا شے اثرٹ کسانیں مردماں گشوں اگر ہر کجہ مزدوم ، کھسے ہے
 مثال ، گالوار ، کھنت تہ گڈا ایشی پھذا دل پھروشی پیدا بیٹ ۔ دل پھروشی کھسغ
 جوانیں کارے نہ این حیاداریں ، دیر گندیں مزدوم شے دل پھروشی ، باز
 ہذبروں ۔

ٹک میں ذمہ ء نہ این سفر میں ذمانیں :-

اے مثال ، حور چھوشیں کہ یکہ لشکرے مچھ بیٹو جنگے ، روزغٹ دوہی
 پھلوا وژمن ، مزدوم مناعٹوں اے مزدوم آنہانی آگ بندی ، روزغٹوں کہ وژمن

مے دنگ ۽ سیم ۽ بلاں مانکھفت مویتھ دژمن ۽ دیر دارغ واسطہ ۽ مزدوم کچھ (۱)
 بیشور کچا بیشو ادیم ۽ ردنٹوں - کیکھ ہندے ۽ کیکھ نکے یعنی شے کوہ ۽ پوادے ۽
 کیکھ راہے کھانک بلوچی زوان ۽ تھنکھ ۽ گھٹس راہاں ٹک گشت کیکھ مزدوم ۽
 مزدماں گوشت تھو کھڑدے مزدوم ۽ پھچی ۽ برو ہماں ٹک سرائند راہ بندی ۽ کھن
 دژمن . بلاں اے ٹک ۽ میٹھ اگر دژمن ہے ٹک ۽ ایر کھفتو مے سرا آتکا
 تہ گڈا دژمن شے اثرا سر زور بیٹ - آں مزدوم گو وٹی کھڑدے مزدوم ۽ پھچی ۽ ہماں
 ٹک پھلوا روان بیٹہ - رندا کیکھ مزدوم ۽ مزدوم ۽ شیوار کھنغ خاطر تھوار کٹو گوشتہ
 ٹک تھئی ذمائیں - آں مزدوم ۽ پھسو داٹ ٹک میں ذمہ ۽ نہ ایں سفر میں ذمائیں
 بذاں من وٹی سفر ا قربان کھناں میں سفر دژمن گڈیٹ رندا دیم ۽ بیٹھ آں
 میں وس ۽ دریں کارے گشت آں مزدوم گو وٹی سنگتاں پھچی ۽ شتو ہماں ٹک سرا
 نشہ دژمن دے پھماں دگ ۽ آتکا جنگ ۽ چھوف بیٹہ آں مزدوم گو وٹی تھیو غیں
 سنگتاں ہموذا کشرتہ! - دژمن ۽ دے ہموذا پھروش وار تھہ مزدوم ۽ وٹی کھنغیں
 کھول سرا وٹی سفر قربان کٹہ وٹی کھول پھیلو کٹہ - اے کھسوا رندا اے مثال جوڑ
 بیٹہ کہ ٹک میں ذمہ ۽ نہ ایں سفر (سفر دینغ) میں ذمائیں -

ٹور لغیں مال ۽ پھاذے گاریں :-

کیکھ مزدوم ۽ وٹی مالے یا گوخ ۽ لیڑدے شے لوغارواں داشہ کہ ایشی ۽ براں
 ہندے ۽ بھاکھناں شوشکاں - آں شتو مالانی پڑی ۽ پچٹہ - سوذاگر مال گروخ آنہی
 گرا آکھوں مال ۽ بھائے پھول کٹنیش - اے مزدوم ۽ وٹی مال ۽ بھاڈ سنگوں اکھر
 قیمت کہ مال وارٹا وٹی مال ۽ کٹوں سوذاگریں مزدماں آنہی ۽ نیم بھا آنی حوز
 کٹہ - سہڑی ۽ دراتکو دوہی دیہات ۽ میخان شتہ ہر ہندا کہ شتہ کھیں مخلوق ۽ ہے یہ

حوز گوشت کھڑے روش ء اے ہندا آں ہندا چھر گڑد کھئی نیٹ تنگ بیٹہ بھوش
 بیٹو ہماں مخلوق گوشتغنی قیمتاں وٹی مال شوکتی ۔ مال شوکتو لوغا پچھہ مزدماں
 مال ء قیمتانی پھول کش کہ ملاں بجائے است اٹ ۔ اے غریب کہ جز ٹو جز ٹو
 دمبرتھہ گوشتغنی ادا نورثغنی مال ء پھازے گاریں نورثغنی مال ء مخلوق لنگس
 (۳) سے پھازیں مالانی قیمتاں لوٹھیٹ ہے سوب ء اے مثل بوذابہ

جشغنی تھک تھری دف ء نیٹ

اے مثال ء سوب ایشیں کہ مزدوم ء دست ء کچھ ناروائیں
 نازبائیں کارے بیٹہ یا گو وٹی دستاں وٹی چیزے زیری کھیے ء داٹ گڈا آں
 مزدماں مزدوم واسطہ ء ہمیڈولیس چھوش کہ مزدوم شے وٹی دف ء تھک ء ڈغار
 سرا دوڑ داٹ آں دوڑ داٹغنی تھک گڑدی دف نیام ء پھیرا مانو یٹ جشغنی تھک
 رندا کھوڑی نو یٹ ء نے کہ ڈغار سرا دوڑ داٹغنی تھک ء کھے زڑتھہ کھاں ۔ ہے
 سوب ء دانائیں مزدماں داٹغنی چیز ء بیٹغنی کار ء کہ دوار آنی ء گڑوغ ء
 ایت ء ہڈکائے مو یٹ گڈا مزدوم ء شے اموز ء (افسوس) ارمان ء ہے حوز
 دف ء کھیٹ ۔

جنوں مزار وروں کشک تھولغ

مزار کچھ زوراخیں ء سنج مانیں رستے ایں اے ہمکھر کہ سنج مان
 زوراخیں اے شکارے دے وٹی ڈولیں مزیں کھت مزار شکار کھت وٹی سہ
 زیریٹ پھدی سرا کھغنی جون ء ہماں ہند کھلی (یلہ) داٹ پھدی پھذ کھغنی
 جون ء کشک دے واڑتھہ تھولغ دے واڑتھہ اے مثال ء اصل سوب ایشیں کہ
 کچھ زوراخیں مزدومے بازیں مڈی اے بیاریٹ مزدوم مزیں میر معبریں مزدومے

سنگت ۽ جزمی آن میریں مژدم ۽ قدر ۽ عزت ۽ آنہی ۽ باز چیت کھنت گڈا پھی
 ۽ جزو خیں سنگتیں مژدم دہے گوکہمانہی سنگت سوب ۽ سیر ۽ سوکھاہوں۔ ہے واسطہ
 ان سنگتیں مژدانی دف ۽ ہے مثال کھیت کہ جنوں مزار ورون کشک تھولغ
 ان مزن شانیں میر ۽ معتبر زورا خیں مژدم ۽ جہاں مزار گشیت ۽ پھی ۽ جزو خیں
 آنہی ۽ پھی تشغیں تھیو غیں مژدم وثار کشک ۽ تھولغ لکھیوں مژدم ۽ کل ۽
 مان ۽ عزت باز مزین مگر مثال دروشم ۽ مژدم وثار ہے نام ۽ گروں مثال ۽
 وان سرا کھاہوں۔

جوائیں مژدیاری ڈیلہو پھلسیں (فصلیں) :-

جوائیں مژدم ہمانہی ۽ مخلوق گشیت کہ سڑدار ۽ وڈیرہ اے بیٹ یا باز
 ست گار ۽ بھاگیائے بیٹ۔ موڈی ۽ جواں مژدکائی ۽ سوب ۽ بن پاڑہ (بن جاہ)
 مال ۽ مڈی ایں مال ۽ مڈی رزق ۽ روزی کہ مژدم گرا لویشہ ہے زانکہ آنہی ۽
 جوائیں مژدمے چھ کھس نلکھیت۔ جوائیں مژدم ۽ تواہ ۽ عادت ایشیں کہ آن وٹی
 مال ۽ مڈی سرا ناز کھنت آنہی ۽ گرا ہر کھس کھیت۔ آن گڈا وٹی ہزگاری سوب
 عزت دار ۽ بے عزت ۽ جاہ کجا ۽ پھی پھجہ نیاریٹ۔ ہے سوب ۽ آن گو چھ
 ہس ۽ وفاداری نخت۔ آن گند غیں اگر اے مژدم یعنی کھ مژدمے میں گرا
 بیٹتہ دو مژدم میں گرا تھی کھاؤں۔ گڈا ایشی ۽ مثال دانان مژدماں گو ڈیلہو
 ہسل ۽ (فصل ۽) داتہ ڈیلہو شے کھلیرا پیدا بیٹ کھلیر سال نیام ۽ (۳) سے بیروا
 ہشی کھلیرا شے دانزا کہ پیدا یوں انہاں مخلوق ڈیلہو گشیت۔ ڈیلہو کہ پیدا بیٹ
 بے موسم ۽ پیدا بیٹ ڈیلہو پھسل ۽ صرف بزیش ورون تھی چھ کھسی کارا نیٹ
 جوائیں مژدم ۽ یاری خاطر دے ہسڈول ۽ بے وڑیں چھوش کہ ڈیلہو شے

کھیلرا پیدا بیٹ۔

جوائیں مڑدیاری کلمر کھڑدیں :-

دنیا نیام ۽ وفاداری ۽ بے وفائی دوئیں پھجی ۽ گاماں جنانا منامو
 مڑدم واسطہ ۽ بایدیں کہ وٹی برادریں مڑدم ۽ گو یاری خاطرے ۽ کھنت
 اڑواگیں ۽ جوائیں مڑدم ۽ یاری خاطرے ۽ کھنت - پچیکہ جوائیں بھاری
 سزگاریں مڑدم وفادار نویٹ آنسی ۽ وٹی جواں مڑدکائی نفاہ کھیٹ جوائیں
 ہمیشاں مظلومپرست ۽ خود غرض بوں - جوائیں مڑدم ۽ غریبیں مڑدم ۽ غریب
 نیٹ - آن ہر وخت ۽ ہیے لوٹھیٹ کہ میں سنگتیں مڑدم ۽ مناں سیٹ
 پنجائیں تھیں آنسی ۽ شے اڑماں شیشے فاندغ دے مڑد تھیں دانائیں مڑدانی
 دروغ نبوں دانائیں مڑدانی تھیوئیں گو کشتغیں گالوار راست انت - ہیے
 دانائیں مڑدماں گوئشتہ کہ جوائیں مڑدم ۽ یاری ہمیدولتیں چھوش کہ
 کلمر دیں ۽ سوریں ڈغار اٹگار کھاں بیجاں (توماں) ریشی پوریات ۽ کھاں
 ۽ واٹ مگر شے کلمریں ڈغار ۽ کشار ۽ کشتغیں ککھ بونغے دے نموریٹ
 واسطہ ۽ عقلمندیں مڑدماں جوائیں مڑدم ۽ یاری باروا اے مثال قائم کہ
 جوائیں مڑدم ۽ یاری کلمریں ڈغار ڈول ۽ مڑدم ۽ بچھ فاندغے نذاٹ۔

جھڑے مزاراں خالی نہ ایں :-

جھڑے یعنی لذ ۽ جنگل بر ۽ بیوانیں ہندا الم ۽ رسترانی ہندیں مزاراں
 یکھ مزیں زور ناخیں مڑاکائیں رسترے مزاردے لذ ۽ جنگلا ساہڑسپا کھنت -
 مثال ۽ محضد ایشیں کہ یکھ مڑدم ہمکھروٹار بہاڈر ۽ بھڑ لکھیٹ کہ اڑماں
 کھس نہ ایں مگر ماٹ ۽ ایکھوا ہیے مڑدم زاٹونیاڑتھا آخر تھی مانانی کچھ

استوں اے دراہیں دنیا زانکہ کچھ لہ ، جنٹے این ہمیشی نیام ، بازی مزار
سزغوں بنے سوب ، گشڑیٹ کہ جھڑے مزاراں خالی نہ این ۔
جھول ، کھوہ :-

دو مزدور مانوئیاں مڑغوں یکھ مڑدے ، دوہی مڑدے ، کھوہے (سنگ) جٹو
مڑدے ٹپی (زخمی) کٹھ ۔ آں ٹھپی بیٹھیں مڑدے انوخت ، ہوش ، بیٹھ آنی ،
دیش آں کھوہاگو نیبجا کہ مناں مڑدے ، جٹو ٹھپی کٹھ ہماں کھوہ ہموڈا کھٹھنٹیں ۔
بلوچانی نیام ، ہیر گریغ ، رواج تہ مشوریں توڑیں صد سال ، پھذا گیز تھی دے
بلوچ وٹی ہیرا پھڈول ، شموش کار نویت ، نے وٹی ہیرا کھلتیت (یلہ دات) آں
ٹھپی این مڑدے ، ہماں کھوہ زڑتھو بڑتھو وٹی لونا جھول تھلا (نیام) ایر کٹھ ۔
آں مڑدے ، بنے نیت ، کھوہ بڑتھو سانبہ (ایر کٹھ) کہ ہر گیس روشے ، کہ مناں
میں ، ژمننا واجہ ، اش (موقع) اش (گو بنے کھوہا وٹی ہیر گراں ۔ کھوہ جھول نیام ،
ایر بیٹھ آں مڑدے وٹ مڑتھو شتو آنی لونا بچھے پیدا بیٹھ ، کچھ مزن بیٹھ آنی ،
روشے جھول نیام ، ایریں کھوہ دیشے وٹی ماٹ ، پھول کھنی اے چھیں کھوہے
ایریں ، ماٹ ، بنے حالداٹ ، کہ اے کھوہ تھی پھٹ ، بنے واسطہ ، ایر کٹھ ۔
مڑدے ، کھوہ زڑتھو ہماں مڑدے ، کہ ایشی ، پھٹ گو بنے کھوہا ٹھپی کٹھ ہماں کھوہ
ہماں مڑدے ، جٹنی کھوہ جٹھ ، آں مڑدے مڑتھفاشتہ بنے سوب ، جھول ، کھوہ مثل
(بتل) بوڈا تکا ۔

چغالی کھناں گٹھ گرائی تھری پھماں ڈیلہو کھنت :-

اے مثل ، (بتل) ، حوزر چھوشیں کہ یکھ مڑدے ، کچھ یار دوستے اٹ
یا برائے اٹ ۔ آنی ، معلوم بیٹھ کہ تروشی یا بانگھو روش ، تھی آں دوست ، یا

براث ء چھار انت یعنی زہراں داٹ کشیٹ مطوم بیٹھا ہما لوخت ء شے لوٹا
 رواں بیٹھ کہ رواں وٹی آل دوست ء یا براث ء اے تورا مطوم دار کھناں کہ
 تھو وٹی دھیان گوشہ ء کھن کہ تھرا مژدم زہراں دیوخ کشوخت اے مژدم شتو آل
 ہندا کہ پجیٹ کہ دیتی ال مژدم نغنا درنغیں۔ اے مژدم ء گوان کھفتہ کہ ہے نغن
 نیام ء نواں زہراواروں۔ اے مژدم کہ پجیٹ ویم ء بیٹو مژدم ء گنٹھا گھٹی۔ اے
 ولولی گڑمب اٹ (چنڈھٹ) مژدم دف نیام ء اٹ اے مژدم ء ہے گوشتہ کہ
 اے گڑمبا مژدم لوڑھٹ نھاں اگر مژدم ء گڑمب لوڑھٹ تہ مژدم مریت اے
 مژدم ء آنی گنٹھا ء گفٹہ آنی ء تھم ڈیلو بیٹھوں کچھ پھلوے آنی گنٹھ نیام ء
 گڑمب اٹ دوہی پھلوا مژدم گنٹھا گنٹھانی آنی ء تھی چھو کھٹ ہر بلا ہے تھم ڈیلو
 کشوتھی۔ اے مژدم ء آل مژدم ء تھمانی پھلوا دیشو گوشت اے ہے چٹانی
 (جوانہ) کھناں گنٹھ گرانی تھری تھماں ڈیلو کھنت ہے سوہ ء اے مثل پیلو
 چکا گوچھے ء جناں کہ دتھاں نیستیں۔

کچھ پھیریں مژدمے وٹی ڈنارا ننگار ء جغت۔ مژدم ء کچھ کھائیر
 ڈھگولے (باز بد حیل اٹ آل بہان ء بہان ء وختے وقت بیٹ گڈا کھڑو نوٹ۔
 مژدم وٹی ڈنار ء ننگا (ننگارا) جغتیں وختے کھائیر بیٹو وفتہ۔ مژدم ء جھے انگ کہ
 جھے آگو مژدم شے کھائر کھڑو بنغ ء تھکی بیٹھ (بے ہیل بیٹھ) مژدم ء ننگارا شتو شتو
 ڈنار بنوا بیٹو نشتہ۔ اے مژدم ہموڈا نشتغیں وختے رائی مژدمے آکو گزنا بیٹھ مژدم
 نشتغا دیشو شے مژدم ء پھول کھٹی ورناتھو دراہ است ء ؟ تھی ننگار اوشا نغیں تھو
 نشتغائے اے مژدم ء پھسو داٹ ادا میں کھائر کچھے باز بد حیلیں اے وختے وختے
 وہان ء (بہان) وفسیٹ گڈا کھڑو نویٹ آنی ء گوشت ویم ء بی کھائر ڈمب ء چکا
 جن کھائر وٹ بے منت ء کھڑو بیٹھ پچیکہ نواہو غیں کھائیرانی ڈمب ء چک جغت

باز مزیں علاقے۔ اے غریب پھیریں مڑمے اٹ ایشی ۽ گوشت ادا انے دُوب ۽ چک جنغ درمان ۽ من وٹ اولا سینغشاں بھل چھو کھناں چکا گوچھے ۽ جناں کہ دتھاں نیستیں۔ ہے سوہ ۽ اے مثال مشور بیٹہ چھوشیں وختے کہ مڑمے گرا وٹی گزر ۽ حاصل شے پیدا مویٹ تا آں مڑم گڈا ہے مثالا وٹی زوان سرا کھاریٹ کہ چکا گوچھے ۽ جناں دتان نیستیں۔
چکڑیں پھونز :-

مے بلوچانی نیام ۽ پھونز برُغ ۽ رواج باز کھنیں رسمے۔ بلوچ رواج نیام ۽ پھونزا مڑم ہماں مڑمینگ بروں کہ آں شے بلوچ سماج رسم ۽ رواج رڈیں کارے کھنت۔ مثلاً کھ مڑمے سیاہیں زالے زیری یا سیاہے کاریں مڑمے بیٹ آں بلوچی رواج ۽ حیر کھنغا جو اوداٹ گڈا ایڈولیں مڑمانی پھونز برُغ بلوچ رواج نیام ۽ روائیں کھ دمی حوزے دے استیں مڑمانی بیرگرغا زالانی کشغ روائیں مگر 91 ایشی نیام ۽ زالانی پھونز مرُغ دے روائیں آں زال کہ گو مڑا گزرانا کھنت یا تھی چھوشیں نازہبائیں کارے کھنت کہ بلوچ رواج درا بیٹ۔ مگر اے چکڑیں پھونز ۽ حوز درد کھ تھی وڈے ۽ بیٹ چھوش کہ کھ سرزوریں مڑمے ۽ گوستیں مڑمے ۽ اڑی بیٹ آنہی ۽ بیرے واڑتھغا بیٹ یا مڑھاند ۽ لٹھائی اے بیٹھا بیٹ گڈا سستیں مڑم دبت ۽ کہ وختے کارے بیٹ آں زوراخ ۽ زوراخیں آنہی ۽ تھی سستیں سیادے ۽ وٹی بیرا گیزتھ یا گو آنہی ۽ حیر ۽ فیصلائے بیٹ گڈا آں ہے گشیت مٹیں دستا کھنوتھی چینیوہ ادلا مٹیں پھونزیرٹھا اٹ نی۔ مٹیں چکڑیں یعنی دستی پھونزے بیٹہ۔

چنال مال :-

چنال مال مثل ۽ (بتل ۽) حوز چھوشیں کہ کھ چنالیں مڑمے وٹی

تازمی کارا (بانڈگی کارا) کھنغو - آنسی ۽ مال روش سرا تھسویغا بے ریم ۽
 یستغافا - چنال کہ شتو وٹی گواندغی (بانڈگی) کار سرا کہ نشہ دے مزیں ونختے
 ۽ آنسی ۽ مال بوثرغ ۽ آف ۽ ریم دسینگ پیڈ خیال نیاتکا - ونختے دیر باروسے
 آنسی نفاہ وٹی بستغیں مال سرا کھفتہ - تازمی گلفغ ۽ تہری کہ دستاٹی دلا گو نشتسی
 دائیں دروکھا وخت استیں اے تہری ۽ گفان گڈا مال ۽ آف ۽ ریم دسینگ نکلے کھناں
 آن تہری گو نقتو دوہمی تہری زڑ تھسی دلا گو نشتسی مس نی بے تہری ۽ جنناں آندیم
 کھناں گڈا وٹی مال بوٹراں - دوہمی تہری گو نقتو (۳) سہمی تہری زڑ تھسی دلا گو نشتسی
 بس نی بے تہری ۽ جنلا آندیم کھناں گڈا وٹی مال بوٹراں - ہمیڈول ۽ دلا وزناں
 کھنانا کھنانا تھویغیں روش ۽ چنال ۽ کھڑو بےسینگ نویشہ - دلی تہری ۽ جنانا دمیغا
 زیرانا آخر روش ایر شہ چنال ۽ کھڑو بےسینگ نویشہ مال شے تھن ۽ مڑتھ چنال مال ۹۲
 مثال پیدا بیٹہ -

چنہڑ کھر (حر) :-

چنہڑیا مرنج ہماں ہندا گشون کہ آن ہندا آف ۽ زیشان بیٹ اوڈا آف
 قدرتی زوراشے ڈغار ۽ در کفغ بیٹ ہماں ہندا چنہڑ گشون - آن ہندا ہماں
 بیکاریں لاغریں کھراں (حراں) مڑدم بروں ژلا (یلہ) دیوں کھلوں کہ آنہاں
 شے لڈ ۽ بوڑ ۽ بار زیرغ ۽ امید ۽ ہڈکا مویش - آن ہندا کہ زیشان پیٹ اوڈا
 ریم رخاز کاہ ۽ بوچ دے ہریاد مورون - بے واسطہ ۽ آنہاں بروں اوڈ کھلوں کہ
 بلاں اے سہدارانی شے شذا ساہ مرفٹ گڈا آن چنہڑ ژلائیں کھر شے لاغری ۽
 زھیری ۽ ہمکھر زمیں کہ کھے ہرگا گیرتھہ کیملنتھی آن نے گڑکھٹ کھاں نے آنسی ۽
 گڑکھنغی سیتے ایں - ہما زنگ ۽ اگر کھے دراہ دور یغیں لائے یا کھریے ۽ مہارا کھشی
 ژلا کھاں بلتی تے آن ہر بیٹ سو کھائیغا گرغ نذاث - چنہڑ کھر ۽ مثال مڑدم ۽ دف ۽

بما نوبت ، کھیت کہ مزد ایڈولس زحیر ، لاغری بے چینیس چیزے گند بیٹ
 آں جے گشیت کہ اے فلاں سہدارانی چہ سز کھر بیسٹیس اے جزر تھ نو بیٹ جے
 سو ب ، عقوبتیں دانائیں مزدوں چہ سز کھر ، مثال نھا ہینتھ ۔

چوہڑو کھاڑتھ :-

مزدار وار گند میلیخ (بھند گھی) آئی گرا کہ حلال ، حرام ، بچھ فرقے
 نیستیں آں وٹی کھاٹھارا بچھ چیزے ، رینہ نذاث جونے ، بھتھی یا حلالیں گوڑ
 دے ، آں وٹی کھاڑتھ نے شوڈی نے دی ورتے کھت آئی واسطہ ، حلال
 حرام ، دوویں ہر ادروں ہمیدولا آں مزدم کہ نے دڑی ، بڈبروں نے لہٹ ،
 پھلانے رشوت ، نے پھنڈنا آسانی نر کھا دے چوہڑو آئند میل (ڈولا حرام حلال)
 جائز ، ناجائز ، شرع تورائے ملام شغیان ، حیا ، بے حیائی اے بچھ فرق ،
 گھڑتری اے نیستیں آناں گوروا ، ناروانی ، کار نیستیں ڈولے ، چیزے لافا ماں
 بیٹ ۔ ایڈولس مزدمانی چوہڑو کھاڑتھیں اے حرام حلال ، بڈنیارتھ ۔

چوک ، نہ چوک ، تول نیام ، آکھ بے :-

اے مثال ، حوتہ حوشیں کہ کیکہ مزدے ، شف وخت ، شے دکھانے ،
 دکانے ، حشکس پنڈ (حارغ) گشتھوں پنڈ (حارغ) حرام ، دے رنگ ، سیاہ
 ٹوں ہمیں پنڈانی بچی ، کیکہ نڈنری اے (سیاہ رنگیں جوڑوئے) تو لڑلغا قول
 نیام ، آتکا اں مزدم پنڈانی (حارغانی) اورنا شروع بیٹہ پنڈاں وراں ، وختے
 نڈنری مزدم ، دف نیام شہ نڈنری دف ، کہ مان بیٹہ گود تھانانی زور آسغ آئی
 ، چوہڑو شروع کتھ ۔ دیوختے اے مزدم ، سماتہ بیٹہ کہ اے پنڈی دانسرائے نے ایں
 اے تھی بلا ہے ۔ گڈا شے زہرا گو نشتھی چوک ، نہ چوک ، تول نیام ، آکھ بے یعنی

دکھاندار ۽ تھرا تول نیام ۽ تولو منانداش دکھاندار ۽ تھسی دے اثرماں زرگفتنوں
تھو بھا بیٹھا آکھن ۽ نی تھریلہ نڈی آل۔ بے سوب ۽ اے مثال جوڑ بیٹھ۔

چھوروانی کھمبیریں کاروں :-

اے مثال دانائیں مڑماں سوب ۽ جوڑ کٹھ کسائیں یعنی چھورویں
مڑمانی دماک (دماغ) مزیں مڑمانی ڈول ۽ کارنڈاٹ پچیکہ چھوروانی دل چھو
دروکھا احمقانی واجھا (ڈول ۽) بیٹھ چھورویں مڑوم ہر ڈولیں کارے کہ کھنت
آں دروکھانہ پھیلو ۽ نامکمل بیٹھ۔ چھورویں مڑوم پھیلو ۽ کار ۽ آندیم ۽ سرجم نہ
نخنت مزیں مڑوم کہ بچھ کارے دست ۽ گیزتھ ان بے کوشیش کھنت بلال میں
کار سرا مڑوم دست ۽ ابر نخنت (اعتراض ۽ مکت) چھورویں مڑوم ایڈولر
خورانی وزت نخنت انہاں گوکار ۽ جوانی ۽ ڈھلانی ۽ بچھ گزرے (غرض)
نیستیں بے سوب ۽ گثریت کہ چھوروانی کھمبیریں کاروں۔

چھم ناخیں مڑوم یہ ہندے لچھیت کھوریں (۳) سے ہندا :-

اے مثال ۽ سوب ایشیں کہ دانا ۽ عقلون دیں مڑوم دست ۽ کہ کھ
رڈیں کارے بیٹھ آل وٹی رڈکاری ۽ گار کھنغ کوشش کھنت۔ اگر بے عقل ۽
گونخے دست ۽ باروا ۽ نازبائیں کار بیٹھ آل گڈا آنسی ۽ گار کھنغ ۽ جد نخنت
بھرا آنسی ۽ دیم ۽ بارٹھ۔ چھم ناخ ۽ کھور ۽ سوب اے بیٹھ کہ کھوریں مڑوم ۽
پھاذا کٹھ ۽ گندے لگڑیٹ گڈا آل گندا دست جھتھ دست جھرا رند گو پھونزا
بارٹھ بو کھنتھی اول ۽ پھاذا لچھانی گڈا دست لچھانتھسی دست ۽ پھونز لچھانتھسی۔
چھم ناخ ۽ پھاذا اگر گندے لگڑتھغا بیٹھ ان چھماں گند غتی ان وٹی گندا شوڈیٹ ۽
گار کھنت بے سوب ۽ عقلون ۽ مثال چھم ناخ ۽ گونخ ۽ گو کھور ۽ داٹھاٹ۔

چلما حیر کل ء حیر :-

حیرت ہر کسی واسطے مزین شاد ہے ، شات کای اے گو حیرت ،
 ہر کھس و ہش بیٹ ناحیری ، نادراہی جنگ ، تھیڑ و پیچھ کھس ، پسند نویٹ ۔ دنیا
 نیام ء بازیں جمل ء بڑز دیل واکھا (واقعہ) انسان سراکھاؤں کھڑدے ایڈولیں
 ویل ء جنجال دے کھاؤں کہ دراہیں دنیا تے ویل ء جنجالانی آماج بیٹ ۔
 کھڑدے ڈولیں ویل ء جنجال یوں کہ آناہاں کھڑدے شرپسندیں مزدوم گووٹی دست
 ء پیدا کھنوں ۔ گڈا آمن پسندیں مزدوم تھی ۔ تھی کھٹ نختوں اس ہمکھڑ کہ وٹی
 لوغا وٹی جندا شے ڈولیں شر ء پساتاں (فساداں) دثار دیر داروں ۔ گڈا آل
 مزدوم وٹی لوغا حیرت امن ء گندوں تے گشت کہ چلما حیر کل ء حیر ۔

چھاٹ لوٹا :-

چھاٹ لوٹائے حوزر چھوشیں چھوش چھاٹ (چاہ) لافا لوٹا شے آفاں پھریغا
 درا مناعیں آں لوٹا کھکھے امودھا بیٹ شے آفاں ہو رگ بیٹ دیونختے دمی لوٹا آفاں
 پھریغا کھٹ آئی ہند گیرتھ آف ء دہغ (ہنغ) ہمانڈولا جاری آیں دانکھو چھاٹ ء
 لوٹا جڑوغوں آف ء رفتارا کئی نویٹ یا دمی پھلوا چھاٹ ء ماما (سادا) لوٹا بستغاؤں
 اگر کھکھے لوٹائے پشت دیونختے دہقان کھکھے تھی لوٹائے کھاریٹ آں پھر شتغیں
 لوٹائے کئی پھیلو بیٹ دانائیں مزدوماں اے دنیائے سربر شیرانی جمل ء بڑزانی
 جوانیں یا بدیں دخت ء پاسانی آئغ روغ ء مثال گو چھاٹ لوٹا ء داش کہ اے
 دخت بڈولانیوں اگر مزدوم سراکھکھے ساعتے ڈکھیغیں کھٹ ہمیشی ء رند کھکھے جوانیں
 وہش مڑاڑیں ساعتے دے کھٹ ۔ ہمے سوب ء چھاٹ لوٹائے مثال پیدا بیٹ ۔

چھر مژدار :-

اے مثال ۽ مٹلو ایشیں کہ مژدم کھ چیزے یلا دات آنی سرا سوخت
 ۽ سو غندے کھاں یا ذال ۽ طلاقاں دات یا دمی چھوشیں چیزے بیٹ کہ مژدم
 شانسی ۽ باز کریر کھنت گڈا آنی نزخا زوٹاں وٹار ہمکھر دیر دار یٹ کہ آنی
 پھلوا کھیال دے نخت۔ گڈا مژدم ہے مثال دات چھوش کہ مژدم ۽ کھ مزں
 سا نھوڑیں گرانڈے لوغا بستغٹیں نصیو کاری آں گرانڈ مری مژدار بیٹ گڈا مژدم
 آنی جونازیری باز تھ برے ۽ یا چھر بہیرے لاف ۽ دوڑ دات آنی گوڑداں کھس
 نواز تھ پچیکہ اں مژدار بیٹ ہے سوٹ ۽ ایڈولیں چیزانی باروا ہے مثال دات کہ فلاں
 چیز پھرماں چھر مژداریں ہے سوٹ ۽ اے مثل زوان سرا کھنت۔

چھلا دتے ۽ استیں :-

اے مثال ۽ حور چھوشیں کہ کھ مژدم ۽ سونائیں (سریں) چھلاے
 دستاٹ دمی مژدم ۽ گوٹتہ ورنائے چھلوا مناں دے آنی ۽ پھسو دات گوٹتہ
 چھلا دتے ۽ استیں اے مثالا مژدم ہما نوخت ۽ کھنوں مژدم گرا کھ گراں بھائیں یا
 سوکھ بھائیں چیزے بیٹ آں ہمکھرین کہ آنی ۽ وٹی گزر ڈولے ۽ پھیلو بیغیں یا
 ایڈولیں چیزے بیٹ کہ آں پیڈ دغی چیزے تیں چھوش کہ مژدم ۽ وٹی جنڈ
 کھونف تو پک دست زحم سرین کھاٹھار سفر ۽ پھاغ کھونف پھشتغ ایشانی ایر گیشغ
 دسیغاے بلوچیں مژدم باز بدبروں۔ اے بڑزی ہنام گفتغیں تھو غیں چیزاں مے
 بلوچیں مژدم سواٹے وٹی براٹ ۽ تھی کھس ۽ دغ ۽ پسند نختاں ایدے پھیلویں
 رواجے اگر دو مژدم ۽ مانوٹاں پھاغ بدل کشتاں گڈا آں دے مرغ وخت ۽ کھ
 دمی ۽ وٹی براٹ زانت۔ ہمیدول ۽ اگر دمی غیریں مژدم ایڈولیں چیزے لوٹھی

لڈا آنہی ۽ پھو ہمیشہ کہ ادا چھلا دتے ۽ استہ۔

لو گندی (رتی) :-

چھلو یعنی زمستان ۽ گو ابر کہ زور داٹ ہر کسی دلگشیت مس کجے او
رے وزدائیں۔ اے مثال ۽ نور چھوشیں کچھ چیزے بیٹ آنہی ۽ بازیں
م خواہش مند بوں ہر کیھے ۽ دل سے لوٹھیت کہ دریغاں اے چیز میں بہر
لڈا بیاتکیں یا اے چیز ڈول ڈولے ۽ مناں دز کھفتیں۔ گڈا ہر کھس وٹی وس ۽
ہاں سے کوشیش کھت ڈولے ۽ اے چیزاں میں براں مناں دز کھفتی ایڈولیں
ارانی پھذا دانائیں مردماں ایشی ۽ مثال گو چھلو گندی ۽ (رتی ۽) داٹ چھوش کہ
شان ۽ ہر کس ۽ وٹی جان دوستیں مناں گو ابر موٹیں کجے مناں دز کھفتیں تھی
س وشیغا دزانی۔ ایشی ۽ شے ابید کھڑے وختا کھڑے مردم وٹی دوست
تی پھلوا دل لوٹھکائی گالواراں کھنوں آنوخت ۽ دے اے مثال زوان سرا
ت کہ تھو کہ اے گالوارا کھنغ ۽ تھو چھلو گندی کھوٹی پھلوا پھلغنی۔

کہ بز سرہا کھوہا جن ۽ :-

بز کچھ گندا میں سہدارے بز سرہے (شاہے) سوب چھوشیں کہ بز تھی
س ہندے ۽ جان ۽ لٹھ ۽ کھوے کھے جنتھ آں پھراتھ ۽ الواتھا چین خان اگر
۽ سرہا لٹھ ۽ کھوہے (سنگے) مان بیٹ تہ آں بو کازی کھنت پھوزینی ورغا
اے مثل ۽ سوب ایشیں کہ کھڑے مردمانی تیل ۽ دستوریں کہ آں
مردماں گونجا نازبائیں ناروائیں حور ۽ گالواراں کھنوں کھڑے ایڈولیں
روں کہ انہاں اٹکھنوخیں مردم سہیت (سنگیت) کھڑے ہمدولیں گالواروں
اں گالواراں مردم سہت نھاں گڈا آنہانی مانوٹھاں جنگ ۽ مڑائی کھشت ۽

کھوش بیٹ۔ آں گالواراں کہ مُردم برداش کھنوں است برداش ءے شے دروں
مزن دلیں مُردم صبر کھنوں گڈا آں بے گشوں کہ گالوارے ہمیرگیں کن
چھو کہ بزُ سرُما کھوبا جن ءے مگر من برداش کث۔

چھو کہ سِذا پلِیتے بومان بے بیٹ :-

سِذ۔ گڈ۔ و شگی اے ہر سیں نام یکھ ساہدار یغوں کھے سِذ کھے گڈ
ایشی ءے و شگی گشیت۔ مگر کھڑوے ڈیہاں مخلوق ایشی ءے کھو ہی دے گشیت۔
ہمکھر شیواریں ساہدارے کہ ایشی ءے شکار کھن باز ڈکھیغیں آں مُردم کہ
شکارا کھنوں آں مُردماں بازیں جفا ءے جنجال دیم کھاؤں مزیں بزریں
پوادانی در لفع ایر کفع شد ءے تھنانی سبغ گوباز مزیں ڈکھ ءے۔ جنجالے ءے گڈانی
دست ءے کھیٹ گڈ ہمکھر شیواریں کہ گڈا شکاری ءے بومان کھیٹ۔ مثل نیم
سِذ ءے آکغیں کنیں مُردماں ایشی ءے سِذ گوشت۔ کنیں وختانی توپک ایشی
دے تھی ڈولیں توپک ٹوں۔ آنوخت ءے مُردماں درمان گووٹی دستاں ٹھان
تھوں گولا (تھیر) دے گووٹی دستاں جوڑ کٹوں۔ آنوخت ءے توپکاں تروڑیہ
ماشیدار گوشتش۔ توپک ءے آس مانداروخیں چیزا پلِیتے گوشتش۔ آنوخت
کہ مُردماں پلِیتے ءے آس ماندات سِذا پلِیتائے بومان کھاتک۔ بے سوب ءے
اے مثالا کھنوں اگر یکھ مُردمے شے دوہی مُردمے ءے وثار دیر وارِیت
نزی مویت تہ آنہی ءے مُردم بے گشوں کہ اے مُردم شے اثرماں ہمیدول بد
چھو کہ سِذا پلِیتے بومان بے بیٹ۔

چھو کہ سوے شیں جر سرا حون تھر منپھا گند ءے :-

سوے شیں گی این جر سرا ہر ڈولیں نیل ءے لیغارے یا سیاہی لکے

سوے شیں جر میل ۽ بیٹ آنہی سرا دانگ چھو بھڑیغا پھذا دریں پچیکہ سوے
 تیں شتغیں جر اسرا میل بھڑیغا ککداٹ ۽ باز کو جھا ۽ نازیب بیٹ۔ اے مثل ۽
 اصلیں سو ب چھوشیں کہ مکھ مڑمے ۽ دوہی کھے و ہمش مینیت اے ظاہریں
 گالوارے کہ چھوشیں مڑمے یا دوہی چھوشیں چیزے پسند نویت گڈا آنہی ۽ اں
 مڑم باز گو بریں نغاہے ۽ کھیال کھت گڈا مثل (بتل) دو پھلوا زوان سرا
 کھیت مکھے یعنی مکھ پسند اے بیٹ چھو کھے ۽ مکھ چیزے یا مکھ کھے پسند
 مویت تہ آں گشیت من فلاں چیزا یا فلاں کھسا کہ گندغاں زانکے سوے شیں
 جر سرا خون پھر منچھا گندغاں۔ دوہی پھلوا چھوشیں مڑمے کہ دوہی مڑمے ۽ پسند
 مویت گڈا آنہی باروا کھے پھولا کھت کہ فلاں مڑم گو تھو و ہمشیں یا وہاریں ۽ گڈا
 آں مڑم بے پھو واٹ ۽ گشیت کہ فلاں مڑم مناں کہ گندغیں چھو کہ سوے
 شیں جر سرا خون تھر مچھا گند ۽۔

چیزے آس ۽ کھفتو کہ یوا شتہی :-

اے مثل ۽ (بتل) ۽ حور چھوشیں کہ مکھ کھوریں مڑمے آس نزخا
 نشتغاف کھے ۽ آرتھو آس نیام ۽ گوژدے پھشغ شروع کتہ یعنی آس نیام ۽ گوژدی
 نکرے مانکتسی۔ کھوریں مڑم ۽ غریب ۽ چھماں تہ چھی نییت آنہی ۽ پھول کتہ
 اے آس نیام ۽ کھیا چیزے مانکتہ ۽ گشیکہ مناں گوژوانی پھشغ ۽ بریان (کھنغ)
 یوماں ناغیں۔ چھم ناغیں مڑماں گوشت ما چھی نغدوں آس نیام ۽ چیزے استیں
 تھو چھو بلغ ۽ بیج ۽۔ آں غریبا گوشت ورننا کھوروں تہ میں چھم کھوروں میں
 پھوز کھور نہ ایں مس کہ چھماں چھ چیزے دیت نچٹاں تہ میں دس نہ ایں مگر
 میں دل گشغیں کہ آس نیام ۽ ہر باد چیزے استیں۔ مس کہ چھماں چھ چیزے

دیش نکھلے نہ مناں شے گالوارانی سرا باور کھنغی این مگر میں دل ایگالوار
 نہ این کہ شاراست ۽ گشغ ہے سوب ۽ اے مثل مشور بیشہ کہ چیزے آن
 کھنغو کہ بواشتی۔

ج گو در کھغا نویٹ :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) بوذا آسغ ۽ جوڑ بیسغ ۽ سوب ایشیں کہ دو مرد
 ۽ پھیانغیں پھاذاں ج روغ ۽ تیاری کشہ۔ دوئیں مرداں ککھ ہندے ۽ پچی پچی
 ۽ درانی کشہ دوئیں مردم درانی ہندا کجا بیسغوں ککھ مردے ۽ شلوار لا کچشو در کھ
 (تسغ ۽ ۰ رُوب ۽) رواں بیشہ دوہی سنگت ۽ گوشت ورننا تھو در کھغ (تسغ
 پکیائے ۽ آن مردم ۽ گوشت ج ۽ روغی نہ این۔ اے مردم کہ دانائیں سر جلیں
 مردے ات ایشی ۽ گوشت ادا صورا (بزا اکھاں ج ۽ منزل باز دیریں اے
 در کھغا اندیم نویٹ۔ ہے سوب ۽ اے مثل مشور بیشہ۔ نی کہ (انوں) چھوشیں
 مردے ہمیدولیں گرانیں کارے ۽ اشاف ۽ کھت کہ آن گو اشاف ۽ نویٹ
 مردم ۽ باز دیریں پنڈھ ۽ منزله ۽ روغی بیٹ کہ آن منزل گو اشاف ۽ اندیم
 آنسریٹ۔ ایڈولیں کارانی سرا اشاف کھنغیں مردمانی دیم ۽ دانا ۽ سر جلیں
 مردم ہے مثلاً پیش داروں کہ ج گو در کھغا نویٹ چھوش کہ ج ۽ منزل پھیانغیں
 پھاذاں ککھ دو روشی منزله نہ این ہمیدولا در اثریں پنڈھ ۽ منزل جغ ۽ در کھغ
 دے ہمیدولا بیکار بیٹ مردم اگر ایڈولیں کارانی سرا اشاف ۽ کھت نہ آن مردم
 وٹ مانیت (دمبارت)۔

ج کھنغ حرا میں :-

حیل ۽ خبت دمی کھے سرا چیزے ۽ باور کھنغ زیرغ روانہ این مردم

وٹی چیزے ، سرا وٹ کہ سانزی مویٹ کھے آنی چیزا زیریٹ وٹی گزرا پھیلو
 کھنت آں مڑوم ، اے حوز معلوم نہ این کہ من اے چیز آنی ، زرتھو وٹی گزرا
 پھیلو کھنغ نواں ہماں چیز واژہ ، وٹی گزرتے میں گزرا دیم ، بیٹ ۔ آں چیزا کہ
 مڑوم زینغ بیٹ آں ہمسیدولیں چیزے بیٹ کہ پھذا گزرنغ دینیغ چیزے دے
 مویٹ ہما نوخت ، مڑوم سرا موت بیٹ پھذا اے حوز دے کھس ، معلوم
 مویٹ کہ اے مڑوم ، فلاں مڑوم ، یا فلاں کھس ، چیزے دینیغ این آنی ،
 بشکیش کھنغ ، حوزا دے کھس گوشت منھاں یا پیڈ آں مڑوم سی بیٹ گڈا آں
 مڑوم گشیٹ من وٹی چیزا بشکٹ نھناں آں چیز ، حقدار وٹی حق ، گفٹی بیٹ چیز
 زرتھنیں مڑوم گریوین حق ، وادار یغاردنیں ۔ یا دوہی پھلوا کھ مڑومے دوہی
 کھے ، چیزے زیریٹ تجا کھنت پھذا ہماں چیز واژہ نارضا بیٹ گڈا دے حج کھنغ
 روا نویٹ ۔ جسے سوب ، گشٹریٹ کہ حج کھنغ حرامیں ۔

حشکلیں دستاں مسگ دے نہ تندوں :-

مثل (بتل) اے سوب ، گشٹریٹ کہ انسان واسطہ ، اے حوز باز
 المی این کہ وٹی ست ، چھرا کھنت یعنی خذائی نام ، چیزے داٹ دوہی پھلوا
 غریب ، نیزگارین مڑومے ، یا سیر ، سوکھائیں مڑومے ، کار ، باری سوالے کھنت
 گڈا آنی واسطہ ، اے حوز المی این کہ آنسانی چیت ، خدمت ، کھنت اگر مڑوم
 ایڈولیں کار ، خدمتے چھنے نخت تہ دوہی روش ، اگر مڑوم ہماں ساگی مڑومانی
 گرا کاری مذت ، امدافے ، بروٹ تہ گڈا آنی ، ہو یا کھس نخت اے مثل ،
 (بتل) شے اے حوز معلوم بیٹ کہ دنیغ یعنی دستانی چھرا کھنغ انسان واسطہ ،
 باز جوانیں کارے کھے تہ دنیغ ، حذا دے وبش بیٹ دوہی پھلوا انسان ، وٹی

عزت ، شان دے بڑا بیٹ ہے سوت ، بچھ چیزے نڈیو خیں دست خشکیں ۱۰۲
 دست گشڑیٹ خشکیں دست ، مسک دے نہ نندوں مسک دے ہماں دست
 سرا نند بٹ کہ تھر بیٹ ہے سوت ، دانائیں مڑماں دیو خیں دست ، مثال
 گو تھڑیاں دست ، داش ، بچھ چیزے نڈیو خیں دست ، مثال گو خشکیں دست ،
 داش اے مثال قائم کش۔

حل گرانیں تہ بڑا زیر :-

دو مڑم دگے ، روغشوں یکھ مڑمے ، بڑے گونو ، دوہی مڑم ، خے
 (لنگارے) زڑ تھغا گون ات دوہی سنگت ، بڑے زڑ تھغا گون ات بڑے پھانے
 لنگو ۔ دگ ، جزان ، حل زڑ تھغیں مڑم ، گوشت ، حل باز گرانیں مڑم
 مانیں تھئی مس ہشغیں ۔ (دمبر تھغا) بڑ زڑ تھغیں مڑم ، گوشت نیوما نشغ
 ، تھرا حلامیں تھگا گڈا تھو بڑا زیر ۔ شوڈ پھذا اے مثال قائم بیٹہ کہ حل گرانیں
 تہ بڑا زیر ۔

خود پھی اے آس ، کھفتہ کہ بوا شتی :-

یکھ وتے ، بازیں مڑم یکھ ہندا سرغشوں آنہانی پھی ، یکھ چھماں
 کھوریں مڑم دے سرغش ۔ کھوریں مڑم غریب وٹی ہندا نشغافا چھم ناخیں
 مڑماں شاید شے پھلوے ، گوژدے آڑتھ گوژد آس نیام ، پھشغا (بریان کھنغا)
 مانکھشہ ۔ کھوریں مڑم غریب چھماں تہ کھوراٹ آنی ، دیش پھی نخت آنی ،
 گوژدانی پھشغ ، بوماناکا چھم ناخیں مڑمانی مطلوبہ ہمیشہ کہ کھوریں مڑم ، گوژد
 پھی نڈوں ما اکھوا ورنی کھوریں مڑم ، شے بوا معلوم بیٹہ کہ لشکر گوژداں
 پھشغیں ۔ چھم ناخیں مڑماں گوشت ما پھی چیزے نغندوں تھوگش ، گوژدانی پھشغ

یومنائیں۔ کھوریں مزدمء گوشت اے خورا من منغ نیاں کہ شاگشغے خور چھی
 ے آس ء کھفتہ کہ بواشتی بے سوب ء اے مثال مشہور بیٹہ دانائیں
 درماں قائم کث

داثغیں زر عاشقانی داڑتھغیں مال رسترانی کھشتغیں مزد حاکمانی کل دھرا پھوکا انت :-

اے بڑی ہر (۳) سے ایں خوراں کھس دروغ کھٹ نھاں اولی گالوار
 عاشقانی باروئیں عاشق دے عشق رندا ہر چھی ء کہ داث پھذا آں چیز ء گزدغی لی
 نیستیں عاشق زر ء پیسے داث یا سر تھنگوے داث عاشقانی داثغیں داڑ پھذا
 گزدی نیٹ۔ آں مال کہ رستراں واڑتھغوں گورستراں گونجداے چھ کھے
 مقدمائے کھٹ نھاں نے مزدم آں رستراں پھجہ کھاریٹ کہ اے رستراں میں مال
 واڑتھ توڑیں کہ رستراں پھجہ بیاری دے رستراں مزدم عدالتے ء بڑتھ کھاں نے
 گورستراں شرع ء زوارے بٹ بیٹ۔ حاکمانی کھشتغیں مزدمانی دے ہیر ء پور
 ہذاں حونا کھس گفت نھاں۔ حاکمانی کھشتغیں مزدم ہمانیں کہ حکومت ء حاکم کھ
 مزدے ء موت ء سزا (سزا) داث کہنیں وختا آنہا ء گزدن گو زحم ء گڈشت
 پھندی وختاں دے مرو شیغیں دورا مزدماں پھاسی (پھاسی یا پھاہو) دیشغیں۔
 ایڈولیں حاکمانی کھشتغیں مزدم دے پھوکا انت چکیکہ گو عدالت ء کس جنگ ء
 داث نھاں۔ بے سوب ء گشریٹ داثغیں زر عاشقانی داڑتھغیں مال رسترانی
 کھشتغیں مزد (مزدم) حاکمانی کل پھوکا انت۔
 دیشغیں مارا کھس نواڑتھو

نادیشغیں مارا ہر کس واڑتھو :-

مارا انسان ۽ باز مزیں دژمنے ایں اے اناغٹہ انسان ۽ ڈنگ جنہ
 واڑتھ۔ مار انسان ۽ زیندازیان کھنت انسان ۽ مزیں دژمن نادیشغیں ماریں پکچ
 انسان آنہی ۽ گندغ نہ ایں مژدم ۽ ڈنگ جنتھ اگر مژدم مارا گو وٹی ۽ جھماں گندغ
 گڈا وٹی ڈنگ جنغا وٹار پھاریزیت۔ اے مثال ۽ اصلیں محضد ایشیں کہ مژدم
 شے ظاہریں دژمن دست دود نویت پکچیکہ ظاہریں دژمن مژدم ۽ ہر وخت ۽ پکچ
 شیریں۔ دژمن ہماں مژدم ۽ دور کھنت کہ مژدم شانہی ۽ ناپوہ ۽ ناسر پھڈبیت
 ناپوہیں ۽ ناسیغیں دژمن مژدم ۽ نادیشغیں مار ڈولتیں۔ سیغیں دژمن دیشغیں
 ماریں کہ مژدم شانہی ۽ شے ہر وخت ۽ شیواریں ہمیشی باروانے بلوچی زوان
 شاعرے گشیت دیشغیں مار ۽ کھس نواڑتھا وٹار ڈنگغانیلاں ظاہری ۽۔

دژا تھیو غیں دنیا دژنگاہ کھیٹ :-

اے ظاہریں حوزے کہ عملاتی دار ۽ مدار نیستانی سرا کار بندیں مژدم
 وٹی دلا ہر ڈولیں چیزے کہ پسند بیٹ آں وٹی دلا ہے زانت کہ اے چیز زاناں
 تھیو غیں جہان ۽ پسندیں مگر ایڈول ۽ پچھبر بٹ نویت۔ ہر کسی دلا انج
 ایکھویں چیزے دردغانی بندغ ۽ تواہ ۽ عادتیں آنہی ۽ دردغانی بندغ وٹار دے
 پسند کھیٹ آنہی ۽ دروغ بندوخص دوہی مژدم دے دوست کھاؤں۔ آں وٹی دلا
 ہے زانتھ کہ تھیو غیں دنیا دردغان بندیت آں پچھ کھسی گالوار سرا باور نخت
 ہمیدولیں راز گوئیں راست گشوخص مژدم کہ وٹ راست گشفا پسند کھنت آں
 وٹی دلا ہے گشیت کہ مکھ مژدم ۽ گالوار راستیں آنہی واسطہ ۽ راست دے راستیں
 دروغ دے راستیں۔ ہمیدول ۽ دژہ وٹی دل کہ دژیں آنہی لکھیوا دنیا نیام

سازیں انسان ۽ نام ۽ نشان نیستیں۔ دُڑوٹ کہ دُڑیں آں دُڑی آں کھنغیں آنی
 لکھیوا تھیو غیں دنیاے مُردم دُڑی آں کھنغوں دُڑ ہر دیوانے ۽ کہ روٹ آں
 تھیو غیں دیوان ۽ مُردماں دُڑ لکھیٹ پیچیکہ آنی ۽ وٹی دل نیام ۽ وٹی کردار نغاه
 کھیٹ۔ ہمے سوب ۽ دُڑا تھیو غیں دنیا دُڑ نغاه کھیٹ۔
دُڑا تھیو غیں دنیا دُڑ نغاه کھیٹ :-

اے ظاہریں حورے کہ عملانی دار ۽ مدار نیستانی سرا کار بندیں مُردم
 ۽ وٹی دلا ہر ڈولیں چیزے کہ پسند بیٹ آں وٹی دلا ہمے زانیت کہ اے چیم
 زاناں تھیو غیں جہان ۽ پسندیں مگر ایڈول ۽ تھہر بٹ نویٹ۔ ہر کسی دلا نچ ۽
 اکھویں چیز پسند کھاؤں یا دوہمی پھلوا ہر کچھ انسان ۽ دل خیال کچھ۔ اے ایں کچھ
 مُردم ۽ دروغانی بندغ ۽ تواہ ۽ عادتیں آنی ۽ دروغانی بندغ وٹاردے پسند
 کھیٹ آنی ۽ دروغ بندو غیں دوہمی مُردم دے دوست کھاؤں۔ آں وٹی دلا ہمے
 زانتھ کہ تھیو غیں دنیا دروغاں بندیت آں بچھ کھسی گالوار سرا باور نخت۔
 ہمیدول ۽ راز گونیں راست گشو غیں مُردم کہ وٹ راست گشفا پسند کھت آں
 وٹی دلا ہمے گشیٹ کہ کچھ مُردم ۽ گالوار راستیں آنی واسطہ ۽ راست دے
 راستیں دروغ دے راستیں۔ ہمیدول ۽ دُڑ ۽ وٹی دل کہ دُڑیں آں دُڑی آں
 کھنغیں آنی لکھیوا تھیو غیں دنیاے مُردم دُڑی آں کھنغوں دُڑ ہر دیوانے ۽ کہ
 روٹ آں تھیو غیں دیوان ۽ مُردماں دُڑ لکھیٹ پیچیکہ آنی ۽ وٹی دل نیام ۽ وٹی
 کردار نغاه کھیٹ۔ ہم سوب ۽ دُڑا تھیو غیں دنیا دُڑ نغاه کھیٹ۔

دراہیں سغرا کھرغاں کھس بنندیت :-

دراہ ۽ سلامتیں مُردم ۽ دارو درمان ۽ گزر نیستیں۔ اے مثال ۽ سوب

ایش کہ کچھ مزدے ہمیدولیں چیزے پھر دث کھاریٹ پھذا گڈا آنسی ۽ گڈا کفیت
گڈا مزدم حیران بیٹ کہ نی من چھوں کھنل۔ کھرغ کچھ درشکے ایں کہ ما بلوچیں
مزدم کھنغ ۽ سفر وزواں آنسی ۽ تھا خاں دپراں سفر بندوں گو تھا خانی بندغا سفر
دزدگار بیٹ اگر درا ہیفا کھے وٹی سفر کھرغاں بندیت تہ گڈا آن مزدم ۽ نادراہ
کھنوں۔ بے سوب ۽ کچھ بے گزریں ۽ نھنسان دیوخیں چیز ۽ آرخ دراہیں سفر
کھرغانی بندغ ۽ مثالیں۔

درشک ۽ کل نہ ایں من تھاں پاڑھا سوزاں :

درشک (درچک) کہ موری یا مور نغٹیں درشک ۽ پاڑتھ (جز) ہر پھلوا
دغارا لاف ۽ کھنڈنغاؤں (تالان) درشک ۽ ہرگیں پاڑے کہ گڈا بیٹ آن پاڑھ
(جز) درشکے غیں۔ ایدے ظاہریں گالوارے کہ گو کچھ پاڑھے گڈغا درشک خشک
نویٹ۔ اصل ۽ اے مثال ۽ سوب ایشیں کہ مزدے گو دوہی کھے ۽ پر پھشت
فاندغے داٹ یا ہر دخت ۽ گو آنسی ۽ جوانمہ ۽ نیکی ۽ کھت دوہی مزدم آنسی ۽ پچھ
منت ۽ تھوردے مزانیٹ جوانمہ واید گو آن جواں کھنوخیں مزدم ۽ بڈکھاں گڈا
مزدم ۽ زوان سراٹے ارمان ۽ اموزا (اموزا) اے مثال کھیٹ کہ درشک
کل نہ یں من تھاں پاڑھا سوزاں۔

درشکداراں دے گوش گونوں :-

اے گالوار ظاہریں حوزے کہ درشکداراں نے گوشے نے زوانے
ظاہری رنگ ۽ درشکدار نے گوالوارے اٹکھٹ کھنوں نے گالوارے کھٹ
کھنوں اے مثل ۽ (بتل ۽) مظلوا ایشیں کہ مزدم وٹی دل حال ۽ دل ۽ خیال ۽
ہر کسی دیم ۽ ظاہر نھنٹ انسان توڑیں کہ بر ۽ بیوان ۽ روغیں دے حورا دلا

میاری کہ من اکیھوا آں یا مناں کھس گندغ نہ ایں ۽ میں گالوارا کھس سر پھند
 بئغ نہ ایں۔ در شکداراں گوش اے سوب ۽ گو فوں کہ انسان ۽ اے حور معلوم
 نہ ایں اے در شک ۽ اوڈھرا یعنی آں پھلوا چھے ایں۔ بیٹ کھنت کہ در شک ۽
 آں پھلوا اوڈھرانوان دوہی کھے نشتغا بیٹ آنہی ۽ تہ گوش گونوں آں ادہی تہ
 انسان ۽ گالواراں اشکھت کھنت در شکدارانی گوش ہماں نشتغیں آدمی بیٹ۔
 در شکداروٹ ہمانڈولا بے گوش ۽ بے زوانیں۔ اے مثال ہما نوخت گشتریتھ کہ
 دو مردم پھچی ۽ بر ۽ بیوانے ۽ رذغ بوں ککھ مڑمے ہمیدولیں گالوارے لوف۔
 کھنیت کہ آں گالوار ہر کسی دیم ۽ گشغنی گالوارے نہ ایں تہ گڈا دوہی مڑم آنہی
 ۽ ہے تھران داٹ گشیتھ کہ ادا چپ کھان در شکداراں دے گوش گونوں۔

در شتغیں دار :-

مے بلوچی قوم نیام ۽ چیزانی ہر ۽ یانگ کھنغ ۽ بازیں ڈول ۽ وڑ شے
 کنیں وختاں گردامروشی بیانا مناغوں دار تھیر کھنغ ۽ رسم ۽ رواج دے مے
 بلوچانی نیام ۽ ککھ مشہوریں نامداریں رواجے موجودیں بازیں مڑم یکجا بوں ککھ
 چیزے وندغا مانوٹاں تھیر ۽ دار کھننت ہماں مڑم ۽ کہ سری تھیر آتکا آنہی ۽
 در شتغیں دار گشت اے ضروری نہ ایں کہ در شتغیں ہماں ککھ سرا کار بندیں بلکہ نا
 گشین مڑا یا جوانیں مڑدناخیں مڑم ۽ دے در شتغیں دار ۽ درجہ دوڈنتھ
 چھوش کہ ککھ مڑمے مہمان نوازیں غریب پالیں سست ۽ لوزغانی چیتوخص
 مڑمے آنہی ۽ دے در شتغیں دار گشتریتھ۔ بہر حال اصلا ماں گیشتر مخلوق ہماں مڑم
 ۽ در شتغیں دار گشیتھ کہ مڑدناشی ۽ تھیو غیں سندھ ۽ سیمانی سرا پھیلو بیٹ آنہی ۽
 در شتغیں دار گشتریتھ۔

درنگ پھوٹ :-

درنگ پھوٹ ۽ مثال اے سوٓ ۽ مشور بیٹہ کہ نمونہ نہیں ۽ خود سریں
 مژدم کہ وٹی سیٹ ۽ نختان ۽ نزانت آں چھ کھسی پنہ ۽ نصیحتانی پھلوا دگوش
 نہاٹ ہر ڈولیں گالوارے کہ گشی گڑدی بہماں ٹونک کھنت۔ ایٹی مثال دانائیں
 مژدماگو درنگ پھوٹ ۽ (پھیٹ ۽) داٹو چھوش کہ مژدم درنگ نرنگا بروٹ گشیٹ
 پھوٹ شے درنگا گڑدی ہیے دلدی (پسو) کھیٹ۔ ہیے سوٓ ۽ دوہی مژدم ۽
 گوشتین تھران نمونہ خانی مثال دانائیں مژدماں گو درنگ پھوٹ ۽ داٹو قائم کشت۔

درنگ زانمر :-

زانمر ۽ دل گیشتر درنگانی دیم موریت بلوچی زوان ۽ کھیں شاہر گیشتر
 وٹی گال ۽ گفتارانی نیام ۽ زانمر ۽ پچارا کھاروں اے پچار دووڑا کھ آں زانمر کہ
 درنگانی دیم ۽ بیٹ زلف ۽ مفرانی گھاڑ ۽ دروشما داٹ شاہر وٹی ماہدیمیں پری
 زلفاں گوزا نمرانی چھیراں تشبیح داٹ۔ دی پھلوا درنگ زانمر کہ انسان ۽ دزپنجا
 دیریں آں گشیٹ منیں دوست درنگ زانمریں منیں دست دوڈاپجٹ نوی میں
 دست ۽ مشکلاں کھیٹ ہمیدولا مژدم ۽ کارے اگر زوراخیں اڑی بھریائیں مژدمے
 ۽ گواڑٹھا بیٹ یا باز سرزوریں بے دپاریں انسانے ۽ گو مژدم ۽ چیزے کارے
 اڑٹھا بیٹ گڈا آں مژدم وٹی گنڈ دستی کمزوری ۽ گندی ہیے گشیٹ کہ فلاں کار یا
 فلاں چیز میں دزپنجا شے باز دیریں اے شے منیں دس ۽ واکھادریں گڈا آں
 ہیے گشیٹ کہ آں کار یا آں چیز پھرماں درنگ زانمریں چھوش کہ درنگ زانمر شے
 دزپنجا دیریں منیں مطلوب ۽ چیز اڑماں ہمکھر دیریں۔

دروغ بندغ گنہا بانی ماٹیں :-

دروغ بندغ یکھ ایڈولیں چیزے کہ اے دنیا نیام ء شے اولی وختاں
 گر دانرودشی جزانا مناغیں آں کھساں کہ دروغ بندغ ء توہ ء عادیں آں وٹی توہ
 ء حیل ء بچھ براستغ نھاں توڑیں کہ ایشی نیام ء وٹار جانی ء مالی نھسانے پچے
 مسئی ۔ دروغ بندغا گنہا بانی ماٹ اے سوب ء گشتریت کہ یکھ انسانے بروٹ تھی
 کھے دیم ء ہمیڈولیں دروغے بندیت کہ فلاں مزدم تھئی نام ء زآں ؛ سغیت آں
 مزدم گو ہمیشی گالوارا گھر ؛ بیٹ بروگو ہماں مزدم ء ہمیشی گو نشتن پھذا زازا بار
 کھنت ہماں دوئیں مزدم مانوٹاں مڑوں یکھے کشریت پھذا ہماں کھستغیں مزدم ء
 ہرا یعنی خون ء بذل گرغا آنہی ء براٹ ناخوزا تک کھڑویوں آں مزدم ء جنوں
 کٹوں ہمیڈول ء گو یکھ دروغیں گالوارے پھذا صدانی لکیھوا مزدم گشڑوں بازیں
 پھکھ چھوری یوں بازیں لوغ بر ء ویران یوں ۔ بھے سوب ء دازنا نئیں عقلوندیں
 مڑماں گو نشتہ دروغ بندغ گنہا بانی ماٹیں ۔

دروغ بھے تہ نئیں کہ مں کھوٹا لتھو (ختم کشو) :-

دو مزدم ء مانوٹاں دعوی ء گردارے اٹ ۔ آں دوئیں مزدم حاکے دیم
 ء بیاناں دسغ ء شتغوں ۔ یکھ مزدمے باز چلاکیں ء عقلوندیں
 مزدمے اٹ مزدم ء وٹی بیاناں دسغ شروع کٹہ ۔ دوہی مزدم غریب
 چپ چاہتغ ء اوشتاٹہ ۔ آں مزدم کہ باز چلاک اٹ باز عقلوند اٹ آں رفتہ
 دروغاں بنداں نا دروغونیں بیاناں دیانا دوہی مزدم ء دروکھا چپ کٹہ ایشی ء دیشہ
 اے مزدم ہمیڈولیں دروغاں بندغیں کہ ایشانی (۱۶) شانزدہمی دے راست نہ پچن
 غریب بیوس بیٹہ آنہی ء قدر ء عزت پارا گو نشتی وڈیرا تھو دروغیں بیاناں دسغ ء

دروغوں بندغ ۽ - آنہی ۽ پھو داٹ گوشت ادا تھو صورا (صبرا) کھن تھن
 واراوے مناغیں تھوے دروغا بند دروغ ہے ۔ نہیں کہ من کھونا تھو (ختم
 کٹو۔ آندیم کٹو)۔

دروغ ۽ مات پھٹ نیستیں :-

دروغ یکھ ہسڈولیں چیزے کہ ایشی ۽ قوم ۽ ٹھالیا راج ۽ وطن نیستیں
 دروغ یکھ وڈگھڑیں ۽ وڈموریں چیزے نے ایشی ۽ پیدا بنغ ویرے بیٹ نے ایشی
 ۽ گار بنغ ۽ - دروغ وٹ پیدا بیٹ ۽ وٹ مریت اے مثل ۽ بتل ۽ اصلیں
 مطلوب آیشیں کہ اے یکھ بے سر ۽ بے بنیادیں چیزے ہے سوہ ۽ گشتر بیٹ کہ
 دروغ ۽ مات پھٹ نیستیں۔

دژمن مورے بیٹ دے مزارے زانی :-

انسان واسطہ ۽ بایدی کہ وٹی دژمن ۽ شے اثر وٹ کھمزور ۽ نزور
 مزانیٹ ۔ پچیکہ یکھ ڈول ۽ یکھ خذالائقیں اے بیٹ کھال تھن نزور ۽ ناتوانیں
 دژمن نواں تھرا روٹے نھنلے (نقصانے) داٹ ۔ موریکھ کھال وجودیں
 سہدارے مگر ہے دے مژدم ۽ شے وبادا باغہ کھت ۔ دنیا نیام ۽ سرزوری ۽
 گوزوری حزدونیں پھچی ۽ جڑغوں اے مویت کہ تھو شے وٹی گوزور ناتوانیں
 دژمن دست ۽ مزیں نھنلے زیر ۽ اے حوزا پھچھ دپچان نیستیں کہ نواں مور
 ڈولیں دژمن تھی گژدن ۽ مزار ڈول ۽ بھوریں نیٹ ہے سوہ ۽ دانائیں مژدماں
 اے مثال قائم کٹہ ۔

دژمن ڈیمہ ۽ کوہے رڑھی دے لکھتے غنیں :-

وٹی جند جان ۽ دژمن دور کھنغا ہر کھس وہش بیٹ پچیکہ دژمن آند

دڑمنیں۔ مزدوم وٹی جان، دڑمن خاطرہ ہر ڈولیں پھندہ، بازی آن کھنت کہ
 ڈول نہ ڈولے میں دڑمننا جانی یا مالی زیان، نھسانے پکبیت۔ مزدوم بچے دڑمن،
 دور کھنغ، نھسان دنیغ خاطرہ دڑمن، ملاں بازتھ اگر دڑمن، جند مزدوم،
 دست دور نویت تہ مال برغ دے آنہی، جند نھسانیں شے مالا ابیدہ دوہمی ہر
 ڈولیں چیزے کہ دڑمنیں مزدوم، مزدوم دست، کھیٹ آن آنہی، مالا نڈاٹ
 توڑیں ہرچکر کسانیں بے قیمتیں بیکاریں پیرے مزدوم دست، کھیٹ، دڑمن،
 دڑمنی خاطرہ آن باز مزیں چیزے لکھیٹ ہیے واسطہ، گھڑیٹ کہ دڑمن ڈیرہ،
 کوہے (سنگے) رڑھی دے لکھے غیں (بازیں)۔
دشتغادے میش کھشتغادے میش :-

اے مثال دانائیں مزدوماں اے سوہ، قائم کٹہ میش، شیر شے کل
 مال، جوانیں شیرے پکیکہ روغن کہ میشانی شیراں پیدا بیٹ تھی چھ مال،
 دلوتے شیراں اکھر روغن پیدا نویت کھنغ، حیرات کھنغادے میش، گوڑد باز
 جوانیں گوڑدے کہ بلوچیں مزدوم دُمبغاں باز پسند کھنوں میش کھنغ، باز جوانیں
 مالے۔ ہیے سوہ، عقلوندیں مزدوماں گوٹشتہ دُشتغادے میش کھشتغادے میش۔
د ف بوژا پھدا شیراں ڈھسنگراں ریشے :-

یکھ روشغ داریں مزدومے شتو دسے، مہمان بیٹہ مزدوم باز تھنی بیٹھاؤ
 شتو مالداریں دتے، مہمان بیٹہ کہ ایدا مالداریں مزدوم گرا شیر بازیں منال تھن
 باز تھنکھارتھ گو آفائی ورتھا تھن کار نویت شیرے وراں نواں ڈولے میں اندر
 ساڑتھ بیٹہ مزدوم وسم، پچبٹہ لونغ واڑہا مہمان، چتر داٹھ گو مزدوم، حال شریکی
 کتنی مہمانیں مزدوم، وٹی حال داٹھ حال دنیغ ورنند لونغ واڑہ، حال لوٹھنی لونغ

واثر باوثی حالداش حالانی دے گرا رند مہمانیں مُردم، گوشتہ مناں مروشی تھن، باز
 تھنکھارتھ وسم تھی دے۔ باز توں تھئی لوغان من بنے سوب، آتکھاں تھو مالداریں
 مُردے، مس گوشتہ تھئی لوغانٹ، اے حوزا حُدا بزانتھ کہ مُردم، شیرانی
 دینغ، صلاح نیست اث یا شیر منڈغا نیست توں بہر حال شیر مُردم، رو شتغ
 بو شغ وخت، نیا کنگوں اے مُردم، وٹی رو شغ گو آفاں بو تکا رندا مُردم، شیر
 آرتھنوں گدا اے مُردم، شے ارمان، گوشت ادا دف بوڑا پھذا وٹی شیراں ۱۱۳
 ڈھنگراں ریشے میں کارا نیا کنگوں۔

دف بستغیں زکھ :-

زکھ بلوچانی کچھ مشوریں نالداریں در پیچے (ہندکے) کہ ایشی نیام،
 مالداریں مُردم وٹی لوغی روغناں مانکھنوں ایر کھنوں۔ زکھ شے روغناں پھریغا
 دف بستغالوغ لافا ایر بیٹ باز خوبصورتیں چیزے معلوم بیٹ۔ زکھ تہ
 گوروغناں پھریغا خوبصورتیں بلوچیں مُردماں کھڑدے تھی چیزاں دے زکھے دروشما
 خوبصورت زانتھا بلوچیں مُردماں لاندویں مالل دے گوزکھے دروشما برا ورکش۔
 چھوش کہ لاندویں شک لاندویں گورکھ لاندویں گرانڈ لاندویں روٹ ہمیڈول
 لاندویں تھو غیں چیزاں گشڑیٹ اے سہدار لاندوی اے نہ ایں اے کچھ دف
 بستغیں زکھے ایں۔

دف زمب بہر کھنغ :-

اے مثل مانوٹی ہمدی براہندغی، براث داری، سرا بیٹ چھوش کہ
 مُردم، زینغا غریو، نیزگاریں گوانڈھی اے (ہمسایہ) بیٹ یا وٹی قوم، مُردے یا
 جند، برائے بیٹ ایشاں شے ابید مذت، امداد انسانی ہمدری نیام، کافر، بقال

بے دہانی مذت کھنغ جائز ۽ روائیں دف زنب ۽ بہر کھنغ مظلوا ایشیں کہ کھ
 مزدے لوفا ہمکھر دان ایریں کہ آنہی ۽ وٹی پھکھانی بگھ بانگھو نغن ۽ گزارا بیٹ
 نزینا کھ تھی غریوں گواندھی اے بکھنغیں آنہی لوفا ہماں وخت ۽ نغن نیستیں یا
 دی مزدے لوفا کھ نغن آرتھ ایریں دی نزنہیں گواندھی ۽ پھکھ شے شذا
 گر نیغوں گڈا ہمدرد ۽ نیکد لیں خدا تھرسیں مزدوم ہماں یہ نغن آرتھماں زیری
 درہند کھت نیے وٹی پھکھماں داٹش دی نیم ۽ زیری وٹی گواندھی ۽ گریو نغن
 شذہ نغن پھکھماں داٹ ایشی ۽ دے دف زنب بہر کھنغ گشتر ریٹ دی پھلوا کھ
 مزدے یہ نغن ایریں (۳) سے (۳) چھارتھی شذہ نغن مزدوم آتھوں تھو نغن
 مزدوم پچی ۽ نشتو ہماں یہ نغن وارٹھا آں مزدوم کہ گو وٹی شذیح ۽ کزنگیں
 ہمدردی داروں اگر آسانی دف نیام ۽ نغن ۽ آخری زنب (لقمہ) بیٹ کھ
 شذہ نغن مزدے آتکا آنہی ۽ وٹی دف ۽ زنب کھشتو دو نیم کٹو نیے وٹ وارٹھی نیے
 آنہی ۽ داٹھی ہمیشی ۽ گشتر ریٹ دف زنب ۽ بہر کھنغ۔

دف کھشتنغیں گالوار دیر روٹ :-

گالوار انسان ۽ دف نیام ۽ کیکھ بستنغیں باندے ایں اگر اے باند شے
 بندرا بتکا (یلہ) بیٹہ گڈا گواٹ لورا ڈول ۽ باز رو دیر در کھفیت دف گالوار
 واسطہ ۽ کیکھ بستنغیں کوٹ ۽ کھلاتے ایں (قلاتے) مزدوم دف ۽ ہر ڈولیں
 گالوارے کہ در کھفیت گڈا آں پھذا گڑدی نیٹیت۔ ایڈولیں بازیں گالوارا استوں
 کہ خطانی ۽ شے مزدوم ۽ دف ۽ در کھفوں پھذا ہماں گالوار مزدوم ۽ مزیں زیان ۽
 نھنساں دیوں۔ مزدوم کہ دوہی مزدوم باروا چھ گالوار۔ یا ٹونک تھوارے
 کھت آنہی ۽ دل نیام ۽ اے حوز نہ ایں کہ اے گالوار گو آں مزدوم ۽ سر بیٹ مگر
 گالوار گو دف ۽ در بیٹھا ہما نوخت ۽ روگو دوہی مزدوم ۽ پجیٹ۔ ہے سوب ۽

دانائیں مردماں گوئشہ دف ہشتغیس گالوار دیر بروٹ۔

دف ء کوہ کھنڈغ نیستیں :-

اے راستیں گالوارے کہ دف انسان ء وئی اختیاری چیزے مگر دف
 ادپا ہر پھلوا کہ بروٹ ہماں پھلوا گو انسان ء وئی نشاء گو جزیت۔ دف ء اگر
 مردم جوانیں حور ء گالواراں در کھنت دے در کھٹ ^{کھنٹھش} اگر بڈیں بریں
 گالواراں کھشیت دے دف ء کھس کھسیغا داشت نخت اونے کہ دف ء بزرغ ء
 جہلغے کوہ ء پوادے ء در کفغی ایر کفغی اس (بزر ء جہل یعنی اس) ہے سوب ء
 اے مثال قائم بیشہ کہ دف ء کوہ کھنڈغ نیستیں۔

دلالاتی در دف ء گھوڑا کھس ء نبتغوں :-

دنیاں چیزانی دے گر ء داٹ گفٹ شے کنیں وختاں بنیان ء مناغیں۔
 کھڑدے ایڈولیں ہند دے استوں کہ آں ہنداں مال ء مڈی شے دلالاتی سوا
 بھاہٹ نووں۔ موڑی ء کہ پڑی ء واژہ ء مختیار دلالتیں۔ دلال یعنی دو مردم ء
 در میان ء سوڈا جوڑ نوخ ہر ڈول ء کہ مالے بھاکت آں دوئیں مردما دیم پھند
 بیغی نہ اس۔ مکھ مردمے ء پڑی اے نیام ء مکھ گھوڑائے گفٹے آں گھوڑا مردم
 ء دلالاتی نیتھ۔ پھذا ہماں مردم شے گھوڑا گرغا پشومان (پشیمان) بیشہ۔ آنہی ء
 گھوڑا روانداشہ کہ براں دلالاتی گھوڑا پجائیں ناں گھوڑا میں چھ کار ء نہ اس دیم ء
 مکھ عقولندیں مردمے گواے مردم ء دیم کھفتہ پھول کھٹی گھوڑا ء تھانگو بزرغ ء ؟
 اے مردم ء گوشت گھوڑا من پڑی ء گفٹہ گھوڑا مناں وہش نہ اس گھوڑا ء براں
 دلال لوغ دیم ہنداں کھلاں۔ آں عقولندیں مردم ء گوشت تھوگونخ موی دلال
 تھراچھ گالوارے نخت گھوڑانی تھئی نہیں تھو زان ء تھئی گھوڑا زانت دلال ء

گو تھسی رضاوندی ، گھوڑا تھرا گفتو داشہ ۔ بے سوب ، اے مثال پیدا بیشہ کہ
دلانی دردف ، گھوڑا کھتس ، بستغوں ۔

دل گشیت کہ حلال مال رومست کھنت :-

یکہ کھزین مژدے شتو دتے ، مہمان بیشہ ۔ آن مژدم گوشاں ہمکھر کھر
اٹ کہ توپکانی ٹمکا آن دے سرپھذنوٹ آن مژدم لوغا کہ کھزین مژدم مہمان بیشہ
آنہی گرا شاید سرغ ، ہند تھی نیستو آنہی ، مہمانیں مژدم بڑ تھو ہمیرگیں ہندے ،
اونکی کتہ کہ آن ہندا مژدم ، مال ، پھس بستغاثوں مژدم ، مہمان ، نغن داشہ نی
کہ دسغ ، انکھسغ ، وخت ، بیشہ مہمانیں مژدم ، گوشتہ من ایذا نوساں مناں
اے ہندا وہاوشیٹ ۔ بھوتارا یعنی لوغ واژہا گوشت تھرا چکے وہاد (واپ)
نیٹہ؟ اے مژدم ، گوشت ایذا شفا مال رومست کھنت (اوگار کھن) مناں وہاد
بے سوب ، نیٹہ ۔ لوغ واژہا گوشاندا آن مژدم سرپھذکھت کہ تھو گوشاں ہمکھر
کھر ، کہ گو توپکاں دے سرپھذنو ، تھرا مال ، رومست چھے گشیت آنہی ، گوشت
اے حوز تھسی راستیں کہ من گوشاں کھراں چھے حوزے سرپھذنواں بھل ایگالوار
، مس پک سیغاں کہ حلال مال رومست کھنت میں دل گشیت بے سوب ، منا
وہاوشیٹ ۔

دز تھغیں دول :-

حقیقت ، اگر کھے گندی تہ دز تھغیں دول (دھول) چھے ٹونک ،
تھوارے نخت ۔ ٹونک تھوارا تہ دراہیں دول کھنت مگر اے مثل (بتل)
دز تھغیں دول باروائیں مار بے مثل (بتل) رندا روغی این دز تھغیں دول
مکلوک ہماں مژدم ، یا انسان ، گشیت کہ آن چھے حوزے دل نیام ، مداریت ۔ ہر

ڈولیں گالوار سے آنی دیم ، کہ بیٹھ آں دست ، آں گالوارا گوشت ڈول ،
 زیریٹ دوہی مخلوق ، سرکھنت دنیا نیام ، ایڈولیں گالوار ہالوں کہ آں
 دراہیں مخلوق دیم ، پیشدارٹی ، سرکھنی نیوں ، گھڑے ایڈولیں گالوار سے
 استوں کہ آں گالوارانی دیم ، مخلوق دیم ، سرکھنیا مزیں دڑ منی پیدا یوں مزیں
 جنگ ، مڑانی بن بندوں ، مردم واسطہ ، پایدیں کہ پیریں گالوار ، باروا سوچ ،
 وچکارا کھنت رندا آں گالوار سے بیٹھ کہ آنی رندا دڑ منی ، پیدا پہنچ تھریں ، بیٹھ
 یا جنگ ، مڑانی ، خوف ، خطر بیٹھ ، گدا مردم ایڈولیں گالواراں تھنبر دفا
 ٹھہریٹ ، بے سوب ، شیواریں ، دانائیں مردم دف ندادوہیں مڑمانی باروا
 گھوں کہ ایڈولیں گالواراں نواں لھنے کہ اسے دٹر تھنیں دولے ایں ۔

رنگ ، گچھ دے سنٹراؤل :-

خداوند کریم ، اسے تھیں سہدار جوڑیں تھنوں ایشانی نیام ، حاسیں
 وصف یعنی صفت ، تعریف ایہ تھنیں ۔ اسے دوہیں چیز کیجے صورت دوہی
 سیرت اگر چھ سہدار سے نیام ، صورت مویش تھڑوئی ، سیرت بی ٹی تہ آں چیز
 ڈھلا (حراب) کھس گوشت نھاں اگر چھ سہدار سے مالے یا انسانے نیام ،
 صورت ، سیر دوہیں صفت اواروں تہ آں چیزا ہر کھس جوان ، گمہ لکھیٹ ۔
 دوہیں چیزانی بڈاں صورت ، سیرت ، گیوارغ ، گیکشغ فہم ، زانت
 خداوند کریم ، انساناں داٹ تھی چھ ڈولیں سہدار سے اسے دوہیں چیزاں گیوار تھغ
 نھاں ۔ اگر چھ چیزے نیام ، سیرت بیٹھ صورت مویش تہ آں چیز یا سہدار
 قدر ، عزت ، لائقیں ۔ اگر کھ چیزے نیام ، بڈاں مالے بیٹھ یا انسانے آنی ،
 گواکھوا صورت بیٹھ گدا آں چیز انسان ، دروہ داٹ دھریٹ گچھ دے کھ

پیزے ایس ایشی ، رنگ ، دروشم تھیشخ ڈولیس مگر اے ہمکھر زہریں کہ ایشی ،
کھس نزی نویٹ ہے سوب ، گشٹیت کہ رنگ ، گچھ دے سنہراؤں (خوبصورتوں)
دو بادشاہ یکھ ملک ، ہند نغزیتھ :-

دو فقیر یکھ گندی تھوخوا ہند گیرتھ :-

اے مثل ، (بتل ،) سوب ظاہریں کہ دو بادشاہ یکھ ملکہ نیام ،
ہند بیٹ نوی چیکہ آں وٹی مزن شانی ، پھاغ واڑھی سرا یصلاح بیٹ نووں کیھے
گشٹیت کہ ملک لاف ، میں گالوار منترشیں دوہی گشٹیت مخلوق میں گو نشٹین سرا
حیرشیں ۔ ہے سوب ، دو بادشاہ یکھ ملکہ نیام ، ہند گفٹ نجاں آخر دوہیں بادشاہانی
یکھ نہ کیھے سست بیٹ دوہی زور ناخ بیٹ بیوسی ، شے حیردیں مردم ہے آں ملک
، وطن الغی بیٹ ۔ دو فقیرا اگر یکھ ہندا شف کفٹیت آنہانی گرا تھی وڑیوخ ، کج
چھی مویت ہند ، اوتاک دے مویت آں دوہیں فقیرانی گرا ہرگیں سنگتے گرا
گندی اے بیٹ آں دوہیں فقیر چھی ، ہماں یکھ گندی ، وٹی شف گزاروں چیکہ
آنہانی تھی شریداری نہ نیستیں آنہاں ، بی ہماں آنکھیں شف گزار غی ایں ۔
آنہاں تھی چھ مال ، میراٹے ونڈ غی ۔ ایں آں دوہیں مردمانی میراٹ ، مڈی
ہماں یکھ گندی ایں ہرگیں مردے ، کہ گوہیں بانگھوا ہماں مردم وٹی گندی ،
زیری کھو فغا کھنت رانی بیٹ ہے سوب ، کنسیں دانائیں عقلوندیں مردماں
اے مثل (بتل) گوئشتہ کہ دو بادشاہ یکھ ملک نیام ، ہند نغزیتھ یعنی ہند کھٹ
نجاں دو فقیرا کہ یکھ ہندا شف کفٹ آں یکھ گندی اے تھوخوا ہند گفٹ کھناں
وٹی شف گزاراں ۔

دوزحم یہ جتکا نویٹ :-

اے مثال ۽ حوز چھوشیں کہ کچھ چیزے ہمیدولیں بیٹ کہ آن (۲) دو ہندا ہر بیٹ نویٹ یا چھوش کہ دو مزد ہمیدولیں یہ ہندا ہوں کہ آنہانی مانوٹاں دڑ منی بیٹ ، یا کچھ ہمیدولیں تھی چھوشیں چیزے بیٹ کہ آنی ۽ دو مزد مانوٹاں شریدار بیٹ نویٹ ۔ آن کچھ گو کچھ مزدے ۽ بیٹ گو دو ہی کھے ۽ مزد آنی ۽ ہر ۽ بانگ کھٹ نھاں گڈا ہمیدولیں نوڑوخص نٹھاہوخص گالوارانی یا چیزانی سرا اے مثل گشٹریٹ کہ دوزحم یہ جتکا (میانا) نویٹ ۔ بچیکہ ہر زحم ۽ وٹی انج ۽ ایکھویں جسکے (میانے) بیٹ دوزحم یہ جتکا مان بیٹ نویٹ ۽ نے کھے دوزحم یہ جتکا ہندا داٹ کھت ۔ جسک لاف ہمکھریں کہ یہ زحم ہندا داٹ دوہی زحم ۽ جسک لاف ۽ ہندا نیستیں ۔ ہے سوب ۽ دانائیں مزد ایڈولیں نٹھاہوخص ۽ نوڑوخص چیزانی یا گالوار سرا اے مثال ۽ کھاوں کہ ایذا ادا مے ہندا ۽ ایں بچیکہ دوزحم یہ جتکا نویٹ ۔ اگر دو ڈرمن داریں مزد یا دو باز مزد ناخص مزد کہ کچھ چیزے سرا ڈاہ وروں گڈا آن مزد کہ دانا ۽ سر حیا لیں ہے گشٹ کہ دوزحم یہ جتکا نویٹ من اے چیزا یا اے ہندا کھلانڈیاں یا انکے مار مانوٹاں نھسان ہمیشہ ۔

دوڈ کہ جزراں بن رواں :-

اے مثل ۽ حوز چھوشیں کہ کچھ شف جزوخص دزیں مزدے شتو دزی اے کھنعا شف تہار ماہ اٹ آن شتو ہندے ۽ مزیں جہلیں بندے لٹھا گڈا بیٹہ گندی دیم ۽ بند لٹھا باز مزیں کھنڈے ڈغا ۽ بنو آف ۽ بوریں تھ دیم ۽ روتا گھٹیں ۔ اے مزد درو کھا چھو گیلو ہٹو گیلغا رفتہ تھر تو دلا گو لٹھنی لغور کھن ۽ دزی آن گڈا گیلو ہٹے جز ۽ ۹ ور نلائے دوی شے کھنڈا آندیم کف ۽ ۔ مزد سستی

دارغ نڈاشہ اے مُردم ، چھالوارتھہ بنا بند ۽ ھند نیام ۽ چکڑو مُردم دے سرین
 ۽ چکڑا پھاشغا شتو اغدیں بلا پھشتی دے بغلاں شتہ نی دیشی پر کھیکہ جزرغاں بنا
 ڈغار لاف ۽ روغاں شف مُردم ۽ ہماں چکڑ نیام ۽ گوازینتھہ بانگھوا رانی مُردے ۽
 دیشہ مُردم شے چکڑا کھشتوا شتہنی ۔ پھذا ہماں مُردم ۽ وٹی کھسو وٹ کھشہ ۔ شوذرنند
 مُردماں اے مثل زرتھہ چھوشیں مُردے مکھ کارے کھنت آنہی ۽ پھہ سیٹ ۽
 نفاعے آن کار رندا مینٹ نھسان بنیشی آن ہر کھیکہ کوشیش ۽ کھنت آنہی ۽ لوغ
 پھیلو نویت گڈ آن مُردم ہے گشیت مناں اے کار رندا یدیم ۽ نھسان مناعیں
 مس دوڈ کہ حیملماس سیٹ بس گوماں ہماں کاریں کہ مُردم ۽ گوئشہ دوڈ کہ
 جزراں بن رواں ہے سوب ۽ اے مثال پیدا بیشہ ۔

دوروخ ۽ دوروخا کلین :-

نادراہی مکھ ہمیدولس وختہ انساناں سرا کھنٹ کہ آنوخت ۽ انسان ۽ وٹی
 موت گیر کھنٹ ہر ڈولیں مرزں ۽ نادراہی اے کہ بیٹ آنہی ڈکھا ہماں نادراہیں
 انسان سینغیں ۔ دراہیں انساناں وٹی جان کہ دراہیں آنماں نادراہیں انسان ڈکھے
 پھہ سما نیستیں کہ ایشی سرا نادراہی ۽ چھکھڑیں ڈکھ ۽ ویلے یا نادراہی ۽ چھکھڑیں
 (چھدریں) گراں باری اے ڈکھ ۽ نادراہی ۽ گراں باری ۽ ہماں انسان سینغیں
 کہ آنہی جان سرا نادراہی ۽ گراں باری نیں ۔ دراہیں انسان سوا شے دف زوانی
 سوزیں گالواراں تھی پھی گوشت نھاں ۔ ہمیدول ۽ اگر مکھ نادراہیں انسانے
 دوہی نادراہیں انسانے نادراہی گندیت تہ آنہی ۽ اے حوزرا ۽ پھیلویغا سدھ ۽
 سمائیں چھوش مس ڈکھی بنیغاں ہمیدول ۽ آن دوہی نادراہیں انسان دے ڈکھی
 بنیغیں ۔ پھیکہ آنہی ۽ وٹی جان سرا ہے نادراہی ۽ گراں باری ڈکھ ۽ ویلیں ۔ ہے
 سوب ۽ گشڑیت کہ دوروخ ۽ دوروخا کلین ۔ دوہی پھہ کھس اکھزدوروخ حال ۽

سئی نہ ایں چھوش کہ دور و خیں انسان دوہی نادر اہیں انسان حال ء سنج
سر پھنڈیں۔

دور و خے ڈانٹراں گجانیوں :-

ڈانٹر دل کھشوخ یعنی سحر گو آگشوں کہ آں انسانانی ولا کھشیت ڈانٹر
وراک ء و ہڑ انسانانی دلیں مخلوق گشیت کہ ڈانٹر انسان ء دلا ہما نوحہ ء کھشیت
آنوخت ء انسان نادر اہے بیٹ ڈانٹر گو وٹی سحر جادو سوب ء معلوم دار بیٹ کہ آں
ہندے کھے نادر اہیں گڈا ڈانٹر کھشیت سحر جنتھ انسان ء دلا کھشیت ۔ اے ہما
مردم آنوخت ء زوان سرا کھاروں کہ کچھ دیر نندو خیں مردے ہر پھلوئے ء حال
سنج ء سر پھنڈ بیٹ گڈا آں مردم کہ گو دوہی مردے ء آنہی ء ڈیسہ ء سنج
حالات آں مردم گشیت تھو چھرنگ ء اے حال سنج بیٹ ء آں مردم گشیت
دور و خے ڈانٹراں گجانیوں ۔ ہے سوب ء اے مثال مشہور بیٹ ۔

دو یار سئی خار :-

یاری دوستی کچھ ایڈولیں چیزے کہ ایشی رندا مردم باز مزیں قربانیاں
دیوں ۔ یارانی یاری رندا بازیں مردم وٹی جان ء سبابا وٹی مال ء مڈی ء دستاں
شودوں نندوں مگر وٹی یارانی یاری ء بڑداروں دو یار کہ مانوئیں پھچی ء بوں ہ
ہندے ء کہ نندوں آنہاں وٹی نیام ء پھچی نندغا یا پھچی جزغا تھی پھچھ نہجانو بیٹ ۔
(زیب نذاث) اگر ایشانی پھچی نندغا یا پھچی جزغا کچھ تھی مردمے بیٹ ادار بیٹ
آنہانی واسطہ ء سئی مردم مزیں جنجالے جوڑ بیٹ ۔ (۳) سئی مردم آنہانی نیام
چھڈر جوانیں گپ ء گالوارے کہ کھنت آنہانی لکھیوا آں اے مردماں زا آں
دینغیں ۔ پچیکہ (۳) سئی مردم ء گالوار آں دوئیں یارانی در نیام ء (در میان ء

کچھ دیوالے ڈول ۽ سندھا دات آں وٹی راز ۽ رمزانی گالواراں کھنوں سہی مژدم
 آنہانی حسیام ۽ آژنگ ۽ دات آں مژدمانی رمز ۽ گالواراں نزانٹ - جے سوب ۽
 گشوں دو یار (۳) سہی خار -

دھری بھانڑ نووسی :-

دھری یعنی بے تھانی مانوٹی زہر ۽ ناوشی باز بریں کارے مانوٹی ناٹھای
 مژدمانی نام ۽ تھوار ۽ گار کھنت آ نوخت ۽ کہ برات برات ۽ دژمن بیٹ بچھ
 پھٹ ۽ دژمن بیٹ گڈا آں لوغ ۽ بربادی نشانی ایں - آں بھانڑا (ارلونا) ہر
 وخت ۽ تھیرو لڑائی بیٹ مانوٹی زہر ۽ ناٹھای بیٹ گڈا آں بھانڑ (لوغ) چھیدول
 ۽ دسم بیٹ آں ہندا کہ مژدمانی مانوٹی ناٹھای ۽ ناتھانی بیٹ گڈا دسم آں بھانڑ
 (لوغ) دسم نویت بلکہ یکھ جنگ جاہے جوڑ بیٹ آنہی ۽ مژدم نند جاہے بچھ ڈول
 ۽ گوشت نھاں - گڈا شے جنگ جاہا ہر کھس وٹار دیر دارغ ۽ وکوشش کھنت ہے
 سوب ۽ عقلوند ۽ دانائیں مژدماں اے مثال قائم کتہ کہ دھری بھانڑ نووسی -

دیم روبرو ۽ ڈائرا دے کھس ڈائرنگو نشیٹ :-

عزت ۽ پردا د سبغ انسان واسطہ ۽ باز جوانیں چیزے مژدم واسطہ ۽ اے
 باز جوانیں کارے کہ بچھ کھس ۽ چھکے ۽ پھڈ گونشیٹ - کیجے دمی انسان ۽ دل
 پھروشی بیٹ دوہی پھلوا انسان ۽ وٹی شان ۽ عزت دے جہل بیٹ - عیواں شے
 بچھ انسان خالی نہ ایں اگر یکھ مژدے د سہی مژدم بچھ گالوارے سرا شغانے جنتھ
 بیٹ کھنت کہ شغان جنوخص مژدم جندا ہمیڈولیں عیوے (عیبے) بیٹ کہ آں
 عیوے شغان گڑدی مژدم جندا مان بیٹھ - ہمیڈولا کہ مژدم دوہی کھسے ۽ لہجی ۽
 لیزم کھنغ ۽ کوشیش ۽ کھنغیں ہماں ڈول ۽ وٹ دے ہماں مژدم بچھی ۽ لہجی ۽ لیزم

بیٹ - مردناخیں مردم بچھ کھس ء گوشغان تھانما نخت مرت داریں مردم ،
 بچھوش کہ وٹی عزت دوستیں آں دو ہمیغانی عزت ء دے وٹی عزت ء شان ڈول ،
 دوست داریٹ - بے سوب ء دانائیں مردماں ایڈولیں گالوارانی مثال گو ڈانٹرا
 داشہ کہ مکھ بے ترسیں انسانی جانی دژمنے آں شے بچھ کھس ء لچ ء لحاظ نخت
 آنہی ء دیم روبرو ء اے حور ء شغان ء کھس نخت کہ تھو ڈانٹرے ء - بے واسطہ
 ء دانائیں مردماں گوشتہ کہ دیم روبرو ء ڈانٹرا دے کھس ڈانٹرا گوشتہ -

ڈاڈو کٹو :-

اے مثل (بتل) اے سرا بوذاتکا کہ مکھ پھیریں زالے (ملکہ) شہ
 دارانی چھنغا داراں چھنانا مچھ کھنانا باز مزیں پھنڈے (بڈے) مچھ کشتی پھنڈ ہمکھر
 گراں بیٹہ کہ پھیریں زال زورا زیرغ نوٹ گڈا چھو کشتی اغدے شٹ داری کٹوئے
 یعنی پھانچھے دو تھی کھاڑتھ گو بڈا اوار کشتی اغدے پھنڈ زیرغا لگٹ پھنڈ اول
 گرانٹ تھی دار دے اوار کٹو نتمھی گڈا پھنڈ پھیریں زال زورا چھوں زیرشت -
 بے کار ء پھدا اے مثال چڑٹہ مردے ء کہ کھے نی چنرے داشغ بیٹ آں اولی
 دام ء دات نخال گڑدی تھی دامے زیریٹ یا یہ کارے ء گشتغیں آں کار زوری
 پھیلونویشی تھری شوڈ مستریں تھی کارے زیریٹ گڈا ایڈولیں نہ پھیلویں کارانی
 مثال ہماں پھیریں دارانی پھنڈ ء مثال بیٹ آنوخت ء مردے چشیں کارے
 کھت آں بے مثالا دات گشت ادا مس ایڈولیں کارے کٹہ یا گوماں ہماں ڈاڈو
 یعنی پھیریں زال کار بیٹہ مس اے کار ہماں ڈاڈو کٹو کٹہ -

ڈاہدا ثغیں مرد کھسانہ کھشتغوں :-

اے مثل ء (بتل) حور چھوشیں کہ مکھ مردے ء گشت کہ فلاں

روش ، تھنی سرائیڈولیں کارے کھیٹ یا ایڈولیں صلاح ، مشورائے بیٹ کہ
 آن تھرا زیان ، نھسانے داٹ ۔ یا مزدوم ، اولہ ہمیڈولیں نھسانے بیٹ کہ آنہی ،
 اولہ آنہی باروا چھہ حوزے معلوم نیست اتھ آن نھسان ، پشے رند مزدوم ، معلوم
 بیٹ کہ میٹ نھسان اے سوب ۔ بیٹ گڈا آن مزدوم وٹی ہر ڈولیں شیواریاں
 کھت ۔ چھوش کہ نکھ مزدومے ، کھے بیٹ گشی کہ تھو اے دگ ، رذغ ، دیم
 دژمن تھنی آگ ، بستغاؤں تھرا مزدوم کشوں ۔ گڈا آن مزدوم ہر ڈولہ وٹی شیواری
 کھت ۔ پچیکہ آنہی ، مزدوم ڈاہا داٹھاؤں کہ گو تھو دژمن مزدوموں گشوں کہ
 ڈاہاٹھیں مزدوم کھسانہ کھٹھنوں ۔

ڈانڈا دے بسم اللہ ء وار نیٹھ :-

اے مثال بے وار ء بے صورتیں (بے صبریں) مزدومانی پارا گو کھٹھا
 ہٹ بے واریں مزدوم پھڈا دیم ء چھی کھیال نھت ہر ڈول ء کہ بیٹ آنہی ء چھہ
 وزت نیستیں ۔ گڈا دانایں ایشی ء مثال ایڈول ء داٹہ کہ ڈانڈا (مھرگو) آنوخت ء
 دلا کھشی آس ء کباب کھت آن گڈا دل ورتنا ہمکھتر بے وار بیٹ کہ آنہی ء بسم
 اللہ پڑھغ (وانگ) شمشیت ۔ ہیے سوب ء عقلمندیں مزدوماں ایشی ء مثال گو ڈانڈا
 داٹہ بایدیں کہ مزدوم ہر ڈولیں کارے کہ کھت گو صورتہ تھمل ء کھٹھنی ۔

ڈکھے پھٹر ء تول نیستیں :-

ڈکھ ء ویل یکھ ہمیڈولیں چیزے کہ چھماں ظاہری گندنا نڈاٹ نے کہ
 ڈکھے چھہ وزن ورسوئے یا کچ کھیلوے بیٹ آن چیزے وجود ء کھے دیت نھاں آنہی
 ، گرانباری یا وزن ورسو چھوں معلوم ہٹ بی ۔ ڈکھے گرانباری ء ہماں ساہدار
 سیغیں کہ ہمانی سرائستیں ۔ ڈکھیائیں انسان اگر گشیٹ کہ مین جند سرائڈکھے

اکھریں مزیں گرانباری اے کہ شے حد حساباں دینئیں تہ اشکھنوخیں انسان
چھڑیغا ہمانی گالوار ۽ گوشدار غیں مگر آنہی ۽ اے معلوم نہ ایں کہ ڈکھے چھکھریں
وزن درسویں ڈکھے بار چھکھریں گرانیں ڈکھے وجود چھکھریں ڈالیں چھکھریں درازیں
اشکھنوخیں انسان ہمان گشوخیں ڈکھیاں انسان ۽ گالوار ۽ اشکھنوخیں مگر ڈکھے
گرانباری ۽ گوچھماں بچھ کھس دیت نھاں ۽ نے کہ گندغا کھیت۔ نیٹ ڈکھیاں
انسان ہے گشیت کہ ڈکھے گرانباری ۽ میں ^{جان} سینغیں کہ مس ڈکھے گرانباری ۽ سہاں
ڈکھ لکھو ۽ اثراری چیزے نہ ایں کہ مس کھے ۽ آنہی ۽ کچ ۽ کھیلاو ڈساں گڈا ہے
گشریٹ کہ ڈکھے پھر ۽ تول نیستیں۔

ڈکال کھیر۔

اے گالوار منغی حوزے کہ آن سالاہور ۽ بار کھیں بیٹ آن سالا کھیر
باز لب بیٹ دوری بیٹ۔ کھیر ۽ درشک ہر ہندا پیدا نہ ایں آن وطلا کہ کھیر ۽
پیداوار استیں آن کھیرا جوانیخازانت اے حوز ۽ باز وخت ۽ آز میدا بیغٹیں آن
سالا کھیر دوری بیٹ باز لب بیٹ گڈا زانکہ سال ڈکالیں وشحال نہ ایں۔ اے مثل
ایکھوا ہے حوز سرا نہ ایں اے بازیں مژدانی سرا کھیت کھڑے مژدم ہر وخت
۽ وشحال ۽ پھل کھند غوں آنہانی سرا وخت نہ وختے اگر ڈکھ ۽ ویلے بیٹ یا تھی
چھوشیں ناوشیں ساعتے بیٹ آن گڈا ویل ۽ ڈکھاں بذنیروں وٹی وخت ۽ مژدانی
مژدانی ۽ کھندانا گوازنوں ایڈولیں مژدماں جہاں گندی اغزاری بیٹ کہ اے چھکھریں
مزن دلیں مژدے گڈا آنہی ۽ مژدم ہے گشوں کہ اے مژدم ۽ بچھ غے نیستیں
اے ڈکال کھیریں۔

ڈکھے پھر تول نیستیں :-

ڈکھ دژد دور یکھ ہمیدو لینچیزے کہ آنسی ۽ جان ۽ جون ۽ زرد ۽ وجودا
 چھ کھس دیت نھاں نے کہ ڈکھے وجود گیدفا کھیٹ۔ ڈکھ ویل دژد ۽ دور باز
 بیٹ یا کم۔ گران بیٹ یا سوک ایشی ۽ کچھ ۽ (کچ) کھیلا (کیلا) چھ کھس معلوم
 کھٹ نھاں۔ ڈکھیائیں وژدی انسان وٹی ڈکھ ۽ دژدا ہڑتھی کہ بیان کھٹ اس
 چھوڈیغا دف گالواریں دف گالوار ۽ نے وزن ورسوئے نے آنسی ۽ درازا ۽
 گندا ۽۔ ہمیدول ۽ کہ ڈکھے جسم ۽ جان گندا نیٹ ہے سوب ۽ ڈکھے کچھ ۽
 کھیٹل پھرا ۽ تھنک درازا ۽ گندا چھ کھس ۽ معلوم نویت۔ ڈکھے گراں باری
 ہماں انسان سنیغیں کہ آنسی جان سرا ڈکھیں مگر اے حورا آں انسان دے
 ہا سنیغیں کہ میں ڈکھے وزن گراں باری چھکھڑیں۔ آں ہمکھڑ سنیغیں کہ میں سرا
 ڈکھیں مناں دژد ۽ دوریں دژد ۽ دور ۽ وجود کہ پھیڈاخ نھاں ہے سوب ۽ آنسی ۽
 کچھ ۽ کاس ۽ کھیلا ۽ حساب۔ معلوم نہ اس دژد ۽ دور ۽ ویل جنغیں انسان وٹی
 ڈکھا ہمکھڑ بیان کھٹ کھاں کہ مس باز ڈکھیغاں۔ ڈکھے حساب نیستیں آخر منی
 جان سرئیں مس وٹی جان ۽ بھوگغانی۔ ہے سوب ۽ گشڑیٹ ۽ ڈکھے پھر تول
 نیستیں۔

ڈلا بوڑغ :-

دیر یغیں وختاں جبر ۽ جامغانی باز کمی آٹ آنوخت ۽ مژدماں پھڑمانی
 پوٹاک جوڑکٹ پوش : گوڑکٹ انت ہے پھڑم ۽ کذانی نیام ۽ یکھ گنڈیں پھشغ
 وژیں جبرے جوڑکشش آنسی ۽ ڈلا گوٹشش آں ڈلا گشیر مژدماں لاکھ کھٹ
 دختے پھشغ ہندا پھشغ دے کشش۔ ڈلا بوڑغ مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں

کہ مکھ مزدے کارے ۽ گیزتھ گڈا آنی ۽ نا پھیلو یغا وزرلی دات (یلہ دات) یا تھی
ایڈولس کارے بیٹ کہ مزدے بے ہمٹ بیٹ بغالی یا جنگ ۽ مڑائی اے نیام ،
بروٹ بغالی پھداٹ موڑی ۽ کہ ڈلابو رنغ ۽ مثل ہمانوخت ۽ وفا کھیٹ کہ مزدے
بے ہمٹ بیٹ بغا بیٹ گڈا آنی مزدے شغان پاراگشوں ہے ہے دا چھوں ڈلابو تکو
بغا بٹنغ ۽ دراصل ڈلابو رنغ ۽ بنجایی مطلو ایشیں کہ تھولا نکھ پھر نیتھو پھداٹ (اگر کشہ)
ڈنڈنڑ زال :-

اے مثل باروا مکھ کنیں کھسوے مشوریں کہ ڈنڈنڑ نایس مکھ مزدے
اٹ آنی ۽ زال مڑتھ زیاں بیٹہ ڈنڈنڑا وٹی زال ۽ میت زڑتھو بڑتھو گو درنگے
میکداٹو او شتلا نیتھو مشت نیام ۽ پھری مشے ۽ مکھ دیکھے دست ۽ داسٹی وٹ پھدا
آتکا جہان ۽ گو نشتی میں زال فلاں ہندا درنغا بر یغیں ہرکھے میں زال گراشتو میں
زالادستے لائشی گو دست لانغا میں زال مڑتھغ روٹ مس وٹی زال ۽ چٹی ۽ شمائی
گرہں مکھ بے سمائیں مزدے روٹے ہماں زال گراشتو زال گمانیں پھیش
گرڈواں بیٹھا مگر مزدے ۽ رند ہماں ہندا استو روٹے ڈنڈنڑا شتو دیشو ہو مزدے
رندیں مزدے ۽ رند زر تھو ہماں مزدے لوغا شتو گو نشتی ادا تھو تہ میں زال کھٹہ
آنسی ۽ گوشت با یا مس وٹی دگ ۽ گو نشتیاں تھئی زال اولا ہموڈ اگر دانیغا کھٹنڈا
مناں گناہ چھی نیستیں اخیر ڈنڈنڑا مزدے شرعا بڑتھو وٹی زال ۽ جون بھا شمال
مزدے ۽ گفتہ شوڈ پھدا اے مثل پیدا بیٹہ نی اگر کھے ہمیدولس نکلنجیں چیزے
گندی تہ دوہی کھساں تے گشیٹ کہ فلاں چیز نرکانواں برسٹ کہ اے
ڈنڈنڑ زالیں -

ڈوبیال تہ من ڈوبیال میں زور ڈوبے نہ ایں :-

زور ۽ طاقت (طاقت) مکھ خداوندی داڈے ایں اے خدائی جنہ

دستیں ہر ڈولیں کھے ۽ کہ دائی - جائی مڑمے ۽ دائی دے خذا ۽ لھس پھول
کھٹ نھاں اگر کجائیں مڑمے ۽ بڈاں ڈومبے ۽ یا جتے ۽ مولڈے ۽ مرے ۽ توڑیں
کہ بے دینیں بقالے ۽ دائی دے داٹ کھنتھی - مکھ ہندے ۽ بازیں مڑم مچھ بٹو
ہست ۽ جنغشوں یعنی ہست ۽ لیو کھنغشوں - اے مڑمانی نیام ۽ مکھ ڈومبے دے
گون اٹ - دوہی تھیو غیں مڑم بلوچشوں - پھوش کہ زور ۽ سنج مکھ خذاوندی
داڈے ہیے سوب ۽ ڈومب شے تھیو غیں بلوچیں مڑماں سکھ ۽ زورمان اٹ - ہر
مڑمے پھلوا ڈومب شے تھیو غیں بلوچیں مڑماں سکھ ۽ زورمان اٹ - ہر مڑمے
پھلوا کہ دیم کشی ہماں مڑم ۽ زڑتھغا ردغٹ - جھے انگو جھے آگو نیٹ ڈومب ۽
تھیو غیں بلوچ لشکر بغا کھنغا نزی کش - اے حالت دیشو مکھ بلوچیں مڑمے ۽ وٹی
سنگتیاں گوئشتہ چھورو شار چھونیں ڈومب شے اڑما کلاں سکھ بیٹھا روغیں ڈومب ۽
مے جڑ جشہ دیم ۽ مڑمے ڈومب ۽ دستاں کفے ڈومب ۽ ڈولے ۽ شیر دست کھنے -
ڈومب ۽ گوئشتہ بھوتاراں زہر مغرے مناں جنے نواں ڈوبیاں تہ من ڈوبیاں میں
زور ڈومبے نہ ایں زور بلوچی ڈومبی ۽ بھچی نزانٹھ - ہیے سوب ۽ اے مثال جوڑ

ہیشہ -

ڈومب کہ گوژدا باڑابوں گڈا سیرانی پچارا کھنوں :-

ڈومب دے ہے مے ڈولیوں انسانے گوژدانی وزغ ء کھئی دل نلوٹھی۔
 مگر اے مثل ء (بتل) سوب چھوشیں کہ بلوچیں مژدم بے لوٹھا سیر ء عاروساں
 زوٹ بلوچیں مژدم ء مزیں میار ء ملام ء کھیٹ کہ اگر بے لوٹھا سیر ء عاروسے ء
 ڈومب ء چھوش کہ پھٹ پھیر کھی پیشغیں سیر ء عاروسانی رذغ بوتارانی ڈہش ہرڈ
 ،مراذیانی سرا سانتری بیغ ہے سوب ء ڈومب ء بے لوٹھ ء بے گوانکھا سیر
 عاروسانی رذغ ملام ء میار نہ ایں۔ مے بلوچیں مژدم وٹی ویش مراذی سیر ء
 عاروساں ہمکھر مال ء پھس حیرات کھناں کہ گوژد چھ کھی جیغنی (حتم کھنی)
 نیاں سیر ء عاروسانی گوژداں چھ بذل ء قسیمتے دینی نویٹ بے قیمیں چیزا
 ہر کھی دل لوٹھیٹ مگر مے بلوچیں مژدم کہ گو وٹی بلوچی رسم ء راہ بنداں بستو
 ڈانوز تھفاؤں ایشانی واسطہ ء اے بے قیمتیں چیز باز گرانیں۔ مگر اے مثال
 ایکھوا ڈومب سرا نہ ایں اے مثال دوہی کھڑدے مژدمانی سرا دے کھیٹ۔
 چھوش کہ یکھ مژدے گھیٹ اے کار اے ڈولا دریغاں ہیں بے قیمتا مناں فلاں
 جوائیں چیز دست ء بیاتکیں ہمیدولیں حورانی پھذا اے مثال تھی بازیں مژدمانی
 دیم ء راست گھوشیں مژدم ہے مثالا پیش داروں کہ ڈومب کہ گوژدا باڑابوں گڈا
 سیرانی پچارا کھنوں۔

ڈوبیاں تہ من ڈوبیاں میل زور ڈومبے نہ ایں :-

زور ، طاقت (طاقت) یکھ خذاوندی داتے ایں اے خذائی چند دستیں ہر ڈولیں کھے ، کہ داتی ۔ جانی مزدے ، داتی دے خذا ، کھس پھول کھٹ نخال اگر کجائیں مزدے ، بذان مزدے ، یا جتے ، مولڈے ، مرھینے ، توڑیں کہ بے دینیں بقالے ، داتی دے دات کھنتھی ۔ یکھ بندے ، بازیں مزدے مچھ بيشو ہست ، جتھنوں یعنی ہست ، لیو کھنٹھوں ۔ اے مزدانی نیام ، یکھ ڈومبے دے گون اٹ ۔ دوہی تھیو غیں مزدے بلوچنوں ۔ پھوش کہ زور ، سنج یکھ خذاوندی داڈے ہے سوب ، ڈومب شے تھیو غیں بلوچیں مزدماں سکھ ، زورمان اٹ ۔ ہر مزدے پھلوا کہ دیم کشی ہماں مزدے ، زر تھغا رذغٹ ۔ جھے انگو جھے آگو نیٹ ڈومب ، تھیو غیں بلوچ لشکر بغا کھنٹھا نرمی کشے ۔ اے حالت دیشو یکھ بلوچیں مزدے ، وٹی سنگلتاں گوئشہ چھو روشار چھونیں ڈومب شے اٹماکلاں سکھ بيشا رذغیں ڈومب ، مے جڑ جہہ دیم ، بے مزدے ڈومب ، دستاں کھے ڈومب ، ڈولے ، شیر دست کھنے ۔ ڈومب ، گوئشہ بھوتاراں زہر مغزے مناں جئے نوال ڈوبیاں تہ من ڈوبیاں میں زور ڈومبے نہ ایں زور بلوچی ڈومبی ، چھی نزانتھ ۔ ہے سوب ، اے مثال جوڑ بيشہ ۔

ڈیڈرا تر کلاڈ مہبہ بازیں :-

اے مثل (بتل) یکھ کہنیں کھسوے (قصہ) باروا مشہور بيشہ ۔ کھسو

چھوشیں کہ یکھ مڑدے ۽ سغرا وڑدات آں شتو چکے گرا حکیم ۽ آنسی ۽ سغرا
 اپریشن کتھ سغرا ۽ دنغا (اپریشن ۽) رند حکیم ۽ ویشہ کہ مڑدم ۽ مٹرگانی نیام ۽
 ڈیڈرے چکا جغفا نشغنیس۔ مڑدم یعنی حکیم حیران بیٹہ کہ نی ایشی ۽ یعنی ڈیڈرا
 چھیدول ۽ شے مٹرگانی سرا دیر کھناں۔ اگر گو چیزے ۽ گراں چھکانی تہ مڑدم ۽
 مٹرگاں ڈیڈر پٹغ کھاریٹ مغز ۽ (سغرا) مٹرگ پٹغوں تہ دوروخ موتی
 بیٹ۔ نیٹ حکیم ۽ اُستاز ہموڈانز۔ کھو حکیم ۽ شتو وٹی استاذا حالداشہ کہ میں گرا
 ایڈولس دوروخے نی من حیراناں کہ چھو کھناں؟ حکیم ۽ استاذ باز دانائیں مڑدے
 ات آنسی ۽ یکھ آنسین چیز تھیں سے زڑتھ آں آن نیام ۽ گرم کتھی۔ نی کہ آن
 تھفتو سریں ہنگر بیٹہ آں زڑتھو ڈیڈر جان سرا ایر کتھی ڈیڈرا آں ۽ یعنی
 تھغنیس آں ۽ سیک (تپش) کہ مانا تکا ڈیڈر ٹپ داٹوشے مڑدم ۽ یعنی دوروخ ۽
 میڑگانی سرا دیر بیٹہ۔ ہم سوب ۽ اے مثال مشور بیٹہ دانر دیوخت ۽ دانائیں
 مڑدم چھوشیں کارے باروا کہ صلاح شور کھنوں گڈا ہے مثال ۽ زوان سرا
 کھاروں گشوں بس ڈیڈرا ترکا ڈمبھ بازیں۔

ڈیہہ ملا مسیتیں :-

میت باز جوانیں ہندے خدائی لوغیں اے مثال آلوخت ۽ گبر
 کھٹیت کہ مڑدم لوغے ۽ روٹ گندی لوغا بندغ نیستیں گڈا آں مڑدم ہے گشیت
 کہ ڈیہہ ملا مسیتیں چکیکہ ملا مسیت ۽ نواشانی (نمازانی) وخت ۽ کھٹیت ملاہروخت ۽
 میت لاف ۽ شف روشی تہ نشغ نویٹ اے حور پھرماں زوان سرا کھٹیت لوغ

۱۔ انسان ۲۔ بروخت ۳۔ ٹیک ۴۔ آرام ۵۔ ہندیں انسان ہر پھل کھ کر ڈوٹ گھڑی کھنٹ
 وٹی لوغا ٹیک کھت ملا دے غریب اے حورا ڈوہداریں پچیکہ مسیت ورغ ۶۔
 وفسنی ہندے تیں ملا نواشانی وخت ۷۔ حاضر بیٹ پھیش ۸۔ پھذا آندے ہر باد وٹی
 لوغ لاف ٹیکانزا کھت چھو کہ بیوخت ۹۔ ملا مسیت ۱۰۔ نیستیں ہمیدولا مزدوم چھوشیں
 لوغے یا تھی برے بیوانے لاف ۱۱۔ زوٹ چھ کسا چھپا راست ۱۲۔ دیم ۱۳۔ پھذا لغندی گڈا
 آں ہے مثال دات کہ من کھا لغندغاں ڈیہہ ملا مسیتیں۔

ڈیہہ ۱۴۔ کہ اوڑ سوڑھیں گڈ و سل دے نغن بوڑیں :-

اے مثال ۱۵۔ حور چھوشیں کہ کھ مزدے گرا شتو مہماں بیہ آں کوہی
 مزدے ات کوہانی لاف ۱۶۔ نندوخیں مزدملنی گرا شری و مزدے و راک تہ پیدا نہ این
 کوہی مزدوم محشکلیں نغن کاک ۱۷۔ پھرا نیغل داڑتھو وٹی وخت ۱۸۔ گزار غوں۔ آں
 مزدوم گرا مہماں کہ شتہ لوغ واڑہیں مزدوم ۱۹۔ دیشہ مہماں دے آتکا میں لوغا
 بوڑباڑی دے نیستیں شیر ۲۰۔ روغن دے نیستیں مزدوم جبران بیہ کہ نی مہماں ۲۱۔
 نغن ۲۲۔ گوچھے ۲۳۔ دیاں۔ نیٹ مزدوم لوغا (۲) دو (۳) سے پھیمازانی کٹرو است ٹوں۔
 مزدوم بیوس بیہ ہماں پھیمازانی کٹرو بوڑ کٹو مزدوم ۲۴۔ نغن داہنی آنوخت ۲۵۔ مہمانیں
 مزدوم دیم ۲۶۔ نغن کہ ایر کٹہ گڈا ہے مثال داتی کہ ڈیہہ ۲۷۔ اوڑ سوڑھیں و سل (پھیماز)
 نغن بوڑیں۔

راستیں چھپیں چھما فرق نیستیں :-

اے مثل ۽ حوزہ چھوش بیٹ کہ یکھ مزدے ۽ بازیں براٹ بوں یا
 بازیں کچھ بوں گڈا آنہانی باروا اگر کھے جوان ۽ ڈھلائی ۽ پھولا کھنت کہ تھئی
 کشاں کچھ جوانیں مزدے یا تھئی تھال براٹ جوانیں مزدے چھوش کہ انسان ۽
 وٹی دوئیں چھمانی نیام ۽ جوان بغائی ۽ فرق معلوم نویٹ ہمیڈولا مزدے ۽ اولادے
 بیٹ یا براٹے آنہانی نیام ۽ دے دوستی ۽ دوزواہی ۽ یا نادلی ۽ بیدلی ۽ فرق
 انسان ۽ معلوم نویٹ سے سوب ۽ دانائیں خبرداریں مزدماں ایڈولیں دوستیں
 چیزانی مثال ہمیڈولا داشہ چھوش خدا نچاں کھے گشی تھئی راستیں چھماں کھشاں یا
 تھئی چھپیں چھما ۽ چھم ہر کیھے کہ بیٹ دوئیں نانی دوستی یڈولیں دوئیں نانی کھشا
 انسان دور دے بیٹ کھور دے بیٹ -

راست گشغایاری سذی :-

راست گشغ ۽ پکے یاری سذی حوزہ ۽ حواد (جواب) چھوشیں کہ یکھ
 مزدے گو دمی کھے ۽ ناحق ۽ ناروائیں گاڑا ۽ گردارے کشتیں اس اے حوادے
 گندغیں کہ مس گو دیمسی انسان ۽ ناحق ۽ ناروائیں گاڑائے کھنغاں کھڑدے
 انسانانی ہیل عادت ہمیشیں کہ آں ہاسیکار گو یکھ دمیغے ۽ گاڑا ۽ گردارے کھنت
 ایشی نیام ۽ راست گشغایاری سذغ ۽ تعلق ایشیں کہ آں گاڑا کھنوخیں مزدے ۽
 یکھ باز یار و سگتیں مزدے اے حوزا پکے پوہیغا سبغ ۽ سرہیڈیں کہ منیں سنگت

باحق ۽ ناروانس ڳڙائے کشتیں نی ایدا یاری سذغ ۽ حور دیم ۽ کھیٹ کہ اگر
 من وٹی یارا گشاں کہ یار تھو آں غریوا (غریبا) ناحق ۽ ناجائز یغا گفتغائے آنہی جنده
 بل تھئی حق نہیں اگر اے حورا گشیٹ تہ یار ناراض بیٹ زہر گیزتھ اگر چپا
 کھت گدا آں گندھیں کہ دسی انسان ۽ ظاہریں ظلم ۽ زور اخئی بیغیں ہیے ڈولا اگر
 مرشی بانگھوا ہیے مزدوم ۽ عدالت ۽ لوٹھ بیٹ اگر دروغا بند یٹ تہ ایشی ایمان گار
 بیٹ دسی مسلمان ۽ حق ایر جٹریٹ ہیے سوب ۽ دانائیں مڑوماں گوشتو راست
 گشغا یاری سدی ان مزدوم کہ راست گشغا پھڈ نکھڑوں راست گشوں یاری
 برو حیریں۔

راہو گاجر :-

یکھ کشار کارین مزدوم ۽ راہ ۽ دگے سرا گجرانی (گازرکانی) کھڑو کہ وٹی
 ڈغارا گجرانی کھڑو کشتی۔ آنہی ۽ ڈغار ہمیدولس ہندے ۽ وکے ڈغار لٹھا یعنی نبوا
 رائیغانی دگ ۽ سزکھ گوئت۔ نی کہ مزدوم ۽ گجرانی پسل (فصل) پھکھو رونی بیٹ
 گڈاشے واڑہ رونغا رونا پھیش ۽ دگ ۽ رودھیں رائیغان رونا شروع کھ۔ ہر کھے
 کہ دگ ۽ گوئت (۲) دو (۳) سے گاجر پٹے گفٹی گنداں اے مزدوم ڈغار ۽ وہشیں
 گاجروں۔ ہمیدولا کھڑوے کہ روش ۽ رند مزدوم ۽ ویش گندی چھے ڈغار نیام ۽
 گاجر ۽ یکھ کسٹروئے دے پھذا سریناتکا۔ ہمیدولا یکھ مزدوم گرا چھوشیں چیزے
 بیٹ آنہی ۽ غاچھو مزدوم بے بھا ۽ وبے قیمتا ورتا یازیرغا شروع بوں آں یکھ
 روشے چپ کھاں تھی روشے چپ کھاں وختے آں گندی کہ میں مڈی مخلوق ۽ چھو

بے بھاء بے زرا واڑتھو گار کثہ نی شیدیم ء مس وٹ حیران باں - آل اخیر بیوس
 بیٹ آنہی ء ہر باد دف ء کھشنی بیٹ اگر آل چپ چاپیغا نندی تہ مخلوق آنہی ء
 چیز ء دے ہمانڈولا بھنڈھ کھشیت چھوش / کہ گاجر کشوخیں مژدم ء ہڈی بھنڈھ
 مژدماں کھشتہ - اخیر مژدم بیوس بیٹ گشیت کہ میں بے واڑہیں ہڈی اے نہ ایں
 راہو گاجر کشور غشی من وٹی چیز ایرنگ نیلاں ہمیشیں راہو گاجر ء مثل -

رَضَا مے پھلوا بشکس ار مے جانے کھلیت :

رمضان نامیں یکھ مژدمے اٹ آنہی ء رَضَا گو لشتش آل باز گندیں
 مژدمے اٹ آنہی ء گو ہر کس ء ہر وخت ء گو مخلوق ء گاڑا ء گروار کشاں - روش
 روز چہی یکھ نہ یکھ خراوی (خرابی اے) کٹی - موڑی ء ایڈولپس چھ روشے نوٹ
 کہ رَضَا ء گو یکھ نہ یکھے ء گاڑا ء گردارے اڑی ء اڑاندے بخشیں (مکتیں) ہر ساہدار
 ء ساہ خذا ء دینیگی ایں خذائی کاراں رمضان چھوش کہ رَضَا مشہور اٹ خذائی اماڑ
 (امانت) کہ گون اٹ خذائی دست ء داشتی - رَضَا مژدماں زڑتھا گورستان ء بڑتھو
 ہند کثہ - رَضَا مے دے چھی ء گون اٹ کہ وٹی بکھے آخری دیدار پار ء
 آخری موکل گرغا گورستان ء شتہ - آنوخت ء کہ مژدماں رَضَا (رمضان) ہند کثہ
 (دفن کثہ) پھذا وٹی لوغانی پھلوا گرڈغا بیٹھوں رَضَا مے ماث ء گوشت او مسلماناں
 میں رَضَا ء بشکے مخلوق ء دل کہ شے رَضَا پھلوا مستکو ریش اٹ یکھے مژدمے ء گوشت
 او رَضَا مے پھلوا بشکس ار مے جانے کھلیت -

روزی گو بکات باز نویث :

رسق ء روزی مال ء مڈی ہمیڈولیں چیزے کہ اے گو جذائی قدریں
 باز بیث اے گو کارے کھنغا باز بیث نے گو جوفہ ء کنجوسی ء دست کھیٹ ۔ بندا
 وٹی وس ء واکھا ہر کھکھہ حیلہا کھنت مگر روزی ہماں قدر کھیٹ کہ آنہی ء نصیو ء
 قسمت ء پھیش شے ازل ء لکھشختیں ۔ انسان ہئے روزی رندا وٹی جان ء دکھ ء
 ویلانداث گواہر ء گرماں برداش کھنت شف ء روش ء دست پھاذاں جنتھ دے
 ہماں قدر دست ء کھیشی کہ آنہی نصیوا (نصیب ء) لکھشختیں ۔ ہئے روزی خاطر
 کھڑدے مژدم وٹی زال چھکھاں اشتو داٹھاؤں دیریں دیہاتاں رلغوں دے آنہانی
 دست ء چھ جمع ء جوہانے پیدا بیٹغ نہ ایں یکھ مژدے دراہیں روش ء بیکاریغا
 نشختیں مگر آنہی گرا رسق ء روزی ہور ڈولا گوارغیں ۔ آں رندا سئی نہ ایں کہ
 میں روزی شے تھماں پھلوا مناغیں کھڑدے ایڈولیں مژدم دے استوں کہ آں گو
 وٹی بچھاں پراٹاں ہر وخت ء ہئے روزی سرا تھیرواں کھنوں کہ ادا تھو کارا نکٹغ
 ء مس شف روش دست پھاذاں جنفاں تھو شے اثماں جذابی برو مس تھرا
 بیکاریغانہن داٹ نختاں آں مژدم جدا بیث روگڑا آنہی گرا روزی شاں شف
 روش کھنوخیں مژدم ء دے شے باز بیث ۔ ہئے سوب ء عقولندیں دانائیں
 مژدماں اے مثالداٹو گو نشتہ کہ روزی گو بکات باز نویث ۔

روشغ پسی :-

روشغ دارغ باز جوائیں کارے روشغ دارغ ہر مسلمانیں مزدما جن
آنکہ بلغ بیٹ خذاوند کریم ء فرض کثہ - روشغ باز وخت ، گرمانی موسم ء کھیٹ
آنوخت ء انسان باز تھنی بیٹ گڈا ساز تھیں آفال گو وٹی جان ء تھرکھاں جبرائ
تھرکھاں وثار وژ داث - ہیے جبرانی منغ ؛ وزدغ ؛ پھشت کھنغا روشغ پُنی گشوں -
پُنی ہماں مینھغیں جبرا گشوں انسان تھرکھاں وٹی جندا بیڑی وژ داثی - مگر مثل
(بتل) ایکھوا ہیے گالوار سرا نہ ایں - اے مثل (بتل) دوہی بازیں گالوارانی نیام
ء زوان سرا کھیٹ - چھوش کہ یکھ چیزے کھم تھر بیٹ یعنی درغی و سزڈے یا
دوہی چھو سُنہرا ء زبائیں چیزے یا یکھ ایڈولیں چیزے بیٹ کہ آن مزدم ء
دز مغنی چھوش دیداری بیٹ - گڈا تنگیں مزدم ء دلا کھم تھر بزرغ کھیٹ تھوڑیں
کہ آن چیز مزدم ء دست ء نیٹ دے گو گندغا مزدم ء چھمانی عمید بیٹ ایڈولیں
گالوارانی پھذا مزدم وف ء ہیے بڑزی مثل (بتل) کھیٹ - گڈا آن تنگ دلیں
مزدم ء کھے پھولا کھنت کہ گو دیدار تھرا چھے پھلوا کھفتہ آن تنگیں مزدم ہیے
گشیٹ تھی میں پھلوا بچھ چیزے کھفتہ گو گندغا دلا دھیرو بیٹہ روشغ پُنی بیٹہ -

روغن ہر کسیکہ باز بیٹ لاغ دُمبہ کھس ء نہ مُشتغوں :-

اے مثال ہستگاری ء بھاگیائی سرا جڑش مزدم ء مال ء مڈی ہر چکر کہ باز
بیٹ آن وٹی مڈی ء برا زیشیٹ (دورنداٹ) ہیے سوب ء دانائیں مزدماں ایشی ء

مثال گو اے گالوار ء داشہ کہ روغن (روغن موشن) باز جوانیں چیزے لار بار
بیکار ء مزداریں ساہدارے ہیے سوب ء روغن لار دُ مَب مشغ ء لائق نہ ایر۔

ریز ہماں ہند سذیث کہ بارغ تھریں :-

اے راستیں حوزے کہ ریز ء بارغیں ہند چیزتھ ء کمزوریں مگر اے
مثال ء اصلیں مظلوا ایشیں کہ اگر یکھ غریب ء نیزگاریں مزدے ء چیزے زیان ء
نخسان بیٹ نہ گڈا مزدم ہیے مثال ء زوان سرا کھاروں ہیے سوب ء مزدم کشت
ریز ہماں ہندا سذیث کہ بارغ تھریں۔

زال ہسی مِسترنوں :-

۱۲۱

زالبولانی قوم باز بے باوریں قومے ایشی ء چھ کھس ء باور نیٹیٹ پچیکہ
زال قوم ء عقل باز گنڈیں اے نے وٹی دوست ء دژمنا پھکھاریٹ نے وٹی
عازیز ء سیادے لکھیٹ نے وٹی پھٹ ماٹے ء عزت زانتھ نے براٹ کچھے ء
شرف ء شانے لکھیٹ۔ اے یکھ مثلی (بتلی) گالوارے تھیو غیں زالبولانی قوم
یکھڈول ء یکھ وژا نہ ایر مگر گیشتر ہیے حور گندغا کھنیٹ کہ ایشانی سرا باور کھنغ
لغوریں مزد کاریں۔ پچیکہ ماگند غوں اے وٹی ماٹ ء پھٹا وٹی کچھ ء براٹاں پھڑ
جٹوسمی دریں مزدمانی رندا سرگفتو روغوں اے حوزا شے اے گالوار جوانیجا ظاہر
بیٹ کہ زال قوم ء گوچھ کھسی شرف ء شان ء عزت ء غیرت ء کار نہ ایر۔ ہیے
سوب ء شے زالبولانی تھیو غیں قوم سرا باور سذیٹ۔ ایشانی بے باوری ء گواہی
ء حدیث ء قرآن دے دینغیں کہ آنوخت ء بی بی زلیخا ء یوسف وٹی پھلوا
بذکاری خاطر اوٹ گوانجیٹ نی کہ آنسی ء وٹی لوغ مزدم عزیز مصر کہ دروازغا آتکا
گڈا گوشتنی گندغ ء یوسف ء گوماں زور مرغا ہیے بذکاری ء لائچھا۔ ہمیدا شے

اے حوڑا کھیلائی ثبوت بیٹہ کہ زالبولانی سرا باور نیستیں۔ بیٹے سوتب ۽ عتقون
مردمان، گوشتہ کہ زال کھسی مہرا (دوست) نووں۔

زال، گوشتہ گڑا آسینج، دے ورغی ایں

زالغا دے گڑ ورغی ایں :-

اے یکھ قدرتی حوڑے ایں گڑ زالبولان بازوش کھیٹ۔ آنوخت
کہ زال زاؤں زکھ کھنوں گڈا زانغیں زالبولان شے کل دھڑداں پھیش ۽ گڑا
ڈلغاں گراڈوں دیوں کھڑدے وختاں چھو چھڑو سیغادے زالاں گڑاں دیوں۔ اے
مے یکھ بلوچی دارو درمانے کہ زالبول زکھا کہ ڈکھی بیٹ دڑد دور بی ٹی گڈا دڑد
دور ۽ تھی دارو درمان مے کوہی مردمانی گرا نیستیں ماہے وٹی بلوچی درمان
تھاہوڈا (علاج) کھنوں۔ زال آنوخت ۽ رز نکھانزی بیٹ تہ گڈا مردم وٹی اے
درمان ۽ چیٹ ۽ پھیش کھنت کہ وخت نہ وختے مناں گڑ ۽ گزر کفیت آنوخت
من تھی چھ ہندے ۽ شٹ نختاں۔ بلاں میں ڈکھ وخت ۽ گڑ مناں پکریٹ (کار
بینیٹ) ہمیدول ۽ یکھ مردے ۽ وٹی لوغی واسطہ ۽ گڑ گفتو از تھغوں مردم ۽ گڑ
ایر کھغوں۔ مردم ۽ لوغی گڑانی ورغا شروع بیٹہ مردم گوشتہ لوغی تھوا کھرنج
اشاف ۽ کھغ ۽ دانکو تھو زانغ وے نیے ۽ ۽ زال ۽ گوشت گڑ مناں ہرماہ ورغی
ایں من پھیش ۽ ورانی یا پھذا۔ ہمیدولا ایرنگیں دوہی کارانی پھذا کہ مردم گندی
مناں اے کار کھغی ایں گڈا آں مردم بیے مثال کھنت وٹی کارا شروع بیٹ۔

زال پھابا :-

اے مثال ۽ مطلوب ایشیں کہ مردم یکھ ہمیدولیں کارے ۽ اڑ
جنجال بیٹ کہ آں کار ۽ مردم ۽ دل نہ ایں مگر آں کار مردم ۽ چار نہ چار
کھغی

ایں مطلو ایشیں کہ ہر ڈولیں بیوس کھنوخیں مُردم ۽ ناپسندی تھیونیں کارانی باروا کشریث۔ چھوش کہ زالبول بیوس بیٹ گڈا آں وٹار گودر شک ۽ دارے ۽ پھابا بندیت وٹار پھابا دات (پھا پودا دات) وٹی ساہ ۽ جان ۽ وٹمن چھ کھس نویت آخر زالبول ہمکھر بیوس بیٹ آ آں وٹی گردن ۽ ساہ بندیت وٹی زندا ۱۲۳ دستاں شوڈیت۔ ہئے سوب ۽ بیوس کھنوخیں کارانی باروا کشریث زال پھابا۔

زال پھے پھیغاماں پکھاں نیاروں :-

اے مثال ۽ مطلو (مطلب) ایشیں مُردم وٹ وٹی دست ۽ چھ کارے نخت وٹ دستاں داری نندیت چھڑا مُردمانی پھلوا حال ۽ پھیغاماں دیندا دت کہ منی فلاں کار کھنخی ایں گو من اے کار ۽ مذت ۽ ٹگ ۽ کھنے آں وٹ گو مُردماں دیم مخفیث ۽ چھوش چھڑونیں دف زوانی گالوارانی سرا نندی حیلوند بیٹ۔ گڈا ایشی مطلو ہئے بیٹ کہ مُردم وٹی لوغا مویت وٹی لوغی ۽ گشیث کہ تھو کچھے بیار۔ معلوم بیٹ کہ مُردم وٹی دستا گو چھ کھت نھاں چھڑونیں حال ۽ پھیغانی سرا تکیا کھت نندیت تہ گڈا دانائیں مُردم آنہی دیم ۽ ہئے مثالدات ۽ ادا تھو وٹ چھ کارے کھت نختن ۽ زال پھے پھیغاماں پکھاں نیاروں مُردم واسطہ ۽ بایدیں کہ وٹی کار ۽ وٹ کھاں۔

زال کھسی مترنیوں :-

زالبول دے کھ انسان ۽ آدمی اے شمار بیٹ مگر زال قوم سرا بارو۔ کھنغ باز ناروائیں حورے پچیکہ زال قوم ۽ عقل باز گنڈیں اے وٹی ۽ دمی کھس ۽ سیٹ ۽ نختان ۽ چھی نزانت۔ زال قوم نے وٹی عزت یلکھیٹ نے وٹی بچھ ۽ براٹے ۽ عزتے زانیت اے باز مطلو پرست ۽ وٹ غرضیں قوم ۽ ذاتے ایں ایشی

سرا باور کھنغ وٹی جند ۽ زیبانی ۽ زیوالی اس اے گو چھ کھس ۽ وفادار نہ اس
 اے کھسی عزت ۽ شرف ۽ نزانیت۔ بے سوب ۽ گشتریت کہ زال کھسی مڑ
 (دوست) نبوں۔

زال ۽ عقل پھاڈ کھڑی شیریں :-

خدا (خدا) وند کریم ۽ انسان کہ پیدا کسٹوں تھیو غس انسان ذات ۽
 (آدم ذات ۽) کالب کھنیں مگر ایشانی نیام ۽ مزیں مستریں فرقے گندغا کھیٹ۔
 ایشانی نیام سٹرا ۽ کوجھائی دلیری ۽ گودلی زورانی ۽ کمزوری گنوخی ۽ سرحیالی گویائی
 گنگی زال مڑ دوہی باز وڑیں فرق گندغا کھاؤں اصل ۽ مزیں فرق ۽ تفاوت زال
 ۽ ۽ مڑ نیام ۽ پھیڈا ور بیٹ مڑوم دلیر ۽ بہادر زال گودل ۽ سست دل مڑوم
 سخت دلین زال نرم دل موڑی ۽ زال ۽ ہر چیز ۽ کھڑدار مڑمانی دیم ۽ کھم تھریں
 ہمیڈول ۽ موڑی ۽ زال ۽ ہر چیز ۽ کھڑدار مڑمانی دیم ۽ کھم تھریں ہمیڈول ۽
 مڑمانی دیم ۽ زال ۽ عقل دے کھم تھر ۽ گنڈ تھریں۔ ناشے وٹی کنہیں بزرگانی
 دف زوانی اشکھنا نا مناغوں کہ زالبول ۽ عقل باز گنڈیں چھوش دے گشوں کہ
 روش دیغرا رند زال ۽ عقل شے زال جندا موکل کھنت رائی بیٹ۔ اے
 حوزے بلوچانی نیام ۽ مشوریں کہ زال ۽ عقل پھاڈ کھڑی شیریں آنوخت ۽ کہ
 روش دیغرا بیٹ گڈا شے بھاڈ کھڑی ۽ دے موکل کھنت اپر کھیٹ (جہل بیٹ) بے
 باروا بلوچی شاہری ۽ کھ گالے دے استیں کہ زال ۽ پھاڈ کھڑی عقل سوچار دیری
 اس نیاری بے سوب ۽ گشتریت کہ زال ۽ عقل پھاڈ کھڑی شیریں۔

زالے ۽ گوئشہ دیم سبراں دے وٹ کھندراں
 اریھڈ سبراں دے وٹ براہنغ باں :-

اے متاں شے عزت مندیں زالبولے ۽ مشوریں دانائی ۽ عقلوندی

دیکھو مردانی (مردمانی) بہر انہ میں دنیا نیام ء باز عقلمندیں زالبول دے استوں۔
 زالبول ء بھڈ ء دیم جبر ء دیم پھلو سنمبرغ یا پھشت پھلو سنمبرغ ء حوز داہہ۔ اے
 مثل ء مردم آں وخت ء کارمرز کھنت کہ گو وٹی جند ء برائے یا عزیز ء سیاوے
 ء باروا بغائیں بے عزتیں گالوارے کھنغی بیٹ برات ء سیادانی بے عزتی مردم ء
 وٹی جند ء بے عزتی لکھیر بیٹ برات ء عزیز مردم ء وٹی عزت شمار بیٹ بے سوب
 ء آں دانائیں زالبول ء اے مثال ء سوب اے ظاہر کہہ کہ اگر من وٹی جبرائے
 دیم ء سنمبراں منی وٹی لچ بے عزت بیٹ اگر شے پھڈا (پھشت) پلوا جبرائے
 سنمبراندے منی وٹی لچ بے عزت بیٹ۔ بے سوب ء اگر مردے ء وٹی برات ء
 سیاوے باروا گلگ کھنغ ء گالوارے کھنغی بیٹ آں مردم بے مثالداٹ چپ
 کھنت آں بے گشیٹ کہ زالیے ء گوشتہ دیم سنمبراں دے وٹ کھیندران ارپھڈ
 سنمبراندے وٹ ہر امنغاں۔

زالاں جہاں خونیاں بشکیت :-

مے بلوچانی رسم ء رواج نیام ء ذالانی مرک ء بیٹخ یا ذالانی میڑھ برغ
 باز مزیں حقے ایر کھنت پچیکہ بلوچیں مردم وٹی مال ء ہڈی ء پھڈی کھنت وٹی جان
 ء ساہا قربان کھنت وٹی بلوچی شان ء غیرت ء جبل نخت ذالبول مردم بے شے کلاں
 مزیں عزتے میں ہمیشی سرا بازیں قوم ء راجانی دُنب گو جنگ ء مڑای ء درکفی۔
 بلوچیں مردم وٹی وس ء واکھا دوہی کھے لوغا میڑھ ء مرکائی دیم نذاٹ۔ اگر دیم
 دانی دے گڈا ہمیدولیں بیوسی اے پھڈا دیم دانی کہ مردم گندی کہ اے ہندا گو
 اے قوم ء جنگ ء مڑائی کھٹ نختاں گڈا مردم وٹی ذالا میڑھ ء مرکائی دیم داٹ
 گڈا دمی مردم ذال ء میڑھ ء مرکا ء اکھر قدر ء عزتے داٹ توڑیں مردم ء کچھ ء

برائے کھینٹا گار بیٹ آں وٹی سیاد ۽ خونہ آنسی ۽ بشکیش کھنت - گڈا مزدوم کل
 کھ ڈولا نیوں کھڑدے لغور ۽ بے پوریں مزدوم شے وٹی لغوری سوت ۽ ذالانی
 میڑھا جواد دے دؤں توڑیں کہ آنسانی کسامیں نھسانے بیٹھا بیٹ آں وٹی آن
 نھسان ۽ باز مزن زانوں ہمیڈولیں بے پور ۽ لغوریں مزدوماں عزت داریں مزدوم
 گشوں کہ تھو اصل بے شرمی ۽ ذالولا میڑھ زیرغ ۽ جواد داش تھو وٹی کسامیں
 نھسانے ذالولا بشکیش نھنت - ذالان جہاں خونیاں بشکیٹ (بشکیش کھنت)۔

زحم پھٹ روٹ زوان پھٹ روٹ :-

زوان گو انسان ۽ پھچی ۽ کھکھ ہمیڈولیں پڑزائے گونیں کہ ایشی ۽ مزدوم
 ہر پھلوا کہ پھیریٹ ہماں پھلوا دوڑ کھنت اگر مزدوم زوان ۽ جوانیں حوز ۽ گالوارانی
 سرا کارمز کھنت دے زوان ۽ باز مزیں اثرے پیدا بیٹ اگر مزدوم شے زوان ۽
 بذیں نازیب ۽ ناروائیں گالواراں کھنت گڈا مزدوم ۽ بدزوانی دے زحم ڈول ۽
 بریٹ ٹھپی کھنت ہیے سوب ۽ گشیریٹ کہ زحم پھٹ (ٹپ) روٹ زوان پھٹ
 روٹ زحم ۽ پھٹ ۽ مرہم پٹی بیٹ زوان پھٹ ۽ مرہم پٹی نیستیں بذاں زوان ۽
 زحم دل ۽ مانکھیٹ ۽ دست ۽ زحم جند مانکھیٹ جند ۽ پھٹ دراہ بیٹ دل ۽
 پھٹ دراہ نویٹ ہیے سوب ۽ دانائیں مزدوماں اے مثال قائم کہ۔

زور بے سندھا پور انت :-

زور ۽ طاغث (طاقت) کھکھ خدادادیں چیزے اے کھسی مہنتا نہ ایں
 نے کھسی پابند ۽ باندی بیٹ - زور وٹی دگ ۽ راہ ۽ وٹ جوڑ کھنت - زور اخیں
 چیز چھوشیں سندھ ۽ سیے خیال نھنت ۽ نے زور اخیں چیزا پھ شے گھ داریٹ
 ہیے سوب ۽ گشیریٹ کہ زور بے سندھا پور انت -

بغس روش ۽ کھنڀس روش گوں تختی :-

اے مثل (بتل) گوستغیس وختانی یادا تازغ کھنت وخت باز جوانیں
 بیزے وخت ۽ قدر ۽ قیمت انسان ۽ ہما نوخت ۽ معلوم بیٹ کہ آن وخت گزنی
 وٹ۔ گڈا مزدوم ارمان ۽ افسوز (افسوس) کھنت آن گوستغیس وخت نی دوہی
 براگردی نیٹ۔ شف کہ روش بیٹ صوا (صبح) کھ نوخیں صحوے بیٹ آن
 گوستغیس زیغیس روش ۽ براورا نویت زیغیس (زیکیں) روش ہمانت کہ گوستو
 نہ۔ آنہی ۽ وٹی ہر پھیغام وٹی چھی ۽ بڑھتہ اے روش کہ نوخی در کھنتہ (دراحت)
 آہی ۽ نوخیں پھیغامے گونیں۔ ہر شفی کہ روش بیغیس ہر روشے کہ شف بیغیس
 وخت ہر کھے پھذ کفانا روغیس وخت باز بیغ نہ اس کھنڀس بیغیس انسان ۽ زیند ۽
 روش گویے روشانی شف بیغ ۽ شفانی روش بیغ چھی ۽ گزارانا کھم تھر بیان ۽
 روغوں ہی سوہ ۽ انسان گوستغیس روشانی شتغیس وخت ۽ پھذا ارمان کھنت
 بغس روش کہ گوستہ آنہی ۽ مرو شیعغیس روش چھ ڈول ۽ برادر نویت۔ چیکہ آن
 نہت ہی واسطہ ۽ دانائیں مردماں گوستہ زیغیس روش ۽ شخص (مروشغیس)

روش گوں سئی۔

کھنڀس کھائیر :-

کھائیر کھاری خریادھلو اے درستیں یعنی تھیوغیس نام ہی یہ سہدار ۽
 نت اے زوان ۽ بولیانی لجانی فرقیں کہ کھے یہ نامے گیر تھی کھے تھی نامے کھار
 تھنگداییں سہدارے آنہی ۽ ملام ۽ شغان ۽ جواں بغالی ۽ عزت ۽ بے عزتی ۽
 تھ سمانستیں چیکہ آن بے زوان بے عقل ۽ بے فہمیں سہدارے بس آن ہر
 کن کوڑا کہ بیٹ روش ۽ ڈغار ۽ حاخاں سربر شیر کھنا تھ یعنی مزدوم آنہی ۽

زمیغا بہائیناں وٹی ڈغارا ننگار کھناں کھائیرانی نیام ء دے فرق استیں کھسے کار داک
 کھڑدے کار نڈیاں آل بہغا اصل منکراں آنہانی نام مڑدماں سڑھس کھائیرا یہ کو
 سڑھس کھائیرا تھو ہر کھے جنے کئے آل گام ء دیم نڈاٹ ہیے ڈولا کھڑدے انہاں
 دے استوں کہ آنہاں تھو ہر کھے گش ء شخان تھانہا کھنے آل دیم نگرہڑوں آنہاں
 زہر ء غیرت نریری ہیے سوہ ء دانائیں مڑدماں ایڈولیں انسانا سڑھس کھائیرا
 نام داٹو گوشتہ فلاں مڑد سڑھس کھائیریں دیم اصل نویٹ۔

سڑھس کھلی۔

کھلی ء مثال باز مشوریں مثالے کھلی مڑد ء ڈکھ وخت ء کار کھیت
 ہماں مڑد کھوبانی سرا آہاڑ (گرماگے) تھقنغیں روشانی سرا جزغوں کھلی آل
 مڑدمانی شو شوخیں لوار پھیلو شوخیں روش ء تھقنغیں ہواڑانی ہروشی ہمراہ
 ڈکھانی سنگت ء دیھپانیں۔ کھلی ہر مسافریں مڑد ء بلزیریں سنگتے مگر (۳) سے مڑد
 ء گزارا شے کھلی ء سوا نویٹ۔ کیجے کشار ء راہکیں مڑد کہ روڈغازا فنکار کھت۔
 (۲) لومی مال چھارینوخیں شو انکھ (پہوال) (۳) سی لیڑوڈوخیں ساربان کہ شف
 روشی دراڑیں دیریں دیہاتاں لانگھو کھنت اے سینیں مڑدمانی گزاران ء گزار
 کھلی ء سوا پھیلو بیٹ نویٹ۔ ہیے سوہ ء ساڑتھیں کھلی ء مثال پیدا بیٹہ کہ
 کھلی مڑد ء باز جوانیں سنگتے مڑد ء بر بیدیہاں تھاباف ء بیوانیں دیہاتاں مڑد
 ڈکھانی وخت ء کار کھیت ساڑتھیں کھلی ء مثال آنوخت مڑد ء زوان سرا کھیت
 کہ مڑد ء باز دوستیں سنگتے بیٹ آل ہر وخت ء آنہی ء ہر ڈکھ ء ویلا سازی بیٹ
 گڈا ڈمی مڑد ہیے گشیٹ کہ ادا اے فلانی ایں مڑد مناں باز دوستیں اے مڑد
 ہر وخت ء منیں عزت کھنت اے منیں ساڑتھیں کھلی آیں۔

ساہ پھیلواں پھیشا زوٹ :-

ساہدار ۽ ساہ خدائی دستیں - ساہدار ۽ ساہ یکھ اماڑے امانتے دے
 گھڑیٹ - اے حورا ہر یکھ انسان سغیں کہ ساہدار ۽ ساہ دسغ ۽ یکھ مقرزیں وختے
 یں کہ آنہی ۽ خدائی داوٹ سغیں تھی چھ کھس ۽ ایشی باروا سدھ سمانے نہ
 یں مگر اے مثل (بتل) آنوخت ۽ گھڑیٹ کہ انسان سرا مزیں ڈکھ ۽ ویلے
 بیٹ آں باز تنگ بیٹ گڈا آں ہمے تنگی سو ۽ گھیش کہ ساہ پھیلواں پھیشا زوٹ
 من تنگ بازاں - یا یکھ مڑمے ۽ چھوشیں کھے تھرس ۽ در پھے داٹ گشی کہ من
 تھرا جننا کشاں تھی ساہ کھشاں - یا مڑم مزیں ظلم ۽ زوراخی اے شیرا بیٹ ظلم
 ۽ زورا خیانی سوٹب ۽ انسان باز تنگ بیٹ گڈا تنگیں انسان شے وٹی تنگی سوٹب ۽
 اے مثال کھنت کہ ساہ پھیلواں پھیشا زوٹ کھڑے مڑدناخیں مڑم شے مزن
 دلی ۽ باذری زورا دے گشوں کہ مں شے موت ۽ نہ تھرساں موت ۽ وخت یکھ
 مقرزیں وختے ہماں مقرزیں وختا کھینٹ - اں ہمے گھیش ساہ پھیلواں پھیشا زوٹ -

ساہ کہ واشتی گراہ دے داٹ :-

اے مثال شے یکھ توکل کھنوخیں ۽ خدائی (خدائی) سرا پھیلویں یقین
 داروخیں مڑمے ۽ جوڑ کہ - اے حوزر پاکیں کریم ۽ وٹی پاکیں کلام تہا جوانی ۽
 رمانش داٹو گوشتہ کہ زمیغ سرے تھیوغیں ساہدارانی دھڑدوراک ۽ من وٹ
 ویں تھی ایڈولیں چھ کھس نہ ایں کہ دراہیں مخلوق ۽ دھڑدوراک ۽ داٹ کھنت
 - اے مثال ۽ اصلیں دگ ایشیں کہ مڑمے دوہمی مڑمے ۽ گوشت تھو باز نیزگار
 ۽ کنکال ۽ تھو چیزے وٹی دستاں دیم ۽ کھان اچروٹ کمانی کھن - آں مڑم ۽ پھسو

داٹ گوشت ادا روزی باز کھنغ ۽ حُب ۽ واہگ مناں نیستیں دوہی مردمانی خاطر
من وٹی جندا ویلاں چھی نڈیاں مناں اے حور ۽ حُذائی سرا پھیلوں یقینیں کہ
دانکو من زندغا مناں گراہ نغن داٹ - آنوخت ۽ نغن ۽ جواو داشتی گڈا مناں ایذا
نئیلیٹ -

ساہ پھے ڈکھاں زوٹ :-

ساہ ساہدار ۽ وٹی دستی شے نہ انی اے حُذائی داٹغیں چیزے ہما نوخت
۽ کہ واڑپا حُذا طلبی تی دغنی بیٹ - شے مدۂ میاڈ ۽ پھیش ساہدار سرا ہر ڈولیں ویل
۽ جنجالے ڈکھ ۽ نادراہی بیٹ مگر شے ڈکھ ۽ ویلاں ساہدار ۽ ساہ زوٹ ۽ نے کہ
گو ظلم زوراخی آں ساہ درکفیٹ - اے گالوار مے وٹی چھمانی دیشغیں چیزے
گند غوں کہ مردمانی جان ۽ تو پکانی تھیر پاروں یا شے نادراہی ۽ دف زوان بندوں
مگر دانکو کہ ساہ ۽ مدۂ میاڈ استیں آں زندغیں ساہدار ۽ کھے ہر ڈولیں ظلم ۽
زوراخی اے جفا ۽ جورے کھت کھت مگر ساہ گوڈکھانی دسغ ۽ یا ظلم ۽
زوراخیانی کھنغ در نیٹیٹ - بے سوب ۽ گشڑیٹ کہ ساہ پھے ڈکھاں زوٹ -

سٹ مرد ۽ پھٹ دے مرد :-

مردم ۽ بذل مردیں مردم دیم ۽ یہ مردم کھوشیٹ - مردم ۽ مٹھ ۽
بذل سوا شے مردم ۽ تی چھ کھس بیٹ نخت - مردم دے ہماں مردم شمار
بیٹ کہ آں وٹی مردیغ (مردی) ٹک ۽ آراہ ۽ بندا) پھیلو بیٹ - لغوریں مردم چھ
حساب ۽ لکھوے ۽ شمار نویٹ - پچیکہ جنجنا بنغ کشغ کشا بنغ مردم ۽ مردناخص
مردم کاریں لغور نے کھے جٹ کھاں نے وٹار جنانمتھ کھاں نے کھے کھٹ کھاں

نے وٹار کشا تینتھ کھال۔ ہنے سوب، گشڑیٹ کہ سٹ مزد، پھٹ (ٹپ) مزد،
تختی شے وٹی جان، کھڑو بیٹ :-

تختی، مصیوت، دخت ویلما نیستیں آنوخت، تختی، مصیوتے
مصیوتے اپیا، بیٹ انسان، اسے سمانو یٹ کہ اسے شہ تھال پھلوا آنکا، نے کہ
بشی، آسغ، پچھ پھلوا، پانہ سے استیں۔ اسے حورا شے معلوم بیٹ کہ مصیوت،
سند، جاہ انسان، وٹی جند، جانیں۔ انسان دست، یکھ ہمیدولیں کارے بیٹ
کہ آن پھذا انسان واسط، یکھ مزیں ویل، جنجالے جوڑ بیٹ چھوش کہ مردم
کھڑو بیٹ وٹی دلا اسے حورا داریت کہ آن کھس، پھلاں لٹاں یا جٹاں کشاں گار
سٹاں سے حیاں، گو مردم روٹ ابید شے کھسے، جنغ، کشغ، آسغ، پھلغ ^{۱۵۵}،
مردم، وٹی سفر جو کھواں کفیت ہنے سوب، گشڑیٹ کہ تختی شے وٹی جان، کھڑو
بیٹ :-

سفر جھولاں گوالغاں ماں نو یٹ :-

انسان، وٹی جان ساہ سفر باز دوستیں ایڈولیں کھس نہیں کہ وٹی موت
وٹ گوانجنت دعوت، داٹ بیاری با کھڑوے گمنو نہیں بے نصیواستوں کہ وٹ
ششی (خودکشی) یعنی وٹار وٹ کشوں وٹی دوئیں جہاناں برباد کھنوں ملائیں مردم
شوں کہ وٹ کھوشی، گناہ شے صدخونا گیشتریں۔ مگر اسے مثل، تعلق گو آن
تھیں ایشی مظلوا ایشیں کہ مردم چھوشیں بندے، بروٹ ماں پھری کہ اوڈا
تھیں موت بیٹ یا موت، مزیں تھڑے بیٹ گڈا مردم آنہی، ڈول ڈولیں
سٹاں شوراکں دیوں تھو ایڈول کھال آن ڈول کھال ڈولے، وٹی سفر

سہادر برگڈا مزدبناضیں مزدوم ، گز کھنغ چھ بئغ یا بئغ بئغ شے مونا دے باز گزمن نھو
 کھیٹ آں گڈا شے لیز میں زیندا وٹی موت ، مرنا گزتر زانتھ گڈا تل شے گشیت
 مرغی مناں یکھ روٹے ہرباد استیں مں شے مونا در شتغ نواں موت منہر
 آخر لوٹھی گند یٹ گڈا آں ہئے گشیت کہ سفر تھوواں گوالغاں ماں نو یٹ ۔

سفر اندباں بھنڑانی دستنیں :-

سغ رنڈ اے ہندی زوان ، گپ ، گالوارے سغ رند سن بکرنی ،
 تار بھانی لکھیو ، حساوا (حساب) ، گشت اے مثال ، حوزر تھوشیں کہ اگر غریب
 ، نیز گاریں مزدے گپ ، گالوارے کھنت = آنہی ، حوزر اچھ کھس دگوش نداشت
 یا ایڈولیں کارے بیٹ کہ آں مزیں میر ، محترانی دف گو نشتیں ، بیٹ ۔ گڈا
 دوہی مزدوم چھڑا ہماں مسترو ، حوزر اندوں سیلوندیوں ۔ ہئے سیلوندی پھڈا گڈا
 مزدمانی دف ، ہئے حوزر کھیٹ کہ سغ رند بانہڑانی دستنیں ۔ سغ رند ، لوز باروا
 چھوش کہ مں گو نشتہ کہ ہندو آنی زوان ، لوزے ، بانہڑدے ہندو قوم ، ہماں
 حساوا (حساب) دان ، گشوں کہ آں وٹی مں ، تاریخ ، حساوا (حساب) ، لکھیوا
 کھنت ۔ بڈاں بانہڑا اے حوزر وٹی دستنیں کہ آں ہر ڈول ، کہ تاریخ ، ہرور
 کھنت بانہڑا گالوار ، چھ کھس انکار نخت ہئے سوب ، دانائیں مزدماں اے مثال
 جوڑ کہ کہ سفر ند یا بھنڑانی دستنیں ۔

سفر بیٹہ تہ سراندی دے بیٹ :-

دنیا نیام ، غریبی ، بھاگیانی دونیں چیز چھی ، گو انسانی زیندا اواروں
 انسان ہر وخت ، پڈول ، نہ این وختہ تنگد ستیں وختہ سیر ، سوکھائیں وختہ

غزہیں دختے بھاگیائیں۔ انسان سرا ہر ڈولیں وخت کھاؤں۔ مُردم ہما نہیں کہ ہر
 ڈولیں دختے ء وٹی وخت ء کھندا نا گواز انت۔ آل مُردم ء مُردمے چھہ نھس
 نگوشیت کہ ڈکھ دیم ء بغا بیٹ۔ مُردم ء مُردنغ ہمیشیں کہ ڈکھا گو مقابلہ ء کھنت
 ڈکھ دیم ء بغا مویت۔ مُردم ء مُردناشی ڈکھ وخت ء معلوم بیٹ۔ ڈکھ دیم ء بغا
 بیٹس بازیں مُردم ڈکھ دیم ء بغا بیٹو وٹی دستاں وٹار وٹ کشغوں مُردناشی نہ این
 بلکہ مُردم ء لغوری ء بزودی معلوم بیٹ ہمیدول ء یکھ غزہیں مُردمے باز
 تگدست بیٹہ آنسی گرا تھی چھہ مال ء مڈی اے نیست اٹ وٹی سفر شیر ء سراندی
 اے (سرا جسے) است ٹی۔ آنسی ء وٹی سراندی کو مُردمے ء شوٹکا وٹی گزر ہ
 چیزے گفٹے۔ دوہمی مُردمے ء گوشت تھو وٹی سراندی کہ شوٹکا تھو پھذا وٹ تھے
 سراندی کھن ء ؟ آنسی ء گوشت مناں وٹی وخت گزارا غی این سفر بیٹہ تہ
 سراندی دے بیٹ۔

سرحیال ء گوشت نے پھے مڑدا کھٹ نے پھے نامڑدا :-

اے مش مارا اے گشیٹ کہ مُردم وٹی وخت ء گو عزت ء شرف
 گوازا انت مُردم وٹی دلا اے جوزا مباریٹ کہ من وٹی اے چیزا وٹی بند سرا حریچ
 کھناں ایشی ء یعنی اے چیزا وٹی اولاد خاطر اچھ کھناں (جمع کھناں) ایر کھناں پھذا
 میں اُوخیں چھکھ ء اولادانی کار ء کھیٹ۔ مگ۔ اے مش (بتس) مار ء اے گشغیں
 کہ اولاد ء وٹی نصیب وٹار گونیں۔ اگر آل مُردناخیں مُردمے بیٹہ تہ آل وٹی خاطر
 ہر چیزا وٹ پیدا کھنت۔ اگر لغور ء لوفرے بیٹہ تہ آل گڈا ہماں وٹی ہستیں مڈی ء
 بھوکی آس مانداریٹ۔ گڈا مُردم ء دلا وڑد ما کھبٹ۔ بے سوب ء دانائیں مُردوں
 اے مثال جوز کٹہ کہ نے پھے مڑدا کھٹ نے پھے نامڑدا۔

سرین ، ہشتو دلا کس ، نچو ۔

اے مثل (بتل) یکھ باور دیوخصی مشے (بتے) گشٹریٹ سرین ، کھشٹو
 دلا کس ، نچو ایشی مطلو (مطلب) ایشیں کہ وٹی سرین کھانھار کھشی وٹی دلبد وٹی
 کھس نجت ۔ دل یا دلبد وٹی نزہتیں عازیز ، سیاد یا برات ، قوم ، مزدمانی بارو ،
 حوزیں ۔ چھوش کہ یکھ دریں مزدے ، گشٹ کہ تھو وٹی نزہتیں سیادے ، یا وٹی
 ٹھالائے نزہتیں مزدے ، میں خاطر اے دژمنی ، کھن یا آل دژمنی ، کھن یا
 وٹی دوست ، سنگتیں مزدے ، گو میں خاطر دل بغانی اے کھن ایڈولیں کارانی
 کھنغ ، مثال ہے بیٹ چھوش کہ یکھ ناپوہیں بے عقلمیں مزدے وٹی سرین کھانھار
 شے سرین ، کھشی وٹی دلبدان جنتھ ۔ فہم داہیں ، عقلمندیں مزدے ایڈول ، پنجر
 نخت پچیکہ کھانھار مزدے ، وٹی جان رکھنغ خاطر گونیں نے کہ وٹی جان ، زیان
 کھنغ خاطر ہے سوب ، دانائیں مزدماں اے مثال پیدا کتہ کہ وٹی دست ہتھیار ،
 وٹی جان ، چھ کھس نجتھ ۔ چھوشیں کھے کہ مزدے ایڈولیں کارے ، باز
 تھنکار بیٹ ۔ گدا مزدے آنہی پھسوا گو ہے مثال ، داٹ کہ سرین ، کھشتو دل ،
 کس ، نچو ۔

سکھیں مزدے آف شیرا بڑز بیٹ ۔

اے مثال ، سوب ، مطلو (مطلب) اے بیٹ کہ زوراش ، زور و اشیں
 مزدے ہر ڈولیں کالوارے نخت یا ناروائیں ، ناجائزین کارے ، گیزتھ آنہی دیم
 چھرنٹا یا انکار کھنغ ، چھ کھس ، توکل ، سنج نویت ۔ اصلا ماں مثال اے واسطے
 جوڑ بیٹ کہ یکھ مزدے ، وٹی دُغار شے دوہی مزدے دُغار ، شیریں پھلواؤ آف ،

یعنی دُغارا، آف دُغارا، سرفی آت تہ ہماں مُردم، کھٹ کہ آئی دُغارا پُشت،
 یعنی سربراؤ۔ شیریں دُغارا داڑھ کہ زوراش، زورا دریں مُردمے اٹ سیر آئی
 گوگڈا آل ست، کمزوریں مُردم، گوگڈا کھٹیں مُردم، آف شیرا بزر
 بیٹ۔

سنگا سفر جنغ وٹی سفر پُشت۔

سنگ، سفر جنغ، مطلوبے بیٹ کہ مُردم شے اٹوٹ زوراخص مُردمے
 گوگڈا مقابلہ، کھنت یا ہمیڈولیں گرانیں کارے نیام، دُغارا نا کُھرانٹ کہ آل شے
 مُردم، سنج، زورا دیم، بیٹ۔ انسان، دنیا لاف، ہر ڈولیں گرانیں وپل،
 جنہل کھاؤں۔ بازیں ڈکھ، ویل ایڈولیں کھاؤں کہ آہناں مُردم مقابلہ کھٹ کھاں
 کُردے ایڈولیں کار مُردم سرا کھاؤں کہ آل شے سنگاں گراں بار، شے سنگا
 کھت تھروں۔ ہمیڈولیں گالوارانی پھذا گشٹیت چھوش کہ مُردم دگ سرا بیٹ
 مزیں گرانیں گراں باریں سنگے کفٹیت اگر مُردم گشٹیت کہ من اے سنگا وٹی سفر
 جنہاں سنگا گو سفر جنغ، بوریں ناں تہ آل سنگا مُردم، سفر چھ ڈولیں نھانے
 واٹ نھاں۔ پچیکہ سنگ کھنتیں انسان، سفر یکھ نرم، نازکیں چیزے مُردم، سفر
 جنغ سنگ، چھ کھنویے کھٹ نھاں بلکہ مُردم، وٹی سفر دور بیٹ ہوش،
 مُردمیں مُردم سنگ، گوگڈا لکے، شے راہ سرا ڈیر کھنت گو سفر جنغ، دیر نو بیٹ۔
 ہم سوب، دانانیں مُردمیں اے مثالہ کہ سنگا جنغ، وٹی سفر پُشت۔

سوناء کس نلگیت

اے حورا ہر کھسی زانتھ سونا (سہرا) ہر کھیلہ ذغار شیرا حاغانی نیم
 پورٹھا بیٹ میلا نویت اے مثل ۽ حور چھوشن اکر یکھ جو انیں مردے دست
 یکھ رڈیں کارے بیٹ مخلوق آنی ۽ شغان تھانہا ۽ ملامت کھنغا بذ بازتھ پچیکہ
 جو انیں مردے گیشتر اے گالوار میر محتر سزدار ۽ مقدم وڈیرا ۽ بھاگیانیں مرد
 باروا گشتریت کھے ۽ شانسی ۽ تھڑسیت کھے ۽ ادھار پورانی زیرغ ۽ طماداری
 کھے پھو چپ کھنت آں اے گندی کہ تھی جہان ۽ چپیں منیں سزا چھ
 دڑدے کہ مں پھو مردے ۽ نارازکی ۽ (ناراضگی ۽) زیراں اکر یکھ غریب
 نیزگاریں مردے دستا پشیں رڈیں بدیں کارے بیٹ نہ گدا مخلوق آنی ۽
 گندغ کشیت آنی ۽ (۳) سیں گنغاں کھشوں آسی ۽ دراہیں دنبا دیم ۽ برانہ
 گھنوں گدا غریو ۽ تھی چارہ نیسیں آں بے گشیت کہ نلاں مردم ۽ پھکھر بری
 کار کھنوں شا آنی ۽ پچے گالوارے کھنے مں غریباں پھرماں سونا ۽ کس نلگیت۔

سیال پھے گلا آں ڈھلانوں

اے دروغس دنبا پھشت ۽ ایڈولس پھ انسانے نیستیں کہ آنی
 نہ یکھ انسانے ۽ گودر منی اے نہ اب دژمن انسان ۽ ہر ڈولیں استوں کھے ۽ گ
 کھے ۽ مردی داٹ ۽ گفٹے کھے ۽ ڈغاری اڑی اے کھے ۽ مالی اڑی اے کھے ۽ دوہی
 داٹ ۽ گفٹے یالہ ۽ ایغی زہرے موڑی ۽ دژمن ہر وڑ ۽ بیٹ دژمن دژمنیں بھال

مرد، ناخیں مزدوم، اسے تو اوہ، عادت نہ این کہ وٹی سیال، یعنی دشمن، بگہ گوئی، کھنت دوہی مزدمانی دیم، آنسی باروا جوان، بغا یا چھکھ، پھنڈ گشیٹ، پچیکہ گو بگہ کھنغ، بڑ منا چھہ ڈولیں زبان، نھنمانے نہ پچھیش۔ دشمن نیام، ہر ڈولیں صفت، تعریفی بجز مزائی اسے کہ بیٹ تہ مزدوم، اسے حق نہ این کہ آنسی، مزدیغا ایر، بھتہ شیر داٹ اگر مزدوم، نہی، مزدیغا ایر جنغ، کوشیش، کھنت دے آنسی، مزدی صفت گو ایر جنغا یا چھکھ، پھنڈ گشیٹ، جمل نو بیٹ۔ مزد ناخیں مزدوم، تو اوہ، عادت ہمیشیں کہ آن وٹی دشمن نیام، ہر ڈولیں صفتی کہ گندی گدا آنسی، تعریف کھنت گشیٹ اسے مزدوم نیام، اسے صفت استیں چھو سیال چھے گلااں :- انہوں :-

شذ شاہری :-

یکھ شذ۔ نخیں (کسٹنگیں) مزدومے دلے، روغٹ دیم، بند، ستو گندی بازیں چھکھ، پھوری نشتویسودوں (لیبوں) چھکھاں نغین دے گونوں اسے مزدوم غریب شذیح، لنگھڑو ایشی، چھکھاں گو نشتہ ماں ماسن لنگھڑاں، مناں چیزے زب، نکرے دنیٹ چھکھاں گو نشتہ ماں ماتھرا وٹی نکران، بیجی ندوہں ماوٹ شذی ہوں، میھے، گو نشتہ ماں ماس تھرا نکرے دیاں اگر تھو مناں شینعرے اٹکھنا نہیں اسے غریب لنگھڑاٹ ایشی، گو نشتہ بیا تھرا شینعرے اٹکھنا نہیں ناں اسے مزدوم، گالے پھیدا گالے پھوڈا گالے دو گو نشتہ ان چھکھا نغینی لیکھ، داٹہ دوہی چھکھا سے گو نشتہ سہی چھکھا دے ہمے گو نشتہ اسے مزدوم رفتو گالاں گشانا، چھکھ شتغوں

مزار دینا ، سمیوں ، اے مزدوم ، شے فہمں وار تھو سیر آتہ ۔ پتھمں کھور
 مں با تھو باز مزیں شاعرے ہ ۔ اے مزدوم وئی شاعری ، تہ وٹ سیغت اہتر
 گوشت تھو کھنں بابا شڈ شاعری ایں ۔

شڈ مزاراں کھور کھنت ۔

شڈ او شگھڑی آگھڑی (ہمیدولیں) قالمیں چیزے کہ ایشی دیم ،
 ہرکس بغا بیٹ تھران ، ذنار واٹ ہے شڈ مزدوم ، پتھمں کھور اں کھنت مزدوم
 دومی آں کھنت مزدوم دومی کھنئی چیزاں پھور ستر ڈول ، وار تھ ہے شڈ سونب ،
 انسان انسان ، گوڑوانی ورننا تیار بیٹ ۔ ہے شڈ ، شگھڑی سونب ، مزدوم نیانزی
 آں شو تھی وار تھ وئی جنہ ، زاہذا دانی گوڑوانی ورننا دینے پھذا شگھڑیٹ ۔ مزار کہ
 یکھ باز زورا خیں نھرا سو خیں باز زورہا میں رسترے ایں شڈ دیم ، ہماندے با
 بیٹ ۔ ہے سونب ، گھڑیٹ ، شڈ مزاراں کھور کھنت ۔

شراغا شرم نیستیں ۔

اے متل اہل ایکھ حدیثی مثالے دے استیں او تورا نیام ، دے ملای
 لوکے نہیں ۔ اں کار کہ شریعت نیام ، روا میں آں کارا شے مزدوم ہذ نیار تھ یکھ
 پھیریں مزدومے داکو آئی ، کلمہ پڑھنا میٹ گدا آئی ، اے گالوار ، ہلام ، کھڑ
 نذاٹ کہ آں بروٹ شے کسامیں پھکھے ، کلمہ شریفنا حیل کھنت قرآن پاک ،
 حرفازیری دمی پھلوا یکھ مزدومے گرا آئی ، شے آئی ، نیانزی اے حق ، شرا میفا

بھیٹ سے تیار ہونے والے یہ سرف و سونے کے مزدور ہیں۔ ان کے ہاتھوں میں
 کھنڈے کے ذریعے مزدور، زبردستی کے ذریعے کہ منہیں جھنکھایا گیا ہوا یعنی منہیں
 بنا کر لے کر لوٹنے کے لئے شہر آئے دیکھنا کشتہ و نیٹیں نہیں بچھو نا شہر آئیگا کھسے
 مزدور، نیازی پھلوا لٹا ہوا کھت آں مزدور یعنی نیازی دار میں مزدور دماغ، جوانی
 سرف تیار ہوتے ہیں۔ سرف، نامیں، دانا نہیں مزدور، گونٹہ شہر آنا شہر میسٹریں۔

شہر تھ بھیدی :-

شہر تھی (شہرٹی) کہ شہر تھ لیو (لیب) کھنڈے کے چیزے سرا دا، دعویٰ،
 اہل کھنڈے کھنڈے جہاں گشت گوناس، (تاش، اپناتی سرا شہر تھ کھنڈے ذری
 چیزانی کھنڈے ہندان بھیدی، رواجیں بھیدی کھنڈے کہ حلال مال، پھنڈی
 پھاڑ ٹھانگ سندھاشے رستعقس بھیدی، چھیار وڑاں کہ راندھ کھاری چک پک،
 گدھا، گھوڑا گیشتر مزدور، چک، گھوڑا، واجتھ مثال، مطلوب گوشہر تھنیانی
 شہر تھنیں ایشی اصل مطلوب (مطلب) ایشیں کہ مزدور کھنڈے ہمیدولیں کارے، دزمانہ
 ات کہ آنی پھیلو، بینغ، امیند، بدکا باز کھیں یا مزدور ہمیدولیں گاریں چیزے رندا
 سرف گیشتر کہ آنی، دز کفغ باز مشکلیں کارے یا تھنی چھوشیں ہندے، زر، پیسہ
 خرچ کھت آنی، اے بدکانیسٹریں یعنی کہ مناں ایشی نیام، سیٹ،
 نفائے سیٹ گدا ایڈولیں کارانی نیام، کہ مزدور دزمانداری، کھت آں ہے
 گشت سما نہیں ایدا شہر تھ بھیدی ایں۔

شکارِ اشتِ نینیتِ گراغِ واڑِ نینیت :-

اے مثل ۽ حوزِ چھوشیں کہ یکھ شکاری ایں مزدے شکار کھٹ آنی
 لغاه وختے در شکرے سراگو مرگے ۽ کھفتے آنی ۽ اے سما نویثہ کہ اے ساہدار مرگے
 ایں یا دوہمی چیزے بلی مرگ تہ بازوں آنہانی نیام ۽ حلال ۽ مزدار ۽ (حرام ۽)
 فرق ہر باد استیں۔ آں مزد ۽ گو اشاف ۽ توپک ۽ کل پٹشو توپک تلی ۽ ایر کٹ
 توپک مرگا مانا تکا مرگ کھفتے اے مزدوم در کھان ۽ شتہ کہ مرگ ۽ حلال کھناں اوڈ
 پجغا گو مزدوم ۽ سما کھفتہ کہ اے حلالیں مرگے نہ ایں اے حرایں مرگے یعنی
 گراغے ایں۔ گراغاتہ کھس نواڑتھ۔ مزدوم باز ارمانی بیثہ۔ وٹی گراغ زڑتھنی دیم ۽
 مزدے ۽ دیشہ گو نشتنی ورنہ گراغا تھانگو برغ ۽ ہا گراغ تہ حرایں مرگے الیشی ۽
 چھ نواڑتھ۔ مزدوم ۽ پھنو داہ کہ مں بے وسال گراغا خطائی ۽ توپک جشوں گراغ
 کھفتہ میں توپک ۽ گزار زیاں بیثہ نی مں گراغا سٹ دے نھناں ۽ گراغ ورنہ لغاوے
 مزداریں نی مں بچھو وٹی دلا دھیروا دینغاں کہ مں شکار کٹہ۔ مگر بیوسی گالوار
 ہمیشیں کہ شکار اشت نینیت گراغ واڑتھ نینیت۔

شرتھ لیو کھنوخ مال ۽ پھنڈیٹ سواد گندوخ شش ماہا :-

شرتھ (شرط) لیو کھنوخ لعتنی ایں پیشے شرتھ لیو کھنوخ چھ وخت ۽
 سیر ۽ سوکھا نویٹ شرتھ (شرط) لیو کھنوخ مے دین اسلام ۽ حرام کٹہ حرایں مال ۽
 مڈی کھیت حرامیغا روٹ حرامیغا مے سوب ۽ حرایں پنیر سرایں مال ۽ مڈی
 پھاڈار نھان۔ مگر شے شرتھ لیو کھنوخا شرتھے (شرط) سواد گندوخ (تماشہ گندوخا
 شے شرتھ لیو (لیب) کھنوخا دے بدیں۔ پچیکہ شرتھ لیو کھنوخ وخت چیزے

منار نہیں وخت ہار نہیں آں اگھر کھٹیت کہ بگھاوٹی نغن پیسواں کھار یث سواد
گندو خیں مُردم کہ نشتو سوادا کھنغیں آنی پھلوا بکھ پیسے اس کفغ نے این سواد
گندو خیں مُردم ۽ روش تچو پھوک بیغس نے وٹ دیوں کہ چیزے آئی چلوا
کھفتیں نے لو کھنہ خیں مُردم آنی ۽ ہر ۽ بانگ دیوں ۔ آں دراہیں روش ۽
ہورگیں دستاں نندی بگھاگو حشک ۽ ہورگیں دستاں پھاڈ کھے بونارہ شتے سوب
۽ آں شے شرتھ ۽ کھنہ خیں مُردم ۽ چھیش پھنڈنا سرگیزتھ ۔
شرخیں دیز نگر ڈیث :-

اے مثل اے سوب ۽ جوڑ بیٹھ ک بکھ ہندے ۽ حیراتے یا سیر ونا
روسے بیٹھ گڈا کھڑدے مُردمانی ذمہ ۽ دیزانی (دیگانی) گراڈ ۽ (پھشغ) بیٹھ (۳)
سے چھیار مُردم ۽ بھگی ۽ بیٹھ بکھ دیزے گراڈغ شروع کنہ ۽ بکھ مُردم ۽ اکیھو
بکھ دیزے چارڈ آں مُردم کہ اکیھواٹ آنی ۽ تھی کھسی حیل نیست اٹ آنی
۽ وٹی دیزشاں (۳) سنیں چھیاریں مُردماں پھیش ۽ گرستو تیار کنہ آں مُردم کہ بھگی
۽ ٹوں آنہانی دیزبا مغاسرا تکا (پھڈ کھفتہ) ایٹی سوب اے بیٹھ کہ بکھ مُردم
۽ گوشت آں مُردم دیم بیٹھ داراں دیم کھنت دو ہمیغا گوشت سیمی ۔ سیمیغا گوشت
(۳) چھاری بے سوب ۽ شرخیں دیز ۽ نہ پھشغ مثال جوڑ بیٹھ ۔

ششغال روش :-

اے مثل مے بلوینی نیام ۽ ایڈولا مشوریں کہ انسان آں وخت ۽
پیدا بیٹ لکھیشغیں شششی روش ۽ آنی ۽ نام ۽ مات پھٹ ہندوں گشوں کہ ہماں
رڈش ۽ شے آنی بلند بختی یا بے بختی لکھشریٹ ہر چیز کہ آنی زندگی ۽ آنی ۽
دزکفیش ہماں روش ۽ لکھشریٹ آنی دست ۽ رڈیں بڈیں کارے بیٹ یا تھی

چھوٹیں ویل، احمیائے دکھ، جنجالے نادراہی، ناخیری، اسے بیٹا، تھیو میں
 کارانی مبر، بانگ ہماں روش، بیٹا، تھیو میں انسان یڈولانیوں ہانیں مردہ
 دست، جوانیں نیکیں کاربوں آن بروخت، دنی مزدبانی حیر، لہنوں شے رڈیں
 کاراں دنار پھاریوں۔ کھڑے مردم دزیاں کھنوں بروخت، مخلوق، بدوایتی
 رندا جزغوں موڑی، مے بلوچانی نیام، اے حوزہ باز مشہوریں کھسے دستا ہر
 ڈولیں کارے کہ بیٹا ہمے گشت کہ ادا، اے غریب وٹی ڈنا، نیو یعنی اے حوزہ
 ایشی، وٹی وٹی کارے نیست اٹا، اے غریب، ششغیاں روش، ہمیر گا کھشتہ۔

ششٹی ہماں ہندا کہ آس روخ بیٹا :-

اے مثال مردماں اے سوہ، کھشتہ کہ کھسا دوہی مردم، دکھ، دین
 معلوم نہ این بچھ کھس دوہی مردم، دلا گندخ نہ این کہ آنسی دل نیام، غم،
 دکھے چھکھریں (چھدریں) دڑو، آسے مانیں اے ظاہریں گالوارے کہ آن ہندا
 کہ مردم آس، روخ کھنت ڈگار، ہماں نکر تھنسی تھی پھلواں تہ ڈگار ساڑ تھیں
 ہمے سوہ، دانائیں مردماں وٹی دکھے حال پارا دل، ڈگار، کمرے ظاہر کٹو مثال

شخان تھاننا زالانی پیشغیاں :-

شخان تھاننا دمی کھسے، چھو دف روانی جوان، دھلا گشغ باز ناز، باء
 بد تھریں گالوارے آن مردم نیام، کہ غیرتے بیٹا غیرت، جنوز بیٹا آن

شغان تھانما گو چھے کھس ء نخال ۔ مزدناضیں غیرتی این مزدم اے حورا پکت ء
 پوہینا سیغیں کہ اگر من دیمی مزدم ء شغان ء تھانسی گالوار ء کتہ اول تہ گو من
 وٹ مزنا پھاذ کھیٹ اگر آنسی ء مرغ ء سچ نویٹہ میں جشیں شغان ء بدلا منال
 شغانے جنتھ گدا دے مڑیں من آنسی ء شغان ء برداش کھٹ نختاں زال قوم کہ
 مڑ جنگ ء شے بغائیں قومے گدا اے گو زوان ء جنگ کھنوں ایشانی زحم ء زحم
 جنی بے شغان تھانیں اے یکھ ء دمیغا ہر کھے شغان کہ جنوں اے گو شغان
 تھانماں نے جی ء لیزم بوں نے ایشانی دست ء جنگ ء مزانی اے کھٹ ء کھوشے
 بیٹ نے ایشاں مانوٹا گو یکھ ء دمیغا کھٹ ء کھوشی تھڑس ء حطرے دلا کھیٹ
 بے مثال رندا یکھ شاہرے ء گالے نیام ء دے اے پیرا داتو چھوش گو لشتہ ۔

”کہ اصل مازغ ء پیشغیں ٹوک (شغان) تھانما ۔

شرف پھرے دوروخاں میا آت ء

روش پھے باندی بستغیں مڑواں :-

نادراہیں دوروخ باندی بستغیں مزدم ہڑدوئیں باز دکھ آماچیں ء تنگیں
 انسان لکھیڑوں ۔ نادراہیں دوروخ واسطے ء شف اے سوب ء دکھیغیں کہ شف ء
 ہر کھس ونسی (وسسی) آرام کھٹ مگر نادراہیں دوروخ ء وہا ء آرام شے تھان پھلوا
 کھیٹ آل سیاہ تھاریں لنجیں شف ء پیر ء پاساں کھیغیں کہ چھے وخت ء شف
 روش بیٹ ۔ مخلوق شے وہا باغہ بیٹ من کھے گنداں من گو کھے ء دو چھیار گالوار
 کھنوں یا گو من کھے دو چھیار گالوار کھٹ دوہی پھلوا باندی بستغیں مزدم کہ باندی
 ایں آل گندغیں مخلوق آزات ء آجو سیغاسیل ء پھر گڑدا کھغیں من ایدا باندی

آں باندی بستغیں مزدوم واسطہ ء روش باز دکھیائیں روش کہ شف بی گدا
تھیو غیں مخلوق گو باندی ایں مزدوم ء کھڈول بیٹ مخلوق دے وٹی ہند ء اوتناک
آرام کھت ء باندی ایں مزدوم وٹی ہندا وفسی (وچسی) آرام ء انجام کھت ء آنی
واسطہ ء شف باز جوانیں وختے ہیے سوب ء دانائیں مزدوماں گوئشتہ شف پھر ۱۴۲
دوروخاں میاآٹ ء روش پھے باندی بستغیں مزدوم۔
شف کہ تمہاریں ماٹ گوہار پھجواریں :-

اے مثال مزدوماں اے سوب ء گوئشتہ دانائیں مزدوم رذیں کارا نخت
آنہی ء ہرچھتھر کہ بے وٹی بیٹ آں گو وٹی نیائریاں یا گو وٹی قوم ء راجا بغانی
نخت مزدوم ء دل ہمکھر روژنائیں کہ آں وٹی ماٹ گوہاراں شف ء تمہاری نیام ء
دے پھج کھاریٹ زانکہ مزدوماں رذیں کارا نخت۔

شلوار پھے گژدناور نختہ :-

یکھ ناروائیں ء ناجائزیں کارے گرغ یا دوہی مزدومے سرا ہمیدولیں
کالوارے کھڑیٹ یا گھڑیٹ کہ آں کارا یا گالوار ء دکی مزدوم پھڈول ء قبول
نخت آں اکھر بیوس بیٹ پھہ جنگ ء مڑائی ء سرین بندیت وٹی جان ء سادہ ء
قربان کھت مگر آں گالوار ء یا آں کارا وٹی پھلوانہ بندیت ایڈولیں ناروامیں کار ء
گالوارانی مثال دانائیں مزدوماں ایڈول ء گوئشتہ کہ شلوار پھے گژدناور نختہ ایٹی
مطلو ہیے بیٹہ کہ یکھ نو یو خیں کارے کہ آں پھڈول ء بیٹ نو یٹ نے دوہی کھے
آں کارا یا گالوار منیت قبول کھت ہیے سوب ء کھڑدے مزدوم بیوس یوں جنگ
ء مڑائی آں کھنوں گدا آنہاں کھے گھٹ کہ تھو چھو پکے کہ آں مزدوم ہیے گھٹ
کہ شلوار پھہ گژدن کھشغا گھتی۔

شوانکھ کہ دلا کھنت پھاشنا شیراں دوشیث :-

اے منغی حورے نہ این کہ پھاشن (پاچن) شیرانداث - شیراں تہ
 بزادیوں مگر اب گالوار راستی ۽ راستکاری حورانی سرا کھینٹ مزدوم اگر یکھ کارے
 منغ ۽ بیڈی . منخان گڈا ہر ڈولیں کارے ، کہ سرگیڑتھ آں کار آں مزدوم واسطہ ۽
 گراں نویٹ - اے مثال ۽ سوب ایشیں کہ مزدومے وٹی کارے باروا تھی مزدومے
 ۽ گشیث کہ منی اے کار تھرا منغی این دوہی مزدوم گشیث کہ منی زورا تھنی اے
 کار نویٹ آں مزدوم گزودی پھسوا داٹ کہ تھو ادا بیڈی ۽ منخان اے کار تھنی
 دست ۽ بیٹ - گڈا آں مزدوم بے مثالداٹ کہ تھو گش ۽ تھنی کار منی دست ۽
 نویٹ تھو اگر راست نئے بیڈی ۽ منحن ۽ تہ تھنی دست ۽ کار الم ۽ بیٹ چھوش کہ
 شوانکھ (پہوال) دلا کھنت پھاشنا شیراں دوشیث -

شہر بھچے یہ لکڑیے ۽ خونی بیٹہ :-

اے مثل (بتل) ظلم ۽ زورانی ۽ گندامانی سرناروانیں زوراخیانی کھنغ
 سوب ۽ جوڑ بیٹہ - مزدوم واسطہ ۽ بایدیں کہ بچہ ساہدار ۽ گنگدائے سرا ظلم ۽
 زورانی ۽ محنت اے مثل باروا یکھ کھسوں مشہوریں کہ دیر یغیں دختے ۽ یکھ
 شہرے نیام ۽ مخلوق ۽ یکھ لکڑے سراناروانیں ظلم ۽ زورانی اے کٹہ - اے حور
 زانغ نویٹ کہ لکڑے سرا چھیدول ۽ ظلم بیٹہ البت ظلم ظلمیں گشت کہ ہماں لکڑے سرا
 ظلم زورانی کھنغ سوب ۽ تھویغیں شہر غرق ۽ غمیلان بیٹہ - آں شہر ۽ تھویغیں

۱۴۵
 مخلوق نہ ظالم نیست اث ظلم نہ یکھ انسانے ء کتھ مگر خونی تھیو غیس مخلوق بیٹہ
 آنہی سوب اے بیٹہ کہ دوہی مردماں اے حوزہ ء وزت نختہ کہ او آل مردم ء چھو
 ہدایت نذا شیش کہ تھو اے گنگدام سرا ظلم ء زورراخی ء مخن ہیے گالوار نختہ ء
 سوب ء تھیو غیس شرہ ء مخلوق خونی بیٹہ ء دراہیں شرہ سرا حذائی (خدائی قہر) قہر
 نازل بیٹہ۔ مردم واسطہ ء بایدی کہ نے وٹ بچھ ساہدارے سرا ظلم ء زورراخی ء
 کھت نے دوہی مردماں ظلم ء موکل ء داٹ۔

شے متھا ولا ڈغار ول گہیں :-

اے مثل ء (بتل ء) دانائیں مردماں اے سوب ظاہر کتھ کہ مردے
 یکھ دگے ء روغیں آل مردم ء معلوم بیٹہ کہ دیم ء اے دگ ء مناں نختہ
 کھیٹ یا من کہ دیم ء روغناں مناں ہمیڈولیں مردے دیم کھیٹ کہ مناں گواں
 مردم ء مرغی بیٹہ یا مناں آنہی ء چیزے دینی بیٹہ گڈا مردم واسطہ ء بایدی کہ
 آل دگ ء مروٹ اے مویت کہ مردم دیم ء مزیں جنجالے ء کھیٹ۔ متھا ول ء
 ڈغار ول ء مطو ایشیں کہ مردم کہ آل دگ ء روغیں آل دگ دروکھا گنڈیں
 نزہتیں مردم بھڑیغیں وٹی ہندا پجیٹ مگر ہیے بھڑیغ پجیغ مردم واسطہ ء نواں مزیں
 ویل ء جنجالے بیٹہ۔ ہیے سوب ء دانائیں مردم کو نشتہ شے متھا (انشیغ) ولا ڈغار
 ول (چھوٹ) گہیں۔

چلی مات بھا :-

شیخ چلی بھاری کھنوں مشہوروں یکھ کھوے ایدے استنی کہ یکھ روٹے
 مات بھو گونٹنی امنے بیا تھرا براں شوشکاں (بھا کھناں) کھے گشی ہمیدول بھ
 تھی کھے گشی کہ شیخ چلی وٹی مات بھالی کٹھ سوڈاگر کہ گرغا آنگونٹھی گڈا مات بھ
 شیخ چلی تھرا بھلائے کفا تھو منی بچھے من تھئی ماتاں تھرا نونہ ماں مالاف بھ
 تھوں (۲) سے سال بھرا میٹھیں نھوں تھئی گیٹ من گند مند ٹھونٹھو تھئی
 گو ماں ہیے بیٹھ کہ نی مناں گو تھئی جہان بھالی کٹھ شو شیخ بھ شیخ باز
 میں مڑمیو داناؤ یا گونو وٹی مات بھ دانائی جواوے داتھی گونٹنی امنے تھو
 کھا سوی من تھئی ہمیرگیں بھائے (قسیمتے) کھناں کہ تھرا کھس نگیرتھ تھئی بھا
 دینے کھس نہ پنجیت۔ شے کھسوارند اے مثل مڑدانی زوان سرا ہما نوخت
 بیٹ کہ یکھ مڑدے وٹی چیزے مالے یا ڈغارے یا دوہی چھوٹیں چیزے کہ
 کھت آنی بھ باز مزیں گرانیں قسیمتے بندیت گڈا مخلوق آنی سرا ہیے
 مات گشیٹ کہ فلاں مڑم بھ چیزے بھائیغیں بھل آن وٹی چیز بھیرگیں
 بھ کٹھنیں کہ مے گرغا شے مے پنجادوئیں۔ ایشی چیز بھ ہماں شیخ چلی مات
 میں ہمیدولیں گالوارانی سرا اے مثل گٹھریٹ۔

بھ صد دور ہایہ دور ہے گھیں :-

درد بھ دور ڈکھ بھ جنجال گو انسان بھ گھٹراں انت۔ چھوش کہ انسان بھ

جند ء جان ، دژد ء دور پیدا بیٹ گدا انسان ء جند ء باز مزیں ڈکھے ریشہ
انسان آنہی ء دارودرمانانی پٹ لوٹھا کفیٹ اگر انسان ہر یکھ ڈاکدار ء حکیم
نشران جنائیں انت آنہی ء اے فہم مویت کہ دانکو میں ڈکھے پھیلوں
مناں دست ء مینیت مس صور ء صبرا کھناں یکھ ہے ڈولیں ڈاکدار ء حکیم
برواں کہ آں میں دوریں ہند ء پھیلوں دارودرمان ء زانت ۔ گدا زانت کار
حکیم ء ڈاکدار آنہی ء دوریں ہندا یکھ روشے بُریت (اپریشن کھنت) آں
وخت ء دور بیٹ پھدا آں درادرست بیٹ ۔ یا چھوشیں گراں بھائیں چیزے
مژدم ء گرخی بیٹ گدا آنہی ء ہرے کسائیں یکھ روشے گیزتھ کسائیں ہرے
روشے گیزتھ گدا آنہی ء مطلوبے ہے بیٹ کہ مژدم وثار (۱۰۰) صد برا
کھنا ینغیں ۔ اگر مژدم آں چیزیکھ مشت ء گیزتھ آں ہے بیٹ کہ صد روش
ہماں یکھ روش گیں ۔

شے دیریں برائے ء نزنہیں گوانڈھی گیں :-

براٹ مژدم ء آخر براٹیں مگر اصل ء براٹ ہمانیں مژدم ء
وختے ء ڈکھے دیچھان بیٹ ۔ اگر شے برائے ء پھیش ء مژدم ء ڈکھ وخت ء یکھ
مژدمے ڈکھے دیچھان بیٹ آں مژدم شے براٹ ء دیم ء مژدم ء دوست کھٹ
دیریں براٹ ء مژدمے ء روغنی ڈاہ دیغیں کہ تھو بیا تھئی برائے ء یا دو
نزنہیں سیاڈے ء ڈکھ ء ویلے درپیشیں آں مژدم شے دوہی ہندے ء تیاری
کھناں ء سمبرانادلوختے آں دوہی مژدم سرا ہر ڈولیں کارے کہ بیوخص آں

جنگ ۽ مڑائی اے دے آں بیٹ اگر دوہمی ایڈولس دکھیا میں کارے دے
 وٹی منزل ۽ سر بیٹ گواندھی کہ مزدوم ۽ لوغ نریشیں آنہی ۽ چھ گوانکھ ۽
 ہی اے جنہی نہ ایں آں مزدوم ۽ ہر غما شریداریں ہر دکھا بھگی ۽ گو مزدوم ۽ سازنی
 ہی ہیے سوب ۽ گشتریت کہ شے دیریں بارے ۽ نریشیں گواندھی گیس۔

شے چھکھاں شیطان ۽ دے پناہ لو ٹھٹھہ :-

چھکھہ (زاہگ) یکھ ایڈولس مخلوقے کہ نے کھی زوری وہش بیٹ نے
 شے لب ۽ گوازی ۽ سیر بیٹ۔ چھکھے آخ لوٹھ مشوریں چھکھے علت ۽ آنجاں
 ہی پھیلو کھٹ نجاں۔ اے مثال باروا یکھ کھسے مشوریں کہ یکھ ہندے ۽
 ہیں چھکھہ مجھ بیتولیب ۽ گوازی ۽ کھنغٹوں شیطان یکھ کھرے (حرے) دروشم ۽
 شتو چھکھانی نیام ۽ گھنغٹو چھکھہ ۽ ایڈولس کارے شے خدا ۽ لو ٹھنغٹوں۔ چھکھاں
 ہیہ کل مجھ بیغٹوں کھرے کھر ۽ (حرے) پھٹت ۽ زوار (سوار) بیغٹوں
 ہیے گردن ۽ نیٹ کھرے چھکھانی زوار۔ ہیغ ۽ ہند بھی سرینا تک ۽ یکھ چھکھے
 صلاح داہے مے زوار ہیغ ۽ ہند نیستیں بیا اے ڈول ۽ کھنوں یکھ دارے
 روں آنہی ۽ کھر ۽ (حرے) کھین، (کون ۽) ٹنبوں (مانکھنوں) گڈا ما اے پھڈ
 ہیغٹیں چھکھہ ہماں دار ۽ زوار بوں۔ چھکھاں دار آرتھو کھر ۽ کھین ۽ ٹنبٹوں
 ہیغٹیں چھکھہ ہمانی سرازوار بیغٹوں۔ شیطان شے چھکھانی حرکتاں باز تنگ ہیغ
 ہیطان ۽ دانہ کھہ چھکھاں گو لٹھتی میں جان ۽ بلے مناں تو ہییں مں تھراں شے
 ہی نیال آں۔ ہیے سوب ۽ اے مثال مشور ہیغ کہ شے چھکھاں شیطان ۽

دے پناہ لوٹھتہ ۔

شے دوئیں گانمٹراں یہ گانمٹرے کھیٹ ۔

یکھ مڑدے ء وٹی زال (لوغی) بلوچی رسم ء رواج نیام ء گو مڑے
 سیاہ کٹہ بلوچانی نیام ء سیاہی ء سیاہکاری ء رواج شے باز کمن ء قدیمیں دخت
 بیان ء مناغیں بلوچانی نیام ء سیاہیں زال ء رواج کشغیں وٹی دس ء داکن
 زندغا کھس نیلیٹ ۔ یکھ حورے استیں اگر سیاہی پھنڑ مڑدانی مڑغ دخت ء
 گڑکٹوتھی کھسے لوغاشتو باہوٹ بیٹہ تہ گڈا آنی ء ساہ ء تھورویں اے مثل
 دے بے سوب ء مشور بیٹہ کہ آں مڑدم ء کہ وٹی زال سیاہ کٹہ آنی نام
 (گانمن) اٹ ء سیاہ کار ء نام دے گانمن اٹ سیاہی دخت ء سیاہکار ء اشو
 شے مڑغا بغا بیٹہ زال ء حتی ایں مڑدم آنی ء دُمب ء کھفتہ دوئیں مڑدم
 زال پھذا ایکھوا پھذ کھفتہ گڈا یکھ دوہی زال بولے سیاہیں زال گڑا آتکا گو نشتی
 بخت تھو گڑکھاں برو تھی مڑدم اگر گڑدٹو آتکا تھرا کشیٹ ۔ ایشی ء گو نشتہ
 گڑکھنا ہڑگو (بچھ گو . بچھ پھلوا) ترواں مس وٹی موت ء منغا نشتغا آں پچیکہ گڑ
 ء ساہ ء دربرغ بے بلوچیں زال بوللاں دے باز میاریں ۔ بے سوب ء ال
 گوشت شے دوئیں گانمٹراں یہ گانمٹرے کھیٹ اگر منی مڑویں گانمٹر آتکا تہ
 مناں کشیٹ اگر منی یاریں گانمٹر آتکا تہ گڈا گو وٹی بارا پھی رواں ہمیدولا
 مثل (بتل) مشور بیٹہ کہ شے دوئیں گانمٹراں پے مڑے کھیٹ ۔

شے لیز میں زیندا موت گیس :-

زندہ ۽ ساعت ہمکھر و ہمشیں کہ شے زیندا بچھ کھس سیر نویت توڑیں کہ مزدوم ۽ حیاتی شے (۱۰۰) صد سال ۽ دیم ۽ گوشتنغ ۽ بیٹ دے آنی دل سے گو اسی واٹ دریغیاں منی زیند شے (۱۰۰۰) ہزار سال ۽ دے دیم ۽ شتیں۔ مگر زیند ۽ ساعتانی نیام ۽ باز مزیں فرقے اگر مزدوم ۽ زیند و شمال بیٹ مزدوم ۽ عزت ۽ شرف بوزا (برجا) بیٹ تہ ان زیند انسان ۽ بازوش بیٹ۔ حذا نخال مزدوم سرا بیٹ ایڈولیں کارے بیٹ کہ مزدوم دنیا دیم ۽ چھمانی کھرو کھنغ ڈول ۽ مویت تہ آن زیند ۽ بچھ مزائے نیستیں ہیے سوب ۽ دانائیں مزدوماں گوشتہ شے لیز میں زیندا موت کہیں گڈا ایڈولیں زیندے ۽ شے مزدوم وٹی موت ۽ وہش بیٹ۔

شیر و دیر نہ ایں مزدومے کھنغے وار تھ :-

یکھ مزدومے ۽ کھنغ (کونک) پشغا گوتھوں دگ ۽ دوہی مزدومے دیم کھنغ مزدوم ۽ گوشتنی مناں کھنغ دے من وراں آن ہندا کہ آن مزدوم ۽ کھنغ آرتھنوں آن ڈغار ۽ نام اٹ شیرو آن مزدوم ۽ پھسو واٹ گوشتنی ادا من وٹی کھنغیاں تھرا بچھی ندی آن تھو اگر کھنغ ورتغا بازائے تہ وٹ برو کھنغ بیار شیرو دیر تہ نہ ایں۔ ہیے سوب ۽ مزدوماں مثال قائم کث۔

شے زاؤخا ویتی ء اشٹافس :-

اے مثال بے تاہیر ء بے صوری ء سرا جوڑ بیٹہ ۔ ایشی حوزر چھوش
 بیٹہ کہ یکھ زالبولے ز نکھا نزلیغٹ آنہی ء زائینو ضیں ویتی (دائی) ہر وخت ء آنہی ء
 گرا کھانک پھول کٹی تھو زاؤخ نیے ء ء تھو کھذیں زائے ء آں زالبول ء شے
 دوہی زالبولے ء پھول کھٹ اے دائی ہمروشی تھئی گرا چھیکارا مناغیں ء آنہی ء
 گوئشیت اے میں زائفغا مناغیں ۔ دوہی زالبول ء گوئشیت تھو رائغ نیے ء ء آنہی ء
 گوئشیت مس وٹی پھیلویں وخت ء ز آں مگر شے اثرماں پھیش ء دائی ء اشٹافس ۔
 شوذ رنداے مثال جوڑ بیٹہ کہ شے زاؤخا پھیش ء دیتی ء (دائی) ء اشٹافس ۔

شیردے پراں مذوں :-

اے مثال ء مظلوا ایشیں کہ مزدم بے حوصلہ مویش ہچھ کارے رندا
 اشٹاف ء منخت پچیکہ کھڑدے ایڈولیں کار دے استوں کہ گو اشٹاف ء آں
 وہاروں شے اشٹاف سوب ء مزدم ء مزیں زیان ء نخسانے بیٹ ۔ مزدم ء بایدیں
 ہر ڈولیں کارے رندا کہ سرگیڑ پھیسریر میں (یلبرا) آنہی اینام پھلوا گو حیرتھ نغای
 ء چھاریٹ کہ اے کار مناں گو اشٹاف ء کھنغی این یا گو دیرا بے سوب ء گشریٹ
 کہ پیرے دو پھشمس ء شیردے مذوں ڈہی نووں ۔ دوہی پھلوا اگر یکھ مزدم
 دوہی کھے ء گشریٹ کہ تھو میں اے کار چچ نخنغ ء ۔ یا تھو وٹ وٹی اے کار کھنغ ء
 پتے ء یہ کھنغ ء تہ دانائیں مزدم بے پھسودیوں کہ ادا حوصلہ کھن شیردے پراں

شے جاء خطا نه ايس گو کجا ء وفانه ايس :-

جانی مردم عزت دار ء کجا لغور ء لوفریچ قوم ء گشت . جانی مردم ء هر
 دخت ء وٹی شان ء عزت ء خیالیں ہمیدول ء اں دوہمی کھسانی عزت ء دے
 خیال کھنت پچیکہ آں وٹ عزت دارے ایں کجا لغور ء لوفر نے وٹی عزتے زانیت
 (زانیت) نے آنہی دیم ء دوہمی مردمانی شرف ء عزتے استیں آنہی واسطہ ء ہر
 ناروائیں کار سُنرا ء زبہ ایں ہمے سوب ء گشریٹ ء جا ء خطا نه ایں آں خطا
 نویت کجا ء وفانه ایں آں گو بچھ کھسا جواں نھاں ہمے خاطر اے مثال قائم بیٹہ۔

شے گنوخیں دوستا دانائیں دژمن گمیں :-

اے مثال اے واسطہ ء گشریٹ کہ گنوخیں دوست مردم ء ہمیدولیں
 راہبری ء راہ شونی اے کھنت کہ مردم ء سفر زیاں بیٹہ۔ آنہی ء گو دہمی مردم ء
 سیٹ ء زیان ء بچھ کار نیستیں آں چھو وٹی گالوار ء بڑز کھنغ کوشت کھنت۔
 دانائیں دژمن مردم ء ہما نوخت ء نھسان داٹ آں گندی کہ ایدا میں دژمن دور
 بیٹہ مناں بچھ ڈکھ ء ویل دیما نیٹہ۔ ہمے سوب ء شے گنوخیں دوست ء دانائیں
 دژمن گمیں کہ آں بے دخت ء مردم ء نھسان نذاٹ۔

شے میں پھلوا دست ء سراندی ء کھن :-

اے مثل (بتل) ہما نوخت ء انسان ء دف ء کھنیت کہ حیرانجامی حوز
 ء گالوارے کھنئی بیٹ دی کھس ء باور ء اتبار دینی بیٹ - انسان وٹی دست ء
 ہما نوخت ء سراندی کھنت سفر شیرا دات آنوخت ء کہ انسان گوا من ء ایمنی ء
 وفسیت شے ہر ڈولیں خوف ء خطرے ء شے تھرس ء وزتے ء بے تھرس ء بے
 خوف بیٹ - ایڈولیں گالواراں مزدوم ہما نوخت ء وٹی گالوارانی نیام ء کھاروں
 چھوش کہ مزدومے ء گو دوہمی مزدومے ء اڑی ء اڑاندے بیٹ گھاڑا ء گردارے
 بیٹ یا کسائیں دات ء گفتمے بیرے بیٹ گڈا آنہانی مانوٹاں ٹھاہی بیٹ یا چھو یکھ
 مزدومے دوئیں مزدوم ء تھورو کھنت گڈا دسی مزدوم وٹی دل ء اغدیں پھیلوی ء باور
 نخت نوانکہ ہے مزدوم اولی دژمنی ء وٹی دل نیام ء داریت پھذا روشے گو من
 بغائی اے یاد لگرانی اے کھنت نواں یکھ نہ یکھ روشے شے اثماں وٹی بیرے بذلے
 گیرتھ - گڈمی مزدوم دے حوزا وٹی دل نیام ء سئی کھنت کہ آں مزدوم ء باور بینغ نہ
 ایں - گڈا مزدوم ہے گشیت کہ شے میں پھلوا دست ء سراندی کھن -

شے لغورا خدا دے بزاریں :-

مزدناضیں مزدوم آنوخت ء کہ بروٹ کارے ء مانچھریٹ گڈا گو ہمت ء
 گو مزدوغ ء مزدناضی ء بازتھ وٹی رائے کھنیت - مزدناضیں مزدوم خدائی سرا توکل
 کھنت خدائی رحمت آنسی ء سنگت بیٹ مزدناضیں مزدوم وٹی کارا بازتھ کھنیت

لغور کہ لغوریں نے دیم بیٹ بی نا پھنڈ کھڑیٹ آں شے لغوری سونب ، احمیران
 بیٹ نندی کہ فی من تھو کھنناں بے ہمتی آنہی ، دست ، پھاذاں بند بیٹ ، لغور ،
 شے وٹی لغوری سونب ، خذائی سرا توکل دے نو بیٹ آنوخت ، کہ مزدوم خذائی
 سرا توکل ، مٹاں گڈا خذا آنہی ، مدت ، تھوں کھت ، ہی سونب ، گٹھڑیٹ کہ ۔
 شے لغورا خذا بزاریں ۔

شے سونا رتی ، خون رتی گھیس :-

سونا (سرا) باز جوانیں چیزے باز قیمتی این چیزے ۔ ایشی براورا خون
 سے باز جوانیں چیزے اے دوئیں چیزانی مانوٹیں مقابلہ اے سونب ، بیٹ کہ
 سونا مزیں ٹکرے بیٹ یا کسائیں ٹکرے بیٹ مگر سونا (سرا) ہماں کہ استیں
 ہمانیں ۔ سونا ہر چکر ہندا کہ بھا بیٹ مزدوم ، قیمتی نیام ، نفائے واٹ کھت مگر
 سونائے وزن ، گرا باری نیام ، چھ فرقے گراں باری اے نو بیٹ سونائے وزن
 بڑھی کہ استیں ہماں اولیغیں سونائے گراں باری دوہی ہندا شوٹکفا زیادہ نو بیٹ
 مگر خون کہ سہدار ، جان نیام ، موجودیں باز جوانیں چیزے گو ہمیشی ، سہدار ،
 زند بر جائیں ۔ اے شے سونا (سرا) باز گھیس پھیکہ خون ، گو دوہی خون اوار
 بیٹ ۔ تھوش کہ مکھ لاغریں مالے بیٹ آنہی ، انسان پے ٹیٹ ۔ آں لاندو بیٹ
 آنہی جان ، شے اولیغا (۳) سے (۴) چھیار حصہ ، دے خون زیادہ بیٹ ۔ فی اے
 خون معلوم بیٹ کہ شے سونا ، خون گہ بیٹ ۔ سونا ہماں کہ استیں خون شے سونا
 ، دیم ، شے کہ خون ، چھی ، دوہی خون اوار بیٹ ۔ سونا وزن اگر مکھ رتی اے

برادر اٹتہ ہماں رتی سراتکا مگر خون رتی ، گو دوہی خون اوار بیٹہ آل رتی شے
سیرا دے گراں بیٹہ ۔ ہم سوہ ، دانائیں مردماں گوشت سونا رتی ، خون رتی
گیں ۔

(۱۰۰) صد گالوارے بند کیجھے :-

اے مثال ہماں وخت ، زوانا کھیٹ بازیں مردم یکھجا بوں یکھ چیزے
یا یکھ گالوارے سرامزیں بکت ، تھرانے بیٹ ہر مردم انج ایکھویں دگے شوندا
کیجھے گشی اے گالوار ایڈولا نئیں تھی ڈولے نیں دمی گشیٹ آنا تھو دروغاں بندغ ،
اے ٹونک ، پھسو چھوش نئیں ایشی جواد (جواب) چھوشیں کہ من گشغاں ہمیدولا
بازیں دف بازیں گالواراں کھنوں ہمیشی نیام ، گزا ، گردار بیٹ چھ مردمے دمی
مرد ، گالوارا نزیریٹ چھیانی نیام ، بازیں عقل وندیں دانائیں خبرداریں مردم
دے تندوخ بنت گڈا عقلونندیں ہمیرگیں گالوارے وفا کھیٹ کہ دمی تھیوغیں
لشکر ، دف بند بیٹ آں ہمیرگیں بے جوادیں گالوارے کھنت دسی مردمانی گرا
آں گالوارے چھ جوادے سرنیٹ ۔ گڈا آں دانائیں مردم وٹ گشیٹ کہ ادا
شاچھیں لڑے جنغے شے گالوار پھسوا لیشیں ہے سوہ ، گشریٹ صد گالوار بند کیجھے ۔

(۱۰۰) صد و سل دے داڑ تھئی (۱۰۰) صد کھلا دے گقتئی :-

اے مثل ، (بتل ، سوہ چھوشیں کہ یکھ مردمے سرامقدماتے بیٹہ

آن مقدمہ باز مزیں جبرمے نیست اث آنہی سرا فیصلہ دیونخیں عام ، گوئشہ
 تھی سرا دُند ایشمیں کہ تھو (۱۰۰) صد وسل (پیماز) وریا تھرا (۱۰۰) صد کھلا جنوں ۔
 آن مردم ، پیریں گوئشہ من (۱۰۰) صد وسل وراں ۔ صد وسل مردم ، دیم ، ایہ
 بیٹہ اے مردم شروع بیٹہ وسلانی ورغا (۳) تھیار (۶) شش وازا (کٹرو) وار تھنی
 مردم ، دف سکا گوئشہ من وسلان (پیمازاں) وار تھغ نختاں مناں صد کھلا جنے ۔
 مردم سرا کھلا شروع بیٹھوں درد کھا آنہی ، برداش (برداشت) کٹہ نیٹ ، کھلا آن
 کہ دور کٹہ گوئشہ مناں کھلا آن مجھے من ہماں ساگی ڈول ، وٹی وسلان وراں
 تھیریں وسلانی ورغا شروع بیٹہ ۔ وسلان ورانا تھیریں مردم ، دف سکا گوئشہ
 من وسلان وار تھغ نختاں ہمیدول ، پیرے انگو تھیرے آگو صدیں وسل دے
 وار تھغو تھی صد کھلا دے گفٹی ۔ اے مثال ، مطلوبے بیٹہ کہ دو دلیں مردم چھ
 پھلوا کامیاب بہت نویت مردم ہمانہیں کہ آن کارزر تھی آنہی سرا پھیلویغا
 کار بند بیٹہ ۔ پھد کھڑو تھیں بیدل بیوتھیں مردم ، مثال ہی بیٹہ چھوش بڑزی
 مثل ، (بتل ،) شے حور پھید اور بیٹہ ۔

(۱۰۰) صد شیشن ء پھالے نویٹ :-

اے مثل نا جاہیں ء بیکاریں مژدمانی باروا گشٹریٹ - آں مژدم کہ چھ
کار ء مویت چھ ڈولیں کار ء گزرانے پھلوا ویم ء مخت بیکار ء بے پشیغ ء نندی
نغن ء واڑتھ اں مژدم ء ہر کھس حراب ء ڈھلا گشٹ - مژدم ہمانہیں کہ وٹی زیندا
جواں کھنت وٹی عاقبہ یعنی آڈخیں پھدی وخت ء حاطرا چیزے جوڑ کھنت اگر
مژدم دراہ ء در سیٹھا جان ء شیتھیغا دستاں بندی نندیٹ آں مژدم ء تھیو غیں
مخلوق نا جاہ لغور گشٹ گڈا مژدم سرا یکھ وختے ایڈولیں وختے دے کھیٹ کہ آں
نغنی زبے ء (نانی چنڈے ء) دے دو ہمیغانی منشاڑ بیٹ - اے مثال ہمانڈولیں
مژدمانی سرا جوڑ بیٹہ کہ آنہانی دست ء چھ ڈولیں کار ء پوریاتے موٹ سے سوب
ء کھنت اے ہیرنگیں مژدم کہ ایٹی دست ء صد شیشن ء پھالے نویٹ -

صوَر ء دو بہروں :-

صوَر (صبر) ہمکنہر جوائیں چیزے کہ خداوند کریم ء وٹی پاکیں کلام یعنی
فرقان حمید نیام ء دے باز مزیں صفت ء تعریفے کہ - خداوند کریم ء وٹی پاکیں
ذات ء گو صبر کھنوخاں چھی بیغ ء تھران داٹ کہ من گو صبر کھنوخیں مومناں چھی
ء گوناں - اے مثل (بتل) دے مار ء سے تھران داٹ - صوَر کھنوخیں انسان ء
دو بہر یا ونڈ ایڈول ء یوں کہ کیھے تے سے دروغیں دنیا ء جہان نیام ء صوَر (صبر)
کھنوخیں مژدم ء یا انسان ء مزیں شانے بیٹ دوہی پھلوا آنجان ء یعنی آخرت ء

خداوند کریم آنہی ء باز مزیں بڑز ء بلندیں درجہ اے داٹ - آنجمن ۱۸۸ حال تہ
 گھائیں کارے اے جہان ء صور کھنوخیں انسان ء باز مزیں شرف ء عزتے بیٹ
 مانگند غوں آل انسان ء کہ حوصلہ مزیں آل صور ء (صبرا) کٹو وٹی ہر ڈولیں
 کارے گو حوصلہ مندی کھنوخیں آل ہر ہندا ہر پھڑا سترائیں صور (صبرا) کھنوخیں
 انسان چھ ہندا نھنسان نوازتھ - صور کھنوخیں انسان پہ خدائی ذات سرا باورا
 کھنوخیں آنہی ء ہر کار گو امن ء ایمنی ء آندیم ء آنسر بیغیں ہی سوب ء
 عقلمنداں گوئشہ صور ء (صبرا) دو بہروں -

صور ء دو بہروں :- ۲

صور (صبرا) کھنوخ باز جوائیں کارے مے کھڑدے بلوچی مثال پھیلویغا
 حدیث ء قرآن ء در کھنوخانت - خداوند کریم قرآن مجید نیام ء فرمان کھنت کہ
 پچ شک نیستیں کہ اللہ تعالیٰ صبر کھنوخانی سنگتیں دو بہر ء مظلوم (مطلب) اے
 بیٹ کیجے تہ خداوند کریم دنیا نیام ء صور کھنوخیں انسان ء جوائیں بدلے داٹ
 دمی آخرت ء آنہی ء صور ء باز گراں بھائیں گرانقدریں اجر ء ثوابے (ثوابے)
 داٹ ہی سوب ء مے بلوچیں مردمانی نیام ء اے گالوار ہر دخت زوان سرا
 کھنوخ کہ ادا تھو صور اکھاں - صور ء دو بہروں -

طمانناہانی نانی ایں :-

طمانناہ لالچ باز بند بیکاریں چیزے اے مردم ء باز بے عزت کھنت -

طما داریں مردم بچھ کھس ۽ راستیں حورا گوشت نحاں پچیکہ آنسی ۽ تھر سیں۔ کہ
اگر من راستیں گالوارے کھے ۽ گوشت تہ منی سرا زہر بیٹ۔ طما داریں مردم ہر
وخت ۽ دو میغانی رحم ۽ مننتا زین طما داری باز مزین گناہے لکھنٹھریٹ طما داری ۽
گناہ سوب ایشیں کہ مردم وٹی جنہ ۽ گزرائی پھیلو کھنغ خاطر راستیں حورا شیردات
راستگونی سرا ظلم کھت۔ راست ۽ لتاڑغ (لگت مال کھنغ) باز مزین گناہے۔ بے
سوب ۽ بے طمائیں مردم طما داریں مردماں گشت کہ شما وٹی سرا وٹا اے ظلم ۽
زوراخی ۽ محنے پچیکہ طما باز مزین گناہے طما گناہانی نانی ایں۔ یعنی ایشی مطلوبے
بیٹہ کہ طما داری گناہانی سرڈار بیٹہ۔

عمید نوخ :-

عمید روش ہر کسی واسطہ ۽ باز جوانیں دشمنیں دہش برازیں شاذنی
روشے عمید ۽ نوخ گندغا ہر کس باڑا بیٹ خاص کسانیں عمید (عمید الفطر ۽) روش ۽
مخلوق باز باڑا بیٹ پچیکہ پھیلوں ماہے روش ۽ جہاں روشغان داری روش ۽
مردم ۽ شے درغ پھرغے ۽ اوٹے ہر ڈولیں عیش ۽ آرامے ۽ پابندیں بے سوب ۽
عمید نوخ گندغا ہر کھس باڑا بیٹ مگر اے مثل کہ استیں ایکھوا ایشی تعلق گو عمید
نو خانیں مردم ۽ باز دوستیں سنگت ۽ یارے وختے باز دیر کھت یا تھی پھلوے
۽ دیر دریں ڈیہے ۽ دیہاتے ۽ یادہ ملکہ ۽ ہر وٹ گڈا آن وختے کہے آن پھلو
رودھیں گندیں یا کانڈے دیم داٹ یا آن گڑدی پھذا بیٹ گڈا آن وٹی سنگتا
گندی بے گشیٹ یار من پھڑتھو ہمکھرتنگ بیٹغان من تھئی دگا ہمیرگا کھیالٹاں

سوش کہ مخلوق عمید نوخاکھیال کھنت ہے سوٓب ء اے گالوار ء مثال گو نمید
 اوار بیٹہ۔

غریب ء بو کھیت :-

غریب ء بھاگیانی و درادرین چیزوں کہ دنیا ء چھی ء اوار یفا مازدغوں
 ء نیزگاری خدانی دستیں خداوند کریم ء وٹی چند رضائیں ہرکھے کہ بھاگیان
 ء ہرکھے کہ غریب۔ غریب کہ دنیا نیام ء ہو رگ دستیں آنی گرامال ء
 زر ء پیسہ سر ء تھنگو نیستیں ہے سوٓب ء غریب ء کھس وٹی نزی نیتلیٹ کہ
 منال سوالے جتھہ اثرماں دا ذ ء ادا ذے لوٹھیٹ۔ اگر مس ایشی ء چیزے
 اے پھذا منال میں چیزا پیدا کھنت نذاٹ۔ اگر یکھ غریبے نادراہ بیٹ نے
 آنی پھولا روٹ نے آنی ء گالوارے کھنت چکیکہ غریب گرا چھ چیزے
 کہ مزدوم آنی گرا پھزی روٹے ء طماداری اے کھنت اگر یکھ بھاگیانیں
 ء کارے کھتغا بیٹ یا نادراہ بیٹ۔ تہ آہی گرا مزدوم ہو رڈولا گواروں چکیکہ
 یائیں مزدوم ء گونجنا لکھاں امندوں غریب گرا کہ چھ چیزے نیستیں آنی گرا
 نروٹ ہے سوٓب ء غریب ء بو کھیت۔

غریب چھشغ ء حیریا اللہ کھس نخال :-

چھشغ (پھیشانک) یکھ ہمیدولیں چیزے کہ الباث (اچانک ء) پیدا بیٹ۔
 بو پھ قوم نیام ء چھشغ ء بازیں سوٓب ء وجوہات بوں کھڑے مزدوم انا غنتیں

چھشغ ۽ باز بذبروں کھڑدے مزدمانی چھشغ ۽ ہمیڈولہیں اثر ۽ تاثیرے بیان نیش کہ
 آن مزدماں ہر ڈولیں کارے یا گالوارے سرا کہ چھشہ آں کارا یا مزدم ۽ نھسانے
 کھیٹ یا گڈا آں کار مزدم ۽ پھیلو نوٹ۔ نا پھیلو یغا ۽ کھم کھو ٹھینی ۽ پھڈ کفریٹ
 ۔ اے حوزے در شینیں بلوچھانی نیام ۽ یکھ علمس گالوارے کہ ہر وخت ۽ پچھ
 گالوارے کارے سرا کہ مزدم ۽ چھشہ دوہی نشغیں موجودیں تھیو غیں مزدم
 گشوں حیریا اللہ ۔ کھڑدے ایڈولیں مزدم دے استوں کہ پچھ پھلوے ۽ کارے
 سرگرغ وخت ۽ یا دیر پھلوے سفر ۽ مسافری اے پھلوا رواں بیغ وخت ۽
 کسانیں یا مزیں پھیزیں یا ورنائیں کھے ۽ کہ چھشہ گڈا آں سرگروخیں مزدم آں
 پھلو روغایا سرگرغا قرار کھت گشیت مروشی مناں سو بھ نہ ایں (فتح) مثل اے
 سوب ۽ پیدا بیٹہ کہ غریبیں مزدم ۽ چھشہ آنی چھشغ ۽ حیریا اللہ کھس ۽ نختہ۔
 آں بذ بروخیں مزدم ۽ بذ نیرتھ ہماں مزدم شتو بے سو بھیغا گڈوشہ۔ پھڈا آنی ۽
 پشومان بیٹو گوئشہ کہ میں بے سو بھی چھماں ظاہر و مس بذ نیرتھ غریب سرا کھسی
 تک نختی ہے سوب ۽ غریب چھشغ ۽ حیریا اللہ کھس نھاں اے مثل ہے سوب ۽
 پیدا بیٹہ۔

غریب ۽ گالوار بڑ تھریں :-

غریبیں مزدم کہ بے زریں بے مال ۽ بے مڈی ایں آنی ۽ قدر ۽
 عزت ۽ ہے سوب ۽ کھس نزانٹھ کہ گو آنی ۽ پچھ کھس ۽ طما ۽ طماداری نیستیں
 نے آنی گرا زر ۽ پیسے کہ کھس شہ آنی ۽ وام ۽ بذلے ۽ ہڈکا ۽ امیندے کھت

نے گوچھ کھے ۽ ایڈولس تعلقداری اے کہ دیم گو تھی کھے ۽ میر ۽ مہجریں مزدے
 ۽ یا سردار ۽ مقدمے ۽ یا گوراجی وڈیرائے ۽ کھے ۽ مدت ۽ اندازے مویت مال ۽
 مذی دے نیستنی گدا آنہی ۽ گالوار ۽ دے بچھ کھس نزیریٹ۔ شے غریبی سوب ۽
 آنہی ۽ گالوار دے بے اثریں۔ غریب **گالوار** ۽ بز تھراے سوب ۽ گشریٹ کہ بز
 آنوخت ۽ کہ پھریٹکیٹ یعنی پھیشا نکداٹ قدرتی حورے کہ بز ۽ تھر در کھنی۔ اگر
 مزدے ۽ تھر در کھنی تہ آں وٹ لہجی ۽ لیزم بیٹ دی اشکھنوخس مزدم آنہی سرا
 تھر دینغ کھے بذبارتھ ہنچھوش کہ بز تھرا کھس بذنیارتھ غریب ۽ گالوار ۽ دے
 ہمیدولا کھس دلگوش نذاٹ غریب ہر ڈولس لعللاں کہ ریشیٹ آنہی گالوار ۽ اثر
 نیستیں ہیے سوب ۽ گشریٹ کہ غریب ۽ گالوار بز تھریں۔

غریب مات مکہ دے بچھٹشہ :-

یکھ غریب ۽ نیزگاریں مزدے ات آنہی ۽ دخت ۽ مخلوق ۽ ذاداثوں
 غریب ۽ چپ ات غریب ۽ چھنو کھٹ آنہی ننگدار پھلوا گردخ کھس نیست ات آں
 غریب شے مخلوق ۽ زا ۽ زاباراں تنگ بیٹہ شیدا گز کئی گو نشتنی رواں جا خدائی
 لوفا باہوٹ ہاں نواں شے مخلوق ۽ زازاباراں میں جانے چھٹیش آں شیدا رواں
 بیٹہ پنڈھال جنانا منزلاں کھنانا شتو خدائی لوفا مکہ پاک ۽ بچھٹ وٹی دلا باز وہش بیٹہ
 فی من خدائی باہوٹ بیٹھاں شے مخلوق ۽ زا ۽ زاباراں میں جان چھٹشہ۔ خدائی
 قدرتاں غریب ۽ وٹی جند ہند ۽ یکھ دوہی مزدے دے ہموذا مکہ پاک ۽ بچھٹ۔
 آنہی ۽ کہ اے مزدم دیشہ گو گندغا زائے داٹو گو نشتنی تھو ایذا چھے ۽ لوٹھغ ۽ ؟

آں مُردم ۽ دل یعنی غریب ۽ دل ۽ باز ارمان آتکا کہ میں غریب ۽
 نیزگاری ۽ منی جندا ایزادے نیشته - گدا آں غریب ۽ شے سوز ۽ ارمان ۽ گوشت
 ہو دا غریب ماٹ مکہ دے پکھٹہ -

غم ۽ شونق ۽ بھانڑ مکھیں :-

شادی ۽ ڈکھ دو ایڈولس چیزوں کہ اے ہر دوئیں گو انسان ۽ زندا بچی
 ۽ اواریغا مناغوں - تے ہر وخت ۽ انسان و شحال ۽ شاذہا نہیں نے ہر وخت ۽ انسان
 ڈکھ ۽ ویلانی نیام ، وٹی وخت ۽ گواز لغیں - انسان ۽ زندا نیام ۽ ہر ڈولیں دور ۽
 باری کھاؤں یکھ وختے انسان ورنائی وٹی انیں دوہی وخت ، پھیر ، ناتوان بیٹ
 روشے انسان دراہ ۽ درستیں یلے روشے نیم وئی زبے ۽ حیرانیں غم ۽ شونق
 گوہستگاری ۽ نیزگاری گو دراہی ۽ نادراہی ۽ گو ورنائی ۽ پھیری ۽ بچی ۽ اواریوں اگر
 مُردم یعنی انسان ہزگار بیٹ دراہ ۽ سلامت بیٹ تہ دلا غم نیستیں شونقیں اگر
 انسان نیزگار ۽ نادراہ بیٹ تہ گدا آنی جنڈ غم ۽ اوتاکیں - انسان ۽ وجود جنڈ ۽
 جان یکھ بستغیں کوٹ ۽ کھلاتھے بے سوب ۽ تھیو غیں جہل ۽ بڑزانی چھک ۽ تاز
 ۽ لوغیں - اے مثال دانائیں مُردماں بے خاطرہ داشہ کہ غم ۽ شونق ۽ بھانڑ مکھیں -
 پھوش کہ انسان ۽ جنڈ یکھ کوٹ ۽ کھلاتھے ڈولتیں بے سوب ۽ غم ۽ شونق ۽
 سرپا ہند مکھیں غمے بیٹ انسان ۽ وٹی وجود سرپیں اگر شونقے بیٹ دے آنی
 بند ہمیشیں -

فقیر خاں دعا کشغیں کل ساہیوالا جنتھراں دُشغوں :- ۱۹۶

فقیر جان نہیں یکھ نواوے (نوابے) بیٹو گونسے آنسی ، وٹی جند برات ،
 پھاغ واڑھی ، مزیں مقابلے کتہ فقیر چھوش کہ کسامیں برات اٹ بنے سوب ،
 پھاغ ، حقدار مزیں برات اٹ گڈا فقیر خان ، باز مزیں زورے کتہ ۔ کہ پھاغا
 مس براں دوہمی برات ، نذی آنی فقیر خان ، راج ، تھمن نیام ، بازیں مزدوم وٹی
 سنگت ، پھچی ، اوار کشغوں آنوخت ، انگریزانی بر صغیر سرا حاکمی اٹ فقیر نمان
 انگریزانی دے خلاف بیٹہ نیٹ فقیر خان وٹی برات ، دزگیر کھننا سینتھ ۱۷
 گرفتاریں مزدوم تھیونا حکومت ، ساہیوالا ہیلادیند انغوں ۔ آنوخت ، بانہی این
 مزدماں حکومت ، جنتھر دُشغی اٹ ۔ فقیر خان پھذا روشے شتہ بندے ، دوسے ، آل
 وسم ، یکھ فقیر گھاڑیں المستیں مزدومے اٹ آل فقیر گنوخ نیٹ مگر مخلوق ، آل
 فقیر گنوخ لکھیٹ ۔ فقیر ، ناٹ ، فقیر خان ، گوئشہ سردار تھو دعا کھاں میں اے
 کچھ گنوخیں خدا ایشی ، سر حیاں کھنت فقیر باز حاضر جو اوں مزدومے اٹ وٹی ماٹ
 ، گوئشہنی ہے گنوخیں ڈاڈو فقیر خاں دُعا کشغیں کل ساہیوالا جنتھراں دُشغوں
 اے مزدمنان سر حیاں کھنت ۔

کانبھارڑھی کھوہ (سینگ) :-

کانبھارڑھی گو پھیشیں ہیڑتھ دُشغیں ساڈاں چھوش کہ مکرانی سواس گو
 ہیڑتھیں ساڈاں جوڑ بیٹھاؤں سواس ، جوڑنغ وڑتھینے کانبھارڑھی تھی ڈولے ، جوڑ

بیٹھ میں اے پھک گوشت نچاں کہ کانجھانڑی ، ہر ڈیسے ، مزدوم زالوں کھڑے
ایڈولیں چیز است انت کہ کھڑے ہنداں ڈیہاں آنمانی روان استیں کھڑے
ہنداں نیستیں کانجھانڑی تھی کارا چی نیٹ کھو بادیر بارٹھ مزدوم اگر گوہتا کھو
جنتھ = آں نزی کیفیت اگر کانجھانڑی نیام ، ماں کھنت دور دانی گڈا آں بار
دیریں اڈھائے ، کھوبا بارٹھ میں اے حورڈ اشڈی کہ کننیں مزدومانی گرا آں
وخت ، کہ زحم توپک کھاڑچھ ، خنجر دی جنگی ازباب نیست ات آں مزدماں ،
ہے کانجھانڑی ، جنگ کھٹ ۔ کانجھانڑی کھوے مثل چھوشیں کہ یکھ باز پھاریں
راہ شیفس انسانے بیٹھ مزدومے بیٹھ یا جنے آں کہ کارانی حقا راست بیٹھ ہرگیں
پھلوے ، کہ گشتی ہماں پھلوا خوشیں دلا رانی بیٹھ ۔ گڈا ایڈولیں راست کار ،
گوشتیں سرا اوشتوخص انسانانی باروا ہے گشریٹ کہ فلاں کھس مے کانجھانڑی
کھوہیں ہرگو کہ دور دوقنی اتانانچاں ۔

کال روٹ کلونہی کھوشٹیٹ :-

کال ڈکال ، قحط سالی ، گشوں کلونہی ملام بدنای ، دانگداری ، گشت ۔
اگر مزدوم سرا ڈکال ، قحط سالی اے بیٹھ آں ڈکال ، سال گوڈکھ ، ویلاں آخر
گزی روٹ مگر بدنای ، دانگداری ، فلک اگر مزدوم سرا آتکا گڈا آں کار نویت
ڈکال ہوراں کار بیٹھ مگر مزدوم ، دانگداری ، ملام داری ، ہور شوڈی کار نخت
ہے سوب ، اے مثال دانائیں مزدماں جوڑ کٹو یوز آرتھا ۔

کراڑا گونگ گوژد وارٹھ سنگت ۽ نگسورتھ :-

یاری دوستی یکھ ہمیدولس چیزے کہ ایشی سندغ شے دوست ۽ گيور باز
 گرامن کارے یکھ کراڑے ۽ (بقالے ۽) گو مسلمانی ۽ ڈولے یاری دوستی بیٹھ۔
 اے حوز مشوریں گالوارے کہ کراڑا (بقال ۽) وٹی موت منظوریں مگر گونگ
 گوژد ورغ منظور نہ ایں۔ یکھ روشے کراڑا (بقال) گو مسلمانی ۽ پھچی ۽ تھی ہندے
 ۽ شتہ۔ آں ہندا مسلمانیں مردم ۽ یکھ یار دوستے اٹ آں یارا مسلمانی ۽ دعوت
 داشتہ مسلمانیں مردم ۽ وٹی یار ۽ دعوت قبول کتھ۔ دعوت دیوخصی مردم ۽
 مسلمانی ۽ ارٹھو گونخانی گوژد داٹھوں ہندو ۽ تہ گونخانی گوژد ۽ رنگ دے نبھانویٹ
 ورغ تہ پھدنیں۔ مسلمانیں سنگت دے حیران بیٹھ کہ نی چھو کھناں میں سنگت تہ
 کراڑے اے گوژد نوارٹھ ایڈول ۽ اے نویٹ کہ من ایکھوا و ہڑد اوراں سنگت
 ہندی کھیال کھنت۔ مگر کراڑا شے مسلمانی پھش ۽ ورغ شروع کتھ تھے سونوب ۽
 اے مثل (بتل) پیدا بیٹھ۔

کر بیڑی :-

کر بیڑی ۽ مظلوا (مطلب) چھوشیں چھوش کہ خشکیں دغار سرا مردم زر
 ۽ بوجیگ ۽ نوریت (ہلا تھ) اے مثال ایڈولس حورانی سرا کھیٹ کہ یکھ مردم
 ۽ دست ہمکھر دراریں کہ آں ہر ڈولیں کارے رندا کہ سر گیزتھ آنسی کار گو
 گالوارا پھیلو بیٹ یا چھ مردم ۽ ہمکھر کار ۽ باری ازباب نیست کہ چھ وخت ۽

آنہی گرا پچھ چیزے ۽ کمی نویت آنہی گرا وٹی گزر ۽ ہر چیز شے وخت . پچھ
 کھیٹ موجود بیٹ ایڈولس دراز دستیں مزیں کار جاہ ۽ کار خانمانی واٹہاں مڑم
 گشوں کہ اے مڑم ۽ کر بیزی ایں یعنی حشکلیں ڈغار بو جیگیں بو جیگ تہ زر لاف
 ۽ جزیت چیزے پیدا کھت ملر مزیں کار ۽ بارانی باروا اے مثال کھیٹ کہ اے
 مڑم ۽ کر بیزی ایں ۔

کراڑدے استیں گڑدے گونتیں نی :-

کراڑ (ہندو) (بقال) قوم ۽ کاریں سوڈاگری ۔ آنکہ سیر ۽ سوکھائیں
 کراڑوں آنہانی مزیں ہٹھ یعنی دکانوں ۔ آنکہ غریب ۽ نیز کاریں کراڑوں (بقالوں)
 آن شے بھاگیائیں گراڑانی گرا چیزاں زیروں بروں ذیہات ۽ میٹھانی نیام ۽ مڈی
 آن شو شکوں وٹی نغن پیدا کھنوں ۔ یکھ کراڑے (بقالے) سوڈا آن شو شکان ۽ یکھ
 دیہا تے ۽ شتہ ۔ آنہی ۽ مال ۽ مڈی گیشتر بھا بیٹھاٹ کھمتریں چیز پچھاٹھ نتھی کراڑ
 وٹی سوڈا آن شو شکان ۽ یکھ وٹے ۽ شتہ آن وسم ۽ جذا نیغا دوہی وٹے دے است
 اٹ ۔ آن جذا نیں وسم مڑم ۽ دوہی مڑم ۽ گوٹونک تھوار کٹھ پھول کٹھ کہ ورن
 ۽ تھو کراڑا شے پھول ۽ کھن تھرا گڑے گونیں من گڑے گراں ۔ آن مڑم ۽ شے
 کراڑا پھول کٹھ پھو داشہ کہ کراڑ گشغیں گڑ منی گرا نیستیں اے مڑم ۽ گوٹشت
 اے کراڑ بقال دروغا بندغیں بیٹ کراڑ گڑاں نزیریٹ ۔ پچیکہ کراڑ ۽ ولی
 بھابو نیں چیز گڑیں ہے سوب ۽ اے مثال مشہور بیٹہ کہ کراڑدے استیں
 گڑدے گونتیں نی ۔

کراڑ پھشت ۽ دے استو دھاڑو دے کھنغو :-

گو نشتنی پھدی ٹھرسیں پھدی تھرسیں :

یکھ کراڑے یعنی ہندوئے گو مسلمانے ۽ مرثہ یا مسلمان گو کراڑا مرثو۔
 ہر حال اولیٰ مرثویں ہر کیجھے استو ہمانیں استو بے نصیبوی ۽ مسلمان شے کراڑا
 کمزور اٹ کراڑ شے مسلمان ۽ زور اٹھت۔ کراڑا مسلمان دھشو شیرا کٹو کراڑانی کہ
 مسلمان شیرا کٹو گڈا کراڑا فتو بو کڑو آں جنان ۽ مسلمان غریو (غریب) توڑیں شیرا
 لیچھر غت دے مسلمان ۽ چپ اٹ۔ تھی مرڈے کہ ہڑو ناں حیر دسیغا آتکا گندی
 کراڑ پھشت ۽ دے استیں دھاڑو دے کھنغیں۔ آں مرڈم ۽ پھول کٹہ بے بکت
 پھشت ۽ (سربرا) دے تھو ۽ دھاڑو دھاڑو دے تھو کھنغ ۽ کراڑا گو نشتہ ایونہ
 ۽ تہ مس سربرا آں شے مرڈم ۽ تہ مس زورا خاں مگر بانگھوا تھی روشے ہی
 مسلمان تنگ ۽ مدت ۽ تھی مسلمان کھڑو بوں مناں جنوں کشوں منیں ننگدار
 کھس نہ اس ہمیڈولا اگر یکھ مرڈے شے دوہی کھے ۽ زوراخ دے بیٹ ۽ وٹی
 زوراخی ۽ چھچی ۽ تھری دے گشیٹ کہ مس شے فلاں مرڈم ۽ سستان گڈا ایڈولیں
 مرڈمانی سرا مرڈم ہی مثال کھاروں کہ کراڑ پھشت ۽ دے استو دھاڑو دے کھنغو

کراڑ کہ بے صناعتیت بیٹ گڈا بندی آں پھولیش :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ مرڈے بیکار بیٹ چھو وٹی قیمتی

ایں وخت ء زیاں کھنت ہمیدولیں کارے دست ء گیزتھ کہ آنہی نیام مردم دست
 ء پیسے میٹھ - چھو وٹی وخت ء ساعت ء پھوک کھنت - گڈا ایڈولیں کارے
 یعنی بے سیٹ ء بے فائدہ نہیں کارے کھنانا کھسے مردم ء گندیٹ گڈا آنہی ء شے
 مردم پھول کھنت مورنا تھو کہ اے بے سیشیں کارا کھنغ ء چھو وٹی وخت ء زیاں
 کھنغ ء تھرا اے کار نیام ء چھے فائدہ کھیٹ ؟ آں کار کھنوخیں مردم گڈا بے
 پھو داٹ گشیٹ کہ اے کار نیام ء چھے فائدہ نیستیں مس چھو وٹی وخت ء
 گوازنغاں کراڑ (بقال) بے صنعت (بے کار) بیٹ گڈا وٹی بندی آں پھولیتھ -
 کراڑ ہٹھا (دکان ء) آنوخت ء سوڈا گروخیں سوڈاگر چھے کھس مویتھ آں گڈا وٹی
 ہٹھے (دکان ء) بندی آں (حساب کتاب ء کاغذ) زیریں دیم کھنت گنداں مناں
 فلاں کھس ء چقدر زرگرغی ایں میں ہٹھا چقدر مردم ء پور ء دام ء داٹ ء
 گفتیں - بے سوب ء اے بڑزی مثال ء زوان سرا کھاروں گیشوں کراڑ کہ بے
 صنعت ہیٹ گڈا بندی آں پھولیتھ -

کشک دے کشکانی گوژداں نوروں :-

کشک یکھ مژدار داریں ساہدارے ایشی دیم ء ہر ڈولیں گندغیں بے آنہیں
 چیزے کہ بنیٹ کشک آنہی ورغا بذنیازتھ - کشک ء ہرڈو دراک بے مژداریں
 چیزوں اے نہ ایں کشک ایکھوا مژداریں چیزاں وارٹھ حلالیں چیزا نزی نویتھ
 کشک دیم ء حناں ء مژداریں ہر ڈولیں چیزے آتکا ہمانہی وارٹھ وٹی لاف
 پھرکھاں سیرلاف بیٹ مگر دوہی کشک ء گوژداں پیر نوارٹھ چھو کشک مانوئاں

مڑوں کیجے تھینے جان ۽ چکاں جنوں حونیں کھنوں مگر آنوخت ۽ کشکے مڑتھغا
 کھتغا بیٹ دوہی کشک شے شذا مریت وٹی موت ۽ منظور کھنت مگر مڑتھغیں
 کشک ۽ جون ۽ پچیر نوارتھ ہمیدولا مکھ ظالمیں انسانے دوہی انساناں مال ۽ مڈی
 آں پھلیٹ یا گوزورا باڑتھش یا گو دروبا یا گو دزی ۽ یا گو وڈھی ۽ ہر ڈول کہ بیٹ
 آں دسی انسان ۽ جان ۽ مال ۽ عزت ۽ نچھار یزیت ۔ گدا مزدم جے زانیٹ کہ
 آں انسان شے کشک ۽ دے بدتھریں آنوخت ۽ کہ کشک وٹی مڑتھغیں کشک ۽
 گوژداں نوارتھ انسان کہ انسانی نام ۽ گوانکھداٹ وٹی براٹ ۽ مال ۽ مڈی ۽ کہ
 پھلغیں زانکہ آنہی ۽ جند گوژداں ورغیں ۔ جے سوب ۽ انصاف پسندیں مڑم
 ایڈولیں انساناں گشوں کہ تھوشے کشکاں دے بدتھر ۽ کشک دے کشکانی گوژداں
 نوروں ۔

کشک دے کشکانی گوژداں نوروں :- ۲

اے مثل : (بتن ۽) مطلو آیشیں کہ ہر ساہدارے شے وٹی قوم ۽ نھنان
 ۽ آنہی ۽ جئغ ۽ ورغا بدباڑتھ (پرہیز کھنت) کشک (اچک) کہ یکھ مڑدارواریں
 ساہدارے ایں آں شے پچھ ڈولیں مڑدارے ۽ بدنیارٹھ پھاریں نھت مگر کشک ہر
 کھیکہ شذی بیٹ توڑیں شذا مرغ بیٹ کشک ۽ گوژداں نوارتھ ہمازنگا تہ کشکانی
 مرغ ۽ مڑانی مشوریں شے ہر ساہدار ۽ زیادہیگا کشک مانوٹاں مڑوں مگر آنوخت ۽
 کہ کشک مڑتھغا کھتغا کشک آنہی ۽ جون ورغا پچھبر نزی نویٹ ۔ انسانانی واسطہ ۽
 اے مثل آنوخت ۽ زون سرا کھیٹ کہ چھوشیں مڑدے وٹی قوم ۽ ٹھالما نیام ۽

ظلم ۽ زوراشی اے کھنت آنہاں گویننجا جنگ ۽ مڑائی اے کھنت یا آنہاں لئی
 پھلیٹ گڈا ایڈولٹس مڑماں مخلوق شے کشک ۽ دے بدگشیت پچیکہ کشک وئی
 مڑتھغس کشک ۽ ہڈو ۽ حوانانی ورغا دیم نویٹ مگر ظلم ۽ زور اخیں مڑدم وئی
 لاغریں براٹ ۽ ہڈ ۽ حوانانی ورغا دیم بیٹ بدنباڑتھ ہے سوب ۽ ایڈولٹس ظلم او
 جورانی کھنوخیں مڑماں مخلوق ظلم ۽ زور اخیں کھناں گندی گڈا آنہانی نصیحت
 کھنغ ۽ ملامدار کھنغ خاطر ہے مثال ۽ کھنت کہ تھو شے کشکاندے بد ۽ کشک
 دے کشکانی گوڑداں نوزوں۔

کشک دے واڑتھ ہفت کھلا دے مان کھھیٹ :-

اے مثال ۽ (بتل ۽) مظلواے بیٹ کہ مڑدم دست ۽ یکھ ہمیدولیں
 کارے بیٹ کہ آں نیام ۽ مڑدم ۽ مال ۽ مڈی دے خرچ بیٹ مڑدم ۽ بچھ نف ۽
 سیٹ دے دستا میٹ ۽ ڈکھ ۽ جنجالے ۽ کھیٹ۔ کشک ورغ ۽ ہفت کھلائے مثال
 چھوشیں اگر مڑدم کشکے واڑتھ تہ ولولی درمان آنہی ۽ ہمیشیں کہ کشک
 واڑتھغس ہندا ہفت کھلا یعنی چھبو (کوشن چوٹ) جنتھ پچیکہ کشک ۽ دف زہیریں
 چھبودے یکھ زہیریں چیزے یعنی چھبونام دے باز زہیریں گشت کہ کشک
 واڑتھغس ہند گو چھوانی جنغ ۽ دڑد ۽ دور نھاں ۽ ریم ۽ ریش نویٹ۔ مثال ۽
 سوب ایشیں کہ یکھ پھلوے ۽ مڑدم کشک ۽ دور کتہ دوہمی پھلوا ہمار ۰۰۰۔ یں ہندا
 کھلا دے مانکھیٹ آں دوریں ہند زیانہ دور بیٹ تے سوب ۽ دانائیں مڑماں
 گوشت کشک دے واڑتھ ہفت کھلا دے مان کھٹ۔

کشک ۽ اشٹاف کھشہ کھوریں گراڑ تھغو نتهی :-

اے مثال بے تاجیر ۽ بے صوری سرا کھیٹ۔ چھوشیں مزدے کہ وٹی
 کارے سزا اشٹاف ۽ کھاں مگر آں کار گو اشٹاف ۽ نویٹ بلکہ گو صور ۽ تحمل ۽
 بیٹ گدا آنہی ۽ سوب بے بیٹ کہ مزدم گشوں کشک ۽ حذائی درداز غا پیرات کثہ
 ۽ رب العزت مناں شے دوہمی سابداراں پھیش زائیں حذائی کار کل گو حکمتاؤں۔
 خداوند کریم ۽ کشک زکھ شے کلس سابداراں پھیش ۽ داشہ مگر آنہی ۽ گرا (چنگ)
 کھورنغ ۽ پیدا بیغوں دانائیں مزدم گشوں کہ اے کشک ۽ اشٹاف سوبیں کہ
 گراں کھورنغ ۽ کھاریٹ۔

کشک ۽ گوشت چھی اے پھاذاں شٹاف ہاں

چھی براثانی مدت بیٹہ :-

اے مثل (بتل) سرا یکھ کھوے مشوریں کہ یکھ کشکے درا (ڈن ۽ دیر
 یکھ تھی شرے ۽ شہہ یکھ مزدے ۽ دیشہ کہ کشک مے شرے ۽ غیں آں مزدم آں شر
 ۽ تے رواں بیٹہ آتکو وٹی شرے ۽ پجشہ ایذا گندی کشک شے اثماں پھیش ۽ ہمیدا
 پجشغیں مزدم ۽ گوشت تھو پھرنگا شے اثماں پھیش ۽ ایذا پجشغ ۽ من تھرا آں
 دہمی شرے اشتوا پیدا آتکغاں کشک ۽ گوشت چیزے مں وٹ دے شٹاف ہاں چیزے
 مناں منیں براثاں یعنی کشکاں مناں مدت داشہ کہ آں میں رندا کھشغوں گو من

مرغا من وٹی ساہ در بر تھو ڈولے ایذا آکو وٹی ہندا پجٹھاں - ۲۰۳
کشک ء گوئشہ ہڑجا ہے رواں وٹی قوم ء لشکریں :-

اے راستیں گالوارے کہ کشک ء مزیں دژمن کشکیں - کشک ہر ہندا
 کہ روٹ گو کشک ء وٹی قوم یعنی کشک مرغا کھڑوبوں - کشک ء دژن وٹی قوم بیٹ
 مثل ء مظلوایشیں کہ یکھ مزدے ء گو دوہی مزدے دیم کفیٹ آنہی دیم ء پچ
 ڈولیں ایر ء ازانده پیدا کھنت گڈا آن مزدم مزدم ء وٹی قوم ء بیٹ ہے سوب
 ء آن مزدم گشیٹ تھو میں وٹی جند ء مزدے ٹے تھو میں دیم ء پچے کھنغ ہ گڈا
 آن ہے مثلدات گشیٹ ادا تھرا من تھی چھے ء گشاں کشک گوئشہ ہڑجا ہے کہ
 رواں وٹی قوم ء لشکریں -

کلڑ بال :-

کلڑا کھے چھوش ء کہ گندی گش ء مرگے معلوم بیٹ مرگانی ڈولا
 پھر دے استونتھی بانزر دے گونوں مگر بال کھٹ نھاں اگر بالے داٹ دے ہمکھر
 گنڈیں بالے داٹ کہ دثار دے ہندے ء سر کھٹ نھاں اے مثال دو ڈولا
 کھیٹ یکھے آن مزدم وٹی سرا اے مثالا کھاریٹ آن سست ء نزور بیٹ گڈا
 آن گشی منیں ادا کلڑ بالیں من داں عدا پجٹ نواں دمی اے سوب ء گشٹریٹ کہ
 یکھ مزدے کشی من ایکار کھٹ مناں اکھڑیں زورے آنکھڑیں زورے دختے کہ
 آن مزدم دست ء آن ڈول بٹ نوی کہ چھو دفا گشٹ گڈا دمی مزدم آنہی ء ہے
 گشت

بس تھئی زور ہے بیٹہ تھرا کھنو نیستیں تھئی ہماں لکڑ بالیں ۲-۲

کل تھئی دا تھغیں زروں پور گوواڑہاں تھروں :-

اے مثل یکھ شیئری گالے دروشما مشہور بیٹہ چھوش کہ مثل ۷ مردم
 زوان سرا کھاریٹ گش ۷ کہ شیئری ۷ دستانی گالے گشغیں اگر ہے ڈولیں مثالی
 گالے بیٹ دے اے گشغ ۷ رزنہ این بٹ بی کہ کنہیں وختاں کنہیں شاہرے ۷
 ہمدولیں مثالی گالے وٹی گالانی نیام ۷ آڑتھ مگر نی مثل دروشما گو مشہوریں ۷
 اے مثل ۷ سوب ایشیں کہ یکھ مردم گو دوہی مردم ۷ نا روانیں کارے
 کھت یا گالوارے کھت یا مانوتاں جنگ ۷ جھیروے سرا مردم جنڑی کھت ۷
 کھوٹے بیٹ پھدا آنہی ۷ ہرا وارٹے ہر بادگیرتھ پچیکہ وٹی سیادانی ہراں مردم وٹی
 وں ۷ واکھا اشت نختوں ۔ ہے سوب ۷ دسی مردم ۷ کٹغیں کارے زانکہ یکھ
 زتھغیں پورے چھوش مردم شے دوہی کھے ۷ وام ۷ بذلے زیریٹ گڈا آنہی
 پور ۷ وام ۷ یکھ نہ یکھ روٹے ہر باد پھدا گرونی داٹ پچیکہ گریویں چیز کھس ۷ بشک
 نویت پور گتھغیں مردم ہر کھیکہ سندار بیٹ یکھ روٹے آن وٹی پور لوٹھیت
 ایڈولیں پور چھوش کہ مثل بیٹہ ایشی ۷ گتھغیں مردم چیت تھئی نخت مگر دا تھغیں
 مردم ایشی ۷ چیت ضرور کھت آنوخت ۷ مردم ۷ وٹی ہر ۷ گار ۷ پور ۷ وام گفٹہ
 گڈا آن مردم ہے مثالات کہ ادا اے کل تھئی دا تھغیں زروں پور گوواڑہاں تھرو
 ہے سوب ۷ اے مثل مشہور بیٹہ ۔

کونتر شے بانز تھرس ۽ لاندو نو یٹ :-

دنیا پھشت ۽ ایڈولس بچھ ساہدار ۽ جاندارے نیستیں آنہی ۽ یکہ دژمن
 نہ این کونتر ۽ اکپوت ۽ امزیں دژمن بانزیں کونتر ہر ہندا کہ استیں وٹی دژمن ۔
 شے بے حیالی نہ این کونتر ہر وخت ۽ ہر ساعت ۽ بانز ۽ تھرسیں کہ اسے ساعت
 ۽ آں ساعت ۽ بانز میں سرا شیموش کھنت ہے سوتب ۽ دوہمی تھروغیں مرگ
 لاندولوں آنہانی جان ۽ پھینچ پیدا یوں مگر کونتر جان ۽ پھینچ پیدا نو یٹ ۔ کونتر
 چھوش کہ وٹی دژمن ۽ ہر وخت ۽ دژتیں ہے سوتب ۽ کونتر جان ۽ تھروغیں دہڑو
 نلکلیٹ ۔ اسے مثل ۽ دے ہماں مژدم کھنوں کہ آنہانی گو باز سرزوریں کھیسے ۽
 گو دژمن داری اسے بیٹ آں دژمن ہر وخت ۽ آں مژدم ۽ نھنسان دینغ یا جیغ ۽
 کشغ یا چھوشیں چیزے ۽ پھلوخ بیٹ ۔ گڈا آں وزتی این انسان بچھ ہندا گو
 آرام ۽ انجام ۽ نہ نندی ۔ آں گڈا ہے مثلدات ۽ گشیٹ کہ مناں فلاں دژمن ۽
 ہمکھر تھرسیت چھوش کہ کونتر شے بانز تھرس ۽ لاندو نو یٹ ۔

کھنگا گو لڑا سنیشیں :-

کنگھ یکہ مرگے ۽ نلیں کنگھ ہماں مرگ ۽ گشوں ۔ اولیغیں گو ستغیں
 مژدماں گوشتہ کہ کنگھے دہڑو ۽ وراک ہماں مژدماں جند ۽ خونوں کہ آں جنگانی
 نیام ۽ کٹڑوں ۔ اگر جنگ مڑائی چھی مویت جنگ ۽ مڑائی ۽ سوا انسانی خون ۽ یکہ
 تھر نچھے دے ڈغارا نھفیت گڈا کنگھے دہڑو ۽ وراک گاریں کنگھ لنگھریں ۔ جنگ ۽

مردمانی ہر کھیکہ باز بیٹ کنگھ ہمکھر و ہش بیٹ پچیکہ آنی ۽ وہڑ ۽ دراک باز ہیں
ایک لوار ایکھوا کنگھ سرانہ ایسے مثل ایکھوا کنگھ سرا پیدا نویٹھ عقلمندیں
مردمان ایشی ۽ دوہی پنناذ اے پھلوا بڑتھا کہ آن مردم دو اڑٹھین ۽ ٹھای ۽
نکھوں ہر کھے دوہیں سرا دیم کھنوں کہ شانانوشاں ٹھای ۽ نواں کھنے یا دوہی پھلوا
یکھ مظلوداریں مردے کہ وڈھی داریں مردے بیٹ آنڈے ٹھای کھنغ ۽ مانوش
دو کھس ۽ نمیلیٹ - پچیکہ اگر آنہانی مانوشاں ٹھای بیٹ گڈا اے مردم ۽ ورغ ۽
ورغ بندیت - ایڈولیں دو مانوشاں میڑنوخ ۽ وڈھیواریں مردمانی مثال دانائیں
عقلمندیں مردمان تو سٹھاداشہ - ایڈولیں مردمانی مثال ہے بیٹ چھوش کہ کنگھ
امن ۽ ایمنی وخت ۽ لنگھڑیں ایڈولیں مردم کنگھ ڈولا لنگھڑوں - ہے سوٹ ۽
گشٹیت کہ کنگھا گولر لیشنیں -

کھوسن گرگھ :-

گرگھ (گرگ) یکھ دلیریں ۽ بے تھڑسیں رستریں ایسے گرگھ آن ہندا
کہ ہیلہ بیٹھ آن واڑاشے مال ۽ ہوگ کھاں کھلیٹ - کھوسن (کھوسہ) بلوچانی نیام
یکھ ٹھمنے (ٹمنے) آن گرگھا ہمرنگیں ڈولے ۽ گیزتھ کہ ایڈول ۽ تھی بچھ کھس
گرگھاگت نھاں - کھوسن گرگھے آنغ روغ ۽ دگ سرا مزیں کھڈے کھشیت آنی
پھٹ ۽ کھنیں لگ کنا دات کہ گرگھا بلاں اے سما مویت کہ ایذا دگ سرا
کھڈے جھنیں - گرگھ کھیت ہماں کھڈ نیام ۽ کھیت گڈا در کھفت نویٹ ہماں
کھڈ نیام ۽ گرگھ شڈا تھنا عاجز بی مری گرگھا غریب ۽ زوان تہ نیستیں کھسے ۽ نوٹک

تھوارے کھت گر کھے جان ہما نوخت چھٹیت کہ ساہ در کفیشی کھسو تہ گر کھے
 اے مثل ۽ (بتل ۽) مزدوم ہما نوخت ۽ زوان سرا کھاروں کہ مزدوم ہما
 گٹھ ۽ اڑاندے یعنی مزیں مشکے نیام ۽ کفیث آنہی ۽ مذت ۽ اذافہ کھنوں
 مویت مزدوم ہمیڈولیں کارے ۽ ما نچھر ثغا بیٹ کہ مزدوم ۽ چچھ پھلوا در کھنوں
 (درانغ ۽) سبیل ۽ سکیم نغابا میٹیت۔ گڈا آں مزدوم دوہی مخلوق دیم ۽ وٹی
 باروا گشیت کہ من ہماں کھوسغ گر کھاں میں در کفغ باز گرانیں۔

کھر گشک من گیدا ڈشوانکھ سیماں گھر غشوں :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حوز چھوشیں کہ مال چھار نوخیں پھولیں مزدوم
 جنگل ۽ بیابان ۽ کھر گشکے (خرگوشے) دیشہ کھر گشک شتو پھیشیں سیرے نیام
 شوانکھاں گوشتہ کھر گشک ۽ نی ماشے جنغ ۽ سوا نیلوں مگر بیائے ایرٹا کھنوں
 تھو غیں مزدوم وٹی ونڈانی واسطہ ۽ سیماں (سکیھاں) گھڑوں تیار کھنوں گڈا سیماں
 نیام ۽ وٹی گوڑوانی ونڈاں پوؤں شوانکھاں اے حوز دو میان ۽ نیازتھ کہ کھر گشک
 (خرگوش) جنریت یا بنجریت۔ ساہدار ۽ ساہ تہ خذانی دستنیں ہمیڈول ۽ آگر
 وٹی دست ۽ دریں کارے خاطر اشے کارے آندیم ہینغا پھیشا تیاری ۽ کھت آنہی
 اے سمانہ ایں کہ میں دست ۽ کار آندیم بیٹ یا نویت گڈا ایڈولیں بے صورت
 مزدومانی سرا دانائیں مزدوم ہیے مثالا کھاروں گشوں کہ گندے کھر گشک من گیدا
 شوانکھ سیماں گھر غشوں

کھورین ڈانگ :-

کھور چھنی ہمکنز گرانہیں مصیوتے (منصبے) کہ خداوند کریم کھیزاں شے
 ہنہنی کھور ساہر سہدار ء امان ء داٹ ۔ اصل ء اے مثل (بتل) کھورے سرانہ
 این اے مثل ء (بتل) ء سوہ چھوشیں کہ بچھ کھے ء
 چھوشیں چیزے گار بیٹ آں ہمیدول ء بیرند بیٹ کہ مزدم آنہی ء بچھ رند
 پھدے سوہو مویت گڈا آں مزدم وٹی آں چیز ء پٹ ء لوٹھا کفیٹ ۔ اے کھنڈا
 آں کھنڈا اے ہندا آں ہندا ہر پھلوا وٹی جہد ء کوشیش ء کھنت نواں بچھ ہندے
 ء مناں وٹی چیز ء ڈس ء پارے دز کفیٹ گڈا چھوشیں مزدمے کہ آں مزدم ء
 ہماں گاریں چیز ء باروا پھولا کھنت کہ تھو وٹی گاریں چیز ء معلوما تے گفٹہ ؛ گڈا
 آں مزدم گشیت میں ہے کھورین ڈانگیں کہ جنغانی مناں بچھ ڈس ء پارے
 معلوم نویٹ ۔ کھوریں کہ وٹی ڈانگا جنغیں نواں بچھ ہندے ء چیزے ء مان بیٹ ۔

کھو فلو ء گوشتہ آنکہ میں گوژداں وارٹھ

آں شے اژماں دے جہل بیٹ :-

کھو فلو یکھ لاغر ء نوزغیں یعنی باز کسان وجودیں مرگے این آنہی ء
 گوژدانی وزغ تہ رندا میں مزدم ء گوگندغا شانہی وجود ء شے ترس کھیٹ ۔ مگر

اے مش (بتل) مارے اے گشیٹ، دانائیں مزدماں اے سوب، جوڑ کشتہ کی
 ست، ناتوانیں غریبے بیٹ آنہی سرا مردم ظلم، زوراشی، کھنت آنہی مل
 مذی، پھلیٹ یا تھی ڈولے، آنہی، تنگ کھنت گڈا آن نزور، ناتوانیں
 ہندے، شت بیٹ کہ دوہی کھسے، مذت، کملے لوٹھیٹ نے آنہی، وٹی
 ایڈولیں زور، زخط طاقتے) کہ آن گو اثر وا زور اخصی مردم، مقابلہ کھنت
 شے ہر پھلوا یعنی چھیاریں کھنڈاں وٹار بے یار، مذت گار گندی گڈا آن
 سستی، ناتوانی، گو کھو فلو، براور کھنت وٹار کھو فلو، دروشم وٹا ہماں
 زور اخصی مردم، گشیٹ کہ ادا تھو منی سرا اکھر ظلم، زوراشی، کھنغ،
 اثرماں ترس، نمینے گڈا آن بے مشادٹ دوہی مردم، گشیٹ کہ کھو
 گوشتہ آنکہ میں گوژداں واژتھ نے اثرماں دے جمل بیٹ۔

کھوریں تھی چھے لوٹھی دوپچھم لوٹھی :-

اے راستیں، ظاہریں گالوارے کہ کھوریں انسان، وٹی دو
 ویدغانی (پچھمانی) دیز، روژنانی گزریں۔ مگر اے مثال، سوب، محضد (مقتد)
 دوہی پھلوے سرگیڑتھ۔ آن پیناڈ، پھلو ایشیں کہ یکھ مردمے روٹ دو
 مردمے گرا وٹی کاری گزرے، یا شانہی، مذت، امدادے لوٹھیٹ یا پور،
 لوٹھیٹ۔ یا دوہی ایڈولیں وٹی کاری گزرے باروا مردمے، گشیٹ کہ ادا
 نزور، ناتواناں یا کڑنغ، لنگھڑاں تھو گو من مذت، امداد کھان۔ آنہی
 ڈولیں کار، گزرے (غرضے) کہ بیٹ آن مردم وٹی لوٹھ، گزرا دوہی مردم

کھت۔ گڈا آں مُردم گشیت کہ من تھی گزرا غوثی دس ۽ واکھا پھیلو
 آں اگر آنسی دست ۽ مُردم ۽ آں گزر پھیلو۔ مویت نہ گڈا آں مُردم گشیت کہ
 آں میں زور ۽ یعنی منی دس ۽ واکھا تھی گو نشتغیس کار ۽ گزر پھیلو نویت ملر من
 آں تو ایڈولیں مذت ۽ کملے کھناں کہ تھی لوٹھ ۽ گزر پھیلو۔ بیٹ آں مُردم دوہی
 مُردم ۽ ہمیڈولیں راہ شونی ۽ راہ شونداری اے کھت کہ آں مُردم ۽ پھیلوں
 راہ کھیت کہ گو اے مُردم ۽ راہ شونی ۽ راہ شونداری ۽ منی گزر پھیلو ۽ سرجم
 بیٹ۔ گڈا آں مُردم بے مثالداث گشیت کہ کھوریں لوٹھی دو چھم لوٹھی۔

کھوٹا سرواثر ہیغیس :-

دیر یغیس وختاں زر ۽ کدار چاندی این تھنگویں بشوں آنوخت ۽ مُردماں
 (داث ۽ گفت) اوخت ۽ بیٹھ سنگے یا دوہی سنگ دُولیں چیزے کھارتھ ایر
 گڈا زرین تھنگویں کدار گو ہمانی ۽ جشو نٹھش آں کدار ۽ ملینگک ۽ ہیشغا
 یکا ہشتیں آں کدار نغداث آں کدار ۽ ملیگا نشتیں گڈا آں کدار بیکار اٹ
 آں ۽ را گوٹش تش اے کھوٹا نیں گڈا زر دیوخص مُردم ۽ گوٹش کھوٹا
 سرواثر ہیغیس فی اوخت ۽ کہ زر ۽ تھنگو ۽ باری نیستیں کاگڈیں کدار ۽ دور باری
 آں ماٹند غوں اگر بلکہ کاگڈیں نوٹے دنڑی آنسی ۽ بر بینک ۽ د ۽ بینک تھرا نوخص
 نوٹے متی داث۔ مار ۽ اے حور پھک معلوم بیٹھ کہ کھوٹا سرواثر ہیغیس

کھور دیم ۽ گریو غ زوالس :-

اے مثال دانا ۽ سر پھدیں مزداں اے سونب ۽ جوڑ کٹہ کہ بے پروا
 • سونخ ۽ بے عقلیں مزدمانی دیم جو امیں گالوارنی شغ یا آسماں پند ۽ نصیحت دین
 ہن سیت بے کاریں آسماں گونجا مزدم ہر چلھنر جوانمہ یا نیلی کی کہ کھنت آن دیمی
 مزدم ۽ بچھ منت ۽ تھوروے نلکھیاں ۔ گدا ہیے مطلوبہ سیت چوش کہ کھوریں دیم
 مزدم گریوٹ آن چھماں کھوریں انسان دیمی مزدم ۽ انزساں دیت نخت آن اے
 حور اچی گندغ نہ ایں کہ دیمی مزدم ۽ انزساں دیت نخت آن اے حور اچی گندغ
 نہ ایں کہ دیمی مزدم چلھنر انزس ریشی ۽ کھنغیں ہیے واسطہ ۽ دانائیں مزدماں
 اے مثال جوڑیں تھو قائم کٹہ ۔

کھائیرا گوئشہ مناں دز لوغادے دہغی ایں ساڑ لوغادے دہغی
 ایں :-

اے مثال باروا یکھ کھسوے مشوریں کہ مزدم ۽ وٹی کھائیرا یعنی
 ڈھگوا گوئشہ تھرا کھیزاں دز براتوں ۔ کھائیر (ڈھگوا) وٹ گنگد اے مگر خدا جنہ
 توفیقیں اگر آن یکھ گنگد اے ۽ گالوار کھنغ ۽ توفیق ۽ دات دے خدائی پھلوا دیم
 نیستیں ۔ کھسو کھنوں گشوں کھائیرا خدواند کریم ۽ گالوار کھنغ ۽ توفیق داٹ کھائیر
 وٹی واڑہ ۽ پھسو داٹ گوئشہ مناں دز لوغادے دہغی ایں (بہغی ایں) مناں
 دزدے سانہوڑ کھنت چیندار یث نی اگر مزدم ۽ مزدم گشیت کہ تھو اے کار

کھن ، یا دوہمی ہندے ، کارنے این تھو اوڈ رو ، ، گڈا مزدم نے کھائیر مشہدات
گہٹ منادز یونادے دہنی این ساز لونادے دہنی این ۔

گڈیغ وارٹھ وفسی میں گودی تھافغ گڈ تھفسی ۔

یکھ پھولیں مزدے شتو مالداریں مزدے گرا پھوال بیٹہ آن مزدم گرا
کہ اے مزدم پھوال بیٹہ بھوتار ، لوغی باز بیکاریں لغز ، کمزوریں ذالبولے اث
پھولانی روا جس کہ بگھا مال سر نغانند یکھ ہندے تھیو غیں پھلوال کجا یوں
مانوں لیو ، (لیب) مشکولا کھنوں نزد جنوں دوہمی لیو ، گوازی آن کھنوں دے نیم
شف ، ہموڈا گپ ، گالواراں کھنوں اے مزدم ، گودی یعنی بھوتار ، لوغی باز
ست ، کمزور اث ایشی ، باز دیریغا تھافغ لڈت پھرے شفا پھذا نغن پھلکوں
شوز رند پھوال نغن وارٹھ اے پھولیں مزدم کہ وٹی دوہمی سنگتانی مشکولا بیئغ
ہنداشت آنوخت آن سنگت کھرد بیوخ وٹی ہندانی پھلوا رائی بیوخ ردو خوشوں ۔
اے مزدم نوشی پچٹ آن مزدم ہندانی پھلوا تیار بیئغشوں ۔ اے مزدم ، گوشت
من نی مناغاں درد کھے نندے گپ ، رپ کھنوں آن مزدماں گوشت ادا شف
شتو پھذہ پھر بیٹہ مادراہیں شفا تہ نشغ نووں تھرا اگر لیو ، مشکولانی گپ ، رپی
شونقے تہ تھو وخت سرا بیانی ماوٹی ہند روٹا تیار بیئغوں تھو گش ، نندے گیاں
جنوں تھو شید پھذا وخت سرا بیانی ایشی ، گوشت ادا چھو کھناں گڈیغ وارٹھ وفسی
میں گودی تھافغ گڈ تھفسی ۔

گئی ۽ گوچھے ۽ جنانکہ دتاں جی نتیں :-

یکہ پیریں مردے وٹی ڈگار ۽ ننگار ۽ (ننگار ۽) جنغت آنی ۽ یکہ
کھائیرے ۽ (ڈھگولے ۽) دستغ ۽ حیل ۽ عادات اٹ کہ آں ننگار ۽ وہان ۽ (بہان
۽) وہان ۽ وخت و فوضیں کھائیرانی شے جنغ ۽ کثغ ۽ علاوہ یکہ تھی دوائے ننگار
واہوضیں مژدمانی گردے استیں کہ اگر کھائیر وہان ۽ جزان ۽ وفته تہ گڈا کھائیر
دُنب ۽ دتھاناں چک جنوں چک جنغ ۽ گئی دے گشوں - کھائیر ۽ شے تھیو غیں
جان ۽ دُنب باز بھر یغیں دور بیٹ - گو گئی جنغ ۽ کھائیر تھراس وار تھ کھڑو بیٹ
آں پھیریں مژدم کہ وٹی دُغارا ننگار ۽ جنغت آنی ۽ یکہ کھائیرے ۽ دستغ ۽ تواد
حیل اٹ کھائیر ننگارا وہان ۽ وہان ۽ بوختے و فتو بیٹ - پھیریں مژدم دف ۽ دتھان
نیستو کہ گئی اے (چکے) جتیں نی آں کھائیرا شرو بیٹ لٹھانی جنغ ۽ - وختے یکہ
رائیغے دگ ۽ گوئستہ آنی ۽ دیشہ مژدم ۽ کھائیر و دستغیں مژدم لٹھاں جنغیں
آنہی ۽ حکالداشہ و رنا کھائیرا لٹھاں مجن کھائیر ۽ دُنب ۽ گئی ۽ جن کھائیر وٹ
منت ۽ کھڑو بیٹ - پھیریں مژدم ۽ غریو ۽ دف دتھانے جتیں کہ گئی اے جتیں
- پھیریں مژدم ۽ رائیغے ۽ پھسو داٹو گوئستہ گئی ۽ گوچھے ۽ جنانکہ دتھاں جی نتیں
ہے سوب ۽ اے مش پیدا بیٹہ نی چھوشیں کھے گرا کہ بچھ چیزے موہٹ آں
ہے مثالداٹ -

گڈی دور نخال سیدب نیئیت :-

گڈی انسان دست ، یکھ موڑدانغے اے موڑ دانغ گو دوہی موڑدانغاس
 بھی ۽ دست ۽ جسمبو (پنچہ انیام ، اواریں ۔ مگر دوہی موڑدانغانی نام اکھر زہرنہ این
 مگر گڈی موڑدانغ ۽ نام باز بلاتے زہریں اگر اے موڑ دانغ ۽ مڑوم ایکھو
 کھڑ کھنت مڑومے پھلوا ویم ۽ کھنت شماریت یعنی دراژ کھنت مے بلوچی رسم ۽
 رواج نیام ۽ گڈی دنیغ سرا موت بیٹ یعنی گڈی دنیغ سرا جنگ مڑانی بیٹ کھنت
 ۽ کھوش بیٹ ۔ بازیں ہنداں ہے گڈی دنیغ سرا کھنت ۽ کھوش جنگ ۽ مڑانی
 بیٹوں ۔ گڈی ایڈولیس چیزے نہ این کہ گو ایشی دراژ کھنغ ۽ مڑوم ۽ سٹے مان کھے
 مڑوم جونیس بیٹ ۔ ایشی ۽ شمارغ دراژ کھنغ ہمکھر زہریں ایشی شمارغ مڑوم ۽
 ہمکھر بزمان کھنیٹ کہ مڑوم جنگ ۽ مڑانی ۽ تیار بیٹ ۔ ہے سوہ ۽ گشریٹ کہ
 گڈی دور نخال سیدب نیئیت ۔

گریویں آس ۽ کھے کفیٹ :-

گریویں آس ۽ مطلوب (مطلب) ایشیں کہ دو قوم ۽ مانوٹاں جنگ ۽ مڑانی
 این یا دو کھس ۽ مانوٹا گردار ۽ گاڑائے اڑی اے نیں ۔ اگر آں تھی دریں کھے
 بے اڑی این مڑومے گوانجنوں کہ تھو بیامے چھ سرے ۽ مدت ۽ اندازا کھن ۔ یا
 بودی مڑومے میں خاطر جن ۽ کھش ۔ ہمیشی ۽ گشریٹ گریویں آس کفغ ۔ پچیکہ
 جنگ ۽ جھیرو سر حیالیں انسان واسطہ ۽ روضیں آس کفغ ۽ شے دیمیں چھوش کہ

روضیں آس شوٹیت ہمیڈولا جنگ ء مڑائی دے انسان ء آس ڈولا شوٹیت ۔
 چھوش کہ انسان وٹار شے آس کفغ ء پھار یزیٹ ہمیڈولا گریویں یعنی (۳) سہی
 کھے حاطرا نے گودوہی کھے ء پھے جنگ ء مڑائی ء لاکھیت نے ناحقیغا کھے جتھ
 ء کشیت ۔ نے وٹار جنگ ء مڑائی ء روضیں آس نیام ء گوارانت ہمے سوب ء
 دانائیں عقولندیں مڑماں اے مثالداٹو گوٹشتہ کہ گریویں آس ء کھے کفیت ۔

گر تنغیناں آف مانو بیٹ :-

اے مثال ء محضد ء مانا ایشیں کہ مڑدم چھوشیں کارے کھنت آنہی ء
 پھیلو کھنت گڈا آں کار جوانیجا مویت کھن کھوٹھغ بیٹ یا مخلوق ء آں پسند
 مویت مگر دومی برا آں کار گڑدی بہت دے نویت گڈا ایشی ء مثال اے بیٹ
 چھوش مڑدم یکھ چیز گراذیت تیار کھنت گڈا اگر اں کم بیٹ تہ آنہی ء دوہی برا
 آفانی مانکھنغا آں حانغ بیٹ بے نام ء بے مزا بیٹ ہمے سوب ء گر تنغیں چیزا
 آفان کھس ماں نجت ہمے سوب اے مثال ء بیٹ ۔

گر کھ دف پھاذغ :-

اے مثل ء (بتل ء) حوز چھوشیں کہ یکھ چیزے ہمیڈولیں مڑدے
 دست ء کفیت کہ آنہی ء پھذا دوہی برادز (دست) گفغ باز گراں بیٹ ۔ یا
 ایڈولیں چیزے بیٹ کہ آنہی ء کھے دُزی بازتھ آنہی ء پھذ گڑدغ باز گراں بیٹ
 گڈا آنہی ء حوز ہمیڈول ء بیٹ کہ گرکھ مال ء پساں شے مال ء گیواریت وٹی دیم

لالی۔ گداگر کھے زڑ تھغیں مال، پھس دوہی برا دز کفغ باز مشکل کارے۔
 گر کھے سہاڑی، دلیری، کوہی مزدم سینغوں کہ گر کھے ہر وخت، گو اے مزدماں
 باٹ، گفستیں۔ بے سوب، مزدم گشت کہ گر کھے زڑ تھغیں پس، اگر کھے
 پھاڑنے (باٹے) مزدم دست، کفیت ہماندے بازیں بے سوب، ایڈولیں کارے،
 ہرندیں چیزے، اگر مزدم دست، کھے کسائیں بہرے کفیت ہماندے بازیں بے
 سوب، اے مثال جوڑ بیٹھ۔

گر کھ (گرگ) سوارغ :-

گر کھ سوارغ، مطلوب آیشیں کہ گر کھ ہر وخت، سیرلاف نویٹ۔ ہماں
 وخت، کہ گر کھا مال، پے دز کفیت (دست کفیت) گداگر کھ واڑتھ سیر کھنت۔
 پچیکہ گر کھے وٹی لوغا مال، پھس نیستیں کہ آل ہر وخت، سوار غنا کھنت دوہی
 پھلواگر کھے سوارغ وریغ، وخت، وحد دے نیستیں کہ تھانوخت، واڑتھ گر کھا
 شف، دز کھفتہ دے واڑتھ روش، دز کھفتہ دے واڑتھ۔ بڈاں گر کھے ہر وخت،
 شکار مانا تگاگر کھ ہمانوخت، سوارغ کھنت یعنی وہڑ، دراک واڑتھ اے مثال،
 باز غریب، نیز گاریں مزدم وٹی گالوارانی نیام، زوان سرا کھاروں شانہاں کہ
 پھولا کھنت شے گزارا، گزران، چھے حالیں، گدا غریب، نیز گاریں مزدم بے
 مثال، پیشداروں کہ ادا تھو بے زان مے گر کھ رسوارغیں روشے استیں روشے
 نیستیں۔

گراغا گوشت من کھوگانی ٹور جزاں وٹی ٹور شمشستی :-

کھوگ (کبگ) یکھ کوہ ۽ پوادی باز زبدار ۽ سہڑائیں مرگے این آنہی ۽
 ٹور یعنی جزغ دے باز زبداریں ہیے کھوگ ۽ پچار مے بلوپی شاتراں دے وٹی
 گال ۽ گفتارانی نیام ۽ باز ہندا آرتھا گراغ یا کہ ڈوڈو گشریٹ یکھ سیاہ رنگیں ۽
 کوجھائیں (بدرنگیں) مرگے آنہی ۽ کھوگ ۽ ٹور باز پسند آتھا گراغا گوشت شمشستی
 کہ من دے کھوگ ڈول ۽ جزاں مگر کھوگ ٹور گراغ زورا حیل نویٹ ہیے
 کوشست نیام ۽ وٹی اولی ٹور (جزا) دے شمشستی نی شاگندے آلوخت ۽ کہ
 گراغ کھیٹ ایر نندیٹ گڈا ٹپ ٹپ کھنت گاماں زیریٹ اصل محضد اے مثل
 ۽ (بتل ۽) اے بیٹ کہ شے وٹی وجود ۽ دیم ۽ وٹی سہڑا کھنغ ۽ کوشیش ۽ کھنت
 اے کار وٹی دستی کارے نہ این زیب ۽ صورت یکھ خداوندی داذے اگر
 چھوشیں کھے ایڈولیں جہدے کھنت تہ آنہی مثال ہیے گراغ ۽ مثال بیٹ :-

گر یوی گنجا کہ روڑ گار و ننتھی :-

یکھ غریبیں مزدے ۽ کسانیں بچھے ات غریب ہما رنگ ۽ غریبیں مگر
 غریب بچا گواں حوز دے است ات کہ آنہی ۽ سغردے گنجا ات یعنی آنہی سغرا
 پٹ (مود) نیست ات ہیے سوب ۽ آنہی ۽ نام گنجا مشہور ات گنجا یکھ مالداریں
 مزدے ۽ گو وال ات یعنی گنجا ۽ مالداریں مزدے ۽ روڑانی گو وال ات آروش ۽
 کہ گنجانے روڑ گار ہٹیں لوناشتیں نوں گواں میشیں تیں تہ بیگھا بھوتارا گنجانے

سفر اُمت چھاٹ جٹ گنجائے سفر حونیس کھٹ - گنجائے غریب ۽ گریٹ تھی تھیو
 کھٹ کٹی - یکھ روشے گنجائے گوئی روڑاں شتا روش ۽ بازیں چھکھ چھورو پھی ۽ بیٹو
 دراہیں روش لیب ۽ گوازی کٹوشے وٹی مال ۽ کل بے حیاں بیٹغوں وختے ایشاں
 سماکتہ روش دیر بیٹہ مال ۽ گوخانی ایذا ذاتے دے نیستیں یکھ چھوروے ۽
 پُشتغ (چادر) گنڈا روش ۽ نغن دے بستغاث اے مژدم کہ بے حیاں بیٹغوں
 بڑے ۽ یا گوئے ۽ (گوکے ۽) آنہی ۽ نغن دے وارٹھ - اس چھورو رفتہ گریوانا ہے
 بویم نغن مالے ۽ وارٹھ مناں شذا گنٹہ بل اے مژد وٹی نغن ۽ گریوئیں میں کہ
 روڑگاروں کل نہ اس گو ہماں بنگھا چھے حال بیٹ - گنجائے گوئشہ ادا تھو بچے
 گریوغ ۽ تھو بنگھارو ۽ لوغا نغن ور ۽ تھوپے گریو ۽ نواں گریوی گنجائے کہ روڑ
 گارو تھی - ہے سوب ۽ اے مثل پیدا بیٹہ -

گراغانی کراٹکغا مال نمروں :-

اے مثل (بتل) گالوار ۽ مظلوا (مطلب) ایشیں - یکھ کارے ۽ بیٹغ باز
 گران بیٹ ۽ آنہی ۽ پھیلو بیٹغ امیند مویت گڈا یکھ مژدمے گشیٹ کہ مس اے کار
 ۽ الم ۽ آندیم ۽ سرجم کھناں گڈا آنہی ۽ دانائیں مژدماں ہے مثال داشہ چھوش
 چھوش گراغ ڈھونڈھانی (جونانی) ورغا بازابوں گڈا مال ۽ پساں گندوں کراٹکغ
 زور لاؤں - مال تہ وٹی پھیلاواں پھیشا نمزیت ہے سوب ۽ گوئشغاشتو کہ گراغانی
 کراٹکغ ۽ مال نمروں -

گزر بنغ :-

گزر بنغ ۽ مثال اے سوٻ ۽ مشوریں کہ گزرا کھشغ نیستیں دمی پھلوا بنغ
 دے خدائی دا نفس و شیں نعمتے ایں گزر بنغ کھشغ ۽ دے دکھ نیستیں ہما زگا گزر بنغ
 ۽ مثال آں وخت زوان سرا کھیت کہ یکھ جوائیں نرم دلیں انسانے ۽ مردم ۽
 کاراڑنجا بی یا ہمیڈولیں گنوخیں احمقے بیٹ کہ آنہی ۽ وٹی سیٹ نھسان ۽ سدھ
 سماچی مویت یا گڈا ہمیرگیں مزانتھ ہر چیزے کہ آنہی گرا بیٹہ خدائی نام سرا شچی
 مخلوق ۽ حیراتی ہر ۽ بانگ کھنت داتی اے ہڑسیں وڑانی گالوارا دانائیں مردمان
 گزر بنغ ۽ نام داشہ -

گشغاں جنکھا لغوشی نشار :-

اے مثال یکھ شارتی ایں بند ۽ بوڑھی حورے - کھسو کھنت کہ یکھ
 مردے ۽ زالے سیر کٹو آرتھ - آنہی ۽ لوغی ۽ کار ۽ گزران ۽ اٹکل نیانک مردم ۽
 مات زیندغٹ آنہی ۽ یکھ جنکھے دے است ات مردم ۽ مات باز دانائیں ۽
 ہوشیاریں زالبولے ات آنہی ۽ وٹی دل ۽ چھار ۽ بیچار کٹہ ہمیرنگیں ڈولے ۽ نشار
 ۽ گشغاں کہ بلاں نشار ۽ دل پھروشی دے مویت ۽ آں وٹی لوغی کار ۽ زرانانی
 پھلوا دے بل چیزے دلگوش گور بکھنت - گڈا مردم ۽ رفتہ وٹی جنکھا نصیحت
 کھنل ۽ مردم ۽ گوشت انے (مات) تھو میں گوہار ۽ کہ اکثر نصیحت کھنغ ۽ اے -
 اول ۽ لوغ ۽ کارباراں سینغ ۽ سر پھنڈیں تھو چیزے میں ڈال ۽ (لوغی ۽ لوغی)

کاربارانی پھلوا نصیحت کھاں - ماٹ ء شے دانائی ء عقلمندی ء گوشت ابا من وٹی
 جنگھا کہ گشغاں میں نشار تھئی لوغی دے اے گالواراں اکتھنغیں منی مظلومے
 ہمیش کہ نواں ڈولے ء تھئی لوغی وٹی کاربارانی پھلوا دلگوش بیٹ ء وٹی گزران
 ء جوان کھت - ہے سوب ء اے مثال مشہور بیٹہ کہ گشغاں جنگھا نفوشی نشار -

گمزی یا گوزم کھلاتھ :-

گمزی یا گوزم کے ایشی ء سیاہ گزومے گشغاں اے یکھ ہمیدولیں ڈنگ
 جنوخص گل کفوضیں ساہدارے اگر کہے ایشی کھلاتھ نزخا بروٹ آدمی اے بیٹ
 یا تھی مال ء گنگدے گڈا اے بے بختے مٹھوخص مسکانی بھاریدیم ء ابھار کھاں
 کھاں ہماں ساہدارا آدمی اے بیٹ یا مالے ڈنگانی جنغ ء شروع بیٹ دی مصیوت
 (مصیبت) ایشیں اے دے (۳) سے چھیار میلا انسان ء جنڈ نیلیٹ یدیم ء ڈنگاں
 جنانا پھڈا گڑوانا ایشی باروا اید مشہوریں کہ اگر مزدوم ہفت گمزا وار تھا گڈا گو مار
 درغا براوریں ایشی زہر ہمیدولا اثر کھت چھوش کہ مار ء زہر اثر کھت اے مثل
 ہماں وخت ء مزدومانی زوان سرا کھیٹ کہ مزدوم گو یکھ گل کفوضیں زہر گروضیں
 مزدومے ء دف کفیٹ آل گڈا مزدومے ء ہمیدولا گٹھا کفیٹ چھوش کہ گمزی یا گوزم
 مزدوم ء گل کفیٹ ہے سوب ء مزدوم گشیٹ پھیلویں فزانے ء (فسادے ء)
 کھتغاں فلاں مزدوم مناں ہمرگا گل کھفتہ چھوش کہ گمزی کھلا تھا کھوبا جنے -

گنوخانی پھڈ دیم نیستیں :-

عقل ۽ فہم زانتھ ۽ زانتھکاری سر حیائی گنوخنی انسان ۽ وٹی دستی کارے نہ ایں کھڑدے انسان خداوند کریم ۽ ایڈولیں پیدا کشتوں کہ آن پھیش ہمکھر دانا ۽ عقولندوں کہ مخلوق شانہاں بازیں کارانی صلاحاں گیرتھ پھڈا آن گنوخ بوں کھڑدے پیدا نیشی گنوخوں ۔ اے خدائی وٹی جند کاریں ہر ڈولیں انسانے پیدا کھنت اے مثل ۽ حور چھوشیں کہ گنوخیں مژدم یا گنوخیں انسان مژدمے بیٹ یا زالبولے آن ہر پھلوا کہ روغیں آنہی ۽ وٹی دیمیں آن کھسی تھران ۽ گوشتیں ۽ نمئی آنہی ۽ وٹی جند صلاحیں ہر گا کہ آنہی ۽ وٹی دلا بیٹ ۔ روان ۽ روان ۽ اگر آن گڑدی پھڈا بروا کھنت دے آنہی ۽ کھس دلا دات نھاں ۔ اگر لوگ ۽ سماں بلیٹ بر ۽ بیوان ۽ جنگے ۽ دیم ۽ کھنت دے آنہی ۽ نے کھسے ولا دات کھاں نے کھسے آنہی دیم ۽ پھڑیٹ آنہی ۽ وٹی دل ہر ڈول ۽ ہر پھلوا کہ لوٹھیں آن ہماں پھلوا دیم کھنت رواں بیٹ ۔ جے سوب ۽ عقولنداں اے مثالاں گوشتہ کہ گنوخانی پھڈ دیم نیستیں ۔

گنوخا یہ ونڈا دو کھن دے :-

اے مثال ۽ جوڑ بئغ سوب ایشیں کہ یکھ ہندے ۽ سیر ۽ عاروے حیراتے بیٹ ۔ یکھ گنوخیں مژدمے دے ہموذا موجوداٹ آنہی ۽ گوشت میں کھے ونڈے (ہرے) نگران مناں دو ونڈ دئیٹ دانائیں مژدمے ۽ گوشت تھرا دو

تھو برو سیہ بیار۔ آل گنوخ شتو سیہ آرغادانائیں مردم ء گنوخ ء دو ہندا
 تھو اے کہہ جان ء گوشت تھو چھوش ہے کھنغ ء کوشتی گنوخ بروندا دو کھنغال
گنوخانی شہر نیستیں :-

اے راستیں گالوارے کہ وں یکھو پیدا بوں ایڈولیں ہند دنیا لاف ء
 نیستیں کہ اودا گنوخانی شہر ء میغے بیٹ۔ گنوخ ہڑجا ہے یکھو یکھو بوں۔ یکھ
 رڈے دست ء اگر چھوشیں جواں بغائیں کارے بیٹ گڈا مردم گشت کہ گنوخانی
 شہر نیستیں ہڑجا ہے یکھو یکھو بوں اگر گنوخانی شہرے (بوتیں) گڈا گنوخانی قومے
 بے بٹ۔ ہے سو ب ء اے مثال پیدا بیٹہ کہ گنوخانی شہر نیستیں۔

وٹی صفت ء کھس جواں نو بیٹ :-

جوانی وڈھلائی انسان ء گو وٹی کردار ء عاداتاں بیٹ اگر مردم گو ہر کس ء
 کھت جوائیں کاراں کھت چھ کسی دل پھروشی ء محنت خدائی مخلوق ء
 عزت ء مذت ء کھت آنہی ء ہر کھس جواں لکھیٹ مگر مردم واسطہ ء اے باید
 ہاں کہ اکھر جوائیں کار کھت گڈا مخلوق دیم ء وٹی جوائنہانی کھسوا کھت ایڈولیں
 کھنغ مردم ء جوائنہ ء جواں کھنغ ریغان بوں گڈا ایڈولیں جوائنہاں مخلوق
 نام ء ناموز گشیٹ۔ مردم ہمانہیں کہ آنہی صفت ء تھی مردم کھنوں گڈا
 جوائیں مردم لکھیٹ اگر یکھ مردم وٹی صفت ء تعریف ء وٹ
 وٹی بیٹ وٹی دف ء وٹی صفتا وٹ کھت کہ مس ایڈولیں مردمے آل مس اکھر

بھڑیں قابلیں مزدے آں مں اے کار کٹہ من آں کار کٹہ ایڈولیں کھوئاں مزد
 ۛ بڑز شانی نویت بلکہ ایڈولیں کھوئاں کھنوخیں مزدماں مخلوق ہوائی پھوتی ۛ گوٹ
 سرگشیت۔ ایڈولیں کھنو مزد ۛ شان ۛ بڑز نختوں بلکہ مزد ۛ شان جمل بیٹ۔
 ۛ سوب ۛ دانامیں مزدماں اے مثال جوڑ کٹہ کہ گو وٹی صفت ۛ کھس جوآن
 نویت۔

گو نیک ۛ نند ۛ ماہ بے

گو دیگ ۛ نند ۛ سیاہ بے :-

اے حوزہ ہماں ظاہریں گالوارے کہ مزد ہر ڈولیں میل ۛ پھچی اے
 سنگتے پھچی ۛ جزیت نندی کھڑو بیٹ آں مزد ہماں وٹی سنگت ۛ حیل ۛ عادتیں
 زیریت۔ اگر مزد گو ڈزے ۛ پھچی ۛ بیٹ تہ آں اخیر یکھ نہ یکھ روشے وڈیاں
 کھنغ ۛ حیل ۛ عادت زیریت (زوریت) اگر پریڈ گاریں (پرہیڈ) حڈرا (خدا
 تھرسیں نواش پڑھوئیں) (غازوانوکس) مزدے ۛ پھچی ۛ بیٹ تہ آں ہر باو یکھ نہ یکھ
 روشے جوآنیں حیل ۛ عادتیں زیریت آں نواشانی پڑھغ شروع بیٹ شے پڈیں
 بڑیں کاراں وٹار کھنغ ۛ کومشش کھنت۔ اے مثل ۛ (بتل ۛ نیک ۛ پھچی
 نندغ دروشم گو ماہا دانغاشت ۛ پڈ ۛ دروشم گوویگ ۛ۔ دیگ چھوش کہ وٹ سیاہ
 اگر مزد گو دیگ ۛ وٹار نزی کھنت آں مزد الم ۛ سیاہ بیٹ۔ ہمیڈول ۛ فارسی
 زوان ۛ یکھ مثل (بتل) ادے مشوریں کہ صحبت صالح ترا صلح کند صحبت طالع ترا

گواہرا گندی ء گوئشتہ من گو تھو نیاں :-

اے مثل ء (بتل ء) حوز چھوشیں کہ گشت گواہرا (سردی ء) لطف ء من چھو آس ء پاس ء یاں ۔ شال منی سرواڑ میں بھل کھیں گواہرا ء جنڈ ء دے روش نکادے نیٹلاں گندی ء گوئتہ ہیں ہیں گواہرا چھ ء گشغ ء گواہرا گوئشتہ من گو تھو نیاں یعنی گو تھو من چھ گالوارے کتغ ۔ گشت کہ گندی شے گواہرا باز سکھیں زوراخیں ۔ ہمیڈول ء چھوشیں زوراخیں مڑمے اگر ایڈولیں وٹی زورمانی ء گالوارے کھت گڈا آں ہندا شے م ء اگر زورمانیں مڑمے بیٹ تہ آں ہے گشت تھو چھ ء گشغ ء گڈا شال م ء کمزوریں مڑم ہے مشاداث گشت کہ ادا گواہرا گندی ء گوئشتہ من نیاں ۔

آف ء یکھے مزیرٹ سیرھا کلاں کشتات :-

گوخیں مال ء توہ ء عادتیں کہ آنوخت ء کہ اونکے ء یا کھب ء گرے ء ورتا کہ روں آف ورت وخت ء یکھ گوخے آف نیام ء زلور مزیرٹ (پیشاب ت) اگر گوخ بیٹ آں گورم گشیرٹ ۔ آنوخت ء کہ زالبول آف پھر کھنغاں گندوں آف ء مسانی بذبو کھرو بیغیں گڈا زالبول گشوف اے گورم ء سیرھا (یکھ نادراہی اے) کلاں کشتات بذان آف ء یکھے مزیرٹ بذنام مزیرٹ گورم بیٹ ۔ ہمیڈول ء یکھ راجے یا قوم ء ٹھالمانے نیام ء یکھ مڑمے یکھ

رزیں کارے کھنت یا تھی ناروا ۽ ناجائزیں حورے آنہی دست ۽ بیٹ ۽
 گورم ڈول ۽ آن قوم ۽ ٹھالما دے تھیو غا بذنام بیٹ۔ ایکھوا آن مردم ۽
 کھس نگیرتھ مخلوق جملانی صورت ۽ گشیت کہ فلاں قوم ۽ ٹھالما ایڈولس ناروا
 کارے کش۔ ہیے سوب ۽ دانائیں مردمانی ایڈولس کارانی مثال گو ہمیشی ۽
 گوخ آف ۽ یکھے سزیت سیرھا کلاں کشاٹ۔ (سیرھا گوخان یکھے نادر اہی اے)
گوژد کہ گرانیں صبرتہ اڑزانیں :-

یکھ غریب ۽ نیزگاریں مردے شتو بازار ۽ گو۔ نشتی گوژدے
 اے ہندا آن ہندا پھولان ۽ گولان ۽ آن دکھان (دکان) نیشی (ندیشتی)
 اوڈا گوژد اڑزان (کم قیمت) بئیش۔ اے مردم گرا پیسے کھمتریاں آن
 گوژد بچھ کھس نداٹوں۔ وختے یکھ عقلون دیں مردے ۽ گودیم کھفتہ آنہی
 کش تھوچھے ۽ لوٹھن ۽؟ اے مردم جیب ۽ زر ۽ پیسو کھمتریاں نی من
 کہ چھوں کھناں۔ عقلون دیں مردم ۽ گوشت تھوچھی مخن وٹی لو غا برد چھو
 مور (میر) گوژد کہ گرانیں صبرتہ اڑزانیں تھو صبرا گر لو غا برو۔

گوژدانی رکھو بلی (پشی) نویٹ :-

اے مثل (بتل) ہما ندولس مردمانی سرا گشریٹ کہ آن
 چیزانی امن ۽ ایمنی ۽ برجانداروں بلی (پشی) یکھ گنگدایں رسترے ایس
 شے چھ کھس ۽ لچ ۽ لحاظ نویٹ ہمیڈولا گریویں چیزانی خصنیس کھنغ

(نور دبر) کھنوصیں مردمانی مثال گو بیلی ء (پشی ء) بیٹھ ۔ دانامیں
بددیانتیں مردمانی مثال سے داتھ کہ بڑا نوشتہ این ۔

کہ سکتی زیری رو چو ہڑو لوغ پیہیٹ (مانکفیٹ) :-

گوج یکھ مژدار (حرامیں) سہدارے چو ہڑو (مژداروار) ایشی گوژدا باز
گت اے مثال ء اصل محضد (مقصد) ایشیں کہ یکھ مژدے ہمیرنگیں کارے
کہ آنی ء وٹی سفرزیاں بیٹھ گڈا اے مثال پیدا بیٹھ گو جا سکتی زیری رو
لوغ پیہیٹ ۔ موڑی گوج ء گو چو ہڑو چو ہڑو ء گو جا حیر نیستیں ۔

اس مزاری :-

گوراں مزاری ء اصل مظلودروح بانزی ء ہگلی کھنغیں ایشی ء بنجانی
پشیں کہ یکھ مژدے ء ہندے ء گورے ٹھاہینتھ چھوش کہ عام آدمی ء قبرآ
بزرگانی گورا مزار یا مزار شریف گشوں ۔ آں مژدم ء پچھے مخلوق ء ٹھگالغا
س دبا داریتھ ایذا یکھ مزیں بزرگے ء مزاریں مناں بزرگا گوئشہ مسیں مزارا
س مسیں ہند ظاہر بیٹھ مخلوق شے مہیں مزارا فیض گیرت سے دروح بانزی
آنسی ء مخلوق ٹھگالٹاشے مخلوقا ندر ء نیازانی گرغا لگشہ روشے یکھ کشف
میں بزرگے ہموذا آتکا آنسی ء گوئشہ بابا اے وٹی دیم ء سیاہ کھنغیں ایڈانے
کے کھٹے اے بے بخت ہبھے دروح ء ہگلی ء خدائی مخلوقا پھلٹو ورغیں شوڈ

رندا مخلوق سی بیٹہ سچے سوب ۽ گوراں مزاری ۽ مثل پیدا بیٹہ پھذا ایڈر
 ٹھکی کھنوخیں مڑدماں جہاں گشیٹ گوما اے کوراں مزاری ۽ بلد ۽۔

گوخ گوڑو :-

اے گالوارا ہر کھس زانتھ کہ بقال شے گوخ گوڑو بزاریں مسلمانانی
 نیام، اے حوز نئیں مسلمان گوخ گوڑو بزار نئیں اے حوز چھوشیں مکھ مزدے
 مکھ چیز، شے دثار دیر داریٹ شاننی، شے بزار بیٹ بازیں مزد چھوشیں
 چیزانی طلاق یا سوخت سوغنداں وروں کھڑدے مزد مے چیز، سوغند دروں
 من شے فلاں کارا فلاں چیزا یا شے فلاں سنگتا بزاراں نیٹ، ایڈولیں زہر
 گردھیں مزد وٹی دیم، ہمیڈولیں گالوارے کھاروں کہ پھذا آنی، پھر دشیغ باز
 گران بیٹ بلوچیں مزد آنوخت کہ گالوارے سرا بیٹ اڑیٹ گڈا آنی، وٹی ہر
 ڈولیں زیان، نھسانے منظوریں وٹی گالوارا پھذ نکھزی گوخ گوڑو، حوزدے
 ہمیڈولیں حوزے کہ مزد، گر گالوار وفا کھشتہ کہ اے کار یا اے چیز پھر بقال
 گوخ گوڑو دیں گڈا بسیں نے بقال گوخانی گوڑواں واڑتھ نے آن مزد وٹی کشیں
 گالوارا پھذ کھزی۔

گور، ٹکر، جنغ یا گور ٹکر :-

بلوچی شاعری نیام، مکھ گالے کھنیٹ کہ ماٹ لاف دی شیں گور مار ہر ماو
 کندھی - مسلمان آنوخت، کہ مریت آنی، بردوں وارٹ گورا ہند کھنوں -
 مزدھنیں انسان باروا اے حوز مشہودیں کہ آنوخت، کہ انسان سرا موت کھیٹ
 آن مریت مگر آن دثار مزدھنیا نزانٹھ ان مے گشیٹ کہ من زندغل مگر گالوار

کھٹ نختاں - آنوخت ء کہ آنہی ء بروں گورا ہند کھنوں پھشت ء خاخال دیوں۔
 پوروصیں ء ہند کھنوصیں مزدم شے گور نرختا دیرا روں لونانی پھلوا رواں یوں گڈا
 آن مڑتھفیں مزدم وئی خیال ء اے گشیٹ کہ میں وارث دوہمی سنگت لونانی
 روغوں مں دے کھڑدباں وئی لونا رواں آنکہ کھڑد بیٹ آنہی ء دیم سفر گو گور
 داغیں کوباں مان کھیٹ گڈا آن مڑد ء دل فیٹ باور کھت گشیٹ ہودا مں
 مڑتھفیں - ہمیڈول ء چھوشیں ایڈولیں کارے بیٹ کہ آنہی ء بیغ امید مزدم
 مویت مگر آن صور نخت وئی ہڈکا جغ خاطر آن مزدم ہماں کار دمب ء ارمان
 روٹ اگر آن مزدم ء کھے پھولا کھت کہ تھرا چھ ایندے استیں کہ تھوے کا
 رندا روغ ء آن مزدم وئی دل ء دھیرو دینغ واسط ء بے گشیٹ کہ گور ہ کھ
 جغیں ایڈول ء میں دل ء ارمان مرغ نہ این بلاں میں دل ء ارمان مریٹ
 سوب ء اے مثل پیدا بیٹ۔

گور گمبڈ :-

گور گمبڈ کھغ ء مثل چھوشیں کہ آن مزدم ء کہ حیاداریں وقاداریں
 پھٹ ماٹ ء برامنی قدر زانوصیں کچھ ء براٹ یوں آن گڈا وئی مڑتھفیں وارث
 گورا بڑ کھنوں پکا کھنوسینٹ ء سفیدی کھنوں گڈا آن مزدم ء گور ہجوار
 مخلوقا اے جوٹ معلوم بیٹ کہ مڑتھفیں مزدم ء پھذا گیراوصیں یاد کھنوصیں
 کھے استیں - اے کالوار ہمیڈا گواے حورا پھیلتیں بلکہ ایشی نیام ء تھی کھڑد
 کالوار اوار یوں چھوش دو مزدم ء مانو میں یاری خاطر یں ء دوستی ء جوانیں دے

واٹ گفتوں آں مانوٹاں کیکھے تھی غے سرا وٹی سفران قربان کھنغ ء دے پھنڈ نہ
 کھڑوں ایڈولیں یار دوستیں مزدوم چھوشیں وختے ء ویل جنجالے نیام بیاؤں گڈا آں
 دکھیاں مزدوم وٹی یارا گشیٹ ادا مئیں مرشی دکھیاں وختے آکھنیں مرشی منان
 تھی مذت ء امداز ء ضرورتیں اگر تھو مرشی مئیں ڈکھ دخت ء مئیں ڈکھے دپھان
 نوٹنغ ء گڈا پھذا مئیں چھے مذت کھنے اگر تھو مروشی مئیں ڈکھے سنگت نوٹنغ ء پھذا
 تھو مئیں چھیں گورے گبذ کھنے ہے سوب ء گوگبذ کھنغ ء مثال پیدا بیٹہ دانائیں
 بڑملن بوڈار تھا۔

گوخ کہ ہزار لاغریں دے روڑ سفر جنتھی :-

گوخ گو روڑا ہڑدوئیں دو گنگدا میں ساہدار انت۔ گوخ ء دے اے حوز
 ء چھ سما نہ این کہ من گوروڑ مشغا لاغریاں اول دے لاغراں۔ روڑا دے اے
 حوز ء سما نہ این کہ منی ماٹ یعنی گوخ لاغریں کنگالیں من ایشی ء شیرانی مشغا
 دم ء مواں ماٹ شیرا مرداں کہ منی ماٹ لاغریں۔ اے مثال اے سوب ء جوڑ
 بیٹہ کہ مزدوم ء ایند (امیت) ہند ہورگ (خالی) نہ این آں ہندا کہ مزدوم ء چھ
 چیزے ء ایند ء ہڈکا بیٹ آں مزدوم وٹی ایند ہندا زلور (ضرور) روٹ۔ وٹی ایندی
 ہندا مزدوم زانغیں گوخ ڈول ء زانت زانغیں گوخ ء گو مزدوم ء ہے ایندیں کہ
 ایشی ء شیر زلور (ضرور) استوں۔ مزدوم ء زر ء پیسوی گزرے (غرض) کفیٹ یا
 دوہی ایڈولیں کار ء بارے خاطر مذت ء امدازے ء بیٹ گڈا آں جیلوندیں
 مزدوم وٹی ایند ہندا وٹی ہڈکا جیغ ء ہر باد روٹ۔ توڑیں کہ اے حوزا سینغیں کہ

منی گزر ۽ چیز آں مزدوم گرانہستیں مگر مزدوم ۽ ہڈکا دیوختے نمریٹ دیوختے کہ آں
 مزدوم گرا مرؤٹ۔ آنہی ۽ مزدوم گشیٹ کہ تھرا اے حوز معلوم اٹ کہ تھئی گزر ۽
 چیز میں گرا پیدا نوٹ تھوچے آکغ ۽ گڈا آکغیں مزدوم ہے گشیٹ من ہے سوہ ۽
 ۽ آکغیاں گشونکہ گوخ ہزار لاغریں روڑ سفر جنتھی۔

گی پھستی دے من دیز نیں :-

گی مکھ ایڈولیں چیزے کہ ایشی نام ۽ کوہانی نندہ خیں مال داریں مزدوم
 سینگوں گی لاندویں رشفیں مالانی پھیغاں (تھریاں) جوڑ بیٹ۔ شے مثل ۽ حال
 آرغا پھیش ۽ المی ایں کہ گی جند باروا معلوم دار بیٹ۔ گی مال ۽ پس ۽ لاف
 نیام ۽ مکھ روٹے کہ آنہی نیام ۽ مال ۽ لاف ۽ در آو خیں پھذوم (پدوم) نیاماؤں
 ہماں روٹ ۽ مزدوم صفا ستھرا کھنوں گڈا ہمانی نیام ۽ مال پس ۽ پھیغاں مانکھنوں
 آں گڈا مار ڈول ۽ جوڑ بیٹ ۽ مار ۽ دروشم داٹ اے مثال ہمانی باروا نیں آہی
 ۽ گراذغ وخت ۽ مزدوم دیزا کہ مانکھنوں آں اگر ہموذا پھیٹ (ترکیٹ) تہ آں
 زیان ۽ نھسان نویٹ پچیکہ آں دیز دیگ نیام نیں۔ ان درانہ ایں ہمیڈول ۽
 تھی چھوشیں چیزے مزدوم ۽ جند دست ۽ مینیٹ آنہی ۽ دوہی براٹ ۽ علذیزے
 دست ۽ بیٹ تہ گڈا مزدوم ہے مثال کھنوں گی پھستی (ترکی) دے من دیز نیں۔

لاف انسان ء درنگ داراں گوار انت :-

لاف ہر یکھ ساہدار ء گونیں مگر کھیں ساہدارانی لاف یکھ ڈول ء یکھ وڑا
 نیوں۔ ساہدار ء گنگدام کہ بے دف بے زوان انت بے عقل ء بے فہماں انت
 اگر دوہمی ساہدارے وٹی و ہڑد ء وراک رندا وٹار شوہازے ء جختھ وٹار جنجالانی
 نیام ء دوڑ داٹ آنہی ء بچھ کھس مغانر نختنت۔ انسان چھوش کہ عقل وندیں
 مخلوقے ایشی ء خذاوند کریم عقل ء فہم داٹ ہوش ء گوش داٹ بے سوب ء اے
 مثل انسانانی سرا کھیت ہمازنگا لاف پھے ورتنا ہر یکھ ساہدار ء لوٹھیٹ۔ مگر
 کھڑدے ایڈولیں انسان دے استوں کہ آں لاف رندا ء وٹار باز مزیں دکھ ء
 جنجالانی نیام ء دوڑدیوں آنہاں اگر بڑزیں کوہ ء پوادے سرا در کفنی بیٹ یا باز
 بڑدے بلندیں در شک ء دارے سرا روغنی بیٹ دے پھذ نکھزانت۔ توڑیں کہ
 درنگ ء دارانی سرا سر ہیغ ء آنہانی سفرزیاں بیٹ دے آں وٹی سرزیانی ء بھچی
 نلکھیوں لاف رندا دیم ء روووں دانوخت ء کہ سرزیاں نویٹ۔ ہمیدولیں انسانانی
 بارواے مثال پیدا پیدہ کہ لاف ء انسان ء درنگ داراں گوار انت۔

لاف شے چھماں بنٹیں (جہلتیں) :-

ے مثال ء سوب ایشیں کہ چھوشیں مزدے لاف سرا جو فو ء کھاں و ہڑد
 ء وراکانی سرا گو مزدماں جھیڑا ء جنجال کھنت گڈا آنہی ء مزدوم گشت کہ حیا ء کھاں
 لاف شے چھماں جہلتیں چیکہ مزدوم گو چھماں لہی ء لیزم بیٹ لاف گو و ہڑدانی

مانگھٹھا و ہمش بیٹ سیر بیٹ مگر ناروائیں و رزغ مزدوم ء لہجی ء لزیم کھنت ہی سوب
ء دانائیں مزدماں اے مثال داش۔

لاف سراندی پواندی نویٹ :-

لاف بیکھ ہمیدولیں چیزے کہ اے کل سہدار ء جاندار پھجی ء گوئیں
اے کالوار ہر بیکھ سہدار ء وٹی نصیو ء (نصیب) قسمتیں کہ کھسی ہرا سیر لانی ء سیر
ء سوکھائی ایں کھڑدے سہدار گریویں دستانی منتہاژیں کھڑدے نصیو ریم رخازانی
پازھ ء پتروں مگر ہر بیکھ ہماں سہدار کہ دنیا پھشت ساہ مانیغا جزو تھتھرغیں آنہی
ء وٹی لاف ء وزت ہر ماواستیں۔ اگر پھچھ سہدارے ء لاف ہو رگ بیٹ آنہی ء
ہے ورغا پھچھ چیزے دست ء مینیت گڈا آں دے دیرا زیندغ بیٹ نویٹ آخر
شے شڈا مری۔ لاف ایڈولیں چیزے ذہ ایں کہ ایشی ء کھے تھی گرے کھنت اے
پھلو آں پھلوا ایر کھنتھی۔ اے پھے ورغا ضرور چیزے لوٹھیٹ۔ ہی سوب ء ہر بیکھ
سہدارے ہی وٹی لاف ء خاطر دہڑد ء وراکے لوٹھیٹ پھرماں گشٹریٹ کہ لاف
سراندی پواندی نویٹ۔

لہج گوچھمانیں :-

چھم انسان واسط ء بیکھ ایڈولیں نیامتے (نعمتے) کہ شے نیامت ء اگر
انسان محروم بیٹ تہ گڈا آنہی واسط ء زیند بیکھ قیامتے بیٹ۔ اگر انسان ء چھم
کھور بوں تہ آنہی ء دنیائے پھچھ لذتے مزائے نیٹ۔ مگر اے مثال ء حوزر گو

اے کھور چھمی ء نہ ایں - ایشی مطلقہ محضد چھوشیں کہ بے لج ء لاطیں مزدوم
 دے کھور ڈولتیں - آل انسان نیام ء لج ء لاط مویث آندے ہیے زانکہ کھوریں
 چھوش کہ کھوریں مزدوم نے وٹی بے عزتی اے دیث کھنت نے آنہی ء اے
 سدھ ء سمائیں کہ من کھیندر (برانغ) بنیغاں آل ہر ہندے کہ نندی وٹی جرنانی
 پھاریزغ کوشیش کھنت کہ نواں میں جرگندغ بوں آنہی ء اے سماچھی نیستیں کہ
 ن ایذا کہ نندغان اے دگے (راہے) سریں یا ایذا وسم دائری اے وسمے گریں
 یا ایذا کھے مناں گندغیں گڈا آنہی ء لج شے تھان پھلوا کھیث لج ہماں انسان ء
 کھیث کہ گندی مں ایذا نندغان مناں مخلوق گندغیں یا من کھیندر (برانغ)
 بنیغاں مناں مخلوق گندغیں یا گندیث - ہیے سوب ء گشتریت کہ لج گو پھمانیں
 کھوریں چھم بچھ دیث ننھاں -

لٹھا برات ننگازیر گالوار ء حڈائیغا کھن :-

اے مثل (بتل) حق پرستی ء حق گوئی خاطر گشتریت - برات ء
 زیان میں عازیز مزدوم تھی بچھ کھس نہ ایں اگر حق گوئی برات باروا گشغی بیث
 دے مزدوم ء شے راست گشغ ء وٹی دیم پھیرغی - ایں اگر مزدومے گو برات ء مرغ
 بیث تہ حقیں وٹی برات ء ننگالٹھازیر برات خاطر وٹی سغرا قربان کھاں گمر راست
 گوئی ء حق پرستی یکھ دینی شرتھے شے حق پرستی ء پھدا کھزغی نہ ایں -

حیفا گند پھاذاں وراث کھن

انسان واسطہء اے باز جوانیں کارے وٹی زیند خاطرہ جوانیں آسراتے
 کھنت ہمیدولیں حرج ء درچے کھنت کہ بلاں انسان ء گزارا ء گزران گو جوانیں
 ڈولے ء بیٹ۔ انسان ایڈولیں کارے یا حرج ء درچے محنت کہ پھدی آؤخص
 روشانی زیند باز بدحالی بیٹ۔ یکھ روشے واسطہء مزدوم ہر ڈولیں حرجے کھنت ہر
 ڈولیں چیزے ء کہ مزدوم ء دل لوٹیت آئی گھنت کھنت مگر دوہی روش واسطہء
 عقولندیں دانائیں مزدوم گوئنتہ مزدوم ایڈولیں کارے محنت کہ مزدوم ء جان شے
 پوشا براہنغ بیٹ۔ یعنی مال ء مڈی مزدوم واسطہء یکھ پوشے این کہ ایٹی تھوفا
 انسان بیڑتھنیں آئی ء جان شے ہر عیوا (عیب ء) کھنٹھنیں ہیے سوب ء عقولندیں
 مزدوم ایٹی ء مثال گو حیفا (نپادا) داش۔ مزدوم گرا اگر وراثیں لھیفے بیٹ تہ آں
 پھاذاں وراث کھنٹہ دھیفے۔ اگر کھیف گنڈیں مزدوم ء جان ء پھاذاں پوشٹ نکال
 گڈا مزدوم پھاذاں گنڈ کھنت وفسنٹ ہیے سوب ء ا۔ ء مثال۔ ۱۰۱۔

لغور ء ننگدار جیغیں :-

لغور ء ننگدار جیغیں گو اے مثلاً بچی ء یکھ تھی مثل ء دے استیں کہ گو
 لغورا کار محنت مزدوم ناخصیں مزدوم اگر ہر ہندے ء ماں پھری کھے آئی مذت ء انڈا
 کھنت آں گڈا شوڈ رندا رذبذیں کاراں وثار پھاری بیٹ۔ لغور ء یکھ روشے نہیں
 آں ہروش یکھ نہ یکھ ہندے لہنجھو لپڑ تھنیں مزدوم یکھ روشے آئی ننگ کھنت
 پھلوگلیرتھ تھی روشے نیٹ ء لغوریں مزدوم ء اے تو اہیں (عادیں) آں ہماں وٹی
 ننگ کھنٹھیں پاسداری کھنٹھیں مزدوم ء وڈھمنی ء لاپھٹ سرین بندیت ہیے
 سوب ء دانائیں گوئنتہ لغور ء ننگدار جیغیں۔

لکھنی گوڑو دُزنی مڑکشغ مڑوانی کار نہ ایں :-

گوڑوانی لکھنی یعنی دزغ و زرغ سے بلو جانی رسم و رواج نیام و باز ملائی
 نونے پچیکہ گوڑواں بلی (پشی) دزنی وارٹھہ - اے کار مڑوم شان و نہ ایں
 مڑوناخیں مڑوم وٹی عزت و شان و حیالداری کھنت مگر وٹار بے عزت و ملام دار
 نخت ہمیدول و گو مڑوم و دزنی مڑغ دے لغورانی کاریں مڑوناخیں مڑوم
 ہمانیں کہ وٹی بندی و (دڑمننا) حکال و (ڈاہا) داٹ مڑی - اگر مڑوم وٹی دڑمن و
 آگ بندی کھنت دزنی مڑوم و زحم و توپکے جنتھ تہ گڈا آنہی و مڑوناخیں مڑے
 چھ کھس گوشت نچاں - آں مڑومی مڑائی اے نہ ایں تھولنی مڑے شمار بیٹ -
 پچیکہ تھولغ دزنی مال و پسانی گٹھا گیزتھ تھو سو داٹ - بڈاں مڑوناخیں مڑوم
 واسط و اے باز ردریں (بدی) گارے کہ مڑوم گوڑواں لکھنی وارٹھہ یا گو مڑوم و
 دزنی مڑیٹ -

لکھنئیں مست :-

ہست وندی سیرلانی انسانے بی یا حیوانے آنہی و مست کھنت آں شے
 دغرا در کفیٹ شے اڑدا دیم و کھز نلکھیٹ آں بے گشیٹ ہر چیز کہ استاں مناں
 نہیں دیم و ذنی کھزنیٹ - گو سیرلانی و پچی و مستی الی ایں حوزے اے بڑزی
 مثل دانائیں مڑماں آں مڑومانی آڑتھہ کہ آنہانی گرا شف شام نیستیں مگر آں
 وٹار ہمکھر ہست وند و حزگار لکھیوں گشیکہ باز مڑیں جغیر و جائیدادانی دہاشہوں
 آں وٹار شے حزگار و بھاگیائیں مڑماں داہ گام و دیم زانوں - اگر آنہاں یکھ
 بھلائیں عزت داریں مڑومے گالوارے کھنت گڈا آں ہمیرگیں زہریں سوریں

گلواری کھنوں کہ دسی انسان ۽ سفر ا دزد کفیث آں ہر دست ۽ وٹی چیت ۽

سینگھار ۽ رندا جزغوں آناں گو وٹی جواں بغائی ۽ چھ کارے نیستیں نے آں بی ^{۲۳۸}
 لیزم بوں نے وٹی دلا دمی دزتے کھاروں آناں لکھیوا حیا دار ۽ بے حیا کل یڈولا
 برا ورون ہمیدولا خبرداریں دانائیں مزدماں ایڈولیں نلکھیو خصی مزدمانی نام لکھڑ
 مت ایر کہ ایڈولا اے مثل مشور بیٹہ۔

لنڈویں لاغ :-

لنڈویں لاغ ہماں لاغا (حرا) گشوں کہ آنہی ۽ دمب گڈٹھا گار بیٹہ نے
 آن منڈی ۽ (پیزی ۽) بھا بیٹغ کاریں نے کھے آنہی ۽ سوزا وٹائے کھت ۔
 اصلا ماں اے مثل آں مزدمانی سرا کھیٹ کہ آں تڑک ٹکا بوں نے مال ۽ مڈلی
 اے گریش نے کار بارے ۽ دزمانداروں روش ۽ اے ہندا آں ہندا اے وٹما
 آں وسمما تھئی گرامیں گرا (دراہیں روش ۽ تھر گڑدا کھنانا بنگھا بیکھ دسے ۽
 سلامالیک بنگھا بانگھوا) نغنا ورا ناسر گرانا چھوش کہ لاغ اے لوغا آں لوغ دیم ۽
 لکھ کتا آں میلانا درانالاف ۽ پھر کھنانا مارونیں آں مردم کہ وٹی سیٹ ٹھنانا
 نزانیٹ وٹی آوخص پھدی زیند ۽ باروا چھ مٹاں گڈا ایڈولیں بیکاریں مزدمانی
 زیندے لاغ زیندا دے بد تھریں بے سوب ۽ دانائیں عقلون دیں مزدمانی نام آں
 کہ وٹی آوخص زیند باروا چھ کارے مٹاں آں مردم گڈا انسانے شمار نویٹ زانکہ
 آں لاغے ایں ہمیدولا عقل ونداں لنڈویں لاغ ۽ نام داش۔

لہڑ بندڑوں گیزیغ دف نہ بندڑیث :-

اے مثل ۽ حور چھوشیں کہ یکھ مڑدے ۽ خلاف ۽ بازیں گالوار بوں یا
 مخلوق یکھ مڑدے رندا بازیں بہتان ۽ دروغاں بندیث گدا آں یکھیں مڑدم بازیں
 مخلوق ۽ گالوارانی پھسوا تھوں داٹ کھنت دوہمی پھلوا اے حورڈے گشریث کہ
 دف کھن بند کھنئی نہ ایں پچیکہ کھس کھسی دف ۽ جند رائے ہٹ نٹن پچیکہ
 دف ۽ زوان تھی بچھ کھسی زورا نویث ۽ نے کہ گو تھی کھسی دست ۽ دارڈیث
 دف ہماں انسان ۽ کہ گونیں ہماں انسان آنہی سرا واڑہیں۔ لہڑ ۽ کھور کہ دہغیں
 اگر بازیں مڑدم بچھی ۽ یکجا بوں آں لہڑا بست کھنوں پچیکہ لہڑ ۽ کھور انسان ۽ دس
 ۽ واٹھا بیٹ۔ اگر ڈراہیں مخلوق یکھ انسانے ۽ دف بند کھنغ ۽ یعنی دف دارغ
 نظر ا کھرو بیٹ تھیو غیں انسانانی زوری ہماں یکھ مڑدم ۽ دف ندارڈیث۔ آنہی
 برا کھے ہر کھے ظلم ۽ زوراخی ۽ کھنت آنہی ۽ قید ۽ بند کھنت دانکو کہ آں
 بند غیں آنہی ڈوبرا ساہیں آنہی ۽ زوان بچھ کھسی زورا دارغ نویث۔ لہڑ بندغا کہ
 لے بروٹ آنہی آگ ۽ ٹھال ۽ ڈھنگھراں جاخ ۽ کوہاں داٹ لہڑ کھوشٹیث مگر
 دف گوٹھال ۽ ڈھنگھراں جاخ ۽ سنگاں بند نویث ہیے سوٹب ۽ اے مثل پیدا
 بیٹ

لہڑ بچھے پرونڑا دے بار یغیں :-

لہڑ ہاڑ مزیں زوراخیں ساہدارے باز مزیں گرانیں باراں زیریث مگر

پروٹو (گیشن گیجن) باز کسائیں ء سوٹھیں چیزے اے مثل منتھغ ء مانغ
 (دمبرغ ء) حاطرا در کھفتہ۔ لیڑ پھشت ء ماگر پروٹو بستغاں بیٹ دے ہو رگ
 ایس پچیکہ پروٹو یکھ چیزے استیں ہے سوٹب ء گشٹریٹ کہ لیڑو پھے پروٹو ادے
 بار یغیں۔

لیڑو جوڑ :-

اے مثل (بتل) یکھ کنہیں کھسے سرا مشہور بیٹہ۔ کنہیں کھسے
 تھولغے ۽ برہیوان ۽ لیڑولے درشکال پھراننا ریشہ لیڑو شیری جوڑ (لنٹ) بنا لڑکانا
 ریشہ تھولغا وٹی دلا اے زانتھا کہ لیڑو ۽ شیری جوڑ (لنٹ) دختے رڑھی کفیٹ (جہل
 بیٹ) اس گڈا ورائی، تھولغے ہیے حیلوندی ۽ لیڑو دُمب ۽ رواں بیٹہ۔ (۲) دو (۳)
 سے روش ۽ تھولغے لیڑو دُمب ۽ (رندا) جزبہ نے لیڑو ۽ جوڑ سستہ نے تھولغے ۽
 ورغ نصیب بیٹہ۔ نیٹ تھولغے شے شڈا۔ زہیر بیٹہ تھولغے لیڑو دُمب ۽ جزاننا جزاننا
 مڑتھ۔ ہمیڈول ۽ مڑوم چھوشیں ناامیندیں چیزے رندا کہ جزیت گڈا آنہی سرا
 ہیے مثل کھیٹ۔ گڈا آنہی ۽ عقولوندیں مڑوم۔ گشوں کہ تھو ہماں لیڑو جوڑ
 کشتانی۔ یا یکھ مڑومے دوہی مڑومے ۽ وٹی کارے باروا گشیت آن مڑوم آنہی کار
 نخت ہمروش دروغونیں دلا سوانداٹ تہ گڈا آن مڑوم ۽ دے مڑوم ہیے گشیت
 تھو گوماں ہماں لیڑو جوڑ کارا کشتانے تھولغے دے لیڑو جوڑ ۽ ورغ حیلوندی ۽
 جزاننا مڑتھو شتہ۔

لیڑو شے گرا خالی نہ ایں مڑوم شے عیواں :-

اے مثل اے واسطہ ۽ بیٹ کہ یکھ مڑومے دوہی مڑومے ۽ کشتانی
 کارا کشتانی کھنت آنہی ۽ ملام دار ۽ ملندی گشیت۔ شے عیواں (عیباں) چھ کھس
 خالی نہ ایں یکھ پاکیں خدا (خدا) کہ ہر کسی خالق ۽ مالکس ہماں شے دراہیں عیواں

پاکیں تھی درابیں دنیا لاف ء ایڈولیں ساہدار نیستیں کہ آنہی ء نیام ء بیکھ نہ بیکھ
 عیوے مویت۔ اگر بیکھ مژدے دوہی مژدے ء عیوان ظاہر کھنت آنہی ء مخلوق
 دیم ء لہجی ء لیزم کھنت مگر ہماں عیوڈ سوزیں مژدم نیام ء رے بیکھ نہ بیکھ
 عیوے زلور (ضرور) بیٹ مژدم واسطہ ء جوانیں گالوار تہ ہمیشیں کہ چھ کھی
 عیوداری ء ظاہر مخنت اگر چھوشیں مژدے کہ دوہمیغانی عیواں مژدمانی دیم ء ظاہر
 کھنت گڈا آنہی واسطہ ء بایدیں کہ آن سری وٹی جان ء عیوانی پھلوا کھیال کن
 گڈا دوہی مژدمانی عیوداری ء کھوا کھنت گر کہ بیکھ نادراہی آن ہشتریں مال
 بیٹ ہشتر دے شے گرا ہمیڈول ء خالی نویٹ چھوش کہ مژدم جنڈشے عیواں
 خالی نہ ایں ہے سوب ء اے مثال بیٹ۔

لیڑ و مزن بیٹہ مزین نزا نتھئی :-

اے مثل ء (بتل ء) سوب ایشیں کہ مژدم دست ء بیکھ ہے ڈولیں
 کار ء خطائے بیٹ کہ آن مخلوق دیم ء باز لہجی ء لیزم بیٹ۔ ہر کھس آنہی ء ملام
 دار کھنت مژدم ڈیل ء ڈول ء رنگ ء دروشم ء باز جوان بیٹ۔ پچیکہ لیڑ دے
 ڈیل ء بالاذا باز مزین۔ مگر لیڑ و ہر کھیکہ مزین مگر اوشتلغ مزینٹ (پیشاب)
 کھنت گنگدام تہ کل اوشتلغ مزین مگر لیڑ و وٹی ڈیل ء بالاذا ء مزنی ملام دار کھنٹیں
 لیڑ و گنگدامے ایں گنگدام چھ ملام ء میارے سر پھڈ نویٹ مگر انسان ء جوش
 فہم پھی ء گونیں ہے سوب ء اگر مژدے دست ء بیکھ رزین کارے بیٹ تہ آنہی
 سرا ہے مثال کھیٹ۔

لیڑو ضد عمر ابا گار نو یث :-

لیڑو باز نرم ءء حلیم طہیں سہدارے اے ہر وخت ءء انسان ءء مہارا
 نرغیں بڈاں کہ لیڑو انسان ءء مہنتاڑیں ۔ مگر لیڑو کل یڈولا نرم ءء حلیم دے نیوں
 کھڑدے مڑاکائیں جڑائیں دے استوں کہ شے انسان ءء سرزوروں ۔ اے مثل
 ہمانڈولیں لیڑوانی ضد پھذا پیدا بیثہ ۔ جڑائیں مڑاکائیں لیڑوا اگر کھسے جنتھ یا گرغ
 ءء کوشیش ءء کھنت توڑیں کہ مڑوم آنہی ءء یکھہرے گیڑتھ مہار کھنت مگر لیڑو وٹی
 آن خدا گار نخت لیڑوا وٹی جشغیں سٹ واٹغیں ویل کہ مڑوم ءء واٹغوں ہر وخت
 ءء گبر و نتھی ۔ لیڑوا ہر وخت ءء کہ موقع دز کھفتہ ہما نوخت ءء وٹی دف جنتھ وٹی ہیر
 نرغ ءء کوشیش کھنت اے مثل ءء (بتل ءء) مڑوم ہما نوخت ءء وٹی گالوارانی نیام
 دزدان سرا کھاروں کہ کھسے گو دوہی کھسے ءء یکھ روٹے گالوار سرا ناوش بیٹ گڈا
 وخت ءء گو آن مڑوم ءء کست ءء کھینغا ایر کھنت گڈا دسی مڑوم آنہی ءء اے
 کی ضدی ءء نارضائی ءء حورا کہ گندیٹ آن آنہی ءء ہیے گشیٹ ورنہ گو ماں
 لیلیں لیڑوی ضدے ایر کٹغائے ۔ دوہی پھلوا کھڑدے مڑوم ایڈول دے گشوں
 کہ میں گو فلاں کھس ءء یا فلاں مڑوم ءء لیڑو ضدیں ہیے سوٹ ءء اے مثل
 مشوریں ۔

لی ءء واٹغیں مڑوم جنش ریث :-

صوڑ جوصلہ انسان واسطہ ءء باز جوانیں چیزے مگر کھڑدے وختاں

کھڑے ہنداں صورت کھنغ حوصلہ دارغ مزدوم ء نخسان داٹ - ہڑتھی ء وخت ۲۲
 انسان ء دھیا نکھنغی این لپی ء دغ دے ہمیدول ء مزدوم ء نخسان لپی ء لکھتہ منہ
 حوصلہ کلیں تھیو غیں چیز یکھوں صرف ء صرف نامانی نیام ء کھم تھر فرق کھیٹ
 لپی ء داٹغیں مزدوم اے سوب ء جنٹریٹ کہ دیمی اوٹھیں مزدوم تہ مزدوم ء
 ء جفا مناغیں اگر مزدوم ء لحاظ ء لپی ء داٹ کہ مں گواے مزدوم ء مرغ نلوٹھیں
 اے مناں بھو تھر سفغیں گوماں مریٹ چیناں - اے مزدوم گو ہمیدولیں صلان
 وپکاراں آں مزدوم کھیٹ وٹی دست جنتھ روٹ لپی ء داٹغیں مزدوم جنٹریٹ
 روٹ پچیکہ اے مزدوم یکار ہے حیلوندی ء کشتغیں کہ اے مزدوم مناں بھو
 دھرپ ء داہنڈے دینغیں ایشی ء میں مرغ ء پیڈ سنج نیستیں آں مزدوم
 مناغیں وٹی دلایہ مشت کشتا مرغ گر نچھا داٹھا مناغیں آنہی ء شے مرغا سوا
 نیام ء تھی دلیل نیستیں ہے سوب ء آں وٹی دست پھیشی کھت لپی ء داٹغیں
 مزدوم جنٹریٹ -

لیرو وتی مساں تیشکیت :-

اے مثل (بتل) ہماں وخت ء گیر کھیٹ یازوان سرا کھیٹ کہ مزدوم
 وٹی دست ء ہمیرنگیں کارے بیٹ کہ آنہی نیام ء مزدوم ء نخسان رست بھو
 کہ مزدوم باز گرانیں کارے ء دزمانداٹ یا باز مزیں سوڈاگری اے کھت
 شانہی ہستی ء دیم تھرئیں یا گولغور ء لوفریں مزدومے ء بھجی ء ہندے گندغیں
 کارے ء شریخ بیٹ ہمانہی نیام ء ماں تھری بے عزت بیٹ گڈا باز ارمانی بیٹ

ہے کہ اس چھو کٹہ گو ماں دے لیڑو کار بیشہ لیڑو وزن وجودا پھدر مزنیں مگر
 لیڑو عقل کھوریں لیڑو وختے کہ مزیرٹ مس جفتھ ہماں ہندا گپ گالو کھنت کہ
 گام ایر بیٹی ہماں گپ گالا سرا گام ایر کھنت وٹی مسانی گپ گارائیں ہندا ٹشکیٹ
 گزداں بیٹ آں مردم ارمان کھنت ہیے گشیٹ چھو کھناں لیڑو وٹی مسان ٹشکیٹ!
مانھا پھروں سچین کہ نتھانہریٹ :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ یکھ مردے ۽ ڈغار ۽ کھشت ۽
 کشار ۽ سچین ورتھا ہیلا بیشہ - آں مردم ۽ ورنائیں (۴) چھیار (۶) شمش مردم
 گوانکھ جشوز آرتھ کہ بگھنیں شفا بیائے گو من مذت ۽ امداد ۽ کھنے سچین ۽
 جنوں - سچین میں کھڑد کشار ۽ واڑتھو نھان کھنیں - بگھا شف وخت ۽ مردم
 کھ بیٹو شتو ڈغار نزخا لکھتو نھنوں شفا وختے لشکرا ریش سچین آنکو ڈغار نیام ۽
 ملکھا ورنیں - یکھ مردے دیم ۽ بیٹو سچین شے ڈغار ۽ ا کھشتو مردمانی پھلوا تھوار
 گنتی کہ ہمت ۽ کھنے سچین مناغیں - لشکر یہ دیم ۽ سچین مرٹھا سبرتھہ - یکھ مردے ۽
 گو رت دروکھا تھانہرے (جکھے) مس وٹی گزگابیاں (بوٹاں) پھاذا کھناں دوہی مردے
 ۽ شے لشکر نیام ۽ آنہی ۽ پھتو داش گو لھنتی ادا ما تھانہروں سچین کہ نتھانہریٹ -

مارواڑ تھغینا شے ریزاں تھڑسیٹ :-

گشت کہ مکھ مڑمے مارے ء واڑتھا یعنی ڈنگ جشہ آل مڑم کہ شہ مار
 ڈنگ ء دراہ بیٹہ پھذا روٹھے آل مڑم شف وخت ء پھلوے ء روخت دگ سر
 ریزے ایراٹ۔ آل مڑم ء ریز کہ بیٹہ گو ریز گندنا ہڑم کٹو ویر بیٹہ مڑمے بچی
 ء گو نٹی آنی ء گوشت ورننا تھو پکے تھڑسغ ء اے تہ ریزے (سادے) کھنغینا
 آنی ء گوشت مناں اولا مارے ء واڑتھا من زانتھا کہ اے دے مارے این نے
 سوب ء من تھڑسغاں۔ شوذ رند اے مثال قائم بیٹہ کہ مارواڑ تھغیناں شے
 ریزاں تھڑسیٹ۔

مالا کل نتیں کہ مے واڑہا کھنیں :-

اے مثال پچے مال ء گنگدام بے زوانیں ساہدارانی سرا رحم ء بارو
 گھڑیٹ۔ کھڑدے ایڈولیں سنگد لیں انسان استوں کہ گریویں مال ء گنگد امانی سرا
 باز ظلم ء زوراشی کھنوں چھوش کہ سرتفانی مالے آتکو ملکھا کھفتہ ملکھ واڑہا گفتو آل
 مال بستہ نے واڑہا حالدا شئی کہ ورننا تھئی مال منیں گرا بستغیناں تی مالا منیں ملکھ
 چھڑتھہ بیا وٹی مال ء واڑہا بی نے وٹ آل ساہدارانی سرا اکھریں رحے کھت کہ
 انہاں بوڑی انہاں آنی سر کے ورغا بلیٹ دگامے ء ریم رخازے ء دف جنغا بلیٹ
 یا وٹی دستا رسمی مشتے زیری آل ساہدارانی دیم ء ایر کھت دمی پھلوا کھڑدے رحم
 دلیں انسان دے استوں کہ آنکھیں رلوکڑیں مالے بیٹ یا ملکھ چھڑتھغیں مالے

بیٹ آں گڈا وٹی زال چھکھے ۽ یا تھی لو غی مڑدے ۽ گشیٹ ادا بیائے اے گڈا مار
چیزے دوں اے ساہدار شذا مرغوں مالا کل ننیں کہ مے واڑہا کھنیں؟

مڈی گریوینے لاف و شیغیں :-

اے مثل ۽ حوڑ چھوشیں کہ کھڑدے لافونیں حڑھی ایں مڑدم اگر سیر
شادا ایہا بزواں یا دمی حیرات ۽ دعوتے ۽ بزواں گڈا آں ہمکھر باز وروں کہ بازیں
مڑدانی لاف جبرانی نیام در کفی وٹی جبران گندغ کھنوں آں مڑدم ۽ کہ خیرات کش یا
دعوتے داشتہ آنہی ۽ پھے یکھ دو مڑدم ۽ سیر لانی ۽ کتتری اے یعنی آنہی مڈی کتتر
نوٹ آں فلانویں مڑد ۰ بے کوشیش کھنت کہ دریغان اے چیز میں تھیوفا
واڑتھیں اں چیز میں واڑتھیں ہمیدولا اے چیزا ورا نا آں چیزا ورا نا وختے گنوفا
ہماں کل کفیٹ کہ لاف دے وفا آتکا گڈا مڑدم اے کھنڈا آں کھنڈ زونڈ کھونڈ
بیغالگیٹ نی واڑتھیں پھے دفانیٹ گڈا ہوشداریں مڑدم آنہانی گھٹ وٹ زونڈ
کھونڈ بیغالگندوں آں بے گوشوں کہ تھو گندغ نیستے ۽ کہ مں باز ورتاں نواں
مناں بے باز ورتاں ۽ وھڑد ڈکھی کھنوں تھو اولادثار شیوار کشیں کھنیں واڑتھنے نی
زونڈ کھونڈ بیغ ۽ چھے بیٹ؟ اے حوڑا گندغٹ ۽ مڈی گریوینے لاف ۰ تھنی
وشیغٹ تھو وثار پھارستیں۔

مڈی کراڑاں گیشتریں :-

رزق روزی ہستگاری خدائی دانغیں دافے خداوند کریم ۽ وٹی جند

رضائیں اس مسلمانے سیر سوکھا کھنت یا بقالے ہما زنگاہ حضور پاک صلی اللہ علیہ
 وآلہ وسلم حدیث پاک نیام ء دے حور موجودیں کہ اے دنیا مسلمان واسطہ ء
 یکھ زندانے (جیل خانائے) کافرانی خاطرہ بہشتیں - چھوش عام نغابا کھسے گندی ء
 مسلمان ء رزق درو کھا تنگیں بقالے بے دین ہر ہندا رزق دار ء مالداریں - پچیکہ
 بے دین ء آخرت ء بہر نیستیں مسلمان وٹی ہر ء وندا آنجہان ء گہر تھہ - کراڑہ
 (بقال ء) بہشت ہمیشیں کہ وٹی ہرا گفتغا روغیں - مسلمان اگر اے جہان ء
 تنگدستیں دے دسی جہان ء (آخرت ء) بے بہر نتیں ہیے سوب ء دانائیں مژدماں
 نیزگار ء غریبانی دلبدی دنیغ واسطہ ء گو لٹشہ شا اے حور! گندے ملور ء مونجھا
 موے مڈی رزق داری . گو بقالاں باز بیٹ شا مسلمانے وٹی مسلمانی سرا شکر
 گزارے مال ء مڈی رزق مچھ کھنغ باز کھنغ بقالانی کاریں مسلمانی کار تیں
 مروشی شا ایذا تنگدستے بانگھوا بقال ہمیدولا تنگدست ہاں یعنی شار خداوند کریم
 قیامت روش ء ہزگار کھنت ایذا مرشی بقال شے تنگدستی ء دیشو کھند غوں بانگھوا شا
 یعنی قیامت روش ء بقالانی تنگدستی سرا کھندے ہیے سوب ء گشریٹ مڈی کراڑاں
 گیشتریں -

مرگانی وکیل پھدی ایں :-

پھدی یکھ کسانیں لاغریں رنگ ء سیاہیں مرگے ایں پھدی شے کھیں
 مرگاں کسان تھر ء بے وجودیں اے ظاہریں گالوارے کہ پھدی ء نے دف
 زوانے نے کسی وکالتے کھنت کھاں - اے مثل ء (بتل ء) سوب ایشیں کہ

مردم باز بیکھ نزور ء ناتوانیں مردے ء گشیت کہ تھو منی اں کار ء کھن دے ۔ اں
 مردم وٹ وٹی کاراں کھٹ نخان انہی ء وٹی جند کاراں دوہی مردم کٹو ۔ نیغوں
 اے مردم کہ دوہی مردم نزوریں ناتوانیں مردم ء گشغیں اں وٹ شے مردم
 باز سنج مانیں وٹی دست شے نزوریں مردم ء دیم پنجی ٹی ۔ اں تھی مردم دیم
 ء گشیت کہ من وٹی فلاں کار اں مردم زمرہ ء داشہ گڈا انہی ء مردم ملام ء شخان
 صورت ء ہیے گشوں کہ تھو باز کمزور ء بے زخت بشغ ء تھئی دلا کھفتہ کہ اں
 مردم وٹی کاراں نخان اں تھئی کارے کھنت داشہ گڈا مردم انہی ء ہمیدول ء
 اے مثال کھنوں کہ مرگانی وکیل پھدی ایں ۔

مری گھٹغ :-

مثال (بتل) بیکھ کھول ء سوغندے باردا اگشتریت چھو کہ کھڑے
 ایڈلس کھولوں کہ گوانہانی دف کھٹغ ء مردم شان چیزا بزار بیٹ ۔ مے بلوچ
 قوم نیام ء سوغند ء سوخت ء رواج بازیں اے مثال (بتل) باردا بیکھ ردایتے
 شے کنہیں دختاں بگر دیوخت ء مشہور یغا مناغیں گشوں مری بلوچانی نیام ء
 ٹھالائے (فرقائے) کہ اں مالانانی گھٹغ نواڑتھ ایشی ء اے سوب معلوم کھٹغ
 نویٹہ کہ ء پیچھے نواڑتھی ۔ بگر اے مثال (بتل) کہ مشہور بیٹہ تہ اے گالوار
 بیکھ منغی ء دل ایقینی حور کہ اے گالوار دروغ نہ ایں ۔ اے مثال ء مردم
 انوخت ء وٹی زوان سرا کھاروں کہ بیکھ مردے ء کھے گشیت کہ تھرا اے کار
 کھٹغی ایں یا اے چیز وٹی پھلوا بندغی ایں گڈا اں مردم اں کار ء پسند نخان یا

چھوٹیں چیزے بیٹ کہ ان مُردم ء پسند مویٹ - یا گو اں چیز پھلو بندنا
 مُردم ملام دار بیٹ - گڈا ایڈولیس کارانی باروا یا چیزانی پھلو نہ بندغ ء باروا اے
 مثال ء (بتل ء) سو غند صورت ء گشیت کہ ادا اے کاریا اے چیز پھر مری
 گٹھنیں -

میر پھمانی ء کہ پھڑ تھو مریٹ :-

اے مثال بتل اے سوب ء مشور بیٹ کہ مُردے وٹی دوست ء
 سنگتے حاطرا وٹی جند جان ء مال ء مڈی ء قربان کھنت دوہی مُردم انہی ء اے
 قربانیاں چھی مزانت - گڈا ایشی ء مظلورستی گشریٹ ہمیدولیس مظلورستیں
 مُردمانی حاطرا دانائیں مُردماں اے مثال جوڑ کٹھ ء مر پھمانی ء کہ پھڑ ہتو میریٹ
 بڈاں اے مثال مار مانوٹی نمک ء مذت ء سبقاد نیغیں مُردم ء بائیریں کہ خود
 غرض مویٹ -

مزار گوش :-

مزار باز زوراضیں ء تھڑس ء دہشذناضیں رسترے ایشی نزیخا جاہے
 ضدانی نیام ء یہ پھٹی بچھے روٹ مزاراگو نیخا دیم پھہ دیم بیشغیں مُردم مشکان
 درابا کھیٹ ہمیددل ء کھے گشیت کہ گوش نیام ء باز مزیں مڈی اے ایریں
 توڑیں پک ء پوہیغا مزار گوش ء مڈی بیٹ اے مال ء مڈی خاطر مزار نزی ء
 چھ کھس زوٹ - پچیکہ مزار نزیخا شتغیں مُردم زیندغ دراہیغا مشکان کھپٹ -

ہیڈول ۽ چھوش کہ کھیے ۽ یکھ چیزے ۽ تنگی بیٹ اُن اے پھلو اُن پھلو
 چپ ۽ راست ہر پھلوا وٹی دست ۽ پھاذاں جنتھ مگر انہی ۽ گزر (غرض) پھیلو
 نویٹ۔ آنوخت ۽ کہ اُن گرز مندیں مردم وٹی گزر پھیلو بیغاشے بے ہڈکا بی
 بے حیل بیٹ پھذا اُن مردم بے مثالاداٹ ۽ گشیت کہ فلاں چیز مزار گوش
 چھر تھنیں میں دست ۽ نیٹ۔

مزار پھوست :-

اے مثال (بتل) باروا یکھ کھوسے مشوریں کہ شکاری ایں مردمے
 شکار ۽ کھنان ۽ شتو ہندے ۽ مزارے دیشنی مزار ۽ توپک (تفنگ) جتو مزار
 کھنتنی مزار ۽ پھوست کھنتو زڑ تھنی ویم ۽ اٹکو گندی یکھ لائے (حرے) لاغر ۽
 کنگا لیں مسائیں نا کھای جزغں مردم ۽ مزار ۽ پھوست ہماں لاغا گوئر داٹ یعنی
 مزار پھوست لاغ پھشت ۽ بستنی۔ لاغ جزانا شتو ہندے ۽ ملکھے ۽ (کشارے) ۽
 حیلابیشہ کشار واژ، شتو وٹی کشار گاہ گندغا اوذا برو گندی چھے مزارے کشار نیام
 ۽ ماروٹھیں اُن مردم ۽ مزار دیشو ہماں وخت ۽ پھذا گڑدش اٹکو مخلوق ۽
 حالداشی کہ فلاں ہندا میں کشار گاہ ۽ مزارے ماروٹھیں پھوذا بچھ کھس نواں
 بروے کہ نواں کھے ۽ مزار واژتھ نھسانے (نھسانے) داٹ لاغا کشار گاہ ۽
 دان ۽ ریم واژ تھوبازلا ندووبیشہ یکھ روشے کشار واژہ ۽ دلا اٹکا برواں گنداں
 مزار تھی پھلوے شتہ یادانکو ہمیدنیں؟ مردم تھڑساں ناشتو کشار گاہ وٹ ۽ ظاہر
 بیشہ لاغ ۽ توہیں (عادیں) آنوخت ۽ سیرلاف بیٹ گڈا لاغاسیرہ دارغ نذاٹ۔

لاغا مژدم دیشو دور بیشو کھڑو بیشو ژانگاٹ جشو دو سے تھراس داڑتھو کڈغا شروع
 بیشو۔ لاغ ۽ گولغشانی بیغ ۽ مزار پھوست ٹک دوشوخ سستغوں ہماں لاغ بیشو
 مزار ۽ پھوست ایر کھفتو جبل بیشو۔ لاغ ۽ مزاری گو پھوست ایر کفغا جبل بیغ ۽
 وٹی دگ ۽ شتو کشار واڑہ ۽ لاغار ڈنڈائے دو سے جشو کشارا درا کھشتہ مزا
 پھوست مثل مشور بیشو۔

مژدانی لوڑھاہے مژدوں :-

اے ظاہر حورے کہ مژدم وٹی مٹھ ۽ بڈل وٹیں مژدم ۽ بڈل
 نیستیں مژدم جندا خذاوند کریم ۽ باز مزیں شرف ۽ شانے داش ، اے مثال ۽
 (بتل ۽) حور چھوشیں کہ بچھ وختے ۽ جنگ ۽ مژائی اے بیٹ بازیں مژدم
 یکجاہوں لشکر کشی اے بیٹ بادو مژدم مانوٹاں دو پہ دوئی مڑغ یوں تہ انہانی
 نیام ۽ حیر دینغ خاطر مژدم کھاؤں۔ انہاں حیر حیر گشوں حیر دیوں۔ دوہی پھلوا
 مزیں لشکرے مچھ بیٹ دوہی ہندے ۽ جنگ ۽ مژائی خاطر تیار بیٹ گڈا حیر دا
 بیس (خیر خواہیں) مژدم دوہی بازیں مژدماں وٹی بچی ۽ گوانکھ جنوں گشوں
 بیائے جنوں لشکر ۽ دیم ۽ کفوں لشکرا مڑغانیلوں جنگ ۽ مژائی جوائیں کارے
 نہ ایں جنگانی نیام ۽ باز مزیں زیان ۽ نھسان بوں بازیں سفر زیباں بوں
 بے حیر داہی (خیر خواہی) خاطر بازیں یا کھم تھرتیں مژدم دیم ۽ بوں لشکر
 ۽ آگ ۽ (دیم ۽) کھوشتوں انہاں بے گشوں ادا مژدانی لوڑھا مژدوں داڑاں
 جہاں مالاں ڈھکی نی ماشے دیم ۽ لوڑھاؤں شمار دیم روڈغانیلوں گڈا ان لشکرا دیم

مڑیٹ اڑیا اوڑ بھنگ :-

جنگ ۽ مڑانی شے کہنیں وختاں بیٹان ۽ مناغیں اے مرو شینغیں یا
 نوغیں کارے نہ این ایشی ۽ سوب ۽ انانیں مڑماں شے دو سوب ۽ ظاہر کثہ ۔
 اولی سوب ۔ یکھ مڑمے وٹی بیوسی ۽ روبیوس بیٹ اں ما نکھریت گندی کہ شے
 مڑف ۽ موت ۽ سوا میں جان چھٹغ ۽ تھی چھ دگے نیستیں یا اں مڑم اے سوب
 ۽ بیوس بی مڑیٹ کہ انہی ۽ بیرے (گارے) گرغی این کہ انہی ۽ پھٹ
 مڑمے ۽ کھشتہ یا برائے کھشتہ یا تھی نزہتیں عزیز ۽ سیادے کھشتغا گاریں
 ایڈولیں سوتانی سرا مڑم ۽ مڑفا گوشوں اڑی (اڑی) اڑوالا میں مڑم شے ہر پھلوا
 بیوس ۽ لاچار میں انہی ۽ چھ کھس ملام دار نخت دوہمیغا گشت اوڑ بھنگ ۔ اوڑ
 بھنگ ہمانی ۽ گشتریت کہ انہی ۽ نے گوکھے ۽ داٹ ۽ گفٹے نے اڑی اڑاندے
 چھوشے مستی ۽ ۽ سرزوری ۽ گودیمغال کفیٹ گو انہی ۽ مڑیٹ ۽ جنگ ۽ چھوف

کھت ایڈولیں مڑائیاں اوڑ بھنگ یعنی بے ڈوہا گل کفو خیں ۔

اوڑ بھنگیں مڑم ۽ ہر کھس ملامدار ۽ ڈوہدار کھت کہ اں مستی ۽ سرزوری سوب
 ۽ گو دوہمی کھے ۽ گل کفیٹ انہی ۽ جنتھ ۽ کشیٹ بے گناہیغا مسلمانے سرا
 زیاں کھت یا وٹی سرا زیاندار یٹ ۔ اوڑ بھنگ ۽ ہر کھس ملامدار کھت ۔

مانا تکانہ شکاریں رذ بیٹہ تہ گزاریں :-

اے مثل (بتل) بازیں کارانی سرگشٹریٹ - چھوش کہ یکھ مڑمے یکھ
 کارے خاطر اشے لوغادر کفیٹ آں مڑم ء اے حور ء پھیلویں باور نہ ایں کہ
 میں اے کار پھیلو بیٹ یا نویٹ - یا چھوش کہ دوہی مڑمے گرا پھے چیزے لوٹھغ
 خاطر ایا پھے مذت ء امدافے خاطر مڑم روٹ آنہی ء دسی مڑم سرا اے باور نہ
 ایں کہ اے مڑم میں گزارا پھیلو کھنت یا نخت آں مڑم ہمے گشٹ کہ رواں
 فلاں کھس ء گنداں میں گزار پھیلو بیٹہ تہ جوانیں ناہیں اثرماں چیزے پھیلٹ تہ
 ناں - اصلی ء اے مثل ء حور چھوشیں کہ یکھ شکاری ایں مڑمے مرگے ء توپک
 ء جنغو دوہی مڑمے کہ آنہی نزخاؤ آنہی ء گوشت تھو کہ مرگ ء توپک ء شمارغ
 ء پھہ جنغاشیدا منزل تہ باز دیریں مں شاں تھئی توپک مرگ ء رذ بیٹ - تھو باز
 دیرینغا مرگ ء توپک ء جنغ ء - آں مڑم ء یعنی شکاری ایں مڑم ء پھسنو داٹ
 یکھے تہ مانشتغا آں دوذاشت نوآں دوہی مں دیم ء رواں نوآں مرگ بالگرہیتھ شیدا
 اڈری بروٹ گڈا چھو کھناں - توپک ء شمیدا ہمے ہندا جنانی مرگ ء ماں ناتکانہ
 شکار بیٹھنیں رذ بیٹہ تہ گزار بوٹرغ ء تھانوان ء سہاں - (برداشت کھناں) ہمے
 سوب ء نی بازیں کار ء گالوارانی سرا اے مثل گشٹریٹ کہ مانا تکانہ شکاریں رذ
 بیٹہ تہ گزاریں -

مرد ۽ ۽ بور ۽ تھال وطن

ھڑجاہ رو ۽ ارماں محن :-

اے مثال ۽ (بتل ۽) دروشم چھو شاہری نیام ۽ اتکا یعنی اے مثل
 دو گال ڈول ۽ معلوم بیٹ - اے مثال ۽ حور چھوشیں کہ مردا ہر ہندا کہ روخی
 بیٹ مردم پر وطنی ۽ بذنیارتھ مردم ہر ہندا کہ روٹ مردم ۽ ہماں ہندا وطنیں -
 بور (ماذن) (اسپ) دے ہمیدولتیں بوریہ وختے یکھ واڑھے لوغا گو قیمتاں بھا بیٹ
 بور ۽ دے مردم ڈول ۽ وطن نیستیں ہر ہندا کہ بھا بیٹ بروٹ بور ۽ وطن دے
 ہمانیں - بور توڑیں گنگدے دے مردم ڈول ۽ پر وطنی ۽ بذنیارتھ ہر گس
 واڑھے لوغا کہ روٹ ہمانی گرا وٹی وطن لکھیٹ - ہے سوب ۽ دانائیں مردماں
 اے مثال جوڑ کہ کہ مرد ۽ ۽ بور ۽ وطن نیستیں مردم ۽ بور ہر ہندا کہ بروٹ
 ایشانی وطن ہماں ہندیں -

مردم کہ دلا کھال کاراں وٹ حذا کھال :-

اے مثل (بتل) مردم ۽ توکل ۽ ہمت ۽ حرف داٹ مردم واسطہ ۽
 بایدیں وٹی توکل ۽ ہمت ۽ مپھر وشیٹ مردم ۽ وس ۽ واکھ ہمیشیں کہ ہر ڈولیں
 کارے رند ۽ سرگیڑتھ آنہی ۽ وٹی واکھا پھیلو کھنغ ۽ جہد ۽ کھنت مردم ۽ وس جہد
 کھنغ کار کل گو حذانی حکم ۽ حکمت ۽ سرجم ۽ پھیلو یوں - ہے سوب ۽ چھوشیں
 مردے کہ یکھ کارے کھنغ ۽ سرگیڑتھ آنہی ۽ وٹی وس ۽ واکھا گران بیٹ آن

مردم دیبازتھ دستاں دار نندیٹ گڈ ہمت دیوخصی مردم آنہی دیم ء بے مثل ء
 کھنوں کہ تھو بغاموی دستاں دار نندناں دیم ء کار تو خدائی حکم ء یوں مردم کہ
 دلاکھاں کاراں وٹ حذا (خذا) کھاں -

مردا وٹی مردنیچ پکر بیٹ :-

اے مثل ء (بتل ء) نور چھوش گشغیں کہ مردم واسطہ بایدیں کہ
 آن تھی غانی یعنی دوہی کھسانی پھلوا کھیال (حیال) ہمت مردم ہمانہیں کہ وٹی
 پھاڈانی سرا جزیت آن مردم مردے نہ ایں کہ نندی دوہی کھسانی نیلوند بیٹ کہ
 میں کارا پھلاں (فلاں) مردم کھت یا اے چیزا پھر من پھلاں (فلاں) مرد
 کھاریٹ مردم اگر وٹ دستاں بڑی بیکا بل تہہ - - - - - مرد کھن نلکھیٹ
 (نزانٹ) مردم ء دس ء واگھ ہمیشیں گو وٹی ہمت ء سیخا زورا اوٹی ہر کارے
 وٹ دست ء گیزتھ - مردم کہ وٹ بے ہمت مویت بغا مویت تہ آنہی ء مذگیر
 ہر کھس بیٹ بے ہمتیں مردم ء سنگت ہچھ کھس نویت - مردناخصی مردم سرا ہر
 ڈولیں سراں بارین کارے بیٹ آن گراں باری - وٹی کھو فغانی سرا زیریٹ اس
 حیلا مویت کہ دوہی کھسے کھیٹ گو من مذقی بیٹ مردم کہ وٹ ہمت کھیٹ
 آن وٹی سرے ضرور باز کھیٹ - پھر ماں گشغریٹ کہ مردا وٹی مردنیچ پکر بیٹ
 (کار کھیٹ)۔

مکڑی ہے بیٹھو تہ واڑتھو شتہ سالے آتکاتہ رکھن زانانی :-

یکھ ہندے ۽ مزدے ۽ کشت ۽ کشار ۽ پصل (فصل) مکڑی ۽ (مذغ ۽)
 واڑتا۔ آں مزدوم دست داشتونشتہ حذائی لشکرا گونجا کھیا جنگ ۽ مڑائی کھت۔
 پھذا مزدوم ۽ دلا کھفتہ مں بعا بیٹھو دست داشتونشتہ نشتغاں میں دست ۽ اگر تھی بچھ
 کارے کہ بٹ نوٹ مں داس زکرتھیں ملکھ رنغا شروع بشیں نان چیزے مکڑی ۽
 واڑتھ چیزے میں دست ۽ دے کھانک تھی کھڑدے مڑماں ہمیدولا دزلا کچھو رون
 رنغا شروع بیٹھوں۔ گڈا آں مزدوم ۽ ہے ٹونک ۽ ارمان پھدا ہے گالوار دف ۽
 کشتہ کہ مکڑی بیٹھو تہ واڑتھو شتہ سالے آتکاتہ رکھن زانانی۔ شوڈ رندا اے مثل

مشک ۽ کھڈا گھٹو گڈا

چھجے کھیں ۽ بستتی!

اے مثل ۽ حوز چھوشیں کہ یکھ مزدے ۽ مال ۽ مڈی ڈغار کشار یا دمی کار ۽
 بار کھربازوں یوں کہ آں وٹی اولی کاراں پھیلو کھٹ نٹھاں اغدیں رو تھی مالے کھاری
 یا تھی ڈغارے کشتا زیری آست دے انکھو ایسزیں پہلوال یا گو وال دے نیستنی گڈا
 دانائیں مزدوم ہے بڑی مثال ۽ کھاروں گشوں کہ فلاں اول وٹی گزران ۽ کاراں
 پھیلو بیٹ نوی نی اغدیں دمی کارے بتر تھئی۔ گڈا گشونکہ اے مزدوم ۽ ہماں حالیں کہ
 مشک ۽ گھٹو گڈا چھجے کھیں ۽ بستتی۔ مشک ۽ نے دستے کہ وٹار چھجے بست کھاں توڑیں
 (۴) چھل مشک یا نڈا بیٹ دے چھجا زڑتھ نختوں اے مثال دانائیں مڑماں ہے
 کب ۽ گوشتہ کہ ایڈولیں جو فو کھوریں مزدوم حذائی زیاں میں کاراں وٹی دستاں داروں۔

مڑدا مڑڈو مخن زخم ء پھلگرو مخن :-

اے راستی گالوارے کہ مڑدم ہر کھیکہ ڈھلا بیٹ آل است مڑدے
 آنی سرا مڑدم ء نام ایریں مڑدم ڈولیں بے باوریں تھی بچھ سہدارے نیمتیں
 پچیکہ مڑدم سرا اے باورا بچھ کھس نیاریٹ کہ اے لغوریں مڑدم اے بچھ
 وخت مڑنوٹ مڑدم ء مڑدلیغ گو مڑدم ء کھڑدار ء پھیزا اور بیٹ بھوش مڑدم ء
 سادگی ء لوزغی سرا مڑدم نغابا ایر مخنت - مڑدم آخر مڑدیں - ہمیدول ء زخم دے
 مڑدم ء دست ہتھیاریں زخم ء دے مڑدم چھوڑند ء بے بچے ٹیغا مغندیٹ کہ
 کھڑدے ایڈولیں زخم دے استاں کہ آنہاں اگر مڑدم ژند ء پندیغا گندیٹ تہ مڑدم
 ء دل تہ گنیٹ کہ اے زخم بچھ کار ء نہ ایں مگر جنغ وخت ء ہماں ہمکھر
 تھیں کہ آنی برٹھیں ہندا پھذا پٹی بندغ مڑدم ء سوغندیں تے سوب ء
 گھیریٹ کہ مڑدا مڑڈو مخن زخم ء پھلگرو مخن - زخم زخمیں مڑدم مڑدیں -

مڑدانی اندر ء لیڑو مڑتھغاؤل :-

مڑدم ء جند شے لیڑو باز کسانیں - لیڑو شے مڑدم جان ء جون ء باز
 مزنیں لیڑو جان ء مڑدم وجود نیام ء باز مزیں فرقے ایں بلکہ لیڑو جون لاف ء
 مڑدم ہند گفٹ کھاں مگر اے گالوار ء کھسی دل قبول نخنت کہ مڑدم اندرا (نیام
 ء لیڑو جون ہند کھٹ کھاں - اے مثل (بتل ء) مظلوا یشیں کہ مڑدم ء سنغ
 ہمکھر مزن ء پھراہیں کہ اگر لیڑوے مڑدم سنغ نیام ء وفسیٹ دے ہند گفٹ کھاں

مزن دلیس ۽ پھرا سینغیس مژدم وٹی دل نیام ۽ ہمکھر مزیں گالواراں ہند دات کہ
 آں گالوارانی وجود شے لیڑ و جان ۽ جونا باز مزنوں ۔ اے ڈولیں مزن دلیس ۽
 پھرا سینغیس مژدانی سوب ۽ ہے مثل پیدا بیٹہ کہ مژدانی اندرا میڑ و مژتھغاؤں ۔
مژتھو نیسیٹ ۽ مژتھغیس د شیغوننتھے :-

اے مثل (بتل) بیکھ دینی مثلے معلوم بیٹ ۔ چھوش بیکھ حدیث پاکے
 نیام ۽ دو جہان ۽ سرڈار ۽ رمالش دات کہ مژدم ۽ یعنی مسلمان ۽ حق ایشیں کہ
 شے موت ۽ پھدیش ۽ مریت ۔ مظلوا ایشیں کہ مژدم وٹی نفس ۽ یعنی واہش ۽ وٹی
 دست قوضہ (قبضہ) نیام ۽ داریت ۔ مگر اصل ۽ اے مثل (بتل) ایڈول ۽
 بوذاتکا کہ بیکھ مژدمے مرغا بیٹہ آنی ۽ وٹی بچھا نصیحت دات کہ من آنوخت ۽ کہ
 مژتھغاں گڈامنناں ایڈولا کفن ۽ دھ ایڈولا منناں شوذ غسلاد ۽ رفتہ ہمیدولیں
 گوشتیں ۽ تھرانان دینا وختے ۔ بچھا گوشتیں " ابا تھو اگر مژتھغ نیے ۽ تہ مژتھغیس تہ
 دیشغوننتھے " ۔ ہے سوب ۽ چھوشیں مژدمے گشیت کہ من اے کار ۽ کھٹ نختاں یا
 مناں ایڈولیں کارانی سما نہ ایں تہ آنی ۽ مژدم ہے گشنت کہ تو مژتھو نیسیٹ
 مژتھغیس تہ دیشغوننتھے ۔

مژد نامژد ۽ ریش یہ ہند موروں :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) مظلوا ایشیں کہ مژدم گوریشاں مژدم نویٹ ۔
 ریش ہے ظاہر کھنوں کہ اے زینائے ہر زینا مژدم نویٹ مژدم ہمانی ۽ گشٹریٹ

کہ آں وٹی مڑدی ٹکا پھیلو بیٹ آں مڑدم ء کہ وٹی مڑدی شان ء شرف ء وٹی
 عزت بڑ داراغ ء (برجا دارگ ء) ہوش ء خیال نویٹہ آں مڑدم و مڑدم نہ
 ایں ۔ کھڑے ایڈولیں زالبول دے استوں کہ آئناں ریش مورٹھاؤں ۔ مطو
 ایشیں کہ مڑدم گو ریشاں مڑدم نویٹ گو ریشاں پھیذا در نویٹ ریش دوئیں
 مڑدانی یعنی مڑد ء ء لغور ء یکھ ہندا مورٹھاؤں ۔ سے سوب ء دانائیں مڑدماں
 گوٹتہ مڑد نامڑد ء ریش یہ ہند موروں ۔

مڑد کہ بغا بیٹ آنہی ء کل نخفیش :-

مڑدم باز بے باوریں ساہدارے ایشی ء بچھ ڈول ء شک نہ ایں ۔ مڑدم
 سرا اے حور ء باور کھنئی نہ ایں کہ مڑ بیٹ یا بغا بیٹ ایڈولیں بازیں مڑدم
 استوں کہ پھیش ء بچھ روش ء بغا نویٹوں مگر یکھو روشاں آں ہمیدول ء بغا
 یوں کہ کھسی دل اے گالوار ء قبول نخت کہ اے مڑدم مروشی ایڈول ء بغا
 بیٹ ۔ ہمیدا مڑدم سرا باور بندر بیٹ بغا نویٹوں مڑدم بغا بیٹ ۔ مڑدم آنوخت ء
 کہ بغا بیٹ آنوخت ء آنہی دلا اے حور نیٹ ء من بغا بیٹاں آنوخت ء مڑدم
 دلا بازیں دسی پھدی بازیں ورتانی خیال پیدا بیٹ کہ مس اگر مڑٹھاں تہ میں سرا
 اے گراں باری کھیٹ ۔ میں آں چیز نھسان بیٹ ہمیدولیں خیال ء بیچارانی
 نیام ء مڑدم جکڑیٹ ۔ سے سوب ء دانائیں مڑدماں گوٹتہ مڑد کہ بغا بیٹ آنہی ء
 کل نخفیش ۔

مردا ضد آکھاں مزدوم ۽ بخت ۽ ضد آ محال :-

بختاوری ۽ بد بختی یکھ خدائی (خدائی) کارے۔ اے کار پاکیں خدائی
 دستیں کہ کھے بلند بختیں کھے کم بختیں۔ کھے ۽ رزق روزی بازیں کھے ۽
 کس کھے حاکمیں کھے محکومیں کھے امسریں (افسریں) کھے نوکریں۔ اے
 تھوئیں کاراں وٹ خذاوند کریم گو وٹی دستاں وندغیں۔ اگر یکھ مزدومے باز بلند
 بختیں ۽ دوہی مزدوم کم بختیں یکھے ۽ مال ۽ مڈی بازیں دوہی مزدوم غریب ۽
 نیزگاریں آں نیزگاریں مزدوم ۽ اے گالوار ۽ حق نہ ایں کہ آں مزدوم ۽ اے باروا
 کت ۽ کھینغا کھنت کہ ایشی گرا مال ۽ مڈی پچے بازیں میں گرا مال ۽ مڈی
 کم تھریں۔ گو نیزگاریں مزدوم ۽ اے ضد آ کت ۽ کھینغا آں بھاگیانیں مزدوم ۽
 مال ۽ مڈی کم نویٹ اگر مزدوم ۽ کت ۽ کھینغے صلاحیں تہ گو بھاگیانیں مالداریں
 مزدوم ۽ جندا گو ڈرمنی اے کھنت مگر آنہی ۽ مال ۽ مڈی گو دوہی مزدوم ۽ کت
 ۽ کھینغا پچر کم بیٹ نوی۔ ہمازنگ ۽ تہ کت ۽ کھینغ گو وٹی مسلمانیں برائیاں
 ناروائیں کارے اگر پچھ کھے کت ۽ کھینغے گو مزدوم ۽ کھنت دے گو مزدوم ۽
 بخت ۽ کت ۽ کھینغا بخت۔

مزدوم ہمکھتریں زنبے زیری کہ گٹھارا بیٹی :-

اے مثال ۽ مطلوب ایشیں کہ مزدوم ہمکھتریں کارے ۽ وٹار شیرداٹ کہ
 آنہی ۽ اندیم کھغ ۽ توفیق مزدوم ۽ جندا بیٹ اگر چھوشیں مزدومے شے وٹی نور ۽

زخت ۽ دیمیں کارے ۽ وٹار شیرداٹ کہ آل مردم ۽ وس ۽ واکھا دیم ۽ بیٹ ۽
 آنہی ۽ مردم مثال ۽ پیش کھنوں کہ مردم ہمکھریں زینے (نانی ٹکرے) ازیرید
 کہ گٹھارا بیٹی ۔ اے ظاہریں حورے کہ اگر مردم شے دف پھڑا مزیں زینے وہ
 کھنت تہ گڈا مردم ۽ گٹھارہ نویٹی آل گڈا ہرماہ (الم ۽ مردم ۽ ہس ۽ انک ۽
 روٹ گٹھا بنا زوٹ ۔

مردا جنغ و سنی تھنج ۽ ورغ و سنی :-

تھنج مردم ۽ وٹی دستی چیزے اگر تھنج مردم ۽ دست ۽ مویت تھنج وٹ
 دیم ۽ کھرو بیٹ چھ کھس ۽ مانیتھ ۔ اگر مردم دست ۽ تھنج مویت تہ مردم گو
 ہورگین دستاں چھ چیزے برات ۽ گڈٹ نھاں ۔ سے زانکہ تھنج شے دست ۽ سا
 چھ کارے داٹ نھاں ۽ مردم ۽ دست بے تھنج ۽ چھ کارے داٹ نھاں بڈاں
 مردم ۽ ہتھیار تھنجیں تھنج ۽ ہتھیار مردم ۽ وٹی دستیں ۔ اگر مردم گو وٹی دست ۽
 تھنج ۽ دست زیری مجنت تہ تھنج ایکھوا بے ساہیں ۽ بے جانیں چیزے آنوخت ۽
 مردم گو وٹی دست ۽ تھنج ۽ زیری چھ چیزے ۽ جنتھ تہ گڈا تھنج گو مردم ۽ دست
 زورا جاندار بیٹ آل ہرکارے داٹ کھنت ۔ ہما نوخت ۽ کہ مردم دست نیام ۽
 تھنج کھیٹ گڈا تھنج گو مردم ۽ مردم گو تھنج ۽ دوکھیں مانوٹاں یکھ جان بنت گڈا
 دے اے دوئیں نانی کار مانوٹاں ایکھوا بیٹ مردم ۽ وس ہمیش کہ تھنج ۽ زیری
 جنتھ دیم ۽ ورغ یعنی برغ ۽ گڈغ تھنج کاریں اگر تھنج کھٹ بیٹ تہ مردم ۽ دودھ
 تہ ایں مردم ۽ وس سے جنغیں برغ تھنج کاریں سے سوب ۽ گٹھیٹ مردا جنغ

دسپ تھیغا ورغ و سئیں۔

مردانی ماہا ہزو چھاڑوہیں :-

اے مثل (بتل) مزن حوصلائی ء مزن بہنتی سرا جوڑ بیٹہ۔ مردناغیں
مردم سرا ہر ڈولیں ڈکھ ء ویلے کہ بیٹ آں وئی وخت ء کھندان گوازانٹ آں
چھ ویل ء جنجالے ء بذنیارتھ آنہی دیم تھو چھاردہی ماہ ڈول ء راوڑناغیں۔ وئی
دیم سرا بذحالی ء پریشانی ء حالت ء ظاہر نخت۔ آں وئی ویل ء ڈکھاگو چھ کھس
ء بیان نخت توڑیں ہرکھے تنگ دستیں یا دوہی ڈکھ ء ویلے شیرغیں آں
بذنیارتھ۔ ہے سوب ء اے مثل کھیٹ کہ مردانی ماہا ہزو چھاڑوہیں (۱۳)۔

مڑتھغیں زیندغیں نانی دستاؤں :-

اے مثل (بتل) دو پھلوا دیم کھنت یکھ پہناذے ایشیں آنوخت ء
انسان ء موت کھیٹ انسان مریٹ گڈا پھڈی کار آنہی جند وارثانی دستغیں آنہی
ء گو عزت ء سٹھڑائیغا پودوں (دفن کھنوں) یعنی گو جوائیں جبرائیں گو حیراتیں
آنہی ء دفن کھنوں دوہی پہناذ ایشیں کہ آں وخت ء انسان موت بیٹ پھڈا آنہی
ء رزق ء زوری مال ء مڈی کہ بچیت گڈا آں دے پھڈا وارثانی غازیز ء سیادانی
دستغیں آنہی ارواح ء چیزے دوں حیرات کھنوں آں داغغیں مڈی آں مڑتھغیں
انسان ء دبی تھوشغ بیٹ مگر اے گالوار یکھ راستیں حوزے کہ مڑتھغیں انسان
موت ء پھڈا منہتاڑیں (محتاج) اے مثل ء (بتل) دوہیں پہناذانی مطلوب ء محضد

(مقصد) یکھ بیٹ۔

مژدانی (مژدانی) شتریں دیم اندر نیں :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) مطلوب ایشیں کہ مژدم تہ کل مژدم انت مژدم ۽
جوان ۽ ڈھلائی معلوم نویٹ۔ چکیکہ مژدم ۽ جوش ۽ جنہور (جوہر) ظاہر ۽ پدھرین
چیزے مژدم ۽ مژدنی گو مژدم ۽ کار ۽ کژدار ۽ پھذاور بیٹ۔ سے سوب ۽ گشتریں
کہ مژدانی شتریں دیم اندر نیں۔

مژدم ۽ اڑی ۽ لیڑو پھے شلوار ۽ داش :-

اے مثال غریب ۽ نیزگاری ۽ سرا قائم بیٹ۔ یکھ غریبیں ۽ نیزگاریں
مژدم ۽ گور کھنغ ۽ پوشغ ۽ جبر کن بیٹو ستغاثوں۔ آنی گرا تھی پھ زر ۽
کلدارے یا مال ۽ مڈی اے نیست اٹ یکھ لیڑوے گرا است ٹی۔ آن شتو
ہستکاریں مژدم گرا گوشتی میں لیڑو اگر مناں چیزے زر ۽ کلدار بد ۽ مس پھروٹ
پچ ۽ پوشاکے گراں۔ آن مژدم ۽ گوشت مس تھرا زیان میں (زیاتیں) مڈی پھی
نڈی آن میں گرا یکھ شلوارے کچا گڈ استوں اگر تھو لیڑو دیے ۽ تہ تھرا اے گڈاں
دیاں۔ آن غریب بیوس بیٹو دیشی براہنغی ۽ وخت نگز ریٹ لیڑو آن مژدم ۽
داشی گڈ گنغونتھی شوذ رند اے مثال جوڑ بیٹ۔

مسیت دار :-

اے حور ۽ ہر کھس زانتھ کہ مسیت ۽ (مسجد ۽) ہر گیس چیزے کہ بیٹ
 آن وہی ہندے ۽ کار انیٹ مسیت ۽ ہر ڈولیں چیزے کہ بیٹ آن چھڑا مسیتانی
 کارا کھیٹ۔ اے مثل (بتل) دانائیں مڑماں اے سوب ۽ گوشتہ بے فیضیں
 مڑم بے فیضیں مڑم ۽ مال ۽ مڈی ہڑچھی کہ بیٹ آن تھی چھ کھسا فیض
 نڈاٹ۔ بے سوب ۽ گشٹریٹ کہ فلاں آدمی مسیت داریں آن چھ کھسی کارا نہ
 ایں۔ یا تنگد ستیں مڑمے بروٹ ایڈولیں بخیلیں مڑمے ۽ وام ۽ بذلے لوٹھیٹ
 زر ۽ پیسے مڑم ۽ گزر بیٹ یادانی کھاسغ ۽ ٹھوپھوے ۽ مڑم تنگ بیٹ گڈا
 مڑم روٹ آنہی گرا سوال کھت آنہی گرا آن چیز استیں دے سی مگر مڑم ۽
 حشکلیں جواد (جواب) داٹ کہ ادا تھو کہ آکغ ۽ میگر آن چیز اسل پیدا نہ ایں۔
 مگر لوٹھوئیں مڑم سینغیں کہ ایشی گرا میں گزر ۽ چیز استیں مگر ہاسیکار مناں جواد
 دینغیں۔ آن مڑم گوہور گیس دستاں پھذا گڑدیٹ گڈا آنہی ۽ ہر گیس کھبے کہ دگ
 ۽ تر ٹیٹ آن گڈا بے حالات کہ مں فلاں مڑم گرا پھے وٹی گزرے ۽ شتغیاں
 مناں حشکلیں جواد داشی۔ ایشی مڈی مسیت داریں کھسی کارا نیٹ۔ بے سوب
 ۽ دانائیں مڑم عقلوندیں مڑماں اے مثل (بتل) مشور کہ۔

مستی گوہستی ۽ بیٹ :-

ہستگاری ۽ بھاگیانی ۽ ہندے شریفیں مڑمے داریٹ گیشتر ہزگاری سیر

۲۶۹
 ۱ سوکھنی ۽ ہماں وٹی گرا ہند داٹ کھنت کہ آں شے کنن ۽ قدیم سیر سوکھانی
 لوغے آکر یکھ غریب ۽ نیزگاریں مزدے دست ۽ چیار پیسہ کفیٹ آں گڈا ویر
 ہمکھر مزن شامیں مزدے لکھیٹ گشیک اثرماں دیم ۽ بسیں تھی کھس نہیں یہ منزل
 گڈا آں ہروخت ۽ نوخیں چیزانی گرنا زور کھنت ہمدوش نوخ نوخیں کارے
 ستریٹ گڈا آنہی ۽ ہستی ۽ خمار ہمکھر بے سما کھنت کہ آں وٹی اولی گوستیں
 دکھانی وختگ ۽ شموشکار بیٹ آنہی ۽ روزی گواٹ شے ورسو دغرا دیم کھیٹ گڈا
 دی مزدم آنہی ۽ گواٹری ۽ (گواٹ ۽) گندوں مانوٹاں جھوش گشوں کہ گندے
 اے مزدم ۽ پھیر یغیں روش اٹ کہ اے دنی رسب ۽ حیر اٹ مرشی اے مزدم
 روش ۽ نوخ نوخیں چیزاں کھاریٹ نوخ نوخیں کاراں ستریٹ (رواں کھنت ا
 گڈا عقل وند جھوش گشوں بابا گوہستی ۽ مستی بیٹ !

منال مودو گوش میں ہشت آنہ دے :-

دیر یغیں وختے ۽ کھسوں کہ یکھ مزدے ۽ شے دوہی مزدے ۽ ہشت آنہ
 یعنی ابوخت ۽ (۵۰) پنجاہ پیسہ دام کفٹیٹ آنوخت ۽ ہشت آنہ باز مزیں چیزے
 اٹ بڈاں ہشت آنہ مزیں زرے اٹ مزدم ۽ شتو وٹی ہشت آنائے دام شے
 دوہی مزدم ۽ لوٹھہ۔ آں مزدم ۽ کہ دام کفٹیٹ آنہی نام محمود اٹ۔ پور (دام)
 دایشیں مزدم گرا پیسہ تہ نیست اٹ آنہی ۽ وٹی دلا گوٹشتہ من ڈول نہ ڈولے ۽
 شے ایشی ۽ وٹی جان ۽ چھوڑائیں ناں گڈا اے مزدم ۽ تھی چھ ڈولیں درغے
 نغابانیاتکا گڈا آں مزدم ۽ کہ نام محمود اٹ گو زہرا ودھیں نام گفتو گوٹشتی بزواٹ
 ۽ بلا مودو من تھی ہشت آنہ درواں درواں اے مزدم ۽ گوٹشت تھو منال مودو
 گوش من ہشت آنہ دے۔ بے سوب ۽ اے مثال جوڑ بیٹہ۔

میں سے مناں لیڑو اداے کل نخفتہ :-

بیکھ مڑمے ۽ لیڑوے لڈٹھا گون اٹ - برے بیوانے ۽ مڑم ۽ شف کھفتہ
 شف تمار اٹ - مڑم وٹی لیڑو مہارا گھنٹا دیم ۽ جزغٹ وختے شے دُمب ۽ (رندا)
 آکو مڑم ۽ دُز گون کھفتوں - دُزاں گو تھینے ۽ بار ۽ ریز گڈ ٹو بار ڈغار ۽ پھتر
 نیمہ شف تمار اٹ لیڑو مہاریں مڑم بار بُرغ ۽ چھ سما نویٹہ - منزل جنانا مڑم ۽
 وختے شف روش بیٹہ مڑم دے شتو و سنے ۽ پُجھہ - گو روش بیٹے ۽ مڑم ۽ سما
 کھفتہ بار گاریں مناں ہو رگیں لیڑو مہاریگا گونیں - اے مڑم ۽ شتو و سنے ۽ سلام
 داش لوغ واٹھا مڑم ۽ چتر داش شے مڑم ۽ حال لوٹھنی اے مڑم ۽ حال نیام ۲۷۱
 حالداش کہ مناں بارے لڈٹھا گون اٹ بار راہ نیام ۽ دُزاں بوٹکو گفٹہ میں گو
 ہو رگیں لیڑو ا پھذا مناغل - لوغ واٹھا گوشت تھرا چھوں بیٹو تھو تھانگو وہا شتغ ۽ کہ
 دُزاں تھنی لیڑو ۽ لڈٹھیں بار بوٹکو گفٹہ تھرا چھ سدھ ۽ سمائے نویٹہ - اے مڑم
 ۽ گوشت ہمیرنگیں کارے بیٹہ میں سے مناں لیڑو اداے کل نخفتہ کہ دُزاں لیڑو ۽
 بار برٹو ایر گیشٹہ - سے سوب ۽ اے مثال مشہور بیٹہ -

مختص مڑواریش دے گرانباروں :-

مڑم منزله ۽ بروٹ پھیازغیں پھاذاں پندا کھاں مڑم باز مانویش
 دہاڑت گڈا مڑم ۽ دل لوٹھیت کہ منی جان جبردے گوماں پھی ۽ موٹیں نوں
 چھوش مڑم ۽ دل ۽ کھیٹ کہ منی جند ۽ جان ۽ بیکھ پٹے (مودے) کہ پھی ۽
 سرمایکلیں اے مثال بیکھ منزل جنوخص پھیازغیں پھاذاں جنوخص مڑمے ۽ جوڑ
 کہ آں آکو ہندے مڑمے گرا کہ پُجھہ آنی ۽ وٹی دمبرغ ۽ حالداش دوہی مڑم ۽

گوشت تھو چھڑا گوجان جہاں جزئہ ۽ تھرا تھی بچھ گرانیاری ۽ بڈے گون نیت
اٹ تھو گش ۽ مں اکھر مانتھن آں مژدم گوشت تھی تھو چھے گش ۽ متھن
مژداریش دے گرانباروں۔

موت ۽ باہل نیستیں بیرے گڑدو ہرا آنے دیاں :-

یکھ مژدے ۽ وٹی ذال (لوغی) گو غیریں مژدے ۽ سیاہ کتے ۔ ساہکار ۽
اشتو گڑ کہ لوغ واڑہ آنی دمب ۽ (رندا) تھاتکا (تھتہ) ذال پھذا لوغا ایلھوا سرائکا
کھڑدے ہندا ساہکاری ۽ سیاہیں ذال ۽ رواج ایشیں کہ آنوخت ۽ مژدم ۽ وٹی
ذال گو مژدے ۽ سیاہ کہ گڈا آں مژدم ذال کشفا وٹی دستا مزیں ملای گالوارے
زانت کھڑدے ہندانی مژدم گشوں کہ گو ذال کھوشا یعنی ذال کشفا ما وٹی دستا
مژدار نختوں ۔ گڈا آں ذالا گشوں کہ تھو برو وٹ وٹار وٹی دستا پھاباد ۽ (پھابو
۽) گڈا ذال ریزے زیریٹ وٹار وٹ گو وٹی دستا پھابا داٹ اے مثل ہے باروا
مشور بیہ مژدم ۽ وٹی ذال سیاہ کہ تھو برو وٹار پھاباد ۽ مژدم ۽ لوغا یکھ ہرے
بتنفاذ آں ہرے ماٹ یعنی ہشتر نام گڑدواٹ ہر آف ۽ تھسوو ذالا ویش منان نی ہر باو
مرغی ایں ہر ذالا باز دوست اٹ آں دوہمی ذال ۽ پھسو داٹو گو کشتنی موت ۽ باہل
(اشاف) نیستیں بیریں گڑدو ہرا آنے دیاں ۔

موت دعاء پلوتائے نہ ایں :-

موت حقیں موت ہر یکھ ساہدارے ۽ گیرتھ ساہ یکھ بے وفائیں سنگتے ۔
اے یکھ نہ یکھ روشے ہمیڈول ۽ دھریٹ کہ ساہدارے ۽ سمادے نویت ۔ ساہدارے
ساہ ہر باو دینگی ایں ۔ چھوش کہ موت ۽ ہر ڈول ۽ آئینی ایں انسان ۽ باپیں کہ

ہر وخت ء شے وئی موت ء بے حیاں مویت موت ء بے حیاں بئج شیطان ء گو
یاری گنڈھغیس شیطان ء انسان ء یعنی مسلمان ء باز مزیں دژمنے آنوخت ء
انسان ایشی چھمبو نیام ء آتکا گڈا انسان شے انسانی حد ء سیم ء دیم روٹ ۔ ہمکفر
رزیں کاراں کھنت کہ ایڈولیں کاراں حیوان دے بذبروں چھوش کہ موت
حقیں موت ء ہر ڈول ء ہر صورت ء آئینی این اگر یکھ انسانے دوہی انسانے ء
گشیٹ تھو مراٹ ء یعنی تھرا موت کشاٹ ۔ دوہی مزدوم ء یعنی انسان ء دسی
انسان ء گو اے گالوار ء بذبرتی نہ این پچیکہ موت ء شے آنی گالوار ء سوا دے
آئینی این اگر کھے کھے ء گشیٹ تھو مراٹ ء تھرا موت میاٹ گو اے گالوار ء
موت دروغ دے نویٹ ۔ بذاں نے گو موت ء دُعا لوٹھغا کھے شے موت ء ۔ پچیٹ
نے گو بددُعا ئی ء کھے مریت چھوش کہ ہر یکھ سہدار ء مرغی این بے سوب ء
گشٹ کہ موت دُعا پلوتائے نہ این ۔

مور ء کہ حیاتی گنڈ بیٹ گڈا پھرا کھاریٹ :-

ایشی سوب دانائیں مزدماں گو فخر ء تکبرا داش ۔ چھوشیں مزدومے کہ
دش سرائی کھن شے اثر وا زورا خیں مزدومے ء گو مقابلہ کھنت یا شے وئی جند زورا
دیمیں کارے شروع کھنت پھذا آنی ء بدل اے بیٹ کہ آن مزدوم ء وئی سفر
زیاں بیٹ اے یکھ راستیں ء چھم دیشغیں گالوارے آنوخت ء مورا پھر زڈتھغوں
گڈا آن مریت مور دے یکھ کسانیں ء گو زوریں سہدارے بال کھغ آنی جند
زوراشے دیمیں کارے مور پھراں زڈتھغا من وئی چھماں دیشغوں کہ ہورانی پھذا
پھراں (بانزراں) کھاروں مگر مور ء بال کھغ وخت ء حیاتی تفق یکھ کلاکے یا نیم
کلاکے بیٹ ۔ شوڈ رند مور ء بانز وئی دیم ء شے جان ء جذالوں مور ڈغارا جبل

بیٹ پھڑانے بال کھٹ کھال نے ہماں اولی دروشم دوہمی ہوا گڑدی کھینٹی۔
 سوب ۽ دانائیں ۽ عقلمندیں مڑماں فخر کھنوخیں ۽ وٹ سرائی کھنوخیں مڑدانی
 مثال گو مور ۽ بانزرائی آرغا داش۔ چھوش کہ مور ۽ دژمن وٹی جند جان بیٹ
 ہمدول ۽ فخر کھنوخیں مڑدانی دژمن دے وٹی دست ۽ کھڑدار (کردار) یوں۔

مور بی پیسہ۔ مزار بی در کھو۔

اے مثال ۽ مظلو چھوشیں کہ انسان وٹار بڑز شان مزن درجہ لکھیٹ
 پچیکہ مزن شانی وٹی دستی چیزے نتیں بڑز شانی ۽ جہل شانی خداوند کریم ۽ وٹی جند
 دستیں آں ہرگیس انسانے ۽ شان ۽ بلند کھال آنہی ۽ وٹی صلاحیں ہرگیس
 انسانے ۽ شان ۽ جہل کھت آنہی ۽ وٹی رضا پھول ۽ صلاحاتے کھسا چینخاں اے
 مثل ۽ مظلو دے ہے بیٹہ کہ انسان واسطہ ۽ بایدیں کہ وٹار شے ہر کسا کم شان ۽
 کتر زانتھ پچیکہ سرکشیں انسان کھسا پسند نیٹ ہے سوب ۽ سرکشیں انسان ۽
 سفر بڑز نویٹ جہل بیٹ انسان ہمانہیں کہ وٹار شے ہر کس ۽ کتر لکھیٹ یعنی
 وٹار وٹی شان ۽ یکھ مورے براورا زانتھ مگر دنیا دیم ۽ آنہی ۽ شان ۽ عزت شے
 مزارا دے بڑز ۽ بلندیں ہے سوب ۽ گشٹریٹ مور بی پیسہ مزار بی در کھو۔

موڑامات۔

اے مثال چھوشیں کہ موڑانلیں یکھ مڑدے اٹ آنہی ۽ جہان ۽ بازیں
 دام ۽ پوردا شیخوں ہرو (ہمروش) بگھا بانگھوا آنہی گرا یکھ نہ یکھ دامدارے وٹی دام
 لوٹھکا کھاتک موڑاے گو دامدار جو او (جواب) ایش اٹ کہ مس وٹی مات ۽
 شوشکاں تھئی زراں دیاں آنہی مات ۽ اے گالوار اشکھٹ گریغا لگٹ گو تھئی ابا

نہو مناں شوشک ۽ در ۽ موڑا گوشت اھے تھو مونچھا مویں مں تھئی ہمیرگیں
 بھائے کھناں تھرا کھس نعیرتھ گڈا ہے سوب ۽ اے مثل دم ۽ آتکا کہ اگر یکھ
 مردے گرا یکھ چیزے بھائیغیں سوڈاگریں مردے روٹ آنی بھاآں پھول کھانت
 آں شے وٹی لاف گزرا وٹی چیز ۽ مزیں بھائے کھنت گڈا سوڈاگریں مردم گشیٹ ادا
 تھرا وٹی چیز شوہنگی نئیں تھو وٹی چیز ۽ ہمیرگیں بھائے کہ نئیں پجادیں تھئی چیز
 موڑا ماشیں۔

میں سرڈار ہمانیں کہ مشتغیں زمبے داٹ :-

یکھ غریبیں مردے اٹ آنی ۽ ہر کھے کہ دی شیں آنی ۽ سرڈاری نام
 داٹ گالوار کٹی۔ ہے سوب ۽ آں ناموس پسندیں مردماں باز وہش کھانک گڈا
 آں مردم ۽ باز چیٹ ۽ خدمت کشش۔ روشے یکھ دانائیں مردے ۽ شے آنی ۽
 پھول کہ کہ تھو ہر مردم ۽ پچے سرڈار گش ۽ قوم ۽ راجانی سرڈار پھاغ واڑہ تہ
 لکھو مردم یوں اے دراہیں دنیائے مردماں سرڈار کھے گشیٹ ۽ انے کہ پھے نای
 سرڈاری ۽ کھے سرڈارے بیٹ بیٹ۔ غریبیں مردم ۽ گوشت مناں گو اے
 سرڈاری لوز گشغ ۽ مزیں فاند آمنائیں گو یکھ گالوارے گشغ ۽ میں قدر ۽ عزتے
 بیغیں مناں اے گالوار گشغ ۽ نھنان تہ نیستیں نے جیں گالوارے کھے سرڈار
 مٹ نے سرڈارے ۽ سرڈاری اے روٹ مناں گو وٹی جند سیٹ ۽ کارین پھے میں
 گالوارے اگر کھے تی پھاغے برز بیغیں تہ بلاں بیٹ گو سرڈاری لوز گشغ ۽ میں قدر
 عزتے بیغیں میں چیٹ ۽ خدمت بیغیں من پچے مخلوق سرڈار گوانکھ جہناں

منان گو وٹی چند سیٹ ۽ کاریں سڑدار گو وٹی سڑداری ۽ وزانوں میں سڑدار
ہمانہیں کہ منان مشتغفیں زمبے (نانی ٹکرے) داٹ -

میش پھڑم :-

پیش پھڑم ۽ حور چھوشیں کہ میٹ ۽ پھڑم ۽ مژدم سالادو بیوا کتروں
چھنوں - اے حور کھس ۽ معلوم نہیں کہ میٹ ۽ زیند حیاتی دے چھگر روش ۽
بیٹ داڑھے پسل حاصل ہمیشیں پھڑم ۽ چھغ رڈغیں ہمیدولا یکھ مژدمے دمی کھے
۽ ڈغارے ہائیںغیں آنہی ۽ اے گالوار ۽ جی کل نہیں کہ دمی پسلا (فصلا) دے
کومان بھوتار ڈغارا کھلی یا نیٹلیٹ یا یکھ مزوری پیشغیں مژدمے دمی کھے ۽ مزوری
وٹی مزوری ۽ کھغیں آنہی ۽ دے حور ۽ سما نیستیں کہ بانگھو روش ۽ اے بھوتار
منان پھے کار کھغا دار یٹ یا موکل داٹ موزی ۽ گریویں چیز نہتاڑیں تھوغیں
انسانانی ہے یہ حالیں بیڈولین مژدمان چھشیں کارانی باروا اگر کھے پھولا منت :-
گڈاں ہے پھنوادیوں کہ مار بھچی سماتہیں مے میٹ پھڑمیں مادشغا چشغا روغوں -

متیں سلحا کھس دلانڈات :-

سلح یا پھتھیل یعنی آن وخت ۽ کہ انسان مریٹ گڈا آنہی ۽ مژدم
الشا زینغ خاطر چھارے دار کھڑا دارانی ڈول ۽ گو تھیل یاریز کہ بز میند ۽
گو لغغیں ساڈیں (سلاہین) جو ہمنوں چھیرین داراں بندوں چھو کھ ڈول ۽ تیار
کھنوں ہمانہی سرا مژدغا ابرھوں - جیرانڈاں یعنی قبرستان ۽ مژدغا سرکنوں - سلحا

کے سوبے کے اے مثال پیدا بیٹہ۔

ماقطارا گڑداں بیغوں شی جٹھ بوں در کھوں :-

بازیں مڑم دگے ۽ پھچی ۽ روغٹوں منزل باز دیراٹ باز دراڑیں
 منزلے ۽ روغنی اٹ۔ منزلا جتنا جتنا دختے یکھ مڑمے ۽ گوشتے اے منزلے
 زورا ایڈول ۽ آندیم ۽ آنسر نویت بیائے ایڈولا کھنوں ایذا کھیں مڑم کجا بوں
 یکھ برادرا بوں گڈا گوبرانی ڈول ۽ گو آدر کھوں (رہب ۽ کھنوں) نواں ڈولے ۽
 منزل بھریغا اندیم بیٹ۔ تھیو غیس مڑم یڈول ۽ زورناخ نیست ٹوں آنہانی نیام ۽
 پھیریں مڑم گون ٹوں کھیں مڑمیں سے تھران کشہ کہ بیائے جٹھ بوں (یکھ ہندا
 بوں) در کھوں۔ یکھ پھیریں مڑمے ۽ گوشت ما اولامانشتو (دمبر تو) غرقوں مارے
 جزفا مانیں تھو غرق کشہ نی شاتھر ٹو در کھنوں ۽ تھران ۽ کھنوں شے مطلقاً ہمیشیں کہ
 ما پھیریں مڑم بلاں پھنڈ کھنوں سے ہندا سر بیاولں۔ دوہمی پھیریں مڑمے ۽
 گوشت ایسانی مغز وباریں ما اولا ومار وٹی جان ۽ تھیلا نکھانی زورا ٹور غوں اے
 مڑم در کھنوں ۽ تھران ۽ کھنوں گڈا آنسی ۽ نیٹ ۽ سے گوشت ما قطارا گڑداں
 بیغوں شی جٹھ بوں در کھوں۔

مار دے مری لٹھ دے مپھرتوشیت :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ مڑم ہسڈولیں در میانیں
 کارے کھت کہ نے ومار نھسان (نقصان) بییشیں نے دوہمی ۽ کھے ۽ آنسی ۽ مہرے

مبت وہاں بیٹ دوہمی پھلوا مزدوم وٹی دل ء صلح کھنت ہمیدولیں حرج درچے
 کھنت کہ آنسی نیام ء مال ء مڈی زبان ء نخسان دے مویت ء وٹار شذغ ء لکھنڑ
 دے نخت ۔ ہم سوب ء دانائیں مزدوم گوشت کہ تھو اگر مارے گند ء تھرا لٹھے
 بے ڈولیں جڑتھیں دستنیں اگر تھو گو زورا لٹھ مارا جتہ تہ لٹھ گو یہ دھکا پھر شتفا
 روٹ پھدا مزدوم چھو کھنت دوہمی لٹھ دے نیستیں کہ مار ء جتھ گڈا مکھے تہ اے
 تھڑے پیدا بیٹ کہ نواں مارگو مزدوم ء مڑیت مزدوم ء وارٹھ اگر مار مڑیت ناں مار
 درابغ روٹ مار ہما زنگ ء دے انسان ء مڑیں دڑمنے پھدا دوہمی انسانے ء گو
 مڑیت آنسی ء نخسان داٹ ۔ اگر گو لٹھجغ ء مار مڑیت ء لٹھ دے پھر شتفا بروٹ
 دے مزدوم ء نخسانیں کہ مزدوم شے دستاں ہوگ بیٹ لٹھ مزدوم ء مڑیں
 ہتھیارے گڈا اگر دم ء مزدوم ء ہمیدولیں کارے کھفیت تہ مزدوم ہوگ دستیں
 ہوگ دستیں مزدوم زور پریشان بیٹ ہمیدولیں کارانی پھدا دانائیں مزدوم اے
 مثال جوڑکے ۔

مانی براٹ بزارینپھٹ ۔ چھار ناکھلیں :-

(۳) سے مزدوم دگے ء روغٹوں آنسانی نیام دو مزدوم ماٹ ء پھٹ دوئیں
 کیکھٹوں کیکھ مزدومے یعنی (۳) سہی مزدوم شے دوئیں مزدوم پھٹ ء اٹخ اٹ ماٹ ء
 ہرستیں کیکھٹوں ۔ دم ء روانا ایشانی آگ دڑمنناں بستہ وختے کہ دڑمنناں پھے جنگ
 ء مڑائی ء ایشاں حکالداش آل دوئیں مزدوم کہ پھٹ ء کیکھٹوں ان دوئیں یہ ہند
 بیٹو دست ء دستیفازمانی جتغ ء شروع بیٹھوں (۳) سہی مزدوم کہ اے مزدومانی مانی

براٹ اٹ تھی ماٹے بچھ اٹ۔ آں شے دوئیں مڑماں جدا بیٹو دیر بیٹو اوشتا۔
 مڑوئیں مڑماں گو نشتی ادا من شے دوئیں مڑماں جدائیں مڑمے آں۔ من تھی
 ماٹے بیتھاں میں گو ایشاں بچھ تعلقے نہ ایں گو من جنگ ۽ مڑائی ۽ نواں کھنے ۽ نے
 من گوشما جنگ ۽ مڑائی اے کھناں۔ آں دوئیں مڑم کے پھٹ ۽ ککھ ٹوں آں
 دوئیں مڑماں گو ڈرمنناں جنگد اٹو وٹی پھٹ ستر اکتہ۔ ماٹی براٹ دستاں بستغا پھمناں
 کھیال کھناں ۽ سراتکا ہے سوہ ۽ عقلمندیں دانائیں مڑماں اے مثال جوڑیں
 تھو گو نشتہ ماٹی براٹ بزاریں پھٹ بچھار نا کھلیں۔

مال ۽ گو ملکھا حیر نہ ایں زال ۽ گو مڑدا حیر نہ ایں :-

مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ مال ۽ دولت ۽ کاریں وٹی لاف
 سیری آنہی ۽ لاف کہ سیر نویٹہ آں بچھ ڈول ۽ آرام نخت۔ مگر اے مثل اے
 حورا ڈسغیں کہ مال کہ ملکھا گندی مال ملکھا (کشت) کشارا زلور پھریٹ پچیکہ مال
 ۽ کاریں ورغ پھرغ ہے سوہ ۽ مال اے لک ۽ لحاظ چھی نھاں کہ من ملکہ ۽ ویاں
 من ملکھا پھراں۔ مال ۽ گو ملکھا حیر نویٹہ۔ ہمیدول ۽ زالبول کہ وٹی مڑم ۽ بچی ۽
 سرغیں آنہی دست ۽ یکھ نہ یکھ روٹے ایڈولیں رزیں کارے الم ۽ بیٹ کہ مڑم
 شانہی سوہ ۽ زہر گیرتھ آنوخت ۽ مڑم شے زالبول ۽ زہر گفبتہ اے گالوارانی
 ایں کہ مڑم وٹی زالبول ۽ زلور جنٹھ۔ آنوخت ۽ زال ۽ مڑم ۽ لوغ نیام ۽
 مانوٹاں جیڑو پیدا بیٹہ دے ہے زانکہ حیرت نہ ایں ہے سوہ ۽ ایڈولیں کار ۽
 گالوارانی پھذا دانائیں مڑماں اے مثال جوڑ کہ اگر بچھ وختے ایڈولیں جھیڑوے

بیٹہ سر حیا لیں مژدم ہے مثال ۽ پیشداروں کہ ایڈولس کار بیٹان کھاؤں۔

مال ۽ ٹھل پھلوا زوریں :-

اے مثال ۽ (بتل ۽) باز ہماں سینگوں کہ مالداریں مژدموں مالانی پھی ۽
 جزغوں آن مژدم اے مثل ۽ باز جوانی ۽ سینغ ۽ سر پھندوں۔ مال ۽ دلوتانی اے
 تواہ ۽ عادتیں آن پھلوا کہ مال ۽ ولادیے ۽ پھذا بیرو دیے ۽ تھودانکو ہماں ہندا
 جکھٹغائے مال گزری ہماں پھلوا دیم کھنت کہ تھو پھذا بیرو دانگوں۔ مگر اے حور
 ایکھوا مال ۽ دلوتانی سرا نہ ایں کھڑدے ایڈولس انسان دے استوں کہ آنماں
 اگر مژدمے یکھ روٹے گشیٹ کہ تھو اے دگ ۽ میایا آن پھلوا مرو یا فلاں کھس ۽
 گالوار ۽ مخن کھڑدے ایڈولس انسان دے استوں کہ آن گڈا ہا سکاری (دانستہ)
 ہماں پھلوا دیم کھنوں۔ اگر تھو گش ۽ گو آن کھس ۽ گالوار ۽ مخن دے نمشیٹ اگر
 تھو گش ۽ اے دگ ۽ مرو۔ آن ہماں دگ ۽ روٹ۔ اگر تھو گش ۽ پھے دگ ۽
 میادے آن ہاسکار پھے دگ ۽ کھیٹ ایڈولس کاراں ہلا تکیں ۽ ضدی ایں مژدم
 کھنت آن گڈا اے مثال ۽ وٹ کھاوں کہ مال ۽ ٹھل پھلوا زوریں :-

مار ہڈا نجانی ڈنگاں جنتھ :-

اے مثال یکھ اشارانی یعنی شاندا ۽ شارتی مثالے معلوم بیٹہ چھوش کہ
 یکھ مژدمے دوہی مژدمے ۽ گونش ۽ نشانیاں یکھ کارے ۽ ارمائش داٹ ان مژدم
 آنہی ۽ اے شاندا ۽ شارتی گالوار ۽ حورا زانت مخاں گڈا پھذاں ہماں اشارا

دیو خیں مزدوم دوہی ء گشیث یار من تھرا آرزوشی یکھ حورے ء اشارا داہ تھور
 پھذ نو شیخ ء ؟ آں مزدوم گشیث مس چھے سینغ ٹاں کہ تھو چھے گوئشتہ ؟ گڈا گشورس
 مزدوم گشیث ادا تھو بے سماٹے مس تھرا شارٹ داٹو گوئشت ء تھو چھی نزانٹھا تھو
 سینغ نے ء کہ مار ہڈاں نجاؤں ڈنگاں جنوں ۔

مارا گوئشتہ جن ء دے سہی تھر ء سغرا دے ڈانگے ٹمب ء ۔

مارا انسانی جان ء باز مزیں دژمنے مار ہر انسان ء بلکہ ہر یکھ ساہدار ء
 سغزیاں کھنوخیں جانی دژمنے لکھیرٹ مارا شے چھ کس ء ن لچ ء لحاظ نویت
 چھوش کہ مار ہر ساہدار ء دژمنیں مار ء دے ہمیدول ء ہر ساہدار دژمنیں مار ء
 دستے پنچہ مار وٹی ڈنگ جنتھ دوہی ساہدارانی یا انسان ء دستے لچبجہ شے ڈنگ جنغ
 ء پھیش ء بلکہ گوگندغا مار ء سغرا کٹیٹ ۔ اے یکھ قدرتی حورے آنوخت ء مزدوم
 مار ء جنتھ کشیٹ گڈا تھیفیں دارے مار ء سغرا ٹمبیٹ اے راستیں حورے مار
 نے کھے ء گھ اے داٹ نے مار ء گو دف زوانے پھے گالوار ء استیں اے مثل
 انساناں ایڈولیں نارواں ء گو سست ء ناتوانیں مزدمانی سرا ظلم ء زور انجیانی
 باروا گوئشتہ کہ اگر یکھ زوراخیں مزدومے سست ء ناتوانیں مزدومے سرا ظلم ء
 زوراخی اے کھنت گڈا اغدیں وٹی ظالمی ء کھسوا کھنت مزدوم ء گیری داٹ کہ تھو
 دیش من گو تھو چھے کار کہ ۔ گڈا آں سست ء ناتوانیں مزدومے سے مثاڈاٹ کہ
 من کمزور اں وٹی زوراخی ء شوندرغ ء مار ء گوئشتہ جن ء سہی تھر ء سغرا دے
 ڈانگے ٹمب ء ۔

مردے ماذن گار بیٹہ گڈا ہنا شیر لوٹھشی۔

اے مثل (بتل) باروا یکھ کنہیں کھوے مشوریں کہ یکھ گنوخ ءے
 بے عقلیں مردے ءے ماذن بھاگفتا روشی روزانے جذائی کاراں مردم ءے ماذن گار
 بیٹہ۔ ماذن ءے سنج لوغا ایرٹوں ماذن شے سجاں کوتلیغا گار بیٹہ مردم ءے دیپشہ ماذن
 گاریں مروشی لوغانیاتکا۔ مردم تھی پھہ پھلوے ماذن لوٹھغا سرنگفتہ یکھ برے شتو
 ماذن ءے سجاں شیر کھیال کنتی۔ سرحیالیں مردمے کہ آنہی گرا روشاٹغا اٹ شے
 گنوخا پھول کنتی "تھو اے سجاں شیرا چھے ءے لوٹھغ ءے؟" آنہی ءے پھسوداٹ "منیں
 ماذن گاریں من وٹی ماذن ءے لوٹھغاں"۔ آل مردم ءے گوشت "گڈا سجاں شیرا تھئی
 ماذن تھرا چھوں دزکفیت؟"۔ آنہی ءے گوشت "اولا ہر وختے اے سنج ماذن ءے
 پھشت سرا ایرٹوں ماذن ہے سجاں شیرا بٹ من ہے زانتا کہ منی ماذن مروشی
 دے ہے سجاں شیرا بیٹ۔ من ہے سوب ءے وٹی ماذن ءے ہمیدا سجاں شیرا لوٹھغاں"
 شوذ رندا اے مثل مشور بیٹہ۔ پھذا کہ چھوشیں مردمے ہمیدولیں کارے کھنت
 وٹی چیزے رندا مروٹ تھری تھری ہماں ساگی گار بیٹھیں ہندا بیٹھ گڈا مردم
 آنہی سرا ہے مثلا کھاروں کہ تھئی دے ہماں حالیں کہ مردم ءے ماذن گار بیٹہ گڈا
 ہنا (سنج) شیر لوٹھشی۔

من چھے سینغاں شہرانی نیام ء کائی بلا کھفتغاؤں :-

کھڑے کھوہی مُردم یکھ شرے ء شتغوں - کھڑے مُردم اولہ شہرانی
 سیل ء پھر گھڑا کشتاؤں یکھ مُردے ء اے سری روش اٹ کہ شہرا آتکا سنگتیں
 مُردم رفتغوں ہے نوخ شہر آتکغیں مُردم ء چیزانی پھولا کھنانا ادا آں چیز چھے ایں
 دوہی چیزے یا گوش تیش آں چھے ایں آں نوخ آتکغیں مُردم ء غریب ء تہ بھی
 زانت کہ اے تاں چیزیں آں تھاں چیزیں - اے غریب شے ناسینغی ء ناپوہی
 سوب ء چپ اٹ - اے غریب حیران بیشہ کہ فی من وئی سنگتانی پھوسا چھے دیاں
 ایشی ء ہر چیزے ء نام گفت آں مُردماں ایشی پھوسا کھندٹ اے غریب
 تھیریں پریشان ہٹ - ہمیڈول ء دھچراں کھنانا کھنانا اے غریب شے وئی سنگتیں
 سنگ بیشہ آخر ایشی ء دیشہ اے سنگت گل ایڈولا میں جند نیٹلیٹ ایشانی
 ہمیڈولیں پھوسے دیاں کہ ڈولے میں جندا بلوں ہر وخت گو من اے چیزانی
 پھول ء پچارا منوں ہے سوچ ء وپکارانی نیام ء وختے یکھ مُردے ء پھول کہ
 گوشتی آں چیزا گندغ ء آں چھے ایں ؟ - اے غریب اولہ سنگو سیاہ اٹ گوشتی
 من چھے سینغاں شہرانی نیام ء کائی بلا کھفتغاؤں -

مے لاری درماناں نکازی :-

کمنیں وختاں پھلی دار توپک مڑماں داشتوں آنہانی نیام یکھ قسمیں
 توپکے مے لاری گوشتش آں دور مے زمان مے مڑماں توپکائی درمان (بارود) وت گو وتی
 دستاں ٹھاہینتھاں آں توپکائی درمان وڑپے وڑا جوڑ بٹاں گیشتر درمانانی جوان مے
 وہاری ہنگرانی سرا بٹ ہچھ توپکے یکھ درشکے مے ہنگرانی درمان پسند کٹاں دمیغا تھی
 درشکے مے ہمیدول . . . رہنانی تیار کھنغ وخت مے دے کھسے مے گوشت مے توپک
 اے وڑیں درمان پسند کھسے مے گوشت مے توپک آں وڑیں درماناں پسند
 ننت کھڑدے مڑمانی گرا ایڈولیں توپک دے اسٹ انت کہ آنہاں ہر وڑیں
 . . . پسند کٹ انت گڈا آں مڑماں گوشت ادا مے لاری درماناں نکازی (نہ
 پسند نھاں) ہمیدولا رندا اے مثال مشور بیٹھ چھوشیں وختے مڑوم سرا یکھ ناپسند
 مے ناروانیں کارے بیاتکیں یا چھوشیں زہر مے ناشزین گالوارے بشیں گڈا آں
 مڑماں مے مثال داٹ ما چھوشیں کار مے گالوارا بذبڑوں مے لاری درماناں نکازی
 مے سوب مے اے مثل بتل دامردش مے جزانا مناخیں مڑمانی زوان سرعیں ۔

نانخون شے گوژدا بزار نہ ایں :-

اے مثال برائی مے براٹ داری سوب مے گشٹریٹ دانائیں مڑماں برائمانی
 مثال گو نانخونا داش دوہی پھلوا شے برائیاں ابید تھیوغیں قوم مے ٹھالما باروا دے
 مے گشٹریٹ مڑوم مے تھیوغیں سیاد گو جند جانا ہمیدول مے سلماڑ تھو سٹخاؤں چھوش

انسان جندا ناخون گو گوڑدا پھجی ء مورٹو اداروں اُردم ء دست ء پھانانی کور
 مورڈانغے ء ناخونے در کھفیت ء مژدم تھکر دور بیٹ ء مژدم ء دژد پھیت رے
 سوب ء دانائیں مژدماں برائمانی مازیز ء سیادانی شریداری ء جوز گوناخوناداش۔

ناسوہویں مژدم کھورین ڈولتیں :-

کھوریں انسان ء کھوریں آنہی ء راہ شونی ء راہ شونداری خاطر مژدے
 ء دست گرغی بیٹ مگر ناسوہویں نادی شیں ڈیہہ ء وطنان چھم ناخیں مژدم ء دے
 کھوریں مژدم ڈول ء راہ شونی ء راہ شونداری ء گزریں پرک ہمیشیں کہ
 ناسوہویں گوڈس ء پار ء وٹی منزل ء سر بیٹ کھوریں مژدم گو دست ء برغی وٹی
 منزل ء سر کھغی ایں ہے سوب ء دانائیں مژدماں ناسوہویں مژدم ء مثال گو
 کھوریں مژدم ء داٹو مثال قائم کث۔

نغن ء رنیں زال دے ورغوں :-

اے مثال ء مطلوب ء محضد ایشیں کہ مژدم واسطہ ء باز جوانیں کہ آن
 دوہی دستانی پھلوا کھیال مخنت وٹ کار ء پوریات ء کھنت وٹی ورغ چھرغ ء پوٹا
 ء گوڑ کھغ ء خاطر جوانیں بست ء بندے کھنت۔ اگر مژدم دوہی مژدمانی دست
 کھیال کھنت کہ منی براٹ کارا کھغوں یا مخنت گوستو بانگھودے گزیٹ۔ ء اے
 نغن عزت وندیں نغن ورغ شمار نویٹ۔ اے ظاہریں حورے کہ غذا کس
 نمریٹ مگر مژدم واسطہ ء بایدیں عزتی نغن وارتھ۔ اگر یکھ مژدمے بیکارینا تہیٹ

چھ کارے پھلوا دیم ء محنت تہ گڈا آنہی ء مزدوم کھس نلکھیٹ آنہی ء مزدوم رنہیں
 زال (جنوزام) ء نام ء دینت۔ چھوش کہ زنیں زال ء (جنوزام ء) حیراتی مڈی
 ن داٹ بے کاریں مزدوم ء دے بے مثال بیٹ۔ گڈا مزدوم گشت کہ نغن ء
 نہیں زال ور غوں۔

نغدیں زر کھشتغیں زحمیں

ہست گاری ء نیست گاری خدائی قدرت ء کارے غریب ء بھاگیانی
 انسان ء وٹی دستی کارے نہ ایں۔ خداوند کریم ہر کارے زانت غریباں بادشاہ
 کھنت بادشاہاں غریب کھنت اے لوز ہر یکھ انسان ء زوان ء اٹکھنغ بیٹ کہ
 رب شاہاں گڈا کھنت گڈا گراں شہنشاہ کھنت۔ بے زریں مزدوم ء اگر چھ چیزے
 گرنہی بیٹ تہ آں تھڑسانا دکھانے ء (دکانے ء) روٹ کہ کھیں مناں بے زرا
 چیزے رسیٹ یا من شے وٹی بے زری سوب ء ہو رگیں دستاں گڑواں۔ زرداریں
 مزدوم کہ چیزے گرتا سر گیرتھ (پھاڈ کھٹ) تہ آنہی دل ء اے تھڑس نیستیں کہ
 مناں ہو رگیں دستاں گڑوغی بیٹ۔ اے حور معلوم بیٹہ کہ زرداریں مزدوم دست
 ء زحمیں بے زریں مزدوم ء دست شے ہتھیارا ہو رگیں۔ ہو رگ دستیں مزدوم گو
 دژمن ء مقابلہ کھٹ نھاں زحم دستیں مزدوم دیم ء دژمن تھڑسان کھیٹ۔ بے
 سوب ء نغدیں زرا مزدوماں گو کھشتغیں زحم ء مثالداش۔ کہ نغدیں کھشتغیں
 زحمیں۔

نواش گڈی :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ یکھ مزدے نواش ۽ (نمازا) پڑھت تھی مزدے کہ آتکا بھیرٹو آنی ۽ گڈی اے داشی آن مزدے ۽ سلام پھیرٹو آنی ۽ کھشتو یکھ روپیائے (کدارے) داشی گو نشتی مس غریویاں اگر بھاگیائیں مزدے گرا شت ۽ تھرا مزیں زرے داٹ - دیم ۽ یکھ تھی مزدے نواش ۽ پڑھت آنی ۽ دے گڈی اے داشی آن مزدے ۽ سلام پھیرٹو زرتھو چھو جو گو چھوواں مزدے وافس تھئی - ایشی مظلوا اے بیٹ کہ اگر یکھ عزت دارے آنی ۽ چھ گالوارے نخت آن بے حیائیں مزدے زانتھ کہ مزدے ۽ مناں چھ گالوارے نخت دوہی دے مناں چھ گالوارے نخت آن گو تھی یکھ مزدے ۽ ہے کار کھنت گڈا آن مزدے گو آن بے حیائیں مزدے ۽ ہمیرگیں کارے کھنت ہمیڈولیں حرفے داٹ کہ آن وٹی حیاتی ۽ تھری گو تھی بھلائے ۽ ایڈولیں کارے نخت ہے سوہ ۽ اے مثل ۽ نام نواش گڈی بیٹھ -

نواشام ۽ وہوخصیں لہردے کھوشنتوں :-

پاکیں خذاوند کریم ۽ اے دنیا کہ ٹھاہٹ ایشی نیام ۽ ہر چیزے ۽ سیم ۽ سندھ حد حساد انج ۽ ایکھوا کٹو شوندا شتی - روش پھے کار : : پ : یات ۽ شف پھے آرام ۽ جوڑیں تھئی - کھردے ایڈولیں کارے دے استوں کہ آن شفا روش ۽ دوئیں وختاں جاری ۽ یوں - چھوش کہ ریل ۽ مومل کارخانہ ۽ کار جاہ کہ ایشانی

نیام ۽ آگر سندھ ۽ وقفہ بیٹ تہ دنیائے کارانی نیام ۽ مزیں زیان ۽ تھانوانے
 کھیٹ مگر ایشانی نیام ۽ دے یکھ ڈولے ۽ سندھ سیم استیں ایشانی نیام ۽ سندھ ۽
 سیم ایڈول بیئغیں کہ دراہیں روشا یا دراہیں شفا ہماں اولیغیں کارندا کار ۽ کھیغ
 بنوں ایشانی نیام ۽ ادلی بدلی بیئغیں۔ اے مثل (بتل) نیام ۽ کہ نواشام ۽
 گالوار آکغٹیں ما بلوچیں مردم نواشام جزغا نواشام ۽ کار کھیغ ۽ باز بذبروں مئے
 کھنیں مردمانی گوشتین ۽ پندھیں کہ نواشام کار بے برکتیں چھوش کہ نواشام ۽
 دخت باز گئیں بے سوب ۽ آن بے برکتیں چھوشیں کھے کہ نواشام ۽ کارے
 کھیغ بیٹ آنہی ۽ مردم بے گشوں کہ فی ابوخت ۽ کارا یلہ کھاں نواشام ۽ دھوئیں
 ہڑدے کھوشتوں۔

نواشام گلڑ :-

اے حور باز مشوریں گالوارے منی خیالا اے حورا ہر کھیں سیئغیں
 کہ روش ایرشت ، پھذا گلڑ تھماں کھسور بیٹ اگر چھوشیں کھے اے حورا نمئی
 آن گدا نواشام ۽ پھدا آنوخت ۽ کہ دروکھاتار کھفتہ گلڑا کھیال کھانغبادری ۽
 کھنت ۔ گلڑ دختے اے پھلوانٹ ؛ سغزا جغیں دختے آن پھلوا وئی سرغ ہندا
 سوہو نویٹ ۔ اے مثل ۽ حور چھوشیں کہ یکھ مردے ناسوہویں نادیشغیں
 ناہججواریں ہندے ۽ بروٹ آنہی ۽ اے سمائیں کہ مں تھماں ہندا برواں کھئی
 گرا ٹیکا زاکھناں نے اولا ایذا آتکانے کھے بھجے کھاریٹی نے اے مردم کھے پھجا
 کھاری دختے کہ چھوشیں سیغ ۽ سرپھذیں آن وطن ۽ ولد ۽ واقغیں مردے گندی

گڈا پھول جوزا کھنت گشی ورنہا من بکو برداں تھان ہندا مناں ہندے رسیٹ من
 اوتاکی باں وٹی شفا گواریناں آن مردم گشی تھو اولہ اے ڈیسہ ء نیانکغ ء چھے ؟ اں
 گشیٹ ہو داس اولہ ایڈا نیانکغیاں من نے کھے پھجا کھاراں نے مناں کھے پھجا
 کھاریٹ تھو زانکہ من نوا شام گلڈاں ۔

نواش گڈی :- ۳

اے مثل ء (بتل ء) حور چھوشیں کہ یکھ مردمے نواش ء پڑھغٹ ۔
 (نمازاوانگت) یکھ بے حیاں لندڑ ء لوفریں مردمے ء شے پھشت ء پھدا نواش
 پڑھوخیں مردم ء گڈی اے (موڑدانغ) داش آن مردم ء شے نواش ء سلام
 گڑدیں تھو آنہی ء یکھ روپی ء کھشتو داشی ۔ گوئعتی ادا من غریب ء نیرگاری
 مردمے آن اگر تھو ہزگار ء بھاگیانیں یا مزیں میر ء معتبرے ء ہمیڈولا گڈی داش
 تہ آن تھرا باز مزیں مال ء مڈی اے داش ۔ آن گنوخا ہیے مردم ء گالوار گنڈھا
 بستو دیم ء رواں بیٹہ دیم ء دے ہمیڈول ء گندی مردمے نواش ء پڑھغیں (نمازا
 وانگیں) اے مردم ء ہماں ساگی ڈولا دیم ء بیٹو مردمار گڈی بھیر ٹو داش ۔ آن مردم
 ء کہ شے نواش ء سلام گڑدیں تھو مردم ء چھبو اکوش چوٹ) کہ ایریاں زڑ تھو
 چھبو شروع بیشی چھبوانی جنغ ء ۔ گنوخا اولی مردم بھولا ء چھبو گفتنوں ۔ ہیے
 سوب ء اے مثال مشہور بیٹہ نواش گڈی ء سوب ہیے بیٹہ ۔

نوخ گنوخ :-

نوخ گنوخی ء مثل باز مشہوریں اے لیشتر ہر دخت ء انسان ء زوان
 سرا کھیٹ ۔ کھے نوخیں ہر ڈولیں نوخیں چیزے کہ بیاریٹ آں کھڑدے روش
 ء انسان ء باز دوست کھیٹ کھڑدے مردم گوہے نوخ گنوخی ء مثلاً چھی ، چھوش
 دے گشوں کہ نوخیں چیز انسان ء دے نوہم روش تکا باز دوست کھٹ روش
 ہر کھے کہ دیم ء گزان روو آں چیز کن تھربیاں روٹ گڈا شاں چیزا انسان ء مہر
 ء محبت کھمتر بیاں روٹ دیوختے کہ آں چیز نوخیں انسان ہر دخت ء ہمانی نفاہ
 داری کھنت وٹی ہر گیں دوست ء سنگتے گندی وٹی نوخیں چیز ء تعریف کھنت گشیٹ
 کہ مں ہمیر گیں جوانیں گوخے یا لیڑوے یا مانے شے ایشاں ابید ہر ڈولیں چیزے
 کہ نوخی آڑتھی آنہی صفت ہمکھر کھنت کہ ڈغارا زیری آزمان ء باڑتھی توڑیں آں
 چیز ابے لائق دے نتیں مگر آں مردم ء چیز نوخی آڑتھا آنہی واسطے ء دنیا نیام ء
 جوانیں چیز نیستیں دے کہ ایڈولیں چیزے پیدا بیٹ ایشی مطلو (مطلب) اے بیٹ
 کہ انسان آں دخت ء کہ یکھ نوخیں چیزے کھاریٹ آں گڈا کھڑدے روش ء
 آدمی ء گنو کھنت ہیہ سوب ء ہوشداریں دانائیں مردماں ایڈولیں کاراں نوخ
 گنوخی ء نام داش ۔

نوذحاں پھاتھیائے حضورا لوٹھغو گڈا لوعا ڈہیتی ء :-

نوذحاں نلمیں یکھ مردے ات آنہی ء پھاتھیائی روخ ء باز شونق ات

پھاتھیائے رواج منی خیال ۽ ہر ہندا استیں پھاتھیائے انوخت ۽ دارثیث کہ مزین^{۲۵۲}
 مقدمے یا سیدے سزدارے یا مزین مالداریں بھائیائیں مزدے مریش (موت
 بیٹ) گڈا یکھ روشے مزدم مقرر کھنوں مال ۽ پسال بروں ہموذا حیرات کھنوں
 فاتحہ خوانی کہ دوہی نام ۽ آنہی ۽ عذر خواہی دزداری ۽ تھنرد ۽ ہندی ہم گشوں
 بیٹ۔ نوذحان ۽ پھاتھیائے باز پسند کھانوں ہر ہندے ۽ کہ پھاتھیائے بشمیں (یوتیں)
 نوذحان سروغانٹ حذائی کاراں یکھ روشے نوذحان ۽ جند ۽ سیادے زیاں بیٹ۔
 نوذحان ۽ شے کل حور پھیش ۽ یکھبرے پھاتھیائے حور سرا ٹونک تھوار کٹ۔ گڈا
 یکھ عقل دندی مزدے ۽ گوشت نوذحان پھاتھیائے حضورا لوٹھنو گڈا لوننا ڈیشئی
 ہے سوب ۽ چھوشیں مزدے کہ بچھ کارے ۽ باز باڑا بیٹ آں وخت ۽ ہمانہی
 حال ۽ پچارا کھنت گڈا روشے کہ ایڈولیں کارے کہ بیٹ گڈا مزدم ہے مثل ۽
 کھاروں۔

نے ہرتیں نے کھاسغیں :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور چھوشیں کہ یکھ مزدے بر ۽ بیوانے ۽
 سزغٹ آں باز مالداریں مزدے ات آنہی ۽ ہشترٹوں ہشتر داروخصیں مزدم ہر
 وخت ۽ لذ ۽ جتگلاں نندوں وٹی ماللاں پھاریں نوں ہشتر داریں مزدے ۽ کھ
 ہشترے زاش آنہی ۽ ہرتے اڑتھا مزدم ۽ بانگھوا ہشتر سزداٹھوں کھاسغ (کاسگ)
 (کاسا) کہ مسافریں مزدمانی ۽ خصوصاً ہشتر داریں مزدمانی یکھ لازمی (الئی) چیزے
 کہ مسافریں مزدم کھاسغ نیام ۽ وٹی اڑتھادے تھر کھنت ۽ کھاسغ نیام ۽ وٹی
 ہشترانی شیراں دے دوشیت۔ آں مزدم بانگھوا گو وٹی ہشتران پھچی ۽ سرگفتہ
 ہرگو کھاسغا پھچی ۽ ہماں گوڑا (سزغ ہندا) اشنتی بنگھا کہ گڑدٹو اتکا گندی ہردے
 گاریں ۽ کھاسغ دے گاریں مزدم ۽ وٹیا سوب اے بیٹ کہ روش ۽ دزے آنکا

آنی ء ہتر دے بوتکا ء کھاسغ دے زڑتھ ۔ دز ء کاریں دزی کھنغ دزا ہر ڈولیں
چیزے کہ دست ء کھفتہ دز واسطہ ء ہماں جوانیں چیزے ہرتہ ہشترے پھکھٹ
آں یکھ نہ یکھ روشے مزن بیٹ مزیں قسمتے ء گو پھاہٹ مگر دز واسطہ ء کھاسغ
دے مزیں چیزے اٹ ۔ ہشتر داریں مزدوم گرا بنگھا یکھ راہگزیں مزدوم مہمان
ہنغ ء آتکا ایذا بے ء گندی مزدوم یعنی ہشتر داریں حیران ء پریشانیغا ۔ نشتغتیں
اے مزدوم ء پھول کتھ تھو مروشی پکے چھو حیران ء ء آنی ء گوشت من روش ء
گو ہشتران شتغلاں من وٹی ہر گو کھاسغ ء ہمیزا اشته ۔ بنگھا کہ من گڑوٹو آتکغلاں
گنداں نے ہرتیں نے کھاسغیں شے ہرا سوا ہشتر شیراں نذاث شے کھاسغ ء سوا
نے شیرانی دوشغ ء ہندے نے آڑتھ تھر کھنغ (منغ ء) ہندے من بے سوب ء
پریشاناں ۔ ہمیڈول ء مزدومے اگر وٹی ہستیں چیزے ء کہ بے ء محروم بیہتہ آں
گڈا بے گشیٹ کہ مروشی گوماں ایرگیں کارے بیہتہ کہ نے ہرتیں نے کھاسغیں ۔
نوکرانی چاکر چاکرانی کش کش

۱۔ مثل اہتل (۱) سوب ۔ مشور بیہتہ کہ یکھ مزدومے گرانوکر بیہتہ
آنی ء وٹی نورے ایر کتھ نوکر ۔ نور بیہتہ چاکر نوکر ء نوکرا اغد نوکرے ایر کتھ
آں بیہتہ کش کش ۔ ہر (۳) سنیں مزدوم ذغارے ء رکھوخ بیٹغلاں آنوحت ء کہ
مالے کشار جاہ ء کشت چھرنا بیاتلمس نوکرا وٹی نوکرا تھوار کھٹ دیم ء بی مال ملکھا
اکشت ء اپھرغیں نوکر ء نوکرا بی سبی سنگت ء تھوار کٹ دیم ء بی کہ مال ملکھا
چھرغیں زمیندار ء کشت مال ۔ چھر تھو من صفا کتھ گڈا مخلوق ء آں مزدوم ء نختان

دیشہ کہ شے (۳) سے نوکرا مزدوم ۽ ڈغار بر بیوان بیٹہ دانائیں مزدوماں اسے مثل
جوڑکٹہ۔

نیر موش استار :-

اسے ظاہریں گالوارے کہ روش نیر موش ۽ (نیم روش ۽) استاراں
کھس دیش نخاں بھل کھڑدے ایڈولیں مزدوم استوں کہ گشوں ماں روش ۽
استاراں گندوں ایشی ۽ بل اسے یکھ انچیں گالوارے ایشی سرا کھس باور کھٹ
نخاں کہ آن مزدوم استاراں گندغیں یا بچھو مخلوق دیم ۽ وٹی نام ۽ بڑز کھنغیں کہ
مں اکھر بھڑیں مزدومیاں کہ روش نیر موش ۽ استاراں گنداں۔ اسے بڑزی مثل ۽
بتل ۽ گو اسے جہلی گالواراں تعلق نیستیں اسے مثل ۽ دودگوں اسے دورہا
سرگیزتھ اول اسے کھڑدے ایڈولیں مزدوم است انت کہ وٹی زوراشی ۽ دیمی مزدوم
شوندوں اسے گالوارا گشوں گو تھو ہمیرگیں کارے کھناں کہ تھرا روش نیر موش ۽
(نیم روش ۽) استاراں شوندیاں اسے یکھ دھرپھ داشمذی تھڑسینغی گالوارے بیٹہ۔
دیمی پھلوا کھڑدے مزدوم اسے مثلا ایڈول ۽ کھاروں مثلا یکھ بازگرانیں ڈکھنغیں
کارے مزدوم سرا کھفتہ گڈا شانسی ۽ رند مزدوم بے گشیٹ کہ مں وٹی سرے کھتہ
استیں ایشی ۽ مناں روش نیر موش ۽ استار شونداثغوں یا ڈرد دورے نادراہی اسے
انسان، باز ڈکھیا کھنت گڈا آن انسان دے بچھوش گشیٹ کہ مناں ڈکھا روش
نیر موش ۽ استار شونداثغوں موڑی ہروڑے ۽ کہ بیٹ نیر موش استار ۽ مثل
مشوریں!

نے قادرا تھڑسان نے نادرا تھڑسان

وٹی جند ۽ گناہاں تھڑساں :-

اے مثل (بتل) یکھ کمنس کھوے رندا پیدا بیش گشت کہ یکھ شخصے
 حاکم فوجاں گفتو بدتھو نادر بادشاہ دیم ۽ پیش داشته کہ اے مردم ۽ فلاں جرم کثہ۔
 گشت کہ نادر بادشاہ باز ظالمیں ۽ زوراخیں بادشاہے اٹ۔ نادر بادشاہ آل مردم
 ۽ شے پھول کثہ کہ تھو شے نادر بادشاہے ظلم ۽ زوراخیاں تھڑس ۽ یا شے قادرا
 یعنی خداوند کریم ۽؟ آنہی ۽ نومزس عقولندی ۽ یا پھو دا شہ کہ من نے شے قادرا
 تھڑساں نے شے نادرا وٹی جند ۽ گناہاں تھڑساں۔ اگر من جرم دار ماں جرمے کثا
 باں۔ مناں نادر دے گیرتھ قادر دے گیرتھ اگر من بے گناہ باں پھڈولیں
 جرمے کثا مواں نے مناں بے گناہیغا نادر گفت کھاں لے قادر میں سرانارضا
 بیٹ۔ بے گناہیں انسان نے قادر دیم ۽ جیغیں نے نادر دیم ۽ تھڑسی۔ گناہگار
 قادر دیم ۽ لڑیٹ نادر دیم ۽ دے لڑزغیں۔ بے سوب ۽ اے مثل گشڑیٹ کہ
 نے قادرا تھڑساں نے نادرا تھڑساں وٹی جند ۽ گناہاں تھڑساں۔

واجھا نغند ۽ لاغا پھٹ کھاں :-

اے مثال مجبوری ۽ بیوسی ۽ نشانی ایں یکھ مردمے گو دوہی مردمے ۽
 کارے اڑشہ آل بیوسین مردم شتو گو نشتنی میں کار ۽ کھن د ۽ آنہی ۽ گوشت تھو
 لاغا وٹی ابا کھاں گدا تھسی کار کھناں دیاں۔ آل غریب بیوس بیشغاؤ آنہی ۽ شے

مردم ۽ در تھی چھ کھسی زور ۽ نوٹ آں غریب بیوس بیش گو لشتنی ادا لار میں
ابائیں تھویں کار ۽ کھن د ۽ گڈا آں مردم ۽ کار اندیم بیش اے مثال ۱۰۰
مردماں قائم کٹواشتو۔

واڑتھ لاف لپی بوں چھم :-

اے مثال عقولندیں مردماں اے سوب ۽ جوڑ کٹ کہ یکھ مردمے بروٹ
وٹی دوہی سنگتے گرا آں سنگت اے مردم ۽ باز چیٹیٹ خدمت ۽ کھنت پھذا
روشے آں مردم وٹی اے سنگت گرا بیٹیٹ اے مردم وٹی سنگت ۽ خدمت ۽
چیٹ ۽ محنت گڈا ہے گشتریت اے مردم لاف پھر کھنوخیں مردمے اٹ ایشی
چھماں لپ ۽ حیانیتیں گڈا مردم شغان ۽ صورت ۽ گشت کہ واڑتھ لاف لپی بوں
چھم چیکھ لپ گو چھمانیں۔

واڑہاں رند بورچھے نیم بھاآں روووں :-

کھنیں وختاں بلوچ قوم ۽ بورتھاشی بورانی دارغ مشہور اٹ۔ بور
ماذنانی (اسپانی) یکھ جوائیں زیب ناخیں زور مانیں نسلے ۽ گشوں آنوخت ۽ مردم
وٹی شیر ماذن شیر زال یکھ ڈول ۽ لکھشوں۔ کھڑے ایڈولیں مردم دے استھوں
کہ آہماں وٹی بور شیر ۽ ماذن سر ۽ سہاشے دیم ۽ دو استھوں۔ مگر بورانی قدر قیمت
دے گو واڑہانی سغرا پھی ۽ اٹ۔ اگر واڑہا سو ۽ سوبے بشیں تہ گڈا بورانی قدر
دے کھم بٹ۔ چیکھ بور ۽ قدر ۽ قیمت ۽ ہماں مردم سینگو کہ بورا داشتغاد۔

واٹھا رند بور دوہی مڑمانی دست ء کہ بے قیمت ء کھفت آنہانی دلا دور نخت
 پچیکہ آل مڑوم ء بور رند ء بچھ ڈکھے نیٹہ نے کہ قسیمتے داش ۔ بے سوب ء
 واٹھاں رند بور دوستیں مڑوماں بے واٹھیں بورانی بے چھٹی ء بچھے نیم قیمتاں
 بھانبیان ء دیشواے مثال قائم کش۔

وٹی موت ء کھس نمریٹ :-

سہدار ء زبند ء مرکھ (مرگ) جذائی جند دستنیں ہر وخت ء موت ء
 دنداٹ آنی ء وٹی جند صلاحیں ۔ انسان ہر کھیکہ وٹی موت دُعا ء لوٹھیٹ بچھے دُعا
 آنی لوٹھغا موت نیٹہ نے کہ انسان وٹی موت ء وٹ آڑتھغ کھفت ۔ موت
 ایڈولیں وٹی دستی ء دزآری شے نہ ایں کہ کھے مہار کھفت بیارٹی اے مثل ء
 (بتل ء) اصلیں حورگو حقیقی موت ء نہ ایں ایشی ء مڑوم وٹی داٹ ء گفتانی بھاء
 بازارانی گالوارانی نیام ء کھاروں چھوش کہ یکھ مڑومے یکھ چیزے بھا کھنت آنی
 ء ہمیڈولیں نرخ ء بھائے کھنت کہ دسی گروخیں مڑوم آنی گو نشتغیں قیمتاں
 داٹ نھاں ۔ گڈا دسی مڑوم ء آل مڑوم ہرچھقدر گشیٹ تھو وٹی چیز ء بھا آل
 دروکھا کھم تھر کھاں اے قیمتاں تھئی چیز باز گرانیں ۔ آل چیز ء بھا کھنوخیں مڑوم
 وٹی گالوار ء ہمکھر پکو بیٹ کہ دسی کھس ء حورا اصل بھئی نزانیت ۔ نیٹ آل چیز
 ء بھا گروخیں مڑوم بیوس بیٹ گندی کہ اے چیز میں بھا گرنادے باز گرانیں مں
 گنغ نھاں دیوخیں مڑوم وٹی گالوارا تھئی نھاں گڈا آل گروخیں مڑوم بے گشیٹ
 کہ ادا وٹی موت ء کھس نمریٹ تھئی چیز میں گرغ ء شے باز دیمیں ۔

وہاویں مڑے مہی تریں :-

سے مثال ، کھنوا ایڈولیس کہ دو مڑم ۽ مہی یہ ہندا بستغاٹوں دوئیں
 مہی زکھاٹوں مڑوئیں مڑم پھاری ٹوں کہ مہی تپے وخت ۽ زاؤں ۔ دوئیں
 مڑدانی نیام ۽ کھ مڑے وفتو وھاوشتہ اے مڑم وھاواٹ کہ دوئیں مہی زاٹغوں
 آن مڑم ہاٹ آنہی مہی ۽ تریں روڑے (پھلکھے) آڑتھ ۽ وھاویں مڑم ۽ مہی ۽
 ماڈغیں روڑے آڑتھ باغیں مڑم ۽ دیشہ کہ آن مڑم وفتو وھاویں اے مڑم ۽
 تریں روڑے زڑتھو ہمانہی مہی شیرا داشہ ۽ ماڈغیں روڑوٹی مہی شیرا داشہ ۔ وھاویں
 مڑم کہ کھڑو بیٹہ گندی دوئیں زاٹغاؤں وھاویں مڑم ۽ شے دوہی سنگت ۽ پھول
 کٹہ کہ تھئی مہی ۽ رکتہ ماڈغ ۽ آنہی ۽ گوشت میں گا ماڈغیں روڑے آڑتھ ۽ تھئی
 غازیں روڑے آڑتھ ۔ بے سوب ۽ اے مثال جوڑ بیٹہ ۔

وٹی بچوآں سیرگ ۽ سوا کھس نواڑتھ :-

سیرگ نام باز زہریں اے کل نہیں کہ تھان ملکھا یا تھان ہندا بیٹہ ۔
 مگر ایشی ۽ نام اے سوب ۽ زہریں کہ اے وٹی بچوآں یعنی وٹی اولاد ۽ زہدادانی
 گوڑداں واڑتھ ۔ ایڈولا دے نہ ایں کہ بچو پیدا بیٹھو نتھی گڈا آن وٹی بچوآں
 واڑتھ اے حاسیکار وٹی بچوآں واڑتھ آنوخت ۽ شذیخ ۽ لنگھڑ بیٹہ روش ۽ ایشی
 دست ۽ ورغ ۽ پھرغی بچھ چیزے مہیٹ ۔ سیرگ آنوخت ۽ شذی ۽ لنگھڑ بیٹہ گڈا
 آن شے شذا کھورینا کھیٹ وٹی بچوآں واڑتھ وٹی لاف ۽ پھرکھاں سیر لاف بیٹہ ۔
 مے واسطہ ۽ اے مثل ۽ (بتل ۽ سوب) اے بیٹہ کہ قوم ۽ مستروئے یا وڈیرائے
 یا وٹی قوم ۽ نزہتیں سیادے وٹی جند ۽ برادرے ۽ یا وٹی نزہتیں ہمشا (ہمسایہ) ۽
 گونڈی اے گونچا بگا کھنت آنہی ۽ رسق ۽ (رزق) عزتے تکیت ۔ یا وٹی قوی
 مڑمے جند ۽ برادرے ۽ گوبغالی اے کھنت یا آنہی ۽ مال ۽ مڈی اے پھلیٹ ۔

تہذا ایڈولیس مڑدانی باروا دانائیں مڑدم بنے گشت کہ اے سیرگ ڈول بیٹو وٹی
بچو آنی گوژداں ورغیں شے سیرگ ء سوا وٹی بچو آنی گوژداں کھس نواڑتھ۔

وٹی اولانڑ تھغیں و ہڑداں کشک دروں

آدمی وٹی اولانڑاں نوروں :-

اے راستیں حوزے کہ انسان وٹی وار تھغیں و ہڑد ء وراک ء اگر
اولانڑی تہ آنہی ء یعنی آن اولانڑ تھغیں و ہڑدا دوہی برا نواڑتھ پچیکہ انسان باز
کریر کھنوخیں سہداریں کشک کہ حرام واریں سہدار آن پھڈولیں کھو آخیں
گندغیں چیزے ء شے کریر نخت پچیکہ آنہی ء وراک ہمیدولیں چیزوں کہ آنہاں
شے انسان ء کریر کھیٹ۔ اے مثل ء (بتل ء) حوز چھوشیں کہ انسان آنوخت ء
کہ وٹی دست ء گو یکھ چیزے دوہی کھے ء داٹ بشلکیش کھنت پھدا گڑدی ہمانی
سرا پشومان بیٹ گشیکہ مں نی وٹی آن داٹغیں بشلکیش کشغیں چیزا پھدا گڑدناں
کھاراں بنے چیزا گشیریت اولانڑورغ مڑدناخیں مڑدم ایڈولیس گالواراں بذبروں
آنہاں اگر یکھ چیزے دوہی کھے ء داٹ تہ آن گڈا آن داٹغیں چیزا دوہی برا پھد
گڑدغ آرغا حرام لکھیٹ اگر آن مڑدم ء کھے گشیت کہ تھو اگر وٹی داٹغیں چیزا سرا
ارمانی ء تہ تھو وٹی داٹغیں شہا پھدا بر مڑد ناخیں مڑدم گڈا بنے پھسو داٹ کہ وٹی
اولانڑ تھغیں و ہڑداں کشک وروں انسان نوروں۔

وٹی صفت گیشاں گندغیں :-

ایڈولیس مڑدم بازیں کہ آن وٹی صفتا وٹ کھنوں مخلوق دیم ء وٹی نام
بڑز کھغ خاطر بازیں کھسواں کھنوں کہ مں اے کار کش مں آن کار کش فلاں

کھنے میں اے امداد کٹ دمیخ ء میں فلاں ہندا کارے کھشتہ آل مردم ء میں
 اکھریں نفلے داش فلاں مردم جشو تھرسیں تھا فلاں جنگا میں اکھر مردم جشو
 کھشتہ ہے وڑا مردم وٹی صفتا وٹ کھنغا شروع بیٹ اصلا میں ایڈولا تیں کہ اے
 مردم گشغیں آنہی مظلو (مطلب) ایشیں کہ بلانکہ میں نام مخلوق دیم ء بڑ
 بیٹ میں باز مرشانیں مردے یا باز مردناخیں بہاذریں یا جی این کار کھشوغیں
 مردے شمار ہاں ۔ ہے سوب ء دانائیں عقلوند ء ہوش داریں مردم ایڈولیں
 گالواراں پیر پسند نختوں ۔ گڈا خبرداریں مردماں ایڈولیں گالوارانی کھنوغیں
 مردمانی دف بند کھنغ خاطر اے مثال ٹھانہیہتہ کہ آل مردم کہ وٹی صفتا وٹ
 کھت گڈا زانکہ آل مردم وٹی جراں (پچاں) گیشاں لیڑ تنغیں ۔ ہے سوب ء
 وختے مردے وٹی صفت ء گالوارے دفا کھشیت آل اول ہے گشیت میں اے
 گالواراں کھنغاں وٹی صفت شے گیشاں دے گندغیں ۔
وٹی لوغ شے صد کوہا پھیداخیں :-

اے متل ء مظلو دانائیں مردماں اے پارا کھشت ء کہ مردم ہر ڈولیں
 حرج درچے کہ کھت آنہی ء اے حوز معلومیں کہ میں ہست گاریں یعنی روزی
 داریں مردے آل یا کہ نیزگار ء غریباں ۔ آل وٹی کل حوزا گندغیں ۔ ہے سوب ء
 عقلوندیں مردماں گوشت کہ وٹی لوغ شے صد کوہا پھیداخیں (نفاہ کھیٹ) ۔

وٹی وھڑواں زہراں کھس مانخت :-

اے مثال ء مظلو ایشیں کہ ایڈولیں انسان نیستیں کہ آل وٹی جندا وٹ
 زیان کھت ء نے وٹی جنڈ ء بدواہی ء کھت ہے سوب ء گشٹیت کہ وٹی
 وھڑواں (دراکاں) زہراں کھس مانخت چیکہ زہر انسان ء جنڈا زیان کھت وٹی

دست ء کھے وٹی جندا زیاندار یث چھویش کھے دست ء شے خطائی ء وٹی جندا۔
 نھن ء کارے بیٹ گڈا آنہی ء مژدم گشت کہ تھو ایڈول ء اے کارے کھے ؟
 آن مژدم گشیث ادا مناں وٹی جندا تہ ساڑ (زہر) نیست گو من خطائی بیٹہ ۔ گڈا
 آن مژدم گشیث کہ وٹی دھڑواں زہراں کھس مانخت نے وٹی جندا ء زیان
 لوٹھیث

وام دار وٹی وام کھلیت حیلدار وٹی حیل نیلیت :-

حیل ء عادت ایڈولیں چیزے کہ انسان ہر ڈولیں حیلے کہ زیریٹ گڈا
 آنوٹی حیل ء عادت ء چھ ڈول ء اشت نھاں ۔ بڈاں حیل ء عادت انسان زیند ء
 یکھ لازمی گزرے ایں مژدم ہر ڈولیں حیل ء عادتے کہ کارمرز کھنت پھذا آنہی ء
 اشت نھاں ۔ اگر یکھ مژدمے ء شے کھے ء زر ء کھدارے یا مال ء مڈی وام ء
 پورے گفتی بیٹ آن وٹی وام ء بدل ء کھلی دات (یلہ دات) مگر حیل عادت
 پسندی مژدمک وٹی حیل ء عادت چھ ڈول ء نیلیت عے سوب ء اے مثال
 مشور بیٹہ کہ وام دار وٹی وام کھلیت حیلدار وٹی حیل نیلیت ۔

وہان ء باز من دیز نیس :-

یکھ ہندے بازیں مژدم بچھ بیٹھاں گپ ء گالواراں کھنان ء یکھ مژدمے
 ء گوشت من اکھر گوژدوراں دوہی مژدم ء گوشت من شے اشتودے بازوراں ۔
 ہمیڈول ء گالواراں کھنانا یکھ مژدمے ء گوشت من دراہیں پے ایکھوا وراں ۔
 ہمیڈول ء مژدانی مانوٹا مقابلہ بیٹہ یکھ مژدمے ء گوشت پے من دیاں اگر تھو
 تھیویش پھس نواڑتھ تہ من شے اشتو وٹی پس ء اکھر زر گراں اگر تھو واڑتھ

من اشٹو وٹی پس ۽ بچھ قیمتی نلوٹھان۔ مژدماں پھس کھشتہ گرسٹو مژدم ۲۰۵ ۽ آرتھو
 دہانے گوژدایہ کھنٹیش اے مژدم گوژدانی درنا شروع بیٹہ۔ ورا نا ورا نا وختے مژدم
 سیرا نزی بیٹہ۔ گوشتنی میں نغابیس زوری اے گوژد نورژوں گوژدانی گراذوخص ۽
 کھشوخ آروخص مژدم ۽ گوشت تھو اول ۽ گوشت من تھیو غیس پے وراں نی تھو
 گشغ ۽ میں زوری اے گوژد نورژوں ایذا من دانکو بیکھ دہانے گوژد من آرتھو تھنی
 دیم ۽ داش دانکو شے وہان ۽ باز من دیزنیں ہمے سوٹ ۽ اے مثال پیدا بیٹہ۔

ہدا دژد وخت ۽ گیر کھیش

ہدا بیکھ ایڈولیں چیزے کہ مژدم وٹی جند ۽ دژد ۽ دورانی واسطہ گیرتھ
 لوغا ایر کھنٹھی دیوختے مژدم ۽ جندا دژد ۽ دورے بیٹ مژد ہدا ۽ وٹی دست نیام
 داریت آنی ۽ گو قدر ۽ عزت ۽ داریت آنوخت ۽ مژدم دراہ بیٹ دژد ۽ دور گار
 بیٹ گڈا مژدم ۽ ہدا ۽ ہمیڈول ۽ دز کھلی داٹ کہ گش ۽ ہدا بچھ چیزے نہ این
 پھذا وختے مژدم ۽ اغدیں دژد ۽ دورے پیدا بیٹ گڈا مژدم ۽ گیر کھیش ہابیلی میں
 گرا دژد ۽ دور ۽ ہدائے دے است اٹ۔ گڈا مژدم ہدائے پٹ ۽ پھولا کفیش گو
 مزیں قدر ۽ عزتے ۽ ہدا ۽ زیریت چھمانی سرا ایر کھنت۔ ہمیڈول ۽ مژدم کہ وٹی
 دوست ۽ سنگتے ۽ یا دوہمی چھوشیں جوانیں چیزے ۽ کہ بے خیال بیٹ گڈا پھذا
 وختے ۽ مژدم وٹی ہماں دوست سنگت ۽ یا دوہمی وٹی گزری چیزے ۽ گو کار کفیت
 گڈا مژدم وٹی دلا آنہس ۽ گیر کھاریٹ یاد کھنت ہابیلی آں مژدم منی باز جوانیں
 سنگتے ات یا دوہمی آں چیز منی گزری چیزے اٹ ہمے سوٹ ۽ گڈا اے مثال مژدم
 ۽ دف ۽ کھیش کہ ہدا دژد وخت ۽ گیر کھیش۔

ہر گیس کھڑو ۽ کھن ۽ ہمانی پصل زیر ۽ :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) سوب تھوشیں کہ انسان ۽ زیند ہی ڈولیں
 چیزے کہ آن وٹی زیند ۽ ہر ڈولیں کارے کہ کھنت آن زانکہ کھڑو کھنیں۔ کھے
 علم ۽ عملی ۽ زندا وٹی تھوئیں زیندا خرچ کھنت ایڈولیں تھوئیں کار ۽
 کھڑو ارانی پصل (فصل) ہمانی ۽ وٹی دیم ۽ کھیت۔ اگر کھے دروغ بندیت
 کھڑوے روش ۽ رند ہر کس ۽ معلوم بیٹ کہ اے مژدم دروغ بندیت آنہی ۽ سرا
 باور کھس نھاں آن مژدم بے عزت بیٹ۔ اگر کھے دُزی کھنت کھڑوے روش ۽
 رند ہر کس ۽ معلوم بیٹ کہ فلاں مژدم دُزے این یا گرشی دزگیر بیٹ یا ہندے
 ۽ دُزی ۽ کھن ۽ روٹ کثرت حرامیں موت ۽ مریت دوئیں جماناں پھوک بیٹ
 ۔ یکھ مژدمے علم رند ۽ روٹ علم ۽ زیریت پھذا عالم ۽ عادل بیٹ مخلوق ۽
 جوئیں کارانی حرف دات مخلوق شانہی دائغیں حرفاں فاندغ زیریت آنہی ۽ وٹی
 ناقبت دے شرفناک بیٹ ۽ دوہی تھوش کہ از مکافات عمل غافل مشو۔ گندم از
 گندم ۔ ۔ ۔

ہر کھس ولی نوپی دعا لوٹھیت :-

اے ظاہریں گلاوارے کہ مژدم ۽ وٹی عزت شے ہر کس ۽ دیم ۽ دوستیں
 ایڈولیں مژدم دنیا نے بیٹ نے بیٹ کہ آن وٹار بے عزت کھنت ۽ دوہی کھسانی
 عزت ۽ بڑزا (برجا) داریت اے مثال نیام ۽ نوپی مژدم ۽ عزت شمار بیغیں نوپی
 کہ مژدم ۽ سفریں آن مژدم عزت ۽ یکھ مزیں بہرے این ایوخت ۽ کھے مغندی
 کھنیں بلوچانی نیام ۽ سفر سزور بیغ بلوچیں مژدم واسطہ ۽ باز مزیں عیوے (عیبہ)

شماربٹ۔ اے مثال ء شے اے حوز ثابت بنیغیں کہ مزد وٹی وس ء وا کھا و تار
 بے عزت نخت۔ ماگند غوں اگر چھوشیں مزدے سرا ایڈولیں کارے بیٹھ کہ
 آنہی نیام ء مزد ء شرف ء عزت جمل بیٹ گڈا مزدمانی دف ء ہیے مثال کھیٹ
 کہ ہر کس وٹی ٹوپی دعا لوٹھیٹ۔

ہرگا کہ استاں شے دو زال مزد اگماں :-

دو زال مزد ء ڈکھاں ہماں مزد سینگوں کہ آنہانی دو زالوں
 (جینوں) آں مزد ء کہ دو زالوں انت آنہی لوزا و ہمشیں ساعت مشکلاں بیٹھ
 پچیکہ دو زال ء یہ مزد لوزا بچھ ڈول ء ٹھاہی نویٹ آنوخت ء لوز ء آدی
 مانوٹاں نہ وش بوں گڈا آں لوز سہڑنا انسان ء چھے دکھیٹ بڈاں گڈا لوز نہ
 ایں زیندغیں جمان ء یکھ دوڑھے لکھیٹ۔ مزد حیران بیٹ کہ تھاں (آجام) لوزی
 ء و ہمش کھناں۔ ہیے دو زال مزد ء باروا یکھ گنڈیں کھسے کہ یکھ مزدے گو
 درشک دارے ء ٹنگشاؤ یعنی لڑکنو۔ شانہی ء شے مزدے ء پھول کش حالاند ء
 تھئی چھے حالیں۔ آنہی ء گوشت ہرگا کہ استاں شے دو زال مزد اگماں بڈاں دو
 زال ء مزد شے ٹنگشیں مزد ء دے باز ڈکھیٹیں ء دژدیغیں۔

ہر کھس وٹی پھاذاں ٹنگیٹ :-

اے مثال بہلول دانانیں کہ مخلوق ء ظاہر رنگ ء گنوخ زانت گشت
 کہ بہلول دانانے براٹ وخت ء حاکمٹ بہلول ء ہر وخت ء ہیے تھڑس دلاٹ کہ
 نواں میں براٹ کھسی سرا ظلم ء زوراشی اے کھنت شے براٹ ء گناہ سوب ء

من گرفتار باں - ہے تھڑس ۽ آنہی ۽ بچھ وخت ۽ گو کھس ۽ کھندٹ (ہندت) ۽
 گالوار نخت بہلول دانائے براٹ ۽ مخلوق ۽ گو نشہ کہ ہرگیں مڑدے منی براٹ ۽
 کھندغ موار کھی ۽ (مبارکی ۽) داٹ من آنہی ۽ باز مزیں مال مڈی اے دیاں -
 گشتت بیکھ روشے بہلول دانا بازار شہہ ہموذا کھندشی - مخلوق بہلول دانا براٹ ۽
 حال ۽ اشکشاٹ ہما نوخت ۽ مڑدماں شتو بہلول ۽ براٹ ۽ بہلول کھندغ ۽
 موار کھی (مبارکی) داٹ - براٹ ۽ بہلول دانا لوٹھائنتھ بہلول ۽ شے پھول کتنی تھو
 مروشی پچے کھندش ۽ بہلول ۽ گو نشہ اول ۽ من ہے تھڑس ۽ نکھندٹ کہ نواں
 شے تھئی گناہے سوب ۽ من گرفتار باں - مروچی منی دل ۽ باور کشہ کہ ہر کھس
 وٹی پھاذاں شنگبریش - من مروشی بازار اشنگاں من دیشہ مال ۽ پھس کھشتغا کل
 وٹی پھاذاں شنگشاٹوں ہے سوب ۽ مناں باور بیٹہ کہ کھس کھسی گناہاں زڑتھ نھاں
 کھس کھسی گناہاں گرفتار نویٹ بہلول دانائے اے مثل (بتل) راستیں ہر کھس
 وٹی پھاذاں شنگبریش -

ہر کھس وٹی مڑتھغیں ناں گر لویویش :-

موت ۽ زہریں پیالو ہر ساہدار ۽ ورغی این اے حذائی جند رضائیں
 ہرگیں وخت ۽ ہرگیں ساہدارے سرا کہ بیاریٹ آڑتھ کھنت موت ۽ مڑتھغیں
 نے ارمان ۽ اموز ہر کس ۽ بیٹ - مگر اکھر کہ انسان وٹی عازیز ۽ سیادانی موت ۽
 دور بیٹ اکھر دوہی مڑدماں موت انسان ۽ دل ۽ دور نخت - آنوخت ۽ مڑد ۽
 نزیہ کا دوہی گوانڈھی اے مریٹ موت بیٹ گڈا زالبول ۽ مڑد کل یکجا یوں وٹی

گواندھی ء غم شریداری ء روں سازمی بوں - موت وخت ء یعنی مڑتھغیں دیدار
گندغا کو میں دل موم ڈول ء نرم بوں موت ہرکس ء ارمان داث - مگر دسی
مڑتھغیں انسان ء کہ انسان گندیث گڈا انسان ء وئی مڑتھغیں گیر کھاؤں - گڈا
انسان ء دل شے ڈکھا پھر بیٹ انسان ء انڈس کھاؤں - اے ظاہریں ء پتھر
دیشغیں حور ء کہ آن انسان ء وئی بچھ عاذیز ء سیادے مڑتھغیا مویتھ آن
مونجھا ء پریشان نویٹ چھوش کہ دوہی مڑدم کہ آنہانی وئی جند ء سیاد زین
بیشاؤں - گڈا اے حور ظاہر بدیث کہ ہرکھس وئی مڑتھغیں ناں گر یویتھ -

ہرکھس وئی روح نوکریں :

ہرگیں انسانے کہ بیٹ جاہے مسلمانے بیٹ یا کافرے آن وئی دل ء
ارواح ء منتاثریں کھے ء گو راست ء مجتیں کھے ء گو دروغ بندغا کھے ء گو
نواش روشغاں مجتیں کھے ء گو دزی ء راہزنی ء کھے ء حلال مالان گو دوستی این
کھے کشکاں لیویں اے انسان ء وئی روحانی پیشغیں روحانی ہر پھلوا کہ انسان ء
مہار کھنت روانداث انسان مہاریں ہشتر ڈولا وئی روحانی رندا سرگیزتھ یکھ
انسانے روٹ شر ء بازارے ء آن اوڈا باز جوانیں چیزے پھر داگشین کھنت
گیزتھ کھاریٹ دی سیاہیں کلہئیں تھافغی بنے گیزتھ کھاری گڈا آنہی ء مڑدم گشوں
گونوخ تھو اے سیاہیں تھافغ بنا چھو کھن ء آن سے گشیٹ ہرکھس وئی روح نوکریں
میں نغابا شید جوانیں چیز نیست اٹ -

ہر کسی گوڑوں اندرے (دلے) :-

اے مثال (مطلوب) اے بیٹ کہ انسان ۽ دل باز دہش کھنت
 ۽ دل باز نرم ۽ نازر کیں چیزے ہر چیزے کہ انسان گندیت یکھ برے آہنی پھلوا
 ۽ حب ۽ واہگ ۽ کھیال کھنت دوہی پھلوا گوڑوں اندر ۽ مطلوب اے بیٹ کہ
 انسان ۽ دل تھو سنگ ۽ سخت نہ این بلکہ نرم نازر کیں ایشی ۽ نیام ۽ واہشی ۽
 شت کانی دے بڑھن (جلدی) کھیٹ ۽ مونکھا طور دے بھرنج بیٹ یکھ سوب ۽
 لوشن ۽ روٹ کہ ہر کسی گوڑوں اندرے ۔

۱۰۰۰ ہزار کہ سرھیال ۽

شے یکھ گنوخے ۽ پھول ۽ کھن :-

کھوے کھنوں کہ یکھ مڑے ۽ (۳) سے زال ٹوں آہنی ۽ یکھ روشے
 زیں گرانیں کارے دیم ۽ آتکا آہنی ۽ شتو وٹی لوئی آں صلاح پھول کش کہ من
 اے گرانیں کارے چھے ڈول ۽ وٹی کھوفغانی سرا زیاں آں مڑوم ۽ گو زالبول ۽
 مر ۽ دوستی اٹ سنی دروکھا سادغ ۽ گنوخ سرھیال اٹ آں مڑوم ۽ دل ۽ کھفتہ
 شے سرھیالیں دوئیں زالانی صلاح گفتوں ۽ من ہمروش ہمیشاں گو صلاح ۽
 رغاں مرشی شے گنوخیں زالادے صلاح ۽ گراں مڑوم ۽ شمان گنوخیں زالبول ۽
 سے صلاح پھول کش آہنی ۽ وٹی مڑوم ۽ ہمیڈونیں راہ شونی اے کش کہ مڑوم دلا
 نیلو یغا باور کش شوڈ رند اے مثال قائم بیٹہ کہ ہزار سرھیال ۽ شے یکھ گنوخے ۽

پھول ۽ کھن۔

ہست حوندیں کھرا بار من سرا :-

اے مثل ۽ (بتل ۽) کھسو چھوشیں کہ یکھ مڑمے ۽ وٹی حرے گور
 اٹ آنہی ۽ ہندے ۽ دانی یاداری پھنڈے (بڈے) زڑتھ اول ۽ مڑم وٹی کھ
 (حرا) زواری ۽ روغٹ نی کہ آن پھنڈ زڑتھسی گڈا وٹ وٹی کھرا زوار بیٹہ مگر آن
 پھنڈ (بڈا) زڑتھو وٹی سفر سرا ایر کٹنی۔ دگ ۽ مڑمے ۽ دیٹو اے مڑم وٹ
 پھٹ ۽ زواریں پھنڈا وٹی سفر زڑتھنیں آن مڑم ۽ پھول کٹہ ورناتھو چھوش
 پچے کٹھائے وٹ کھر پھٹ ۽ زوار ۽ ۽ پھنڈا (بڈا) وٹ زڑتھفائے ۽ کھر زوار
 مڑم ۽ گوشت من پھنڈا اے واسط ۽ وٹی سفر سرائڑتھفا آن کہ من کھرا (حرا)
 زواراں پھنڈ (بڈا) میں سفر زواریں ایشی نیام ۽ من وٹی کھر ۽ (حرا) بارا
 گراں باری ۽ دروکھا (قدرے) کم کٹھا آن ایڈول ۽ دیٹو آن مڑم ۽ گوشت
 گنوخ تھرا اے خور ۽ سمانتیں کہ گراں باری ہمانڈول ۽ کھر (حرا) پھنڈیں
 تھو کھر ۽ بار ۽ کم کھنغ لونھے ۽ وٹ جز پھنڈا (بڈا) کھرا (حرا) لڈ۔ بیے سوب
 دانائیں مڑماں گوشتہ ہست حوندیں کھرا بار من سرا۔

(۷) ہفت ۽ (۸) ہشت ۽ (۹) نو نہہ (۱۳) سیزدہ :-

اے یکھ ایڈولیں مثلے (بتلے) ہماں وخت زوان ۽ کھیٹ کہ دو مڑم
 چیزے سرا مانوٹاں زہر گروں یکھ ۽ دیٹو گوشٹاں تھانہا کھنوں کیجے تھنغے ۽

برغ جبل بڑز چھکھ ۽ پھڈگشوں - یا دو ٹھکر ۽ ٹھالمانی کھڑدے مزدم شے پھلوا
 رڈے مزدم شال پھلوا اڑی ۽ اڑاندے سرا چھوش کہ ڈغارے بنو ۽ سی اس سرا
 ہند ۽ مکا نے سرا یا آف ۽ آوداری ۽ سرا - گیشتر مے بلوچانی ڈغارے سیم ۽ سیانی
 را یا ڈغارانی آف ۽ آوداری سرا بیٹ - مزدم مانوٹاں گرم ساڑتھ ڈوبا حیرا کھنت
 را رندا ایشانی حال سی بیغیں مزدم تھی مزدمانی دیم ۽ اے لشکر ۽ ڈاورغ حالا
 نت کہ مردشی فلانو فلانویں پھوڑا باز مزیں گردارے کٹ لشکر سکھیغا گرم
 ماڑتھ بیٹو ہفت ہشت ۽ نونہ سیزدہ کٹ ہے وڑا اے مثل ہفت ۽ ہشت ۽ نونہ
 مزدہ نام ۽ بوذاتکا -

ر بھانڑاں بغائیں :-

بے تغانی (ناتفاق) باز بدیں ۽ رذیں کارے مانوٹی ناٹھای لوغی جھیروا
 رگشٹ ایشی ۽ سوب اے بیٹ لوغا ہر ڈولیں نھانے بیغ بیٹ یا کارے برا
 ووغ بیٹ گڈا لوغ ۽ مزدم ۽ جن ۽ چھکھ ہر کیھے دمی آدمی ۽ ملامدار کھنت گشٹ
 لماں کار تھو نھت گڈی گشٹ تھو مار گندع کٹ ہمیدولا بیکھ ۽ دمی ۽ شغان تھانما
 لئغ شروع مانوٹاں ناٹھای پیدا بیٹ صحت نگار بیٹ بے صحتی کھینٹ گڈا ابادیں
 وسم برباد بیٹ - ہر بھانڑاں بغائیں - یعنی بے تغانی لوغ برکھنت -

ہور گولا غریں شنگھانوں . کچھ گو شنگھیں مانا نوں :-

اے مثل ۽ سوب چھوشیں کہ کھڑدے انسان وٹی جندا باز چینیٹ مگر
 انہی ۽ کھڑدار ۽ لوغی گزران ہمکھر دہار ۽ خرابوں کہ آں سر کھشغ ڈولا نہ ایں یا
 کھڑدے مزدم لوغا باز غریو ۽ (غریب) نیز گاروں . اگر کھے آٹھانی دورا رازا گندی

بندگشی اے باز ترھیریں انسانے۔ گڈا دانائیں مژدماں اے مثالا اے کہ ہور گو
ہماں لاغریں شینکھانی بندغا کھیٹ کہ آں سرا چھو تھنکھوڑیغا لاغریغا بندوں پھدا
بذیوں استین دروشما سبزیں گواروں۔ بچھاں دے ہماں زال کھاروں یعنی ہماں
مانانی لاف۔ کچھ پیدا بوں کہ آں سغرا نشوزوں۔ جبراں نشوزوں مگر آنہانی دل
نیام۔ واڑبا او ڈھریں شونفے مانکھ کہ آنہانی لاف نیام۔ کچھوں آں وٹی دل شیشہ
نیام۔ وٹار سغرا سغرا گند غوں ہے سوب۔ گشٹ ہور گولاغریں شینکھانوں۔ کچھ
گوشنگیں مانوں۔

ہور پاڑا موت راہڑا ڈیہاں بر کھنت :-

ہورا و موت دو ایڈولیں چیزوں کہ ایشانی آسغ حذائی (خدائی) دستیں۔
اے مثال۔ سوب اے گشٹ کہ آں ہند۔ آں لوغا یا آں ڈیہا کہ ہر وخت
مرکھ۔ موت بیٹہ آں ڈیہہ بر۔ بیوان بیٹ پچیکہ ڈیہہ۔ دیہاتانی وسم داری گو
آدم ذات ایں انوخت۔ کہ موت۔ مخلوق کھشتہ گڈا آں ڈیہہ۔ دیہاتانے وسم
کھنت۔ ہمیڈول۔ آں ڈیہاں کہ ہور نویٹ یا نویٹہ گڈا ڈیہہ۔ دیہات بر۔ بیوان
بوں۔ مخلوق شے وٹی شڈ تھناں آں وطن۔ آں دنگ۔ دیہاتا پھڑ جنتھ تھی
ایادیں وطنانی کھنڈ۔ ویم کھنت ہے سوب۔ موت۔ آسغ۔ ہور۔ نگوارغ
دوئیں ڈیہاں بر کھنت۔ ہور پاڑا ہور۔ نگوارغ موت (رہڑا)۔

ہور۔ کچھ ہرزوش نیوں :-

اے راستیں گالوارے کہ ہور گو نصیواں (نصیباں) گوار بیٹ۔ ڈیہہ سیر
آف بیٹ۔ بچھ دے ہر روش پیدا نووں گو نصیواں مژدم لوغا بچھے پیدا بیٹ

اے دوئیں چیز انسان واسطہ ۽ باز جوانیں ۽ وہش مرازیں چیزوں روشہ کہ
نصیواں بنیث ہو رگوارینٹ یا مردے لوغانہ کچھے پیدا بیٹ گڈا دوہی مردم ۽ مخلوق
گشیث ہو ادا ہو ۽ کچھ ہر روش نیوں۔ اے دوئیں چیز خذائی جند ۽ کاروں گو
نصیواں کھی و نڈ ۽ یوں۔

ہیڑو زان مات :-

ہیڑو یکھ مرگے ۽ نیوں۔ آنہی باروا یکھ کھسے مشوریں کہ دوہی
مرگے ۽ گو نشتی من تھرا وٹی جنگھا سیر کھناں دیاں تھو برو درشکانی نیام ۽ یکھ
ہمیڈولیں دارے پھول بیار کہ نے آن سدھا شیر بیٹ نے آن ڈنگا بیٹ یعنی
دلدارنا چھوٹھ۔ آن مرگ سرگفتہ ہماں دار لوٹھغا آن مرگ ۽ نام ہیڑو زان مات
مشور بیٹہ آن تھیو غس روش ۽ اے درشک ۽ آن درشک ۽ نشت ۽ کھرو بیغیں
آن وٹی تو را دارا لوٹھغیں مگر اے ڈولیں دار کہ ہیڑو ۽ لوٹھغے دے قیامت ۽ پیدا
نویٹ۔ اے مثل ۽ دے مردم ہمیڈولیں ناپیدیں ۽ نایابیں چیزانی لوٹھغ ۽ باروا
کھاروں کہ یکھ مردے دوہی کھے ۽ گشیث کہ تھو برو پھرماں میں خاطر فلاں چیز
بیاز گڈا تھئی ہر ڈولیں کارے کہ بیٹ من تھئی گو نشغیں کار ۽ پھیلو کھناں آن
چیزا کہ آن مردم لوٹھغیں آن ہمیڈولیں چیزے کہ مردم فرش ۽ ایدیم ۽ آندیم
کھت آنہی دست ۽ آن چیز نیٹ گڈا مردم گشیث کہ گوماں ہیڑو کارا کھغ ۽ من
ہماں ہیڑو زان مات باں۔

ہیجرا کچھ :-

ہیجرا ما آنہی ۽ گشوں کہ آن نے رتیں نے ماغیں بذاں نے

زابلوں نے مردوں - کنیں کھونے کہ گشوں ہسبجہ بچھے اڑتھا گڈوٹی بچھے
 (زبگ) اچھکانا چھکانا بڑتھو کھشتی - اے گالوار تہ ظاہریں حوزے کہ نے ہسبجہ
 زکھے کھت نے بچھے کھٹ - اصلائیں اے مثال ۽ سوب دانائیں مردوں اے
 ظاہر کہ کہ یکھ ایڈولیں مردے بیٹ آنی ۽ وٹی یکھ چیزے باز دوست بیٹ آل
 ہر وخت ۽ وٹی ہماں چیزا گلائیٹ تھی کھس ۽ آنی ۽ دست جھٹاے لیٹ - گڈا آنی
 ۽ مرد اے گالوار گشوں کہ ادا تھرا گو اے چیزا دوستی نہ این تھتی ہماں ہسبجہ
 بچھے کھنٹی -

ہرائی بات چیترا در کفیت :-

انسان دنیا نیام ۽ ہر ڈولیں پیشغے (کاروبارے) اختیار کھت آنی ۽ گڈ
 ہماں پیشغ ۽ صفت کھت مزادات آل پیشغ ۽ ہر ڈولیں چیزے کہ بیٹ آل چیز
 مرد ۽ باز دوست کھٹ - مے بلوچانی نیام ۽ مزیں ۽ مستریں پیشغ مال ۽
 مالداری این - چھوش کہ میش ۽ بزبگ ۽ گورم بے چھیاریں ساہدارانی سرا مے
 در شینیں کھوہ ۽ پوادانی نندوخیں مرد وٹی گزارا ۽ گزران ۽ کھنٹیوں - گورم
 داروخیں مرد ۽ وٹی گونانی تعریف مزادات میش داریں مرد وٹی میشانی صفت ۽
 ویش بیٹ بگ داریں مرد وٹی لیڑو ۽ حشرانی صفتا کھت - اے مثل وے
 حشر دار روخیں مردمانی باروا پیدا بیٹہ - دو مرد ۽ دو (۳) سے نوخ پیدا پیشغ
 ہرثوں - یکھ مردے ۽ گوشت میں ہر جھان ۽ گتروں دوہی مرد ۽ گوشت میں
 ہر جوان تھروں - بہار ۽ موسم کہ ہر چیز واسطہ ۽ جوانیں موسمے بہار موسم ۽
 چیترا دے گشریٹ - جوانیں چیز چیترا دوری یوں بے سوب ۽ دوہی مردمان گوشت
 کہ ہرائی جوان ۽ ڈھلائی ۽ حوز چیترا معلوم بیٹ - دوہی پھلواتی چھوشیں گالوارے

نہرا کہ دو مردم مانوٹاں بکٹ ۽ تھرانے بیٹ دے آں ہے مثل ، مثل ، وٹی
 زوان سرا کھاروں کہ ہرانی اٹ چیترا در کفیت ۔ یعنی ہرانی جوانی ، اُستلانی چیترا
 معلوم بیٹ ۔

یاری گوزوراں نویٹ :-

یاری دوستی بیکھ ایڈولیں چیزے کہ اے کھسی منہتاڑ ۽ مہار کھسی چیزے
 نہیں دوستی دل ۽ منہتاڑیں ہرگیں چیزے کہ دلا پسند کتہ انسان ۽ ہماں چیز
 دوست بیٹ بیکھ بادشاہیں انسانے آنہی ۽ بیکھ غریب ۽ نیزگاریں انسانے ۽ مرہ ۽
 دوستی ایں مگر آں غریواگو بادشاہا مرہ ۽ محبت نہیں بادشاہ آنہی ۽ جیلا دات
 آنہی ۽ ظلم ۽ زوراشی اے کھنت بادشاہ ہر ڈولا کہ کھنت کھٹ کھنت مگری آنہی
 دلا بھاکت نخال دل گو زران بھا بٹ نوی دل دلانی منہتاڑیں دلانی نزی کھنغ
 زوری کارے نہیں دل وٹ بیکھ بادشاہے آں تھی کھسی بادشاہی ۽ نزانی ہے
 سوب ۽ گشڑیٹ کہ یاری گوزوراں نویٹ ۔

یا زریا زاری :-

خداوند کریم ۽ السلام کہہ دنیا پیام ۽ پیدا کتو دینداش ایشی پھی ۽ ہر ڈولیں
 امتحان ۽ از مودا دے آنگھوں ۔ وختے تاوراہی ۽ وختے تھی ویل ۽ جبالے وختے
 انسان سیرت سوکھائیں وختے بھڈین ۽ لکھنٹریں ۔ مردم آں وخت ۽ کہ تنگدست ۽
 نیزگار بیٹ گڈا وام ۽ بذلاں زپری وٹی گزارا ۽ گزران کھنت وام ۽ بذل دے
 ایڈولیں چیزے نہ ایں کہ مردم ۽ بشک بیٹ وام بیکھ نہ بیکھ روشے روشے ہر باد
 دینی بیٹ ۔ وام ۽ بذل ۽ ادا کھنغ واسطہ ۽ اگر مردم گرا چیزے بیٹ تہ آں مردم
 وٹی کھوفغاں سوکھ کھنت وام ۽ گراں باری ۽ وٹی جان ۽ حلاص کھنت ۔ آں

مردم گرا کہ زردے مویت وام دار وٹی وام ۽ لوٹھیٹ۔ اگر مردم آنہی وام دینغ
 ۽ انکار کھت تہ گڈا آں مردم ۽ مخلوق ملام دار کھنت۔ دانائیں مردماں وام ۽
 باروا ہے دو وڑ پیدا کہہ کہ اگر مردم گرا چیزے رز پیمہ بیٹ تہ آنہی ۽ زراں داث
 دوہی ڈول ۽ گڈا سوال ۽ زاری ۽ کھنت ہے سوب ۽ گشڑیٹ کہ زر یا زاری۔
 یہ ٹپے ور ۽ کھور چھاٹ تلا رو ۽

صد ٹپ ور ۽ درا آتکغ ۽ نو ۽۔

اے مثل ۽ (بتل ۽) حور دانائیں مردماں اے سوب ۽ گوئشہ کہ
 انسان وٹی پھذا دم ۽ جو اینخا گو حیرتھ نغای ۽ چھاریٹ۔ ہمیدولیں کارے کھنت
 کہ آنہی رند ۽ نھسان ۽ مواڑتھ۔ ایڈولیں کارے یا گراں باری ۽ وٹی کھونفانی
 سرا میاریٹ کہ آں گراں باریں چیزا دے ہندے ۽ بڑتھ مھاں۔ اکھر گرا نقدیں
 چیزے گو قیمتاں مغیرتھ کہ گو ہمانہی قیمتانی دینغ ۽ مردم ۽ لوغ ویران بیٹ۔
 ایڈولیں کارانی کھنغ پا گرائیں ۽ گرا نقد لیں چیزانی گرغ ۽ سر حیالیں مردماں ٹپانی
 دینغ دورانی دینغ ۽ نام داش۔ ایشی ۽ مطلواے بیٹ کہ مردم یکھ برے یکھ مزیں
 چیزے بھاگیرتھ آنہی ۽ قیمتاں داث پھذا صد بیروا کو شمش ۽ کھنت کہ من ایڈولیں
 گرائیں چیزانی نزی نزاں گڈا آں پھزی کو شمش انسان ۽ بچھ نفاے نذاٹ۔
 ہمیدول ۽ دانائیں مردماں ایشی ۽ مثال گو کھور چھاٹ ۽ داش۔ کھوریں چھاٹ
 ہماں چھاٹ ۽ گشوں کہ آنہی ۽ تلا یعنی بنگاہ باز جہل ۽ جھکا بیٹ ۽ اف ۽ در آتغ ۽
 انسان بے امند ۽ بے ہیل بیٹ۔ ہمیشی ۽ گشوں کھور چھاٹ۔
 یکھتہ ہمند ڈا ستر دے پھار یزوں :-

اے مثال اے سوب ۽ گوئشغا روٹ کہ عزت وار ۽ مرشانیں مردمانی

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ